

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ – ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΥΠΕΥΘΗΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΑΓΓΕΛΑΚΗ ΦΙΛΙΩ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ: ΑΝΑΨΥΧΗ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΥΠΕΥΘΗΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ – ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΥΠΕΥΘΗΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΑΓΓΕΛΑΚΗ ΦΙΛΙΩ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ: ΑΝΑΨΥΧΗ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΥΠΕΥΘΗΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

11/98

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000048150

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΑΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 670 / 1

Ημερ. Εισ.: 19 - 09 - 2000

Δωρεά:

Ταξινόμησης Κωδικός: ΠΤ - ΓΕΦΛ

1998

ΛΓΓ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1) ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ. ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΚΑΛ ΓΡΑΣ (1930)
- ΚΑΚΑΡΔΙΤΣΑ ΦΟΥΡΜΑ (2140 μ.).
- 2) ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ. (ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ) ΑΓΡΑΦΑ ΜΑΣ.
- 3) ΧΑΝΤΗ (2038 μ.) – ΣΤΑΥΡΟΣ (1390 μ.).
- 4) ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΚΟΖΙΑΚΑΣ ΑΣΤΡΑΠΗ (1901 μ.).
- 5) ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ (2105 μ.) - ΚΑΚΑΡΔΙΤΣΑ
(2429 μ.), (σελ. 39 φωτ.).
- 6) ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΤΣΟΥΚΑΡΕΛΑ (2295 μ.).
- 7) ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΚΟΖΙΑΚΑΣ ΚΙΣΣΑ (1651 μ.).
- 8) ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΤΡΙΓΓΙΑ (2204 μ.).
- 9) ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ – ΔΟΚΙΜΙ (1972 μ.) - ΚΑΚΑΡΔΙΤΣΑ ΣΚΛΙΒΑ (2007 μ.).
- 10) ΜΕΤΕΩΡΑ – Η αναρρίχηση, η ασφάλεια και η διακριτικότητα.
- 11) ΜΕΤΕΩΡΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ Υ.Ι.Δ.Α, ΙΟΥΝΙΟΣ 1994.
- 12) ΜΕΤΕΩΡΑ – ΝΕΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ.
- 13) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ-
ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ.

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος – Καπ Γκρας (1930 μ.), Κακαρδίτσα Φούρκα (2140 μ.)

* Το βουνό της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος – Δοκίμι (1972 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 102.

* Το βουνό της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος – Κακαρδίτσα Σκλίβα (2007 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 105.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Γενική περιγραφή Δ. Καμαρούλια

Η ΜΟΝΗ ΔΟΥΣΙΚΟΥ

Η Μονή Δούσικου ή Δούσκου ή Ντούσικου (Δουσίκου ή Ντουσίκου) ή του Αγ. Βησσαρίωνα είναι χτισμένη σ' έναν αυχένα (υψομ. 640 μ.) της κατάφυτης από βελανιδιές, καστανιές, φιλύρες και άλλα δέντρα ΝΑ πλαγιές του Κόζιακα, κοντά στα χωριά Αγ. Βησσαρίων (παλιά Δούσικο) και Πύλη (παλιά Πόρτα), και σ' απόσταση 25 χιλ. από τα Τρίκαλα (πηγαίνει αυτοκίνητο μέχρι το μοναστήρι).

Η ονομασία του μοναστηριού οφείλεται στο φυτό Ντούσκο ή Ντουσκάρι (Αρβανίτικα), που φύεται άφθονο στην περιοχή του.

Η Μονή Δούσικου ιδρύθηκε από τον Μητροπολίτη Λαρίσης Αγ. Βησσαρίωνα και τον αδερφό του Επίσκοπο Καπούας και Φαναρίου Ιγνάτιο, το 1515 – 1522, ολοκληρώθηκε δε από το Μητροπολίτη Λαρίσης Νεόφυτο (ανηψιό του Αγ. Βησσαρίωνα) και τους Επισκόπους, Λιτζάς Λουκά, Δημητριάδος Ιωσήφ και Φαναρίου Μαρτυρίου, το έτος ζξστ' (7066) από κτίσεως κόσμου ή το 1558 (7066-5508=1558) από την Γέννηση του Χριστού. Αυτό αναφέρεται στην κτιτορική επιγραφή του μοναστηριού, που είναι γραμμένη στο εσωτερικό του Καθολικού του:

«ΑΝΗΓΕΡΦΗ Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΥΛΩΝ ΠΡΩΗΝ ΜΕΝ ΕΝ ΑΛΛΩ ΣΧΗΜΑΤΙ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΥΤΑΔΕΛΦΟΥ ΑΥΤΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΠΟΥΑΣ ΚΑΙ ΦΑΝΑΡΙΟΥ ΥΣΤΕΡΟΝ ΔΕ ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΤΩ ΠΕΡΙΚΑΛΛΕΙ ΣΧΗΜΑΤΙ ΟΙΟΝ ΝΥΝ ΟΡΑΤΕ ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ ΚΑΙ ΑΝΙΣΤΟΡΗΘΗ ΠΑΡΑ ΚΥΡΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΝΕΨΙΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΙΘΥΝΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΥΠΙ ΑΥΤΟΝ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΟΥ ΤΕ ΛΙΤΖΑ ΛΟΥΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΙΩΣΗΦ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΑΝΑΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΕΠΙ ΕΤΟΣ ΑΔΑΜ ΖΞΣΤ' (7066) ΑΠΟ ΔΕ ΧΡΙΣΤΟΥ 1558 ΜΗΝΙ ΝΕΟΜΒΡΙΟΥ Η' ΙΝΔ/ΩΝ α'»

και σε μια άλλη επιγραφή, σε μαρμάρινη πλάκα, εντοιχισμένη στην πρόσοψη του Καθολικού:

«Ζνγ' ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ Γης ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 30»

Δηλαδή, το έτος 7053 από κτίσεως κόσμου ή το 1545 από την Γέννηση του Χριστού.

Η Μονή Δούσικου είναι ενεργό ανδρικό μοναστήρι, αφιερωμένο στην Μεταμόρφωση του Σωτήρα.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η Μονή Δούσικου ήταν υπό την προστασία του Σουλτάνου. Αυτός όμως δεν εμπόδισε την λεηλασία της, το 1770, και ιδίως το 1823, από τον Αλβανό Σούλτσα Κόρτζη, ο οποίος, κυνηγημένος από τον Οδυσσέα Ανδρούτσο, έσφαξε αρκετούς μοναχούς, πυρπόλησε το μοναστήρι κι άρπαξε πολλά από τα κειμήλια του.

Κατά την Γερμανική κατοχή, το μοναστήρι χτυπήθηκε δύο φορές με το πυροβολικό από το χωριό Παλαιομονάστηρο, χωρίς όμως να πάθει σοβαρές ζημιές (καταστράφηκε ένα μέρος από τους εξωτερικούς τοίχους και τα κελιά του).

Το 1842 καταστράφηκε από πυρκαγιά, η παλιά είσοδος της Μονής, η οποία αντικαταστάθηκε, το 1963 από την σημερινή.

Η Μονή Δούσικου έχει φρουριακή κατασκευή, με εξωτερικό τοίχο, ύψους 10 μ. περίπου, και 366 κελιά, διατεταγμένα σε τρεις ορόφους γύρω από το Καθολικό.

Το Καθολικό του μοναστηριού, Βυζαντινού ρυθμού με τρεις τρούλους, είναι κατάγραφο εσωτερικά, από αγιογραφίες εξαιρετικής τέχνης. Στο ωραιότατο ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού, του 1767, υπάρχουν οι δεσποτικές εικόνες, του Χριστού, της Παναγίας, του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου, του Αγ. Νικολάου, του Αγ. Βησσαρίωνα και του Αγ. Γεωργίου, και η επιγραφή:

«ΕΤΕΛΕΙΩΘΗ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΕΜΠΛΟΝ ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ ΜΑΚΑΡΙΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΚΑΙ ΕΞΑΔΕΛΦΩΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΗ ΕΚ ΧΩΡΙΟΥ ΛΙΝΟΤΟΠΙ (1767)».

Το χρύσωμα του τέμπλου έγινε:

«ΕΠΙ ΗΓΟΥΜΕΝΙΑΣ ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ 1813».

Πάνω από τον νάρθηκα του Καθολικού υπάρχουν τρία παρεκκλήσια. Των Εισοδίων της Θεοτόκου, με αγιογραφίες του 1679, του Τιμίου Προδρόμου με αγιογραφίες του 1693 και των Αγ. Πάντων, με αγιογραφίες του 1746.

Στο Καθολικό υπάρχουν:

- Ένας παλιός ηγουμενικός θρόνος, του 1684, με την επιγραφή:

«ΔΙ ΕΞΟΔΩΝ ΣΑΒΒΑ ΕΠΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΠΑΡΙΣΣΗ ΚΟΙΝΟΒΙΑΤΟΥ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΧΙΠΔ' (1684) ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΝ».

- Ένα ξυλόγλυπτο επιχρυσωμένο προσκυνητάρι, με την εικόνα της Παναγίας και την επιγραφή:

«ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΛΕΥΚΟΦΡΥΟΣ ΝΗΣΟΥ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ 1764».

- Ένας ξυλόγλυπτος Αρχιερατικός θρόνος, του 1799.

Η Τράπεζα της Μονής βρίσκεται στην δυτική πλευρά του μοναστηριακού συγκροτήματος και είναι ιστορημένη με αγιογραφίες του 1727. Στην ίδια πλευρά του μοναστηριού υπάρχει και ένα παρεκκλήσι του Αγ. Βησσαρίωνα, το οποίο χτίστηκε το 1956, για τον εκκλησιασμό των γυναικών (στην Μονή Δούσικου ισχύει το άβατο για τις γυναίκες, από την εποχή του Αγ. Βησσαρίωνα).

Στη Μονή Δούσικου και σε ασημένιες, επιχρυσωμένες ή ξύλινες λειψανοθήκες, με ανάγλυφες παραστάσεις και διακοσμήσεις, φυλάσσονται 157 τεμάχια ιερών λειψάνων, όπως, η κάρα του Αγ. Βησσαρίωνα, η κάρα του ιερομάρτυρα Ιωάννου από τ' Άγραφα, το δεξί χέρι του μάρτυρα Κυρήκου, λείψανα των Αγ. Θεοδώρων, Αγ. Παρθενίου, Αγ. Κοσμά, Αγ. Παντελεήμονα, Αγ. Ευστρατίου, Αγ. Τρύφωνα, Αγ. Παρασκευής, κ.ά.

Στα κειμήλια του μοναστηριού ανήκουν, 38 ωραίοι ξυλόγλυπτοι σταυροί, Αγία Ποτήρια (του 1762 και 1813), Ιερά Ευαγγέλια (του 1645 και 1748), Αρτοφόρια, φορητές εικόνες (από το έτος 1578), Ιερά Άμφια (του 16ου - 19ου αιώνα), ένας ωραιότατος Χρυσοκέντητος Επιτάφιος θρήνος και πολλά άλλα, τα οποία αναφέρονται με λεπτομέρειες στον Κώδικα της Μονής.

Η Μονή Δούσικου, τέλος, είχε και πλούσια βιβλιοθήκη - το 1858 είχε 257 χειρόγραφα και 701 έντυπα βιβλία - στην οποία, το 1964, είχαν μείνει 42 μόνο κώδικες, 3 ειλητάρια και αρκετά έγγραφα (χρυσόβουλα, σιγγίλια, φερμάνια, κ.ά).

Η ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΒΕΛΛΑΣ ΒΟΥΛΓΑΡΕΛΙΟΥ Ή ΚΟΚΚΙΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Στο συνοικισμό Παλιοχώρι της Δροσοπηγής Άρτας (παλιό Βουλγαρέλι ή Βουργαρέλι) και σ' απόσταση 3 χιλ. νότια του χωριού (στ' αριστερά του δημόσιου δρόμου Άρτας-Δροσοπηγής) σώζεται το Καθολικό ενός, από τα πιο αξιόλογα, Βυζαντινού μοναστηριού του Δεσποτάτου της Ηπείρου, γνωστού σαν Βασιλομονάστηρο, Μονή Βελλάς Βουλγαρελίου ή Κόκκινη Εκκλησία.

Η Μονή Βελλάς Βουλγαρελίου – ονομάστηκε έτσι επειδή κάποτε ήταν μετόχι της Μονής Βελλάς Ιωαννίνων – αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου, ιδρύθηκε το 1281, από τον πρωτοστράτορα (αρχηγό ιππικού) Θεόδωρο Τζιμισκή και την σύζυγο του Μαρία και όχι από τον Δεσπότη της Ηπείρου Νικηφόρο Α΄, γιο του Μιχαήλ Β΄ Άγγελου Κομνηνού, όπως είχε υποστηριχθεί αρχικά.

Το παλιό Καθολικό του μοναστηριού ήταν σταυροειδής ναός με τρούλο, του τύπου των δικονίων, η δε στέγη του ήταν σκεπασμένη με πλάκες μολύβδου (μολυβδοσκεπαστος), οι οποίες αφαιρέθηκαν, το 1821 από τους Έλληνες ή το 1840 από τους Τούρκους.

Το σημερινό Καθολικό της Μονής είναι σταυροειδής ναός με τρίπλευρη αψίδα και δίριχτη στέγη, χωρίζεται δε σε πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Στο εσωτερικό του ναού υπάρχουν υπολείμματα αιογραφιών, ενώ στον ανατολικό τοίχο του πρόναου εικονίζονται οι κτίτορες του μοναστηριού, Θεόδωρος και Μαρία και ο αδερφός του Θεόδωρου, Ιωάννης Τζιμισκής με την σύζυγο του Άννα. Οι προσωπογραφίες αυτές είναι οι αρχαιότερες στην Ελλάδα και τη Βυζαντινή Σερβία.

Το Καθολικό της Μονής Βελλάς Βουλγαρελίου, από αποθήκη χόρτου και σταύλος, που ήταν στις αρχές του αιώνα μας, ανακαινίστηκε και ανακηρύχθηκε, το 1958, ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 12/17-1-58 τ. Β΄).

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΛΙΟΥ

Η Μονή Αγ. Γεωργίου βρίσκεται πάνω ακριβώς από τη Δροσοπηγή Άρτας (παλιό Βουλγαρέλι ή Βουργαρέλι), ανάμεσα σε ψηλά έλατα και θεόρατα πλατάνια, με μια μεγάλη νερομάννα δίπλα της (το νερό της πηγής θεωρείται θαυματουργό για τις φοβίες).

Το μοναστήρι χτίστηκε το 1690, ενώ η αιογράφηση του Καθολικού του, σύμφωνα με επιγραφή του, έγινε το 1714:

«ΑΝΙΣΤΟΡΗΘΗ Ο ΠΑΝΣΕΙΠΤΟΣ ΚΑΙ ΘΕΙΟΣ ΟΥΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΥ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΝ(ΕΥΜΑΤ)ΙΚΟΙΣ Π(ΑΤ)ΡΑΣΙ ΚΥΡ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΑΔΕΛΦ(ΩΝ) ΑΥΤΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΙΕΡΩΜΟΝΑΧΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΩΜΟΝΑΧΟΥ ΑΝΘΙΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΤΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΛΟΥΦΑΡΙΟΤΙ ΚΑΙ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΖΗΠΟΥ ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΝ ΕΥΡΕΘΕΝΤ(ΩΝ) ΧΡΙΣΤΙΑΝ(ΩΝ) ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΛΙ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ Μ(ΗΤ)ΡΟΠΟΛΙ(Τ)ΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ εν ετει απο αδαμ ζσγκ ΚΑΙ ΑΠΟ Χ(ΡΙΣΤΟ)Υ 1714 μ(ηνί) σεπτεβρίου 27 διά χειρός εμου ευτελους αποστοληου αναγνωστου εκ χωρας (σακαρετ)ζη καί παπα χρ(ηστου) υιου αυτου) καί νικολαου ιστοριογραφου απο καλαριτες».

Στην Μονή του Αγ. Γεωργίου έγιναν δύο επαναστατικές συνελεύσεις – κατά την πολιορκία του Αλή Πασά στα Γιάννενα από τα Σουλτανικά στρατεύματα και τον Ιούλιο του 1821 – και μια μεγάλη μάχη, στις 23 Σεπτεμβρίου 1824, μεταξύ των Τουρκαλβανών του Ομέρ Βρυώνη και 1000 Ελλήνων επαναστατών, υπό τους οπλαρχηγούς, Κοτιλίδα Σπαή, Ράγκο και Κουτσονίκα, η οποία έληξε με νίκη των Ελλήνων.

Η Μονή του Αγ. Γεωργίου στην ακμή της (1750 - 1850), ήταν πλούσιο μοναστήρι με μεγάλη κτηματική περιουσία και 2000-3000 γιδοπρόβατα. Ήταν, επίσης, και σημαντικό θρησκευτικό κέντρο της περιοχής, με θαυματουργή εικόνα του Αγ. Γεωργίου (από το Άγιο Όρος) και Ιερά Λείψανα πολλών Αγίων (Αγ. Παντελεήμονος, Αγ. Χαραλάμπους, Αγ. Παρθενίου Λαμψάκων, κ.ά.).

Από το διαλυμένο σήμερα μοναστήρι σώζονται, το Καθολικό του, μερικά βοηθητικά κτίρια (κελιά, ξενώνας, αποθήκες) και το ξεχωριστό καμπαναριό του, το οποίο χτίστηκε το 1870.

Το Καθολικό της Μονής, μονόκλιτη σταυρεπίστεγη Βασιλική με τρούλο, τρίπλευρους χορούς και τρίπλευρη αψίδα, χωρίζεται σε πρόναο-γυναικωνίτη, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Το εσωτερικό του ναού είναι κατάγραφο από μαυρισμένες και

μισοκαταστραμμένες αγιογραφίες, του 1714, ενώ το ξυλόγλυπτο τέμπλο του έγινε το πρώτο τέταρτο του 18ου αιώνα.

Η Μονή του Αγ. Γεωργίου Βουλγαρελίου είναι μετόχι της Μονής Κάτω Παναγιάς Άρτας και ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 12/17-1-58 τ. Β').

ΜΟΝΗ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΓΑΡΔΙΚΙΟΥ

Στην δεξιά όχθη του Αχελώου ποταμού (Ασπροποτάμου) και σε μικρή απόσταση από την αρχή του μονοπατιού, που οδηγεί στο χωριό Γαρδίκι, σώζεται το διαλυμένο σήμερα μοναστήρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, για το οποίο το μόνο που γνωρίζουμε, από μια επιγραφή του Καθολικού του, είναι ότι ανακαινίστηκε το 1842:

«Ανεκαινίσθη και ιστορήθη επι θεοφιλεστατου επισκοπου Σταγων Κυρίλλου. Ηγουμενευοντος και συλλειτουργουντος Δαμασκηνου και Χαραλαμπου των Ιερομοναχων. Επιτροπευοντος Χρηστου Παπαθαναση. Ετος 1842, Ιουνιου 18».

Η ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΩΝ ΚΑΙ Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΝΕΡΑΙΔΑΣ

Σ' απόσταση 10' της ώρας με τα πόδια, ανατολικά του χωριού Θεοδώριανα, σώζεται το Καθολικό της διαλυμένης σήμερα Μονής των Γενεθλίων της Θεοτόκου, το οποίο, σύμφωνα με επιγραφή του, χτίστηκε το 1743:

«1743 ΙΟΥΝΙΟΥ 25 ΕΓΙΝΕ Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΘΚΥ».

Το μοναστήρι ιδρύθηκε από τον ιερομόναχο Άνθιμο Αργυρόπουλο, ο οποίος συντηρούσε και σχολείο στα Θεοδώριανα. Μέλος της Φιλικής Εταιρείας, φυλακίστηκε από τον Αλή Πασά, για 12 χρόνια, και πέθανε στην Ζάκυνθο, το έτος 1847.

Στο Καθολικό του μοναστηριού της Παναγιάς σώζονται υπολείμματα τοιχογραφιών στο Ιερό Βήμα και το αξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο του, το οποίο, σύμφωνα με επιγραφή του, έγινε το έτος 1718.

Κοντά στα Θεοδώριανα (1.30 ώρα με τα πόδια πήγαινε-έλα) υπάρχει και ο περίφημος καταρράκτης τους, ενώ από τη Μονή της Παναγιάς του χωριού έχει ανοιχθεί καινούργιος χωματόδρομος, κακής βατότητας, ο οποίος οδηγεί στην Μονή Αγ. Κυριακής του χωριού Νεράιδα Τρικάλων.

Η ΜΟΝΗ ΤΣΟΥΚΑΣ, Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΜΟΔΕΣΤΟΥ ΠΥΡΡΑΣ, Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΟΣ ΔΕΣΗΣ ΚΑΙ Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΠΕΤΡΟΥΛΙΟΥ

Η Μονή Τσούκας βρίσκεται στην πλαγιά του ομώνυμου βουνού, ανάμεσα στα χωριά Χατζηπέτριο (παλιά Βετερνίκο κι αργότερα Νεραϊδοχώρι) και Πύρρα και είναι αφιερωμένη στην Αγ. Παρασκευή. Σύμφωνα με την κτιτορική επιγραφή του καθολικού της, ιδρύθηκε το έτος 1782:

«Ετος ΑΨΠΒ' Ιουνιου Ζ' και επι αρχιερατειας Σταγων κυρ Παΐσιου και κτιτωρ Δαμασκηνου ιερομοναχου, κτιτωρ Συμεων Γεωργ. Πετρου μαστορας Παργας και Δημητριου κτιτορας».

Είναι διαλυμένο μοναστήρι της Ι.Μ. Τρίκκης και Σταγών.

Άλλα διαλυμένα μοναστήρια της περιοχής είναι, η Μονή του Αγ. Μόδεστου στην Πύρρα και η Μονή της Αγ. Τριάδος στη Δέση, ενώ στη συμβολή του Ξεριά με το ρέμα της Αγ. Κυριακής – σ' απόσταση 30' από το Περιούλι – και στη θέση, όπου σήμερα υπάρχει το ξωκκλήσι της Αγίας, υπήρχε η Μονή της Αγ. Κυριακής, του 17ου μάλλον αιώνα (σ' ένα νοματάρι του μοναστηριού υπάρχει η επιγραφή: «ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ 1690»).

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος - Καπ Γρας (1930 μ.), Κακαρδίτσα Φούρκα (2140 μ.)

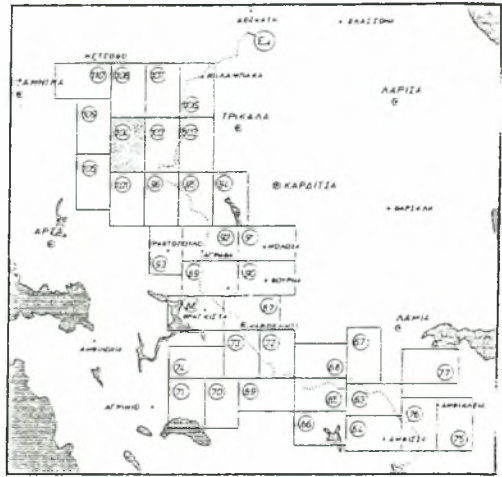
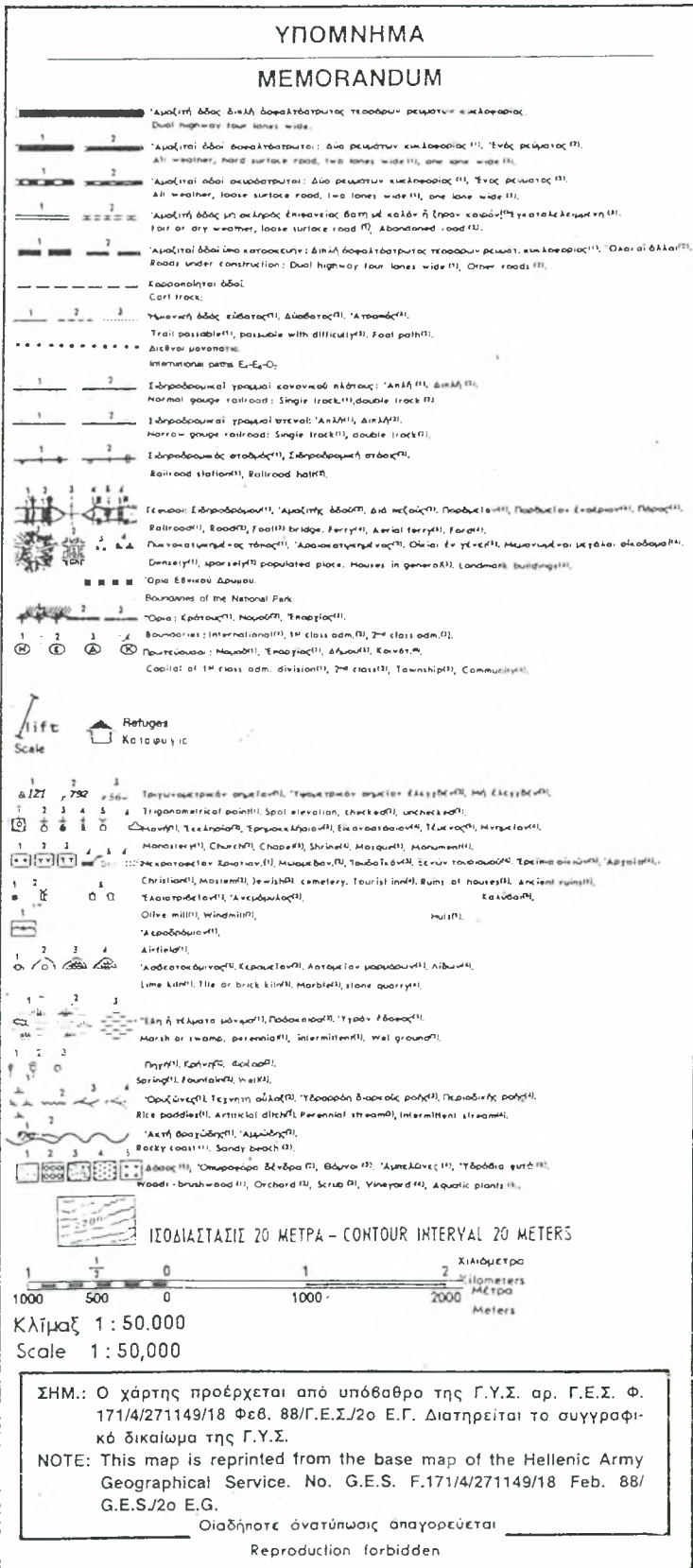
(Αρ. Τεύχους 104)

Σε μικρή
χθηκε στις
σπονδίας
πέρας του
διπλωμάτα
1. Δίπλω
κών βουν
στους:

Εν ζωή: Μι
Ζο
Ιδς

Αποβίωσαν

2. Στου
Ελληνικών
ρυξε η Ε.
έμπειρους
ρειβάτες π
τούς πείρε
λογη θεωρ
τάρτηρη
των Ομοσπ
ρειβασίας,
δευτών.
Βασιλείου
Θεοδώρου
Θεοδώρου
Θώμογλου
Λάμπρης Χ
Σωτηράκης
Τσιλογέρ
Τσουκιάς Ν
Χουλιάρης
Βρούτσης Ι
Γιαννακούλ
Γκάλιος Γιό
Καραγιάνν

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

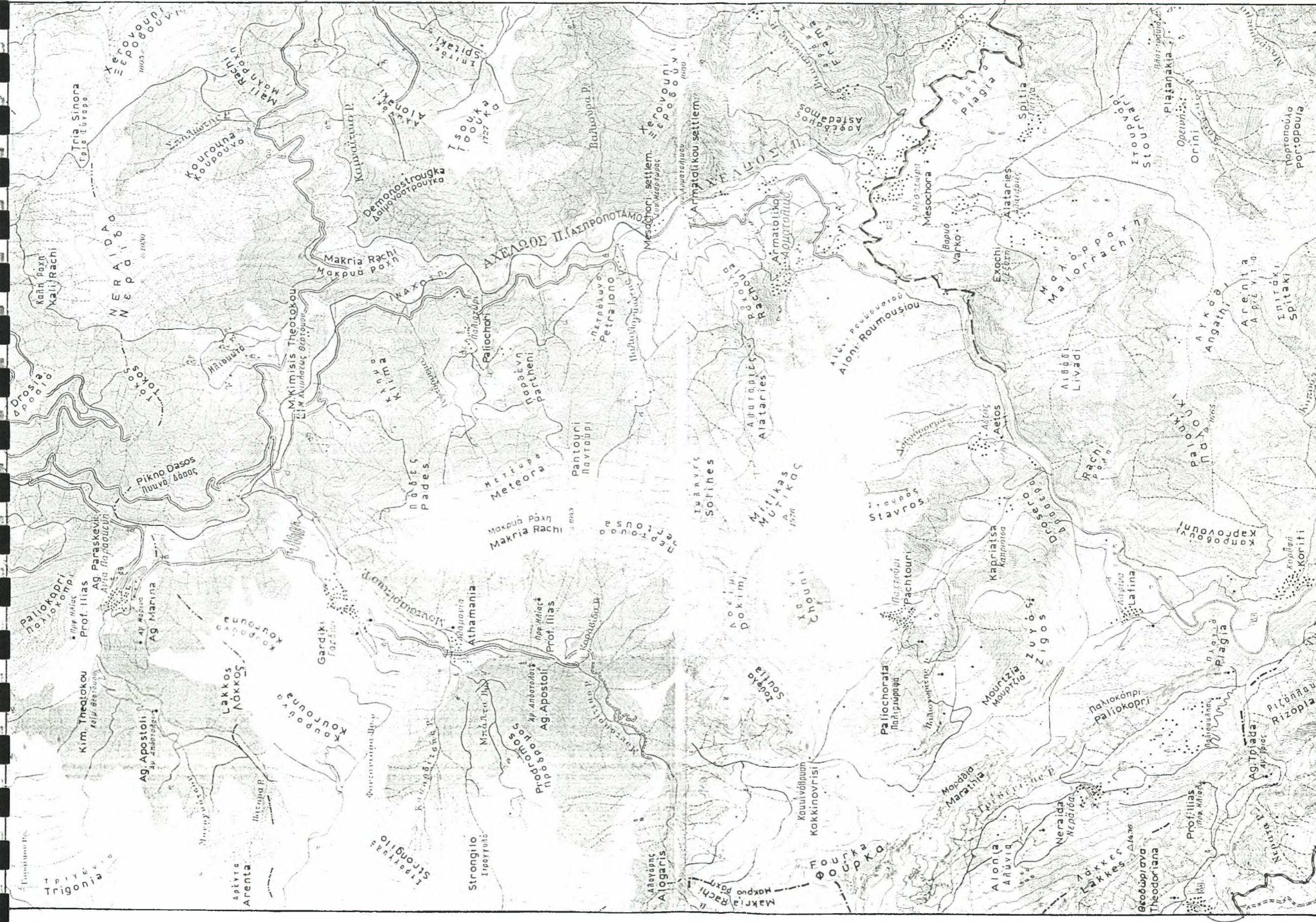

Φωτ. Δημ. Τλούπα

KOPΦES
 Greek Alpine Club Achamas, 16, C. Square
 Achamas, P.O. Box 46547 GR, 136 71
 Achamas, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

ELATI

STOURNAREIKA

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου (Μοναστήρια)

ΑΓΡΑΦΑ

Γενική περιγραφή Δ. Καμαρούλια

Η ΜΟΝΗ ΣΠΗΛΙΑΣ

Σ' ένα εντυπωσιακό βραχώδες ύψωμα (υψόμετρο 1300 μ.) που βρίσκεται πάνω από την αριστερή όχθη του ποταμού Πετριλιώτη, απέναντι από τα Κουμπουριανά, κι ανάμεσα στα χωριά Λεοντίτιο και Στεφανάδα - παλιά η περιοχή υπαγόταν στην Στεφανάδα, αλλά σήμερα ανήκει στα Κουμπουριανά - είναι χτισμένη η περίφημη Μονή της Σπηλιάς ή της Παναγίας της Σπηλιώτισσας, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και στη Ζωοδόχο Πηγή.

Η Μονή Σπηλιάς σύμφωνα με την παράδοση και τ' αναφερόμενα σ' ένα χειρόγραφο του μοναστηριού, ιδρύθηκε το 1604, από τους αδερφούς Αθανάσιο και Παρθένιο. Οι αδερφοί αυτοί - λαϊκοί από την Στεφανάδα ή, κατ' άλλην εκδοχή, μοναχοί του μεγάλου, αλλά καταστραμμένου σήμερα, μοναστηριού Αγ. Χαράλαμπου, που υπήρχε στην τοποθεσία «Ρωμνιά» της Στεφανάδας - μεταβαίνοντας στα Ιεροσόλυμα για προσκύνημα των Αγίων Τόπων, αναγκάστηκαν, λόγω καταιγίδας, να διανυκτερεύσουν στο μεγάλο σπήλαιο, που βρίσκεται κάτω από το σημερινό μοναστήρι. Εκεί, στον ύπνο τους, παρουσιάστηκε η Παναγία, η οποία τους παρότρυνε να σκαρφαλώσουν πάνω από τα απότομα βράχια της σπηλιάς, να αναζητήσουν την εικόνα της και να της χτίσουν μοναστήρι. Πράγματι, έτσι κι έγινε. Βρέθηκε η εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου - πάνω σ' ένα πουρνάρι, μ' ένα καντήλι αναμμένο δίπλα της -, βρέθηκε - μ' άλλο θαύμα - και νερό, στην άνυδρη αυτή περιοχή, και χτίστηκε η Μονή της Κοίμησης της Θεοτόκου, η οποία ονομάστηκε και Μονή Σπηλιάς, από το κάτω απ' αυτήν ιερό σπήλαιο.

Το 1736, δίπλα στην παλιά μικρή εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου, χτίστηκε καινούργιος μεγάλος ναός της Ζωοδόχου Πηγής, στη νότια πλευρά του οποίου υπήρχε εντοιχισμένη πλάκα, με την επιγραφή:

«ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΨΑΣΤ ΜΗΝΙ ΑΠΡΙΛΙΩ Γ' ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, ΠΑΠΑ-ΙΩΝΑ, ΠΑΠΑ-ΓΑΒΡΙΗΛ ΚΑΙ ΠΑΠΑ-ΑΝΑΝΙΑ»

Στην Μονή Σπηλιάς, κατά την επανάσταση της Θεσσαλίας του 1854, ήταν το στρατηγείο και η έδρα της προσωρινής κυβέρνησης, που σχημάτισε ο Δημήτριος Αλεξανδρής από το Λιάσκοβο (σημερινό Πετρωτό). Σε μια μάχη δε, που έγινε στο μοναστήρι, οι επαναστάτες σώθηκαν με νυκτερινή έφοδο, αλλά η Μονή Σπηλιάς διαλύθηκε και έπαθε μεγάλες καταστροφές.

Το 1892, ηγούμενος της Μονής Σπηλιάς αναφέρεται ο Χρύσανθος, ενώ στις αρχές του 20ου αιώνα, ο Φιλάρετος Ιωάννου από την Στεφανάδα, με μοναχούς τον Κ. Καρούζα και τον Δ. Τσιοβόλα, οι οποίοι ανακαίνισαν το μοναστήρι κι αύξησαν την περιουσία του.

Το 1905, στη Μονή Σπηλιάς ενσωματώθηκαν όλα τα μοναστήρια της Αργιθέας αλλά το 1918 παύει να είναι ανεξάρτητη και γίνεται μετόχι της Μονής Καραϊσκάκη.

Το 1954, το Καθολικό του μοναστηριού παθαίνει αρκετές ζημιές από τους σεισμούς, οι οποίες επισκευάζονται, αλλά η Μονή Σπηλιάς εξακολουθεί να παραμένει διαλυμένη και να λειτουργείται μόνο το καλοκαίρι, από τον εφημέριο των Κουμπουριανών. Η κατάσταση αυτή συνεχίζεται μέχρι και σήμερα (1990).

Η Μονή Σπηλιάς δεν είχε ποτέ της μεγάλη κτηματική περιουσία. Είχε όμως αρκετά γιδοπρόβατα - γύρω στα 500 - τα οποία στάλιαζε στην τοποθεσία «Καλογεροστάνη»,

μελίσσια, άλογα και μουλάρια. Είχε, επίσης, και πολλά έσοδα από το λαμπρό πανηγύρι της, που γινόταν στις 15 Αυγούστου, με μεγάλη συμμετοχή προσκυνητών, από την Αργιθέα, την Ήπειρο, την Ευρυτανία, το Βάλτο και τον Θεσσαλικό κάμπο.

Το παλιό Καθολικό της Μονής Σπηλιάς, η Κοίμηση της Θεοτόκου, είναι μικρή σταυρεπίστεγη Βασιλική με πλάγιους χορούς και κατεστραμμένες τις ωραίες άλλοτε αιογραφίες του. Το τέμπλο του καταστράφηκε από πυρκαγιά.

Το καινούργιο Καθολικό, η Ζωοδόχος Πηγή, είναι τρίκλιτη Βασιλική με τρούλο και πλάγιους χορούς, αποτελείται δε από το νάρθηκα, τον κυρίως ναό και το Ιερό Βήμα.

Ο Νάρθηκας, σύμφωνα με την επιγραφή του, είναι μεταγενέστερος, του 1892, έχει δε αιογραφίες μόνο στην ανατολική του πλευρά:

«Εκτίσθη ο νάρθηξ παρά των συνδρομητών του χωρίου Χρυσάνθου ιερομονάχου ουλίου 31,1892»

Ο κύριος ναός και το Ιερό Βήμα, του 1736, είναι κατάγραφα από ωραίες, αλλά μισοκαταστραμμένες αιογραφίες.

Το ωραίο ξυλόγλυπτο και επίχρυσο τέμπλο της εκκλησίας, σύμφωνα με την επιγραφή του, είναι του 1779 και έγινε από τους ταγιαδόρους Γεώργιο και Ιωάννη:

«Εν ετει αψοθ εκαλλωπίσθη ο θείος και περίφημος τέμπλος δι' εξόδων κόπου τε και μόχθου του Πανοσιωπάτου ηγουμένου Γαβριήλ ιερομονάχου και των ανωτέρω μνημονευομένων ιερομονάχων της αυτης Μονης, αρχιερατεύοντος κ. Μακαρίου. Ετελειοποιήθη εν μήνι Αυγούστου 23 δια χειρός Γεωργίου και Ιωάννου»

Πάνω από το τέμπλο υπάρχουν οι εικόνες, της Κοίμησης της Θεοτόκου, της Ζωοδόχου Πηγής, της Παναγίας, του Χριστού (1737), της Αγίας Τριάδος, του Αβραάμ, του Προδρόμου (1736) και του Αγίου Γεωργίου με τον Αγ. Παντελεήμονα (1736) ενώ στον κυρίως ναό τους καλοκαιρινούς μήνες εκτίθεται για προσκύνημα και η θαυματουργή εικόνα της Κοιμήσης της Θεοτόκου, η οποία τον χειμώνα φυλάσσεται στην Μονή Καραϊσκάκη.

Ένα από τα θαύματα της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας, η θεραπεία της ψυχοπαθούς Β. Κοκοράκου, που έγινε το 1804 ή 1864, αναφέρεται σε μια επιγραφή που υπάρχει στην αυλόπορτα του μοναστηριού:

«Αύγουστος 1804 ενθύμιον εκτίσθη η πόρτα συνδρομής Ανανίου εξόδων Βασιλικής Κοκοράκου εκ Καρβασαρα»

Οι εκκλησίες της Μονής Σπηλιάς περιβάλλονται από τις τρεις πλευρές τους, από τα κελιά και τους βοηθητικούς χώρους της.

Στα κειμήλια της Μονής ανήκουν, δύο λειψανοθήκες – η μία του 1778 από τη Βιέννη και η άλλη του 1780 – με λείψανα του Αγ. Βαρνάβα και του Αγ. Χαραλάμπου, ένα θυμιατό του 1766 και ένας σταυρός ευλογίας του 1764.

Στην Μονή Σπηλιάς, της οποίας η απόσταση από το Μουζάκι ήταν παλιά 13 ώρες με τα πόδια, πηγαίνει σήμερα αυτοκίνητο.

Η ΜΟΝΗ ΜΕΖΗΛΟΥ

Η Μονή Μεζήλου (ή Δροσάτου) βρίσκεται στους πρόποδες της νότιας πλαγιάς της Καραβάς (2184 μ.) κοντά στο ομώνυμο χωριό (σημερινό Δροσάτο, από την δροσερή πηγή του, Γκούρα) και είναι αφιερωμένη στον Αγ. Αθανάσιο Αλεξανδρείας.

Σύμφωνα με μια επιγραφή, που υπάρχει στο Καθολικό του μοναστηριού, ιστορήθηκε το έτος ΖΣΟΕ (7275) από κτίσεως κόσμου ή το 1767 από τη Γέννηση του Χριστού:

«Ιστορήθη ο θείος και πάνσεπτος ναός του εν' Αγίοις πατρός ημων Αθανασίου Αλεξανδρείας διά συνδρομής πάντων των χριστιανών της αυτης χώρας Μεζήλου και του πανοσιωπάτου ιερομονάχου ιερουργούντος Ανανίου και του Μακαριωπάτου Αθανασίου τη Αρχιερατεία του πανιερωτάτου ημων Κυρίου Μακαρίου εν έτει ΖΣΟΕ»

Από την διαλυμένη σήμερα Μονή Μεζήλου σώζεται μόνο το Καθολικό της, με ωραίες αιογραφίες, ωραίο ξυλόγλυπτο τέμπλο και παλιές εικόνες του Χριστού (1720) και της Παναγίας (1770).

Κάτω από το Μεζήλο, στο Πετριλιώτικο ποτάμι, υπάρχει ένα ωραίο, παραδοσιακό, μικρό, μονότοξο, γεφύρι.

Η ΜΟΝΗ ΒΛΑΣΙΟΥ

Σ' απόσταση 30' της ώρας με τα πόδια, από το χωριό Βλάσι, βρίσκεται η διαλυμένη σήμερα Μονή της Γέννησης της Θεοτόκου, η οποία, σύμφωνα με επιγραφή του Καθολικού της, ιδρύθηκε και ιστορήθηκε το έτος ZPNB (7152) από κτίσεως κόσμου ή το 1644 από τη Γέννηση του Χριστού:

«Ιστορήθη ο θείος και πάνσεπτος ναός της υπεραγίας Δεσποινής ημων Θεοτόκου και αιεπαρθένου Μαρίας δι' εξόδων του τιμωτάτου και ευγενεστάτου αρχοντος Γεωργίου και συμβίας αυτου Κυράτσας και του υιου αυτου κ. Κων/νου αρχιερατεύοντος του πανιερωτάτου αρχιεπισκόπου κ. Ευθυμίου – χειρός Ιωάννου και Ιωάννου ετει ZPNB ινδ. 12»

Οι Κτίτορες της Μονής, Γεώργιος και Κωνσταντίνος, εικονίζονται στον τοίχο, που χωρίζει τον γυναικωνίτη του Καθολικού από τον κυρίως ναό, σύμφωνα δε με σιγίλλιο του Πατριάρχη Κων/λης Γαβριήλ Δ', του 1782, που επικυρώνει παλαιότερο του Πατριάρχη Κυρίλλου, του 1639, ήσαν από την αρχοντική οικογένεια του Βλασίου, Σλοντζιάρη.

Η Μονή Βλασίου, κατά την παράδοση υπήρξε στρατηγείο του Καραϊσκάκη και κρυφό σχολείο-νοσοκομείο, επί Τουρκοκρατίας, επί πολλά δε χρόνια πλήρωνε το δάσκαλο και τον παπά του χωριού.

Η Μονή Βλασίου λεηλατήθηκε το 1966 από αρχαιοκάπηλους, οι οποίοι της αφαίρεσαν πολλές από τις παλιές πολύτιμες εικόνες της. Σώθηκε ο μεγάλος και με πολύτιμες πέτρες Σταυρός της Αγ. Τράπεζας, τον οποίο, το 1971, φύλαγε στο σπίτι του ο εφημέριος του χωριού Παπα-Πέτρος.

Το Καθολικό του μοναστηριού, σταυρεπίστεγη Βασιλική με πλάγιους χορούς, χωρίζεται σε νάρθηκα-γυναικωνίτη, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Πάνω από την πόρτα του γυναικωνίτη υπάρχει η επιγραφή:

«Δέσις του δούλου του Θεού Ιωάννη υιού του Ανδρέου εν έτει 1744 διά συνδρομής Χρυσοστόμου ιερομονάχου».

Η ΜΟΝΗ ΠΕΤΡΙΛΟΥ

Η Μονή Πετρίλου, αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου, βρίσκεται σε μια ωραία δασωμένη τοποθεσία, πάνω από τον συνοικισμό του χωριού Καμπουραίικα (Το Πετρίλο έχει 8 συνοικισμούς: Πετρίλο, Αργυραίικα, Βασιλάδες, Καμπουραίικα, Κρασιά, Μάγειρος, Ρώσσης και Χαλκιάπουλο).

Σύμφωνα με την χρονολογία ΖΤΑΗ, που είναι γραμμένη πάνω από την πόρτα του Καθολικού της θα πρέπει να χτίστηκε το έτος 7338 από κτίσεως κόσμου ή το 1830 από τη Γέννηση του Χριστού, ενώ σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει πάνω από την ίδια πόρτα, αλλά μέσα στο ναό, ιστορήθηκε το 1851:

« Ιστορήθη ουτος ο θείος και πάνσεπτος ναός της υπεραγίας Δεσποινής ημων Θεοτόκου και αιεπαρθένου Μαρίας, ητοι τό γεννέσιον της Θεοτόκου πατριαρχέοντος του παναγιώτατου οικομενικού κ.κ. Ανθιμου του Βυζαντίου και αρχιερέοντος του πανιερωτάτου κ.κ. Διονυσίου του Σμυρναίου ετει σωτηριώ αιώνα – 1851 – Αυγουστος β».

Πλούσιο μοναστήρι κάποτε, με μεγάλη κτηματική περιουσία, κτηνοτροφία και φιλανθρωπική δράση, είναι σήμερα εγκαταλειμμένο στην φθορά του χρόνου.

* Το βουνό της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος – Χατζή (2038 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 103.

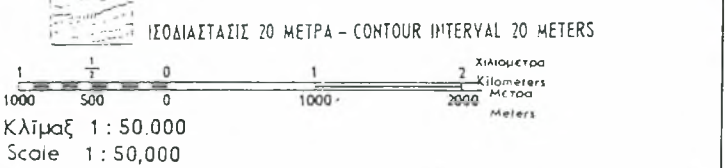
* Το βουνό της Νότιας Πίνδου Τζουμέρκα Σταυρός (1390 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 105.

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου
 Χατζή (2038 μ.) - Σταυρός (1390 μ.)
 (Αρ. Τεύχους 101)

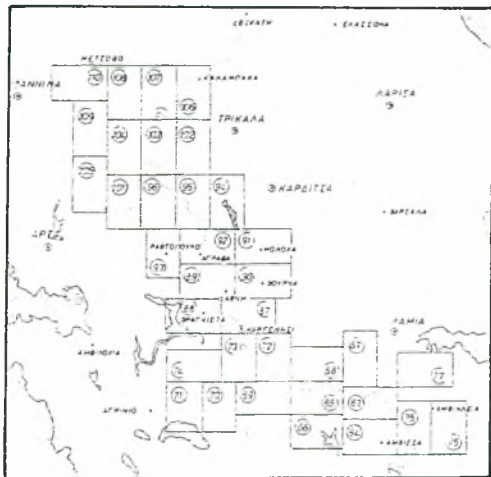
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

MEMORANDUM

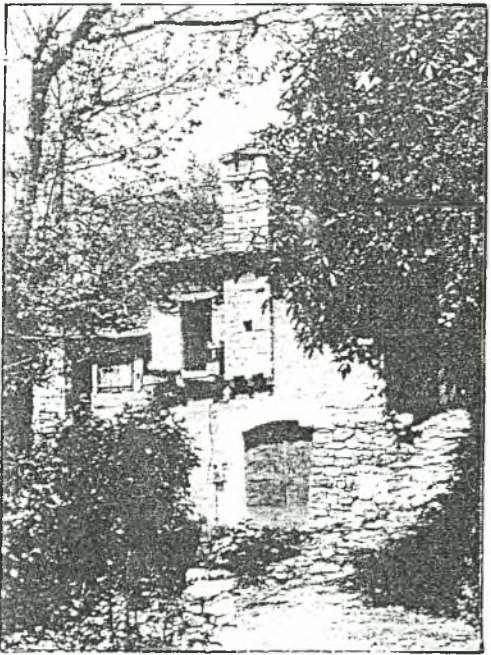
- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόβαθρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.
 NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/ G.E.S./2ο Ε.Γ.
 Οιαδήποτε ανάπτυσις απαγορεύεται
 Reproduction forbidden

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

Φωτ. Αλ. Μηλαράκη

KOPDES
 Greek Alpine Club Achamas, 16, C. Square
 Achamas, P.O. Box 46547 GH, 136 71
 Achamas, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

POLINERI

PIGES

DROSOFIGI

ARTA

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος – Περιστερί Τσουκαρέλα (2295 μ.)

Γενική περιγραφή του Λάζαρου Ν. Παμπέρη

Στο κείμενο που ακολουθεί περιγράφεται το βουνό Περιστερί (2295 μ.).

Το βουνό Περιστερί των βουνών τ' Ασπροποτάμου της Νότιας Πίνδου είναι ένα βουνό, του οποίου η μεγαλύτερη έκταση του είναι τμήμα της Ηπείρου. Οι ψηλότερες κορφές του είναι οι: Κρούκια (1770 μ.), Πύργος (1971 μ.), Πρίζα (2048 μ.), η ψηλότερη κορφή Τσουκαρέλα ή Περιστερί (2295 μ.), Γιαννάκη (2198 μ.), Καλόγηρος (περίπου 2100 μ.), Οξυά (1703 μ.), Μαγέλη Σπανούρα (2046 μ.), Πολύκορφο (περίπου 2020 μ.), Κώστα (1836 μ.), Πυραμίδα (2040 μ.), Μέγας Τράπος (περίπου 2160 μ.), Σουφλομύτη (2047 μ.), Πρ. Ηλίας (1632 μ.) και πάρα πολλές άλλες μικρότερες και ανώνυμες ιδιαίτερα στα εκτεταμένα οροπέδια δυτικά της κορφής Τσουκαρέλα.

Στα βορεινά οι πλαγιές του βουνού Περιστερί φθάνουν μέχρι το Μετσοβίτικο ποτάμι, που το χωρίζει από τα βουνά της Βόρειας Πίνδου.

Στα δυτικά οι πλαγιές κατηφορίζουν μέχρι τον ποταμό Άραχθο.

Στα νότια το Καλαρρίτικο ποτάμι το χωρίζει από το βουνό Τζουμέρκα της Νότιας Πίνδου και το ρέμα Μονοδένδρι από το βουνό Κακαρδίτσα των βουνών τ' Ασπροποτάμου της Νότιας Πίνδου. Ο αυχένας «Μπάρος» στα περίπου 1940 μ. το ενώνει με την Κακαρδίτσα στα νοτιοανατολικά και το ρέμα Νέγκρη το χωρίζει απ' αυτήν. Ο Ασπροπόταμος στα ανατολικά και το Μετσοβίτικο ποτάμι το χωρίζουν από το Δοκίμι ενώ ο αυχένας «Μάνδρα Χότζα» στα περίπου 1620 μ. το ενώνει μ' αυτό. Το Περιστερί είναι το μεγαλύτερο σ' έκταση βουνό του Ασπροποτάμου.

Γεωλογικά το Περιστερί ανήκει στην ζώνη της Πίνδου και ένα τμήμα του στην ζώνη Γάβροβου – Τριπόλεως.

Τα πετρώματα του είναι κρητιδικοί ασβεστόλιθοι, ο λεγόμενος «πρώτος φλύσχη», πηλίτες και ραδιολαρίτες με ψαμμίτες και Τριαδικοί πυριτικοί σχιστόλιθοι με υποκείμενους φλύσχες.

Το τμήμα που ανήκει στην ζώνη Γάβροβου – Τριπόλεως στα δυτικά του κύριου όγκου του βουνού είναι φλύσχη.

Το Περιστερί είναι το πιο αποψλωμένο από δάση βουνό τ' Ασπροποτάμου.

Τα λιβάδια στην ορεινή ζώνη είναι απέραντα και εκτείνονται μέχρι πολύ χαμηλά έξω από τα χωριά στις βόρειες δυτικές και νότιες πλαγιές του.

Μόνο στις ανατολικές υπάρχουν δάση ελάτης τα οποία κι αυτά σταματούν στα περίπου 1500 μ.

Υπάρχουν δάση από βαλανιδιές και αειφύλλα πλατύφυλλα κοντά στα ρέματα.

Η πανίδα του βουνού αυτού δεν έχει μελετηθεί ιδιαίτερα.

Αποτελείται βασικά από τα συνηθισμένα ζώα της Ελληνικής πανίδας.

Από στοιχεία, που συγκεντρώθηκαν από τις κοινότητες της περιοχής η κατώτερη θερμοκρασία, που μετρήθηκε, είναι -10°C και η ανώτερη 35°C ενώ το χιόνι κρατιέται στο έδαφος περίπου 40 ημέρες.

Η πιο συνηθισμένη, η πιο εύκολη αλλά και η πιο όμορφη ανάβαση στο βουνό Περιστερί γίνεται από το χωριό Χαλίκι στα ανατολικά. Το χωριό αυτό είναι πολύ κοντά στις πηγές τ' Ασπροποτάμου.

Με δυτική κατεύθυνση από το χωριό ακολουθείς το δασικό δρόμο, που είναι δίπλα στο ρέμα Καπραλιάς για 45' περίπου.

Κατόπιν ακολουθείς το μονοπάτι στα δεξιά του δρόμου και σε 1 ώρα περίπου φθάνεις σε μια βρύση δίπλα σε ένα ρέμα.

Το μονοπάτι ανηφορίζει συνεχώς, και περνώντας από δυό πέτρινα μαντριά φθάνει σε 1 ώρα και 30' σε ένα οροπέδιο όπου ένα μικρό ποταμάκι σχηματίζει μαϊάνδρους στο λιβάδι Ντιβερλίγκα.

Αλλά 30' και ανεβαίνεις στην ράχη στα περίπου 2050 μ., και σε 20' είσαι στην ψηλότερη κορφή.

Άλλη ανάβαση γίνεται από το χωριό Ανθοχώρι, το οποίο προσεγγίζεται από το Μέτσοβο.

Με νότια κατεύθυνση από το χωριό, με το δρόμο ή το μονοπάτι, φθάνεις σε 40' δυτικά από το εκκλησάκι Πρ. Ελισσαίος.

Ο δρόμος και δίπλα το μονοπάτι, ανηφορίζουν ομαλά μέχρι την τοποθεσία Πάτωμα στα περίπου 1500 μ., σε 30'.

Ακολουθείς το μονοπάτι για 20' και φθάνεις στο ρέμα Γκουντουβάκα στα περίπου 1550 μ.

Ακολουθείς την ξερή κοίτη του ρέματος και σε 2 ώρες περίπου φθάνεις στην στάνη. Λίγο πιο πάνω στην βάση της Τσουκαρέλας κοντά στον αυχένα βόρεια της υπάρχει και πηγή.

Η κορφή προσεγγίζεται από τα ανατολικά, από την ομαλή πλευρά της κόψης, σε 1 ώρα από την στάνη.

Στο μαντρί αυτό φθάνει και ο δρόμος, που έρχεται από τα οροπέδια δυτικά της κορφής, παρακάμπτοντάς την από τα βορεινά της.

Μια μικρή διάσχιση του βουνού μπορεί επίσης να γίνει από το χωριό Καλαρρίτες ως το χωριό Μεγάλο Περιστέρι.

Το μονοπάτι κινείται με βορεινή αρχικά κατεύθυνση παράλληλα με το ρέμα που χωρίζει τα χωριά Σιράκο και Καλαρρίτες και οδηγεί στις νότιες πλαγιές της Πυραμίδας σε υψόμετρο περίπου 1900 μ. σε 3 ώρες περίπου.

Εδώ φθάνει και ο δρόμος από το χωριό, που συνεχίζει στα οροπέδια δυτικά της κορφής. Ομαλά πλέον περνάς από την τοποθεσία Γκρουμουλιάσσα και σε 1 ώρα ανεβαίνεις στην ράχη, που σε 40' σε οδηγεί στην ψηλότερη κορφή.

Προσεγγίζεις, κατεβαίνοντας πλέον, το δρόμο, που παρακάμπει την κορφή από τα βορεινά σε 20' και τον αφήνεις κατηφορίζοντας προς τα βορειοδυτικά αρχικά μέχρι την τοποθεσία Διαμάντι, περνώντας από μια στάνη, σε 1 ώρα περίπου.

Το μονοπάτι ελίσσεται ομαλά πάντα στις γυμνές πλαγιές, εμπλέκεται με δρόμους, και οδηγεί σε 2 ώρες και 30' στο χωριό Μεγάλο Περιστέρι.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Γενική περιγραφή Δ. Καμαρούλια

Η ΜΟΝΗ ΚΡΑΨΗΣ

Η διαλυμένη σήμερα Μονή Κράψης, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου, βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Κράψη και Ανατολική (Ανατολική Κράψη) και κοντά στην εκκλησία του Αγ. Γεωργίου.

Η ίδρυση της Μονής, κατά την παράδοση, έγινε τον 11ο αιώνα (γύρω στα 1037), αλλά το σημερινό Καθολικό της θα πρέπει να χτίστηκε το 18ο αιώνα (1743 ή 1793).

Από τη Μονή Κράψης σώζονται, το Καθολικό, τα ερείπια των κελλιών και των βοηθητικών χώρων της, στη βόρεια πλευρά της, κι ένα ανεξέρτητο καμπαναριό. Το μοναστηριακό συγκρότημα περιβάλλεται με μάντρα, την οποία έχτισε η Αδερφότητα Κραψιτών Αυστραλίας, το 1983.

Το Καθολικό του μοναστηριού είναι μικρή μονόκλιτη Βασιλική, με πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Στο εσωτερικό του ναού υπάρχουν αγιογραφίες, οι οποίες, σύμφωνα με

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος - Περιστέρι Τσουκαρέλα (2.295 μ.)

(Αρ. Τεύχους 110)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ MEMORANDUM

Διπλή οδός διπλή βοραιοανατολικά τεσσάρων ρευμάτων κυκλοφορίας.
Dual highway four lanes wide.

1 1
Άσφαλτοβότατοι: Δύο ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Ένας ρεύματος (2).
All weather, hard surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).

1 1
Άσφαλτοβότατοι: Δύο ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Ένας ρεύματος (2).
All weather, loose surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).

1 2
Άσφαλτοβότατοι με κεντρικό έπιπλατικό διαμήκη καλόν ή τράνυ κεντρώον (1) Έπιπλατικό (2).
Fair or dry weather, loose surface road (1), Abandoned road (2).

1 2
Άσφαλτοβότατοι υπό κατασκευή: Διπλή βοραιοανατολικά τεσσάρων ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Όλοι οι άλλοι (2).
Roads under construction: Dual highway four lanes wide (1), Other roads (2).

Χαράσσεται δρόμοι.
Cart track.

1 2 3
Ψηφιακή οδός εύφορης, άδραστη (1), άδραστη (2).
Trail possible (1), possible with difficulty (2), foot path (3).

.....
Διεθνής μονοσέλιος.
International path E.-E.-O.

1 2
Γαλβανισμένη γραμμή κανονικού πλάτους: Απλή (1), Διπλή (2).
Normal gauge railroad: Single track (1), double track (2).

1 2
Γαλβανισμένη γραμμή στενής: Απλή (1), Διπλή (2).
Narrow gauge railroad: Single track (1), double track (2).

1 2
Γαλβανισμένη σταθμός (1), Γαλβανισμένη σταθμός (2).
Railroad station (1), Railroad halt (2).

1 2 3 4
Γέφυρα Γαλβανισμένη (1), Άσφαλτοβότατοι, Διά πεζοπόρων (2), Ποταμίσια έναρτη (3), Πέτρινη (4).
Road (1), Road (2), Foot bridge, Ferry (3), Animal ferry (4), For (4).

1 2 3 4
Πυκνοκατοικημένος τόπος (1), Αραιοκατοικημένος (2), Οίκοι (3) γενικά, Μεμονωμένα μεγάλα οικόδομα (4).
Densely (1), sparsely (2) populated place, Houses in general (3), Landmark buildings (4).

□ □ □ □
Όρη Εθνικού Δρυμού.
Boundaries of the National Park.

1 2 3
Όριο: Κράτους (1), Νομού (2), Έπαρχιας (3).
Boundaries: International (1), 1st class adm. (2), 2nd class adm. (3).

1 2 3 4
Πρωτεύουσα: Νομού (1), Έπαρχιας (2), Δήμου (3), Κοινότητας (4).
Capital of 1st class adm. division (1), 2nd class (2), Townships (3), Communities (4).

lift **Refuges**
Scale **Καταφυγία**

1 2 3
752 x 564 Τριγωνομετρικών σημείων (1), Τριγωνομετρικών σημείων έλεγχο (2), Απλ. έλεγχο (3).
Triangulation points (1), Spot elevation, check (2), uncheck (3).

1 2 3 4
Μοναστήρι, Εκκλησία, Τριγωνομετρικό, Ελεγκτικό σημείο, Τέμενος, Μνημείο, Μοναστήρι, Church, Chapel, Shrine, Mausoleum, Monument.

1 2 3 4
Μεταφορικό Χωριστήρι, Μουσείο, Ταυτοδείον, Σενίον ταχυδρομείο, Έρεικιο οικόδομα, Άσφατος, Χριστιανικό, Muslim, Jewish cemetery, Ruins of houses, Ancient ruins.

1 2 3 4
Έπιπλατικό (1), Ανεμόμυλος (2), Καλύβια (3), μύλοι (4).
Windmill (1), Airfield (2), Linn (3), Mill (4).

1 2 3 4
Ασβεστοκονίαμα (1), Κεραμεικό (2), Λατομείο μαρμαριού (3), Λιθωτό (4).
Lime kiln (1), Tile or brick kiln (2), Marble (3), stone quarry (4).

1 2 3
Έπιπλατικό (1), Άνθρωποι (2), Άνθρωποι (3).
March or camp, person (1), intermittent (2), Wet ground (3).

1 2 3
Πηγή (1), Κοιμητήριο (2), Πηγή (3).
Spring (1), Cemetery (2), Well (3).

1 2 3 4
Όρυζοπέδι (1), Τεχνητό αλάτι (2), Τεχνητό διακοσμητικό ποταμό (3), Διακοσμητικό ποταμό (4).
Rice paddy (1), Artificial ditch (2), Perennial stream (3), Intermittent stream (4).

1 2 3 4
Άκρη θραυρού (1), Άμμοθώρα (2), Άμμοθώρα (3), Άμμοθώρα (4).
Rocky coast (1), Sandy beach (2).

1 2 3 4 5
Δάσος (1), Όμιλοφυτο δένδρα (2), Θάμνοι (3), Άμμοθώρα (4), Άμμοθώρα (5).
Woods - brushwood (1), Orchard (2), Scrub (3), Vineyard (4), Aquatic plants (5).

1 2 3 4
Ισοδιαστάσις 20 ΜΕΤΡΑ - CONTOUR INTERVAL 20 METERS

1 500 0 1000 2000
Χιλιόμετρα
Kilometers
Μέτρα
Meters

Κλίμαξ 1 : 50.000
Scale 1 : 50,000

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

Φωτ. Κατερίνας Νικολακάκη

ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόβαθρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.

NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/G.E.S./2ο E.G.

Οιαδήποτε ανατύπωση απαγορεύεται
Reproduction forbidden

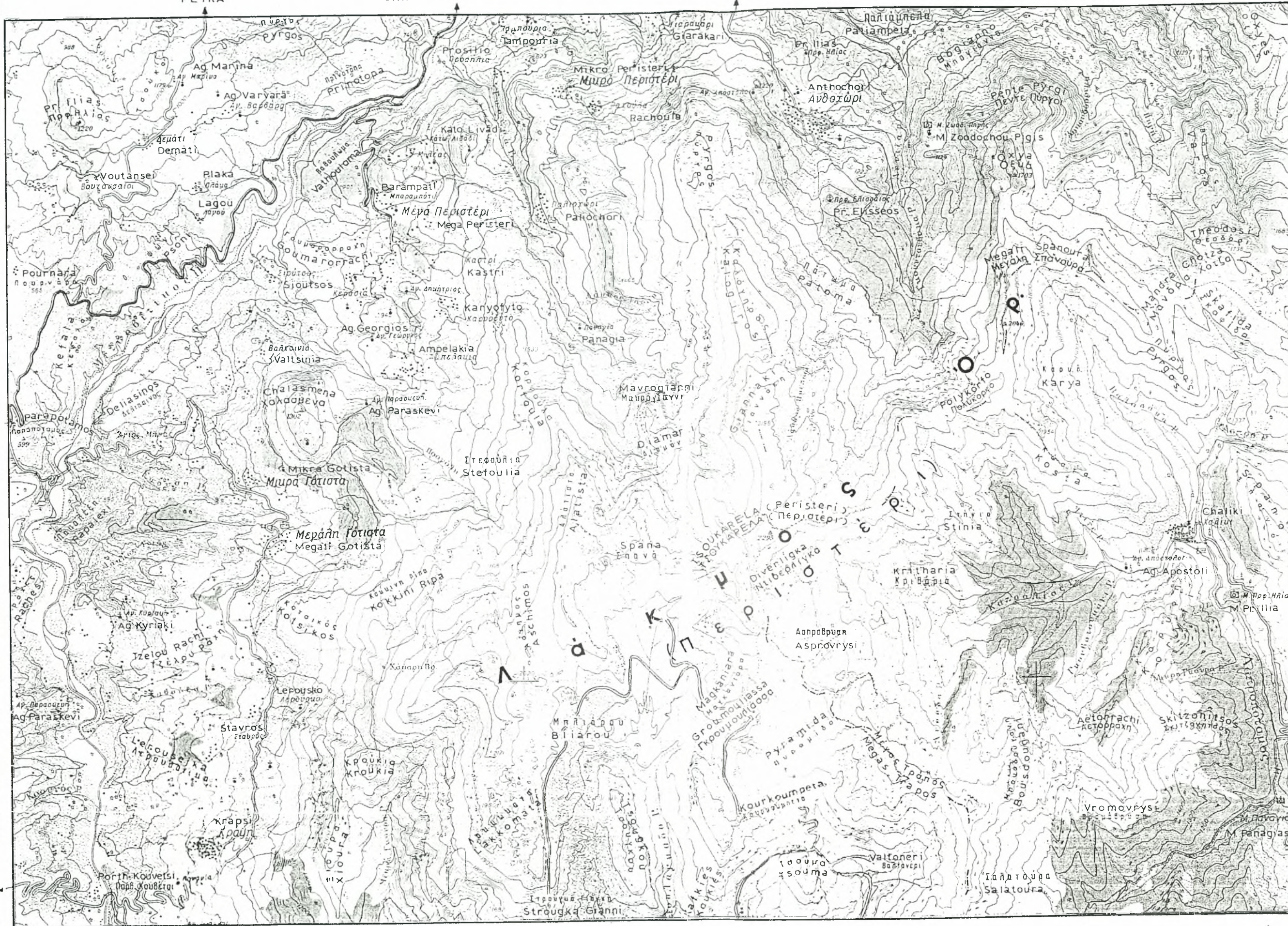
ΚΟΡΦΕΣ

Greek Alpine Club Acharnes, 16, G. Square Acharnes, P.O. Box 46547 GR, 136 71 Acharnes, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

PETRA

CHRYSOVITSA - VOTONOSIO

VOTONOSIO - METSOVO

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος – Κόζιακας Αστραπή (1901 μ.)

Γενική περιγραφή του Λάζαρου Ν. Παμπέρη

Στο κείμενο που ακολουθεί περιγράφεται το βουνό Κόζιακας Αστραπή (1901 μ.).

Ο Κόζιακας που αναφέρεται και ως Κερκέτιον όρος στους χάρτες, είναι τμήμα των βουνών τ' Ασπροποτάμου της Νότιας Πίνδου και αποτελεί το πιο ανατολικά ευρισκόμενο μέρος τους. Ξεκομμένος κάπως από τον κύριο όγκο των βουνών αυτών συγκροτεί ένα ανυπέρβλητο σχεδόν πέτρινο τείχος, που υψώνεται κατ' ευθείαν από την Θεσσαλική πεδιάδα.

Οι ψηλότερες κορφές του Κόζιακα είναι διατεταγμένες σε μια συνεχόμενη κορυφογραμμή που κατευθύνεται από βορρά προς νότο με διακλαδώσεις μικρές, που δεν αλλοιώνουν την εικόνα του πέτρινου τείχους.

Οι ψηλότερες κορφές είναι οι: Τρία Σύνορα (1338 μ.), Κίσσα (1651 μ.), Πινάκια (1449 μ.), Σπανό (1516 μ.), Φαρδειά Κανάλα (1608 μ.), Προβούνι (1547 μ.), η ψηλότερη κορφή Αστραπή (1901 μ.), Ράχη Κατσαρού (1539 μ.), Θυμίαμα (1347 μ.), Ορνοφωλιά (1771 μ.), Καλτσές (1863 μ.), Κακοράχη (1854 μ.), Οξυά (1674 μ.), Αμάρανθος (1528 μ.), Μεγάλη Ράχη (1432 μ.), Καστανιά (1445 μ.), και Κρανιά (1438 μ.).

Οι ανατολικές πλαγιές του Κόζιακα πέφτουν αρκετά απότομα προς την Θεσσαλική πεδιάδα ενώ οι δυτικές και κυρίως, εξ' αυτών, το κεντρικό τμήμα τους σχηματίζουν ομαλότερες κλίσεις.

Όπως αναφέρθηκε το ανατολικό όριο του Κόζιακα είναι η Θεσσαλική πεδιάδα.

Βορεινά οι πλαγιές του πέφτουν απότομα στη περιοχή των Μετεώρων της Καλαμπάκας μέχρι τον Πηνειό ποταμό.

Νότια οι πλαγιές του πέφτουν εξ' ίσου απότομα στην περιοχή της Πύλης μέχρι το Πορταίτικο ρέμα το οποίο τον χωρίζει από τα Άγραφα.

Προς τα δυτικά το ρέμα Ποτάμι τον χωρίζει από το Αυγό (2146 μ.) και το ρέμα Κλεινοβίτικο με τους παραπόταμους του από την Τριγγία (2204 μ.) και την Νεράιδα (2067 μ.).

Ο αυχένας «Τζιατζιάς» στα περίπου 1240 μ. ενώνει τον Κόζιακα με το σχηματισμό του Αυγού (2146 μ.).

Ένα οροπέδιο που σχηματίζεται ανάμεσα στον Κόζιακα και το Αυγό, τα Περτουλιώτικα Λιβάδια, κατηφορίζει ελαφρά προς τα βορεινά και κατόπιν στρέφεται προς τα δυτικά ενώνοντας με ένα άλλο αυχένα στην θέση «Λιβάδια» σε υψόμετρο 1160 μ. τον Κόζιακα με την Νεράιδα (2067 μ.).

Το οροπέδιο αυτό αποτελεί την πιο ανατολική λεκάνη απορροής του Ασπροποτάμου στα βουνά αυτά.

Γεωλογικά ο Κόζιακας αποτελεί τμήμα της ζώνης της Πίνδου στα όρια με την Πελαγονική. Τα πετρώματα του είναι βασικά ασβεστόλιθοι του Ανώτερου Τριαδικού, κερατόλιθοι και ψαμμίτες. Στις ανατολικές πλαγιές του υπάρχουν πυριγενή πετρώματα (οφιόλιθοι).

Στις δυτικές του πλαγιές υπάρχουν πετρώματα φλύσχη.

Η μεγαλύτερη επιφάνεια του βουνού καλύπτεται από δάση ελάτης που αραιώνουν κάπως στην περιοχή των ψηλότερων κορφών και αντικαθίστανται από τα ορεινά λιβάδια.

Γενικά κάτω από το υψόμετρο των 1000 μ. υπάρχουν δάση με βαλανιδιές και αειφύλλα πλατύφυλλα.

Το βουνό παρ' όλα τα δάση που το καλύπτουν διατηρεί την έντονη εικόνα του βραχώδους τείχους.

Η πανίδα του βουνού αυτού δεν έχει μελετηθεί ιδιαίτερα.

Αποτελείται βασικά από τα συνηθισμένα ζώα της Ελληνικής πανίδας.

Η αρκούδα που κινείται στην περιοχή του Ασπροποτάμου καταφεύγει μερικές φορές στις απομονωμένες απότομες πλαγιές του.

Από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις κοινότητες της περιοχής η κατώτερη θερμοκρασία που μετρήθηκε είναι -10°C και η ανώτερη 35°C ενώ το χιόνι κρατιέται στο έδαφος έως το πολύ ένα μήνα το χειμώνα.

Η πιο συνηθισμένη ανάβαση στον Κόζιακα γίνεται από τα Περτουλίωτικα Λιβάδια, το μεγάλο οροπέδιο στα δυτικά του βουνού.

Από τα Περτουλίωτικα Λιβάδια, από το εκκλησάκι του Αγίου Παύλου, ξεκινά δρόμος με ανατολική κατεύθυνση που αμέσως περνά το ποτάμι και μπαίνει στο δάσος.

Ακολουθείς τον δρόμο για 20' και μόλις συναντήσεις έναν άλλο δασικό δρόμο συναντάς στην άλλη του πλευρά και το καλογραμμένο μονοπάτι.

Το μονοπάτι αυτό ελίσσεται μέσα στο δάσος και σε 1 ώρα και 50' οδηγεί σ' ένα μικρό οροπέδιο στα νοτιοδυτικά της κορφής Αστραπή (1901 μ.) σε υψόμετρο 1720 μ. περίπου.

Εδώ υπάρχει και το μοναδικό καταφύγιο των βουνών του Ασπροποτάμου της Νότιας Πίνδου.

Ανήκει στον Ε.Μ.Ο. Τρικάλων και είναι σχεδόν εγκαταλειμμένο.

Υπάρχει πηγή πολύ κοντά στο καταφύγιο.

Η κορφή Αστραπή απέχει 35' από το καταφύγιο.

Η θέα από την ψηλότερη κορφή του Κόζιακα είναι πανοραμική προς τα δυτικά και μπορείς να αναγνωρίσεις όλες τις κορφές των βουνών του Ασπροποτάμου με εξαίρεση το Περιστέρι, που καλύπτεται από την Τριγγιά.

Στην ψηλότερη κορφή ανεβαίνεις και από το χωριό Κόρη που βρίσκεται στα περίπου 850 μ. στις ανατολικές πλαγιές.

Το μονοπάτι δύσβατο στις απόκρημνες πλαγιές του Κόζιακα περνάει από αλλεπάλληλους πέτρινους όγκους. Στην τοποθεσία «Τρύπιο Λιθάρι» η παράδοση αναφέρει ότι ένας δράκος που τον κυνηγούσε η Παναγία, τρύπησε τον βράχο για να ξεφύγει. Έτσι το μονοπάτι έγινε πιο βατό.

Πολύ ενδιαφέρουσα είναι μια διαδρομή που ξεκινά από το μοναστήρι του Αγ. Βησσαρίωνα (Δούσικο) στην νοτιοανατολική απόληξη του Κόζιακα και με δυτική κατεύθυνση φθάνεις σε 2 ώρες περίπου κοντά στην βρύση της Κρανιάς.

Απ' εδώ το μονοπάτι κατευθύνεται βορεινά ανάμεσα σε μικρά οροπέδια, που κρύβουν οι κορφές του Κόζιακα και οδηγεί σε 20' στην αρχή μιας κατηφορικής πορείας πάνω από τα χωριά Ελάτη (Τύρνα) και Κοτρώνι.

Μπορείς να κατηφορίσεις προς τα δυτικά και να φθάσεις σε 1 ώρα και 30' στο δημόσιο δρόμο ή να συνεχίσεις προς τα βορεινά χωρίς μονοπάτι για να περιτλανηθείς στην ράχη του Κόζιακα χωρίς ουσιαστικά μονοπάτι.

Άλλες ενδιαφέρουσες διαδρομές βρίσκονται στο βορεινό τμήμα του Κόζιακα από τα χωριά Γλυκομηλέα και Κρύα Βρύση ή από το μικρό χωριό Κορομηλέα προς την Μονή Βιτουμά.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΥΡΟΦΥΛΛΟΥ

Γενική περιγραφή Δ. Καμαρούλια

(Βλ. Χάρτη 104)

Ανάμεσα στο χωριό Μυρόφυλλο (παλιό Μυρόκοβο ή Μερόκοβο) και τον ποταμό Αχελώο, στους πρόποδες του μικρού λόφου «Αγ. Τρύφωνα» και πάνω στα ερείπια, κατά την παράδοση, μιας παλιάς εκκλησίας του Σωτήρα, χτίστηκε, άγνωστο πότε, η Μονή της Παναγίας Μυροκόβου – στην θέση αυτή μεταφέρθηκε το μοναστήρι από την γειτονική περιοχή «Κάτω Βαργιάνα» λόγω κατολισθήσεων – της οποίας όμως το Καθολικό

καταστράφηκε από πυρκαγιά και ξαναχτίστηκε το 1614. Η χρονολογία αυτή – ΑΡΚΒ ή 7122 από κτίσεως κόσμου και 1614 (7122-5508=1614) από τη Γέννηση του Χριστού – που είναι σκαλισμένη στην εξωτερική επιφάνεια της κόγχης του Ιερού Βήματος της σημερινής εκκλησίας της Παναγίας, διαβάστηκε και δημοσιεύθηκε λανθασμένα από το Δ. Ράπτη – στο βιβλίο του «Αφύλακτοι Θησαυροί – Το μοναστήρι του Α. Γεωργίου Μυροφύλλου Τρικάλων» - ως ΜΡΚΒ (;) ή 1618.

Δίπλα στο Καθολικό της Μονής Μυροκόβου χτίστηκε αργότερα το παρεκκλήσι των Ταξιαρχών, το οποίο, σύμφωνα με μια μισοκαταστραμμένη επιγραφή του, ιστορήθηκε το 1738 (αψλη):

«Ανιστορήθη το ιερόν παρεκκλήσιον των Αγίων Ταξιαρχών Μιχαήλ και Γαβριήλ ... διά συνδρομής του Πανασιοτάτου Ιερομονάχου ... Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Θεοφάνους ... Διακόνων ... αψλη χειρ...»

ενώ, το 1836 (από το 1828 - 1836), στην Ανατολική πλευρά του μοναστηριακού συγκροτήματος, χτίστηκε το σημερινό Καθολικό της Μονής, το οποίο αφιερώθηκε στον Αγ. Γεώργιο τον Τροπαιοφόρο.

Το καινούργιο μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου χτίστηκε από τον Καρπενισιώτη ιερομόναχο Κοσμά, ο οποίος εικονίζεται στον νάρθηκα της εκκλησίας, με την επιγραφή:

«ο ηγούμενος ΚΟΣΜΑΣ ιερομόναχος ο κτίτωρ εκ μονύς Αγίου Γεωργίου»

Μαζί με την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου χτίστηκαν και καινούργια κελιά – κατά την παράδοση 365 ή σύμφωνα με μια ενθύμηση 50 – καταφύγια και πολεμίστρες, που την έκαναν σωστό φρούριο.

Η Μονή του Αγ. Γεωργίου είχε μεγάλη κτηματική περιουσία στο Μυρόφυλλο – το 1936, Ο.Δ.Ε.Π. εκποίησε με δημοπρασία (αντί 80.000 δρχ.) 27 ποτιστικά (80 στρέμματα) και 5 ξερικά (18 στρέμματα) κτήματα του μοναστηριού – στο Πολυνέρι (Κοθώνι), στο Γκορφάρι, στη Μεσούντα (Μουσίνια) και στο Τετράκωμο (Μήγερι), ακίνητα στην Άρτα, ελαιώνες, μήλους, νεροτριβιές, μελίσσια, γελάδια, άλογα και πάνω από 3.000 γιδοπρόβατα. Η περιουσία της όμως αυτή, μετά το 1900, κατασπαταλήθηκε – κυρίως από τον ηγούμενο της Δωρόθεο – ή απαλλοτριώθηκε και εκποιήθηκε από τον Ο.Δ.Ε.Π. Έτσι, στην δεκαετία του 1930 – 1940, η Μονή του Αγ. Γεωργίου Μυροφύλλου διαλύεται και γίνεται μετόχι της Μονής Γκούρας Τρικάλων (βρίσκεται κοντά στη Πύλη). Την καταστροφή της συμπλήρωσε ο σεισμός της 1ης Μαΐου 1967 και ο χρόνος.

Από το 1982, την αναστήλωση του μοναστηριού ανέλαβε ο δραστήριος σύλλογος «Οι φίλοι της Ιεράς Μονής Αγ. Γεωργίου Μυροφύλλου», με πολλή όρεξη και όνειρα για την Μονή του Αγ. Γεωργίου και το χωριό.

Το μοναστηριακό συγκρότημα αποτελείται από, το εξωτερικό τείχος (ύψους 2-5 μ., γεμάτο πολεμίστρες), ένα τεράστιο πύργο (ύψους 15 μ. περίπου, με πολεμίστρες) που χρησίμευε σαν παρατηρητήριο και καταφύγιο, τους σταύλους για τα ζώα, τα κελιά για τους μοναχούς, τους βοηθητικούς χώρους, πολλές κρύπτες-εξόδους κινδύνου (μια υπόγεια σήραγγα 300 μ. περίπου, που έβγαζε στο ποτάμι, ένα κελί κάτω από το Ιερό Βήμα του Αγ. Γεωργίου, κ.ά) και από εκκλησίες της Παναγίας, των Ταξιαρχών και του Αγ. Γεωργίου.

Η εκκλησία της Παναγίας, μικρή μονόκλιτη σταυρεπίστεγη Βασιλική με πλάγιους χορούς, χωρίζεται σε νάρθηκα, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Μισοκαταστραμμένες αγιογραφίες υπάρχουν μόνο στον κυρίως ναό και το Ιερό Βήμα. Το χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον ξύλινο τέμπλο της φέρει εικόνες του 1870.

Το παρεκκλήσι των Ταξιαρχών αποτελεί συνέχεια της εκκλησίας της Παναγίας, έχει αρκετά καλά διατηρημένες αγιογραφίες και δυο μικρά κελιά-καταφύγια, δίπλα και πάνω απ' αυτό.

Η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου είναι μονόκλιτη Βασιλική, με εξωνάρθηκα, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Ο εξωνάρθηκας αγιογραφήθηκε το 1870, ενώ ο κύριος ναός, σύμφωνα με επιγραφή του, ιστορήθηκε το 1869, από τους Σαμαρινιώτες αγιογράφους Αθανάσιο και Γεώργιο:

«Ιστορήθη ο περικαλλής και πάνσεπτος ουτος θειος ναός του αγίου ενδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου του τροπαιοφόρου Αρχιερατεύοντος του πανιερωτάτου Αγίου Μελετίου Σταγών και επιτροπευόντων Κυρίου ηγούμενος Παισιος ιερομονάχου εις μνημόσινον αυτών ευλογούμενον και μακαριζούμενον δια χειρός των ελαχίστων δούλων του

Θεού Αθανασίου και Γεωργίου των εκ της κωμοπόλεος σαμαρήνης εν ετει 1869 Οκτωβρίου 20 ελαβε τέρμα».

Το ωραίο ξυλόγλυπτο τέμπλο της εκκλησίας, σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει πάνω από τις δεσποτικές εικόνες, επιχρυσώθηκε το 1870:

«Εχρισόθη ο τέμπλος με πέντε δεσποτικά διά συνδρομής Παισίου ηγουμένου του Αγίου Γεωργίου χείρ αθανασίου ζωγράφου σαμαρήνης. 1870 νοεμβρίου 18», ενώ οι εικόνες του ζωγραφίστηκαν το 1815.

Από τα ιερά κειμήλια της Μονής του Αγ. Γεωργίου σώθηκαν μόνο ένας Επιτάφιος του 1879, και μερικά εκκλησιαστικά βιβλία του 17ου – 19ου αιώνα.

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος Κόζιακας Αστραπή

(Αρ. Τεύχους 102)

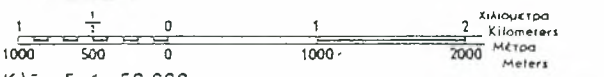
ΥΠΟΜΝΗΜΑ MEMORANDUM

- 1 2 Άσφαλτ. οδός διπλή άσφαλτόστρωτος τεσσάρων ρεμάτων κυκλοφορίας. Dual highway four lanes wide.
- 1 2 Άσφαλτ. οδός άσφαλτόστρωτος: δύο ρεμάτων κυκλοφορίας (1), Ένας ρεματος (2). All weather, hard surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).
- 1 2 Άσφαλτ. οδός άσφαλτόστρωτος: δύο ρεμάτων κυκλοφορίας (1), Ένας ρεματος (2). All weather, loose surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).
- 1 2 Άσφαλτ. οδός μη ασφαλτ. έπιφανείας διατη με καλόν ή έφράν καιρό (1) γεωταλεκτική (2). Fair or dry weather, loose surface road (1), Abandoned road (2).
- 1 2 Άσφαλτ. οδός υπό κατασκευή: διπλή άσφαλτόστρωτος τεσσάρων ρεμάτων, κυκλοφορίας (1), Όλοι οι άλλοι (2). Roads under construction: Dual highway four lanes wide (1), Other roads (2).
- Καροτσάκια οδών. Cart tracks.
- 1 2 3 Υπόλοιπη οδός εύστατος (1), Δυστάτος (2), Άτρακτός (3). Trail passable (1), passable with difficulty (2), Foot path (3).
- Διεθνών μονοσέλ. International route E-E, E-O.
- 1 2 Σιδηροδρομική γραμμή κανονική πλάτους: Άπλη (1), Διπλή (2). Normal gauge railroad: Single track (1), double track (2).
- 1 2 Σιδηροδρομική γραμμή στενής: Άπλη (1), Διπλή (2). Narrow gauge railroad: Single track (1), double track (2).
- 1 2 Σιδηροδρομικός σταθμός (1), Σιδηροδρομική στάση (2). Railroad station (1), Railroad halt (2).
- Γέφυρα: Σιδηροδρομική (1), Άσφαλτ. οδός (2), Διά πεζοπόρο (3), Παράκλιση (4), Πυροκλιση (5), Πόσος (6). Railroad (1), Road (2), Foot (3), bridge, ferry (4), Aerial ferry (5), Forst (6).
- Πυκνοκατοικημένος τόπος (1), Άραιοκατοικημένος (2), Όρειο έν γένος (3), Μερικώς κτιστά οικοδομή (4), Δυσκατοικημένος (5), Άραιοκατοικημένος (6). Densely (1), sparsely (2) populated place, Houses in general (3), Landmark buildings (4).
- Όρια Εθνικού Δρυμού. Boundaries of the National Park.
- Όριο: Κράτους (1), Νομού (2), Έπαρχιας (3). Boundaries: International (1), 1st class adm. (2), 2nd class adm. (3).
- Πρωτεύουσα: Νομού (1), Έπαρχιας (2), Δήμου (3), Κοινότη. Capital of 1st class adm. division (1), 2nd class (2), Township (3), Community (4).

- 1 2 3 4 Τριγωνομετρικών σημείων (1), Υψομετρικών σημείων έλεγχο (2), Μη έλεγχο (3), 4. Triangometrical points (1), Spot elevation, checked (2), unchecked (3).
- 1 2 3 4 Μοναστήρι, Εκκλησία, Έργαστήριο, Εικονοστάσιον, Έξυμνος, Μνημείο. Monastery (1), Church (2), Shrine (3), Mosque (4), Monument (5).
- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

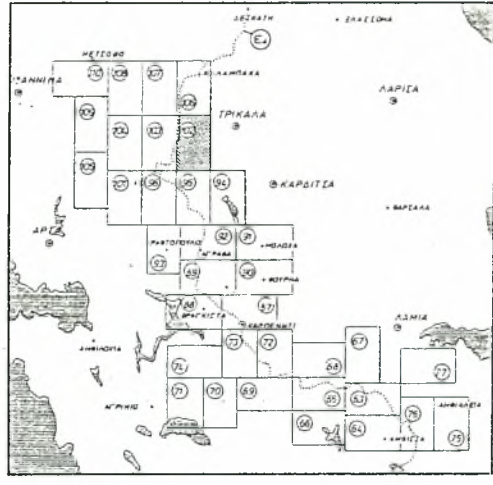
ΙΣΟΒΑΘΙΑΣΤΑΣΙΣ 20 ΜΕΤΡΑ - CONTOUR INTERVAL 20 METERS

Κλίμαξ 1 : 50.000
Scale 1 : 50,000

ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόθεθρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.
NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/ G.E.S./2o E.G.

Οιαδήποτε άνατύπωση απαγορεύεται
Reproduction forbidden

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

Φωτ. Δημ. Τλούπα

ΚΟΡΦΕΣ

Greek Alpine Club Acharnes, 16, C. Square Acharnes, P.O. Box 46547 GR, 136 71 Acharnes, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

μόν
αι
Ο
διο
να.

αρι
αγι
χής
οπε

νότη
βη
μετ
πήρ
μία
Εκ
ξέα
Οι
χτι
σει'

VALTINO - TRIKALA

TRIKALA

PALEOMONASTIRO - MOUZAKI

PERTOULI

CHATZIPETRI

STOURNAREIKA

STOURNAREIKA

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος – Περιστερί Καλόγηρος (2105 μ.)

Κακαρδίτσα (2429 μ.)

Γενική περιγραφή Λάζαρου Παμπέρη

Στο κείμενο που ακολουθεί περιγράφεται το βουνό Κακαρδίτσα (2429 μ.).

Το βουνό αυτό τ' Ασπροποτάμου υψώνεται σαν πέτρινο τείχος ανάμεσα στην Θεσσαλία και την Ήπειρο.

Η πολύ μακρινή κορυφογραμμή του, που κατευθύνεται γενικά από βορρά προς νότο αποτελεί και το φυσικό όριο ανάμεσα στα δύο αυτά γεωγραφικά διαμερίσματα.

Οι κορφές της Κακαρδίτσας πολλές φορές εσφαλμένα εμφανίζονται στους χάρτες σαν Όρη Αθαμάνων ή Τζουμέρκα.

Οι ψηλότερες κορφές της Κακαρδίτσας είναι οι: Τσούμα Πλαστάρι (2188 μ.), Καταραχιάς (2299 μ.), η ψηλότερη κορφή Κακαρδίτσα (2429 μ.), Βαρικό ή Καραμανταλάς ή Σκλίβα (2007 μ.), Καταφύγι (2098 μ.), Χίλια Εξήντα (2253 μ.), Κρυάκουρας (περίπου 2120 μ.), Φούρκα (περίπου 2100 μ.), Μύτικας (1970 μ.), Περτούσα (1943 μ.), και πολλές άλλες μικρότερες και ανώνυμες διαταγμένες κατά μήκος της μακριάς ράχης.

Βόρεια το ρέμα Νέγκρη το χωρίζει από το Περιστερί μαζί με το ρέμα Μονοδένδρι και ο αυχένος Μπάρος στα περίπου 1920 μ. το ενώνει μ' αυτό. Ανατολικά οι πλαγιές του φθάνουν μέχρι τον Ασπροπόταμο που την χωρίζει από τα βουνά Καπ Γκρας, Δοκίμι, Αυγό και Χατζή. Νότια ο Ασπροπόταμος πάλι τη χωρίζει από το Χατζή.

Νοτιοδυτικά το ρέμα Χίστρας, το ρέμα Κρανιας και το Μελισσουργιώτικο ποτάμι την χωρίζουν από τα Τζουμέρκα της Νότιας Πίνδου ενώ ο χαρακτηριστικά στενός αυχένος «Αυτί» στα περίπου 1720 μ. την ενώνει μ' αυτά.

Το βουνό Κακαρδίτσα ορίζει στα δυτικά με την μακρυνή ράχη του τα βουνά τ' Ασπροποτάμου. Γεωλογικά ανήκει καθ' ολοκληρία στην ζώνη της Πίνδου.

Τα πετρώματα του είναι Κρητιδικό ασβεστόλιθοι, ο λεγόμενος «πρώτος φλύσχηρ», πηλίτες και ραδιολαρίτες, με ψαμμίτες και Τριαδικό πυριτικό σχιστόλιθοι με υποκείμενους φλύσχηρ.

Η Κακαρδίτσα είναι και αυτήν ένα από τα πιο αποψιλωμένα βουνά τ' Ασπροποτάμου.

Τα λιβάδια της ορεινής ζώνης εκτείνονται μέχρι πολύ χαμηλά έξω από τα χωριά των δυτικών και νότιων πλαγιών.

Υπάρχουν δάση ελάτης στις ανατολικές πλαγιές και στο νότιο τμήμα της και απομονωμένα τμήματα δάσους με οξυές.

Υπάρχουν βαλανιδιές και αειφύλλα πλατύφυλλα χαμηλά στα ρέματα.

Η πανίδα του βουνού αυτού δεν έχει μελετηθεί ιδιαίτερα.

Αποτελείται βασικά από τα συνηθισμένα ζώα της Ελληνικής πανίδας.

Από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις κοινότητες της περιοχής η κατώτερη θερμοκρασία που μετρήθηκε είναι -10°C και η ανώτερη 35°C ενώ το χιόνι κρατιέται στα χωριά της περιοχής έως και 40 ημέρες περίπου.

Η ψηλότερη κορφή με τ' όνομα Κακαρδίτσα (2429 μ.) βρίσκεται στην νότια άκρη του βασικού κορμού του βουνού και κυριολεκτικά δεσπόζει στις άλλες κορφές μιας και είναι η ψηλότερη από αυτές των βουνών τ' Ασπροποτάμου.

Η πιο σύντομη ανάβαση στην Κακαρδίτσα γίνεται από το χωριό Γαρδίκη, από τα πιο μεγάλα και ζωντανά χωριά τ' Ασπροποτάμου.

Το χωριό αυτό μαζί με την Αθαμανία (παλιά Μουτσάρα) είναι κυριολεκτικά μέσα στην αγκαλιά της Κακαρδίτσας.

Το παλιό μονοπάτι αλλά κι ο δρόμος που οδηγεί στο χωριό φυλάγονταν καλά από ταμπούρια πέτρινα για την ασφάλεια των κατοίκων.

Το μονοπάτι για την κορφή ξεκινά από το δυτικό άκρο του χωριού, φθάνει σε μια εκκλησία όπου παίρνεις τον δασικό δρόμο κι έχοντας πάντα αριστερά και χαμηλότερα το ρέμα της Μουτσιάρας φθάνεις σε 50' στο δάσος.

Σε 1 ώρα ακολουθώντας το δρόμο φθάνεις μέχρι τις πηγές, που υδρεύουν το χωριό.

Εδώ τελειώνει το δάσος και αρχίζουν τα βοσκοτόπια. Οδηγός το ρέμα που έρχεται από την ψηλότερη κορφή.

Ανηφορίζεις για 30' έχοντας το ρέμα στα αριστερά και περνάς απέναντι όπου υπάρχει και το τελευταίο νερό για την κορφή.

Συνεχίζεις γενικά προς τα δυτικά για 50' φθάνοντας στα βράχια και κατόπιν σε μικρά λιβάδια στην βάση της κορφής.

Η ανάβαση γίνεται πια πολύ πιο επίπονη και σε 40' φθάνεις στην ράχη δίπλα και πολύ κοντά από την κορφή που απέχει μόλις 5'.

Το μονοπάτι από την κορφή κατηφορίζει προς τις δυτικές πλαγιές.

Από το χωριό Νεράιδα ξεκινά μια μακρινή πορεία για την Κακαρδίτσα με γενικά βορεινή κατεύθυνση.

Το μονοπάτι πάντα στην δυτική όχθη του ρέματος Γρεβενίτης οδηγεί με βορειοδυτική κατεύθυνση στον αυχένα Νεράιδα σε 2 ώρες χωρίς να χάσεις ύψος με υποτυπώδες μονοπάτι περνάς τις ανατολικές πλαγιές της κορφής Κρυάκουρας και σε 45' συναντάς την πρώτη στάση και νερό.

Εδώ έρχεται και μονοπάτι από το διάσελο «Αυτί» στα δυτικά του Κρυάκουρα, σε 2 ώρες περίπου απ' αυτό.

Το μονοπάτι ελίσσεται στις γυμνές ράχες περνά δίπλα και από άλλα μαντριά και τελικά οδηγεί στα δυτικά της κορφής Κακαρδίτσας σε 2 ώρες και 15' στο εκτεταμένο διάσελο ανάμεσα στην κορφή Χίλιοι Εξήντα και Κακαρδίτσα στα περίπου 2080 μ. Η ψηλότερη κορφή απέχει 1 ώρα και 20' στα βορειοανατολικά.

Ενδιαφέρον πέρασμα του βουνού γίνεται από το χωριό Αγ. Παρασκευή (Τζιούρτζια) προς το χωριό Ματσούκι.

Το μονοπάτι ξεκινά δυτικά του χωριού δίπλα στο ρέμα και σε 15' εκεί που ενώνονται δύο ρέματα ελίσσεται στην βορεινή πλαγιά έχοντας πάντα το ρέμα Καλή Πηγή στα δεξιά και φθάνει στην βρύση του Γραϊκού σε 2 ώρες περίπου.

Εδώ η παράδοση λέει ότι κάποιος καμπίσιος (Γραϊκός για τους βλάχους) ήπιε νερό ασυλόγιστα και πέθανε.

Το μονοπάτι περνά δίπλα από μαντριά και σε 1 ώρα περίπου βγάζει στο εκτεταμένο πέρασμα «Κριθάρια» στα 2020 μ. νότια του Καταρραχιά, που πήρε τ' όνομα από τον ομώνυμο αρματολό. Το μονοπάτι κατηφορίζει προς τα βορειοδυτικά και σε 45' συναντά το δρόμο που έρχεται από το πέρασμα «Μπάρος» και κατευθύνεται προς το χωριό Ματσούκι.

Η κατάβαση προς το χωριό επίπονη γίνεται είτε από το δρόμο είτε από το μονοπάτι που περνά από την τοποθεσία Σκάλα τ' Αράπη και οδηγεί στο Ματσούκι σε 2 ώρες περίπου.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Γενική περιγραφή Δ. Καμαρούλια

Η ΜΟΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΧΩΣΕΨΗΣ

Η Μονή Ευαγγελίστριας ή Μονή Ανθίμου βρίσκεται στην κορφή σχεδόν ενός επίπεδου λόφου (υψ. 590 μ.) και σ' απόσταση 2 χιλ. δυτικά του χωριού Κυψέλη (παλιά Χώσεψη) Άρτας. Ιδρύθηκε κατά τα τέλη του 17ου αιώνα και ιστορήθηκε το 1700.

Από το παλιό και διαλυμένο σήμερα μοναστήρι σώζεται μόνο το εξωτερικά επισκευασμένο Καθολικό του, μονόκλιτη ξυλόστεγη Βασιλική, με πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Το εσωτερικό του ναού είναι κατάγραφο από ωραίες αγιογραφίες, αλλού καλά διατηρημένες και αλλού μισοκαταστραμμένες από τους σκασμένους και πεσμένους σοβάδες. Ωραίο είναι και το ξυλόγλυπτο τέμπλο της εκκλησίας, με δεσποτικές εικόνες, του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, της Παναγίας, του Χριστού, του Προδρόμου και του Αγ. Χρυσοστόμου.

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΣΧΩΡΕΤΣΙΑΝΩΝ

Η Μονή της Αγ. Αικατερίνης Σχωρετσιάνων είναι χτισμένη στην κορφή ενός λόφου (στην τοποθεσία Καραούλι), πάνω από το σημερινό χωριό Καταρράκτης (παλιά Σχωρέτσιανα και πιο παλιά Ρετσιανά). Στην τοποθεσία αυτήν, κατά την παράδοση, βρέθηκε η εικόνα της Αγίας, προς τιμή της οποίας χτίστηκε αρχικά ένα εκκλησάκι και αργότερα το σημερινό μοναστήρι.

Η Μονή της Αγ. Αικατερίνης σύμφωνα με την κτιτορική επιγραφή του Καθολικού της, χτίστηκε το έτος 1827:

«ΕΝ ΕΤΙ 1827 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 11 ΗΓΕΡΘΙ ΕΚ ΘΕΜΕΛΙΟΝ Η ΙΡΑ ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΜΟΝΙ ΤΙΣ ΑΓΙΑΣ ΕΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΙΣ ΚΑΘΙΓΟΥΜΕΝΟΥ ΓΑΒΡΗΛ ΕΛΙ ΚΕ ΑΔΕΡΦΟΥΣ ΠΡΟΤΟΠΑΠΑ ΙΑΚΟΒΟ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟ ΚΕ ΜΑΓΔΑΛΙΝΙ ΜΟΝΑΧΙΣ ΚΕ ΠΡΟΤΟΜΑΣΤΟΡΑ ΓΕΩΡΓΑΚΙ ΓΙΑΝΟΥΛΑ ΚΕ ΠΑΝΑΓΙΟΤΙ ΑΝΤΟΝΙ ΑΠΟ ΧΟΡΙΟ ΠΡΑΜΑΝΤΑ».

Το αρχικό μοναστήρι όμως χτίστηκε, κατά πάσα πιθανότητα, στις αρχές του 18ου αιώνα και ανακαινίστηκε το 1857 – 1858, από τον ηγούμενο του Γαβριήλ και το διάδοχο του Κωνσταντίνο.

Από τη διαλυμένη σήμερα Μονή της Αγ. Αικατερίνης σώζονται, το αθολικό και Ιερό Βήμα. Στον πρόναο της Εκκλησίας υπάρχουν αλυσίδες, με τις οποίες έδεναν παλιά τους ψυχοπαθείς ασθενείς, που έφερναν στο μοναστήρι για θεραπεία.

Στο εσωτερικό του κυρίου ναού υπάρχουν υπολείμματα τοιχογραφιών, από τις οποίες ξεχωρίζουν, ο Αγ. Κοσμάς Αιτωλός, ο Αγ. Γεώργιος Ιωαννίνων και ο Παντοκράτωρ. Στο ωραίο ξυλόγλυπτο τέμπλο του Καθολικού υπάρχουν οι Δεσποτικές εικόνες, της Παναγίας, του Χριστού, του Προδρόμου, του Αγ. Αθανασίου, του Αγ. Γεωργίου, του Αγ. Νικολάου και της Αγ. Αικατερίνης, με ασημένια επένδυση (ποδιά ή πουκάμισο) του 1820.

Στα κειμήλια της Μονής ανήκουν τρεις ασημένιες λειψανοθήκες, με λείψανα διαφόρων Αγίων (Ονούφριου, Παντελεήμονος, Χαραλάμπους, Αρτεμίου, κ.ά.).

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος - Περιστέρι Καλόγηρος (2.105 μ.),

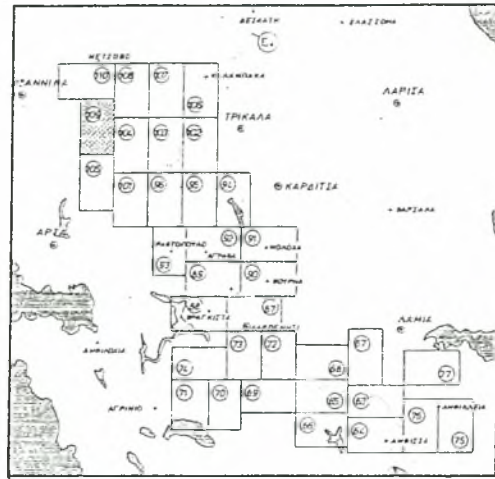
Κακαρδίτσα (2.429 μ.)

(Αρ. τεύχους 109)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

MEMORANDUM

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

Φωτ. Λάζαρου Παμπέρη

Κλίμαξ 1 : 50.000
Scale 1 : 50,000

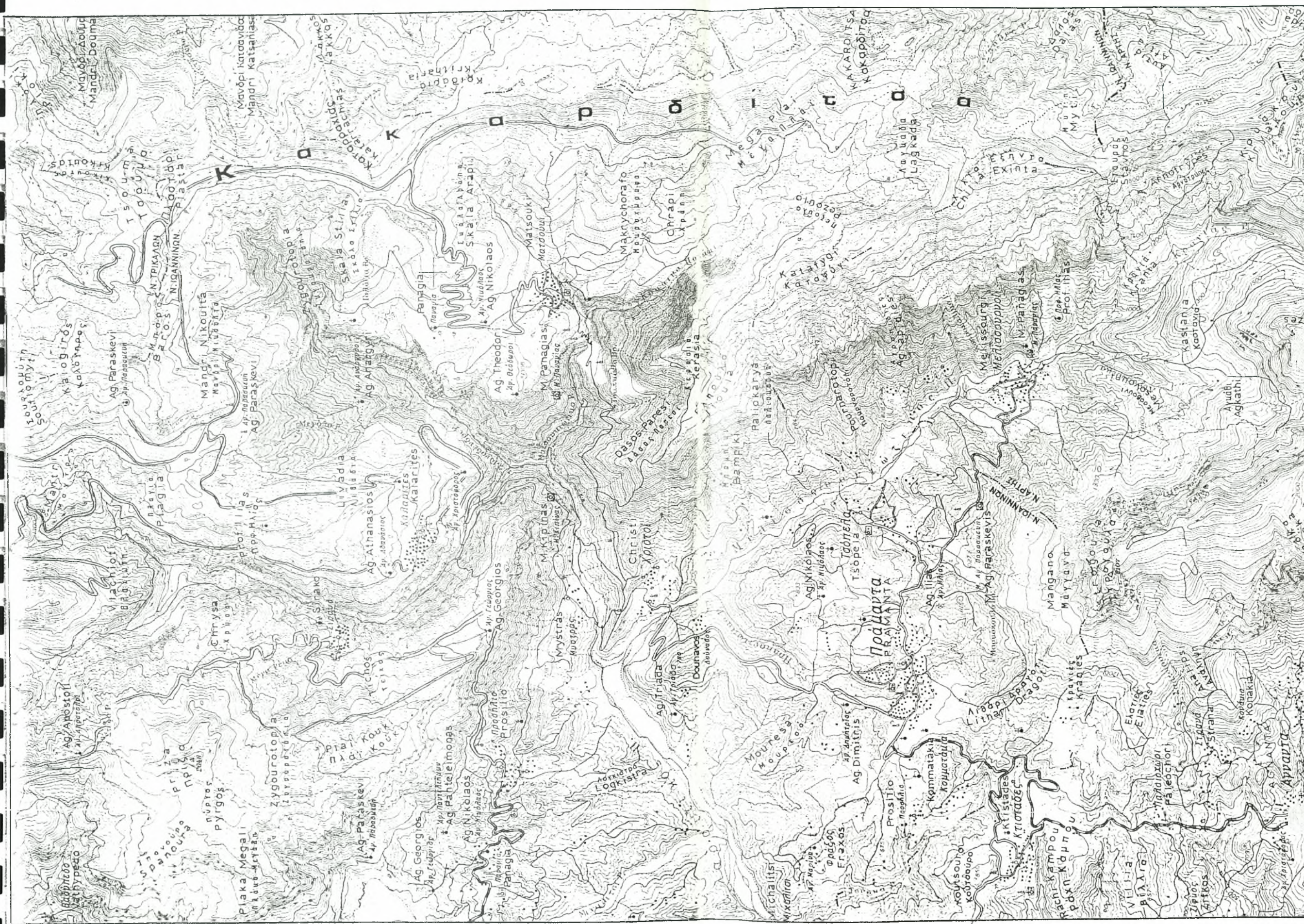
ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόβαθρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.

NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/ G.E.S./2o E.G.

Οιαδήποτε ανατύπωση απαγορεύεται
Reproduction forbidden

ΚΟΡΦΕΣ

Greek Alpine Club Achames, 16, C. Square Achames, P.O. Box 46547 GR, 136 71 Achames, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος – Κόζιακας Κίσσα (1651 μ.)

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

*Το βουνό της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος-Κόζιακας Κίσσα (1651 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 102.

Γενική Περιγραφή του Δ. Καμαρούλια

Στα Β. της Μεσαιωνικής πόλης των Σταγών, η οποία ήταν έδρα Επισκοπής από τον 9ο μ.Χ. αιώνα και η οποία επί Τουρκοκρατίας ονομάστηκε Καλαμπάκα – από την Τουρκική λέξη Καλεμπάκ, που σημαίνει περίοπτο φρούριο -, υπάρχει μια συστάδα απόκρημνων βράχων, μέσου ύψους 300 μ. από την γύρω πεδιάδα, πάνω στους οποίους, από το 12ο αιώνα, χτίστηκαν αρκετά μοναστήρια. Τα μοναστήρια αυτά, επειδή φαίνονταν σαν να αιωρούνται μεταξύ ουρανού και γης, ονομάστηκαν Μετέωρα, ονομασία που επεκτάθηκε αργότερα σ' ολόκληρη την περιοχή.

Σαν πρώτο μοναστηριακό συγκρότημα, στην περιοχή των Μετεώρων, αναφέρεται το 1076, η Σκήτη της Δούπιανης, κοντά στο σημερινό Καστράκι, της οποίας οι καλόγεροι έχτισαν τις πρώτες εκκλησίες-μοναστήρια στα βράχια της. Κατά το 14ο – 15ο αιώνα υπήρχαν 24 μοναστήρια, στις κορφές ισάριθμων βράχων των Μετεώρων, από τα οποία λειτουργούσαν, 14 το 1542 και 7 το 1800.

Τα ενεργά σήμερα μοναστήρια των Μετεώρων είναι:

- Η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ή Μεγάλο Μετέωρο.
- Η Μονή Βαρλαάμ ή Μονή των Αγ. Πάντων.
- Η Μονή του Αγ. Στεφάνου.
- Η Μονή της Αγ. Τριάδος και
- Η μονή του Αγ. Νικολάου Αναπαυσά.

Ενώ τα διαλύμένα είναι, η Μ. Ρουσάνου (1388), η Μ. Υπαπαντής (1367), η Αγία Μονή (1315), η Μ. Αγ. Νικολάου Κοφινά (14ος αιώνας), η Μ. Αγ. Πνεύματος (14ος αιώνας), η Μ. Αγ. Μόδεστου (15ος αιώνας), η Μ. Θεοτόκου Υψηλοτέρας (14ος αιώνας), η Μ. Αλύσεως Αγ. Πέτρου (15ος αιώνας), η Μ. Ταξιαρχών, η Μ. Παντοκράτορος, η Μ. Ογλάς η Μ. Αγ. Γεωργίου, η Μ. Αγ. Δημητρίου, η Μ. Αγ. Αντωνίου, η Μ. Αγ. Αθανασίου, η Μ. Παναγίας, η Μ. Αγ. Νικολάου Μπάτοβα, η Μ. Καλλιστράτου και η Μ. των Αγ. Αποστόλων.

Η ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ Η ΜΕΓΑΛΟ ΜΕΤΕΩΡΟ

Η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ή Μεγάλο Μετέωρο είναι χτισμένη πάνω σ' έναν επίπεδο βράχο, ύψους 613 μ. από την επιφάνεια της θάλασσας ή 473 μ. από την κοίτη του Πηνειού ποταμού, ο οποίος είναι γνωστός σαν «Πλατύλιθος». Η ανάβαση σ' αυτήν γινόταν παλιά με ανεμόσκαλα ή με ειδικό ανελκυστήρα (το βριζόνι), ενώ σήμερα γίνεται από σκαλισμένο στον βράχο μονοπάτι και κλίμακα, με 146 σκαλοπάτια.

Ιδρυτές της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ήσαν ο Όσιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης (1302 – 1380) ή κατά κόσμον Ανδρόνικος και ο διάδοχος του Ιωάννης Ούρεσης Παλαιολόγος, γιος του Βασιλιά της Σερβίας Συμεών Ούρεση (1355 – 1371), ο οποίος έγινε μοναχός με το όνομα Ιωάσαφ (+ 1422). Η ίδρυση, δηλαδή, του μοναστηριού έγινε πριν από το έτος 1380 και συμπληρώθηκε το 1388, ενώ η αγιογράφηση του Καθολικού του έγινε το 1484.

Αυτά αναφέρονται σε διάφορες επιγραφές του Καθολικού της Μονής, από τις οποίες, επίσης προκύπτει, ότι ανακαινίστηκε το 1545 και το 1552 – 1553.

Το Καθολικό του μοναστηριού είναι σταυροειδής εγγεγραμμένος ναός με πλάγιες κόγχες (χορούς) και δωδεκάπλευρο τρούλο (αγιορείτικου τύπου). Στο Νάρθηκα του ναού υπάρχει ο τάφος των κτιτόρων του μοναστηριού, οι οποίοι εικονίζονται στο βόρειο τοίχο του. Στον κύριο ναό υπάρχει ένας ξυλόγλυπτος ηγουμενικός θρόνος, με συντεφένια διακόσμηση, του 1617, ενώ στο Ιερό Βήμα εικονίζονται στρατιωτικοί Άγιοι, με καπέλα και ζώνες Σερβικές, προς τιμήν του Σέρβου ηγούμενου της Μονής Ιωάσαφ. Το ξυλόγλυπτο και επιχρυσωμένο τέμπλο της εκκλησίας έγινε το 1791.

Στην Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος υπάρχουν τα παρεκκλήσια του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου, με τέμπλο του 1682 και των Αγ. Κωνσταντίνου και Ελένης, του 1789, το σπήλαιο, στο οποίο ασκήτεψε ο Όσιος Αθανάσιος, το νοσοκομείο (παλιό γηροκομείο) του 1572 και η Τράπεζα του μοναστηριού, του 1557, στην οποία σήμερα φυλάγονται τα κειμήλια του, και συγκεκριμένα οι ασημένιες λειψανοθήκες με τις κάρες του Οσίου Αθανασίου και του ηγουμένου Ιωάσαφ, τεμάχια του ακάνθινου στεφάνου και του σπόγγου που χρησιμοποιήθηκαν κατά την Σταύρωση του Χριστού, η χρυσοφάντη ποδιά του Ιωάσαφ, η χρυσοποίκιλη μίτρα του ηγουμένου της Μονής. Συμείων, ένας παλιός χρυσούφαντος Επιτάφιος, ένα επίχρυσο ποτήρι, ξυλόγλυπτοι σταυροί, με ασημένια ντύματα και ακριβούς πολύτιμους λίθους, Ευαγγέλια, λειτουργικά σκεύη, άμφια, ηγουμενικές ράβδοι, φορητές εικόνες, κ.ά.

Στη βιβλιοθήκη του μοναστηριού υπάρχουν 550 περίπου τόμοι παλιών βιβλίων και χειρόγραφων, ενώ σε διάφορες κρύπτες του, ο Ν. Βέης ανακάλυψε 610 παλιούς κώδικες.

Η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος είναι ενεργό ανδρικό μοναστήρι της Ι.Μ. Τρίκκης και Σταγών.

Η ΜΟΝΗ ΒΑΡΛΑΑΜ Ή ΤΩΝ ΑΓ. ΠΑΝΤΩΝ

Η Μονή Βαρλαάμ ή των Αγ. Πάντων είναι χτισμένη πάνω σ' ένα βράχο, ύψους 373 μ., στον οποίο η ανάβαση σήμερα γίνεται από μια σκαλισμένη σ' αυτόν σκάλα, με 195 σκαλοπάτια. Η ανάβαση στο μοναστήρι παλιότερα γινόταν με 4 ανεμόσκαλες (κάθε μια είχε 25 βαθμίδες) κι αργότερα με δίχτυ.

Η ίδρυση του μοναστηριού έγινε το 1350, από τον ασκητή κι αργότερο Άγιο της εκκλησίας μας Βαρλαάμ, ο οποίος έχτισε την εκκλησία των Τριών Ιεραρχών κι 1-2 κελιά. Μετά τον θάνατο του Βαρλαάμ όμως, ο βράχος έμεινε ακατοίκητος μέχρι το 1517 – 1518, που εγκαταστήθηκαν σ' αυτόν οι Γιαννιώτες αδερφοί και μοναχοί – από την Μονή Προδρόμου του Νησιού των Ιωαννίνων – Θεοφάνης και Νεκτάριος Αψαράδες, με τους υποτακτικούς τους Βενέδικτο και Παχώμιο, οι οποίοι ανακαίνισαν την εκκλησία των Τριών Ιεραρχών κι έχτισαν την σημερινή των Αγ. Πάντων.

Η εκκλησία των Αγ. Πάντων, Καθολικό του μοναστηριού, χτίστηκε το 1542, ιστορήθηκε το 1548, από τον αγιογράφο Φράγκο Κατελάνο, και ανακαινίστηκε το 1780. Πρόκειται για σταυροειδή τετρακίονιο ναό με τρούλο στον κυρίως ναό κι άλλον ένα στον νάρθηκα. Η αγιογράφηση του νάρθηκα έγινε το 1566 και ανανεώθηκε το 1780 και το 1782.

Στην τράπεζα του μοναστηριού - σημερινό σκευοφυλάκιο – φυλάγονται πολύτιμα κειμήλια, όπως ασημένιες λειψανοθήκες με λείψανα των Αγ. Νικολάου, Αγ. Ιωάννου και Αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου, επίχρυσοι ή σμαλτωμένοι ξυλόγλυπτοι σταυροί, εκκλησιαστικά σκεύη, χρυσοκέντητοι Επιτάφιοι, Ευαγγέλια σε μεμβράνη, φορητές εικόνες, χειρόγραφα, κ.ά., ενώ στην βιβλιοθήκη του υπάρχουν 240 κώδικες και αρκετά έντυπα βιβλία. Το 1909, ο Ν. Βέης ανακάλυψε σε διάφορες κρύπτες του μοναστηριού 269 χειρόγραφους κώδικες.

Η Μονή Βαρλαάμ είναι ενεργό ανδρικό μοναστήρι της Ι.Μ. Τρίκκης και Σταγών.

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Η Μονή του Αγ. Στεφάνου είναι χτισμένη πάνω σ' ένα βράχο, ύψους 400 μ., ο οποίος προσπελάζεται εύκολα, από το βουναλάκι Κουκουλά, με μια κινητή άλλοτε γέφυρα.

Το αρχικό μικρό μοναστήρι χτίστηκε από τον Όσιο Ιερεμία, το 1192, αλλά στην ιστορία των Μετεώρων αναφέρεται από τον 14ο αιώνα.

Στο Καθολικό του μοναστηρίου, μονόκλιτη Βασιλική με πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα, υπάρχει επιγραφή, στην οποία αναφέρεται, ότι ιστορήθηκε το έτος 7009 από κτίσεως κόσμου ή το 1501 από την Γέννηση του Χριστού.

Στην Μονή του Αγ. Στεφάνου υπάρχει η εκκλησία του Αγ. Χαράλάμπους, σταυροειδής εγγεγραμμένος ναός με κεντρικό τρούλο και άλλους δύο μικρότερους, η οποία χτίστηκε το 1798 κι έχει ωραίο ξυλόγλυπτο τέμπλο του 1814.

Στα κειμήλια του μοναστηριού ανήκουν, ασημένιες λειψανοθήκες με λείψανα διαφόρων Αγίων, ξυλόγλυπτοι σταυροί, λειτουργικά σκεύη, άμφια, φορητές εικόνες, ένας λειτουργικός κώδικας με ωραίες μικρογραφίες και πολλά χειρόγραφα. Το 1909, ο Ν. Βέης ανακάλυψε σε κρύπτες του μοναστηριού 103 σπάνια χειρόγραφα.

Η Μονή του Αγ. Στεφάνου είναι ενεργό γυναικείο μοναστήρι της Ι.Μ. Τρίκκης και Σταγών, στην οποία υπάγεται και η Μονή Δολιανών ή Κρανιάς Τρικάλων.

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΟΣ

Στην Μονή Αγ. Τριάδος η ανάβαση γίνεται από μια σκαλισμένη στον βράχο σκάλα, με 140 σκαλοπάτια.

Το καθολικό της Μονής, αφιερωμένο στην Αγία Τριάδα, χτίστηκε το 1476 και είναι σταυροειδής δικιόνιος ναός με τρούλο. Σ' αυτό προστέθηκε νάρθηκας, το 1689, ο οποίος ιστορήθηκε το 1692.

Στο μοναστήρι υπάρχει και ο μικρός ναός του Τιμίου Προδρόμου, ο οποίος χτίστηκε το 1682, από τον μοναχό Νικόδημο.

Από τα πολλά κειμήλια, που είχε το μοναστήρι και τα οποία λειψατήθηκαν από τους Γερμανούς και τους Ιταλούς κατά την κατοχή, σώθηκαν 26 φορητές εικόνες (φυλάγονται στη Μονή Βαρλαάμ) και 47 χειρόγραφα (φυλάγονται στην Μονή Αγ. Στεφάνου), τα οποία ανακάλυψε, το 1909 ο Ν. Βέης σε διάφορες κρύπτες του.

Η Μονή Αγ. Τριάδος είναι ενεργό ανδρικό μοναστήρι της Ι.Μ. Τρίκκης και Σταγών.

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΠΑΥΣΑ

Η Μονή του Αγ. Νικολάου βρίσκεται πάνω σ' ένα βράχο, ύψους 85 μ., ονομάστηκε δε Αναπαυσά, από το όνομα του κτίτορα της ή επειδή η τοποθεσία της ήταν ωραία για ανάπαυση.

Ιδρύθηκε το 13ο – 14ο αιώνα, αλλά το σημερινό Καθολικό της χτίστηκε από το Μητροπολίτη Διονύσιο, και τον ιερομόναχο Νικάνορα. Η αγιογράφιση του Καθολικού έγινε το 1527, από τον περίφημο Κρητικό ζωγράφο Θεοφάνη.

Η Μονή Αγ. Νικολάου Αναπαυσά είναι ενεργό ανδρικό μοναστήρι της Ι.Μ. Τρίκκης και Σταγών.

Η ΜΟΝΗ ΡΟΥΣΑΝΟΥ

Η Μονή Ρουσάνου, αφιερωμένη στην μεταμόρφωση του Σωτήρος, είναι χτισμένη πάνω σ' έναν απροσπέλαστο βράχο, ο οποίος έγινε προσιτός, το 1930, με μόνιμη γέφυρα. Παλιά ανέβαιναν σ' αυτόν με ανεμόσκαλα (μέχρι το 1897) κι αργότερα με ξύλινες γέφυρες.

Η ονομασία του μοναστηριού οφείλεται σε κάποιον ερημίτη ή στον κτίτορα της Μονής η οποία ανακαινίστηκε το 1545, από τους Ηπειρώτες αδερφούς Μάξιμο και Ιωάσαφ.

Το σημερινό Καθολικό της Μονής, σταυροειδής δικιόνιος ναός με τρούλο, ιστορήθηκε το 1561.

Το 1908, ο Βυζαντινολόγος Ν. Βέης ανακάλυψε, σε κρύπτες του μοναστηριού, 52 χειρόγραφα.

Η ΜΟΝΗ ΒΥΤΟΥΜΑ

Η Μονή Βυτουμά ή Βιτουμά, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου, βρίσκεται κοντά στο ομώνυμο χωριό και σ' απόσταση 20 χιλ. δυτικά των Τρικάλων. Η ονομασία του μοναστηριού οφείλεται μάλλον σε κάποιον Βυζαντινό αξιωματούχο, ονόματι Βυτουμά, ο οποίος έζησε στην περιοχή αυτή και ίδρυσε τη Μονή της Παναγίας.

Κατά την παράδοση, η Μονή Βυτουμά χτίστηκε μπροστά στο στόμιο της σπηλιάς, που βρίσκεται πίσω από το Ιερό Βήμα, επειδή μέσα σ' αυτή βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας της Καλαμπακιώτισσας. Σύμφωνα όμως με την κτιτορική επιγραφή του Καθολικού της, η ανέγερση του έγινε το έτος ΖΡΗ (7108) από κτίσεως κόσμου ή το 1600 από τη Γέννηση του Χριστού, από τον ιερέα Νικόλαο και τους κατοίκους του χωριού Βυτουμά:

«ΑΝΗΓΗΡΘΗ ΚΑΙ ΑΝΙΣΤΟΡΗΘΗ Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΥΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ ΗΤΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΤΕ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΙΠΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΡΟΥΣΗ ΚΩΜΗ ΒΥΤΟΥΜΑ ΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΦΕΝΤΟΥ ΗΜΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΥΡΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΝ ΕΤΕΙ ΖΡΗ»

Ένας άλλος μικρός αγριογραφημένος ναίσκος του μοναστηριού, κοντά στην είσοδο του, χτίστηκε το 1559, ενώ το τέμπλο του κατασκευάστηκε το 1878.

Η Μονή Βυτουμά ήταν κάποτε πλούσιο μοναστήρι – το 1926, κατά τον ιγούμενο της Μελέτιο, είχε 14.650 στρέμματα δάση, 30 στρέμματα αγρούς, 5 στρέμματα κήπους, έναν υδρόμυλο κι αρκετά ζώα – αλλά έπεσε σε παρακμή κι έγινε μετόχι της Μονής Γκούρας (κοντά στην Πύλη Τρικάλων). Το 1952, από σταύλους των κτηνοτρόφων της περιοχής, που είχε καταντήσει, ανακαινίστηκε, από 7 μοναχές, οι οποίες μάλιστα έβαλαν και τα θεμέλια για την ίδρυση, το 1960, της σχολής χειροτεχνίας του μοναστηριού.

Το Καθολικό της Μονής Βυτουμά, τρίκλιτη Βασιλική με υπερυψωμένο το μεσαίο κλίτος της, αποτελείται από τον κυρίως ναό, το Ιερό Βήμα και το μεταγενέστερο εξωνάρθηκα, του 1662. Ο κυρίως ναός - που χωρίζεται σε τρία κλίτη με δύο κοινοστοιχίες από τρεις κίονες η κάθε μια – και το Ιερό Βήμα είναι κατάγραφα από ωραίες αγιογραφίες, του 1600. Στο απλό ξύλινο τέμπλο της εκκλησίας υπάρχουν οι Δεσποτικές εικόνες, της Παναγίας – «χειρ Αρσενίου ιερομόναχου έτος αψθ (1709)» – και του Χριστού, ακόμη πιο παλιά.

Στα κειμήλια της Μονής Βυτουμά σνήκουν, επίσης, μια φορητή εικόνα της Παναγίας, με ασημένια επένδυση του 1881, και ένα συντεφένιο αναλόγιο, του 1744.

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος - Κόζιακας Κίσσα (1651 μ.)

(Αρ. Τεύχους 106)

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
MEMORANDUM**

1 2 3 Διλήθης ὁδός διπλῆ ὑποκατασκευασμένη τεσσάρων ρεμάτων κυκλοφορίας.
Dual highway four lanes wide.

1 2 Ἄσφαλτος ὁδὸς ὑποκατασκευασμένη: δύο ρεμάτων κυκλοφορίας (1), ἑνὸς ρεμάτων (2).
All weather, hard surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).

1 2 Ἄσφαλτος ὁδὸς ἀκατασκευασμένη: δύο ρεμάτων κυκλοφορίας (1), ἑνὸς ρεμάτων (2).
All weather, loose surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).

1 2 Ἄσφαλτος ὁδὸς ὑπὸ ἀκατασκευῆς: ἀπλή ὑποκατασκευασμένη τεσσάρων ρεμάτων κυκλοφορίας (1). Ἄλλοι ὁδοὶ (2).
Roads under construction: Dual highway four lanes wide (1), Other roads (2).

--- Ἐκκαρπώμενη ὁδὸς.
Cart tracks.

1 2 3 Ἰσοπέδη ὁδὸς (εὐδαρῶς) (1), ἀδύνατος (2), ἀτραπὸς (3).
Trail (possible) (1), possible with difficulty (2), Foot path (3).

..... Διεθνὴς σύνορος.
International rivers E, E₂, O₂.

1 2 Ἐξοχολογικὴ γραμμὴ κανονικοῦ πλάτους: ἁπλῆ (1), διπλῆ (2).
Normal gauge railroad: Single track (1), double track (2).

1 2 Ἐξοχολογικὴ γραμμὴ στενοῦ: ἁπλῆ (1), διπλῆ (2).
Narrow gauge railroad: Single track (1), double track (2).

1 2 Ἐξοχολογικὸς σταθμὸς (1), Ἐξοχολογικὴ σταθμὸς (2).
Railroad station (1), Railroad halt (2).

1 2 3 4 Γέφυρα Ἐξοχολογικὴ (1), Ἄσφαλτος ὁδὸς (2), Διπλῆ ὁδὸς (3), Ποταμὸς (4).
Railroad bridge, Ferry (1), Asphalt (2), Double track (3), Road (4).

1 2 3 4 Πανοικιστικὸς τόπος (1), Ἀποικιστικὸς τόπος (2), Ὄρειο ἐν γένει (3), Μεμονωμένοι μεγάλοι ἀκόσμητοι.
Densely (1), sparsely (2) populated place, Houses in general (3), Landmark buildings (4).

■ ■ ■ ■ Ὁροσίου Ἐθνικοῦ Πάρκου.
Boundaries of the National Park.

1 2 3 4 Ὁριοσίου: Ἐπὶ κράτους (1), Νομοῦ (2), Περιφέρειας (3), Ἐπαρχίας (4).
Boundaries: International (1), 1st class adm. (2), 2nd class adm. (3), 4 (4).

1 2 3 4 Πρωτεύουσα (1), Νομὸς (2), Ἐπαρχία (3), Κοινότητα (4).
Capital of 1st class adm. division (1), 2nd class (2), Townships (3), Communities (4).

lift Scale
Refuges Καταφυγία

1 2 3 4 Τριγωνομετρικὸν σημεῖον (1), Ὑψομετρικὸν σημεῖον ἔλεγχον (2), ἠῶ ἔλεγχον (3).
Triangulation point (1), Spot elevation, check (2), uncheck (3).

1 2 3 4 Μονῆ (1), Ἐκκλησία (2), Ἐπιγραφή (3), Μνημεῖον (4).
Monastery (1), Church (2), Shrine (3), Monument (4).

1 2 3 4 Μεταφορικὸν Σημεῖον (1), Μνημεῖον (2), Ταφικὸν (3), Στενὸν τοκομαθῶν (4), Ἐρείκη οἰκίαν (5), Ἀγαθὸν (6).
Christian (1), Moslem (2), Jewish (3) cemetery, Tourist (4), Ruins of houses (5), Ancient ruins (6).

1 2 3 4 Ἐλαιόφυλλον (1), Ἀκροκόμπος (2), Καλιδομή (3), Πυλῶν (4).
Olive mill (1), Windmill (2), Mill (3), Mill (4).

1 2 3 4 Ἀεροδρομίου (1), Αἰθίσλη (2).
Airstrip (1), Airstrip (2).

1 2 3 4 Ἀψιδωτικὸν (1), Κραμνιστὸν (2), Λατομεῖον μαρμάρου (3), Λιθῶν (4).
Lime kiln (1), Tile or brick kiln (2), Marble (3), stone quarry (4).

1 2 3 Ἐλὴ ἢ ἑσπρία γωνία (1), Παρόσκιον (2), Ὑγρὸν ἕδαφος (3).
Marsh or swine, perennial (1), Intermittent (2), Wet ground (3).

1 2 3 Πηγή (1), Κρήνη (2), Φαράγγι (3).
Spring (1), Fountain (2), Well (3).

1 2 3 4 Ὄρυζον (1), Ἐτήσιον ὄριον (2), Ὑπόσπορον διαρκὸς πορὸν (3), Περιόριον πορὸν (4).
Rice paddy (1), Artificial ditch (2), Perennial stream (3), Intermittent stream (4).

1 2 3 4 Ἀκτὴ θραυλῶδη (1), Ἀμμοθῶς (2).
Rocky coast (1), Sandy beach (2).

1 2 3 4 Ἄδασος (1), Ὀχυρῶδες ξέσπασμα (2), Φάυνος (3), Ἀμπελόκηπος (4), Ὑπόσπορον εὐρὴ (5).
Woods-brushwood (1), Orchard (2), Scrub (3), Vineyard (4), Aquatic plants (5).

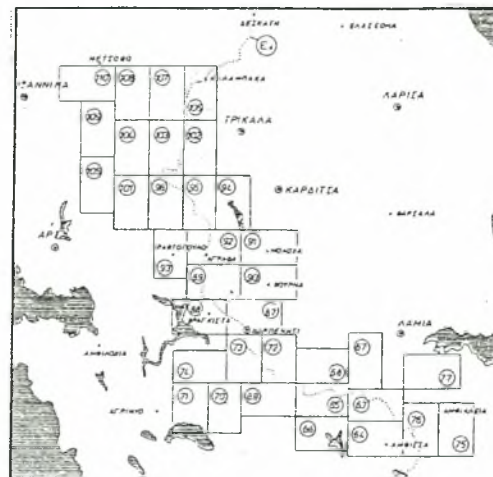
ΙΣΟΔΙΑΣΤΑΣΙΣ 20 ΜΕΤΡΑ - CONTOUR INTERVAL 20 METERS

1 500 0 1000 2000
Χιλιόμετρα
Kilometers
Μέτρα
Meters

Κλίμαξ 1 : 50,000
Scale 1 : 50,000

ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόβαθρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.
NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/ G.E.S./2ο Ε.Γ.

Οιαδήποτε ἀνάτυπια ἀπαγορεύεται
Reproduction forbidden

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

Φωτ. Λάζαρου Παμπέρη

ΚΟΡΦΕΣ

Greek Alpine Club Achamas, 16, C. Square
Achamas, P.O. Box 46547 GR, 136 71
Achamas, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

DESKATI

KASTANIA

KLINO

KALOGRIANI

PALEOCHORI

PERTOULI

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος – Τριγγία (2204 μ.)

Γενική περιγραφή του Λάζαρου Ν. Παμπέρη

Στο κείμενο που ακολουθεί περιγράφονται τα βουνά Δοκίμι (72 μ.) και Τριγγία (2204μ.).

Τα βουνά αυτά του Ασπροποτάμου ευρίσκονται στα βορεινά της Νότιας Πίνδου.

Οι ψηλότερες κορφές του βουνού Τριγγία είναι η Πλάκα ντίστας (1476 μ.), Κορφή (1917 μ.), Μπερετούλα (2035 μ.), Κατσούλη (1912 μ.), η ψηλότερη κορφή Τριγγία (2204 μ.), Δίρφο (2096 μ.), Γκιόναλι (1913 μ.) και άλλες μικρότερες. Χωρίζονται από τα βουνά Καπ Γκράς και Νεράιδα στο νότο με τα ματα Κατουνίτσα και Σκάλες και ενώνεται μ' αυτά με τον αυχένα «Γκολέμα» στα περίπου 1600 μ. Ανατολικά το Κλεινοβίτικο ρέμα το χωρίζει από τον Κόζιακα.

Δυτικά το Σκληνιασιώτικο ρέμα το χωρίζει από το Δοκίμι ενώ στα βορειοδυτικά ο αυχένας «Κιάτρα Μπροάστρα» στα περίπου 100 το ενώνει μ' αυτό.

Βορεινά οι πλαγιές της Τριγγίας φθάνουν μέχρι το Μαλακασιώτικο ρέμα, παραπόταμο του Πηνειού, ο οποίος χωρίζει τα βουνά του Ασπροποτάμου της Νότιας Πίνδου από την Βόρεια Πίνδο.

Το βουνό Δοκίμι έχει ψηλότερες κορυφές τις: Ψήλωμα (1871 μ.), Θεοδόσι (1738 μ.), Τραμπά (1848 μ.), Τσουκνίδα (1664 μ.), Κλαδιά (1538 μ.), Οξιά (1545 μ.), την ψηλότερη κορφή Δοκίμι (1972 μ.), Κοπάνες (1890 μ.), Χιόλι (1855 μ.), Μοράβα ή Κυνηγός (1845 μ.), Ύψωμα (1753 μ.), Τσούμα Λούπου (1785 μ.), Τζούλα (1448 μ.), Παπαγιανίτσι (1507 μ.), Τραμπάλα (1671 μ.), Μύτικας (1676 μ.), Κέδρος (1796 μ.), Κορφούλα (1716 μ.), Σημείο (1720 μ.) και άλλες μικρότερες.

Ανατολικά το Σκληνιασιώτικο ρέμα το χωρίζει από την Τριγγία ενώ ο αυχένας «Κιάτρα Μπροάστρα» το ενώνει μ' αυτήν.

Βορεινά ο Πηνειός το χωρίζει από την Βόρεια Πίνδο, προς την πλευρά της Θεσσαλίας, και το Μετσοβίτικο Ποτάμι, προς την πλευρά της Ηπείρου.

Ο αυχένας του «Ζυγού» στα περίπου 1660 μ. το ενώνει με την Βόρεια Πίνδο.

Νότια ο Ασπροπόταμος το χωρίζει από το Καπ Γκράς και την Κακαρδίτσα.

Δυτικά ο Ασπροπόταμος πάλι και το Μετσοβίτικο Ποτάμι το χωρίζει από το Περιστέρι ενώ ο αυχένας «Μάνδρα Χότζα» στα περίπου 1620 μ. το ενώνει μ' αυτό.

Το Δοκίμι αποτελεί το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στα βουνά της Βόρειας και της Νότιας Πίνδου.

Γεωλογικά τα βουνά Δοκίμι και Τριγγία αποτελούν τμήμα της ζώνης της Πίνδου.

Τα πετρώματα της Τριγγίας είναι επάλληλες ζώνες κρητιδικού ασβεστόλιθου και Τριαδικού πυριτικού σχιστόλιθου, ο λεγόμενος «πρώτος φλύσχης» και ασβεστόλιθοι.

Τα πετρώματα του βουνού Δοκίμι είναι κυρίως φλύσχης. Οι οφιόλιθοι εμφανίζονται στις πλαγιές, που κατεβαίνουν προς τον Πηνειό ποταμό και το πέρασμα του «Ζυγού».

Η διαφορετική γεωλογική σύσταση τους δίνει αμέσως και τη διαφορά της βλάστησης.

Η Τριγγία χωρίς δάση πάνω από τα 1700 μ. κυριαρχείται στα χαμηλότερα από δάση ελάτης και από δάση βαλανιδιάς και αειφυλλων πλατύφυλλων κοντά στα ρέματα.

Αντίθετα το Δοκίμι έχει λιγότερα λιβάδια και τα δάση οξυάς είναι αρκετά εκτεταμένα πάνω από τα 1500 μ. Υπάρχουν πυκνά δάση μακρής πεύκης στις βόρειες πλαγιές, που πέφτουν προς το Μετσοβίτικο ποτάμι και το Πηνειό. Στις νότιες πλαγιές που πέφτουν προς τον Ασπροπόταμο υπάρχουν δάση ελάτης και κοντά στα ρέματα δάση βαλανιδιών και αειφυλλων πλατύφυλλων.

Η πανίδα των βουνών αυτών δεν έχει μελετηθεί ιδιαίτερα.

Αποτελείται βασικά από τα συνηθισμένα ζώα της Ελληνικής πανίδας.

Το βουνό Δοκίμι αποτελεί το νοτιότερο βιότοπο όπου μόνιμα ζει η αρκούδα, η οποία με βάση αυτήν την περιοχή προχωρά και λίγο νοτιότερα, αλλά περιστασιακά πάντα.

Από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις κοινότητες της περιοχής και από το Δασικό σταθμό στο Κουκουφλί η κατώτερη θερμοκρασία που μετρήθηκε είναι -10°C και η ανώτερη 38°C ενώ το χιόνι κρατιέται στο έδαφος περίπου 50 μέρες το χειμώνα.

Η πιο συνηθισμένη ανάβαση στο βουνό Τριγγία γίνεται από το χωριό Κλεινό στις ανατολικές πλαγιές.

Το μονοπάτι περνάει με γενικά δυτική νοτιοδυτική κατεύθυνση από την τοποθεσία Παππάς και βγαίνει στα οροπέδια της Τριγγίας στα περίπου 1850 μ. σε 3 ώρες περίπου.

Εκεί στρέφεται προς τα νότια νοτιοδυτικά και σε 1 ώρα και 10' οδηγεί στην ψηλότερη κορφή. Αναβάσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν και από τα χωριά Κρασιά και Παλαιοχώριον σε 4 ώρες και 30'.

Τα βουνά Δοκίμι και Τριγγία προσφέρονται για μια συνολική ανάβαση των κυρίων κορφών περνώντας από τους αυχένες «Γκολέμα», «Κιάτρα Μπροάστρα», και «Μάνδρα Χότζα» ή «Ζυγός».

Μπορείς να διασχίζεις τα δύο αυτά βουνά Τριγγία και Δοκίμι ξεκινώντας λίγο νοτιότερα έξω από το χωριό Πύρρα και ακριβώς βορεινά της, από την τοποθεσία Λάκκος.

Το μονοπάτι με βορεινή κατεύθυνση οδηγεί στην βρύση Κιάτρα σε 1 ώρα περίπου στην άκρη του δάσους.

Με βορεινή κατεύθυνση πάντα χρειάζεσαι άλλη 1 ώρα και 10' για να φθάσεις σε έναν αυχένα δυτικά της κορφής Τσούμα (2035 μ.) της Νεράιδας σε υψόμετρο περίπου 1900μ.

Το μονοπάτι ελίσσεται κατηφορίζοντας στις κάπως απότομες πλαγιές και σε 50' οδηγεί σε δασικό δρόμο, που ανεβαίνει από το χωριό Παλαιοχώριον προς τον αυχένα «Γκολέμα».

Ακολουθείς τον δρόμο και σε 10' στα δεξιά του βρίσκεις μια βρύση με μεγάλο ξέφωτο του δάσους. Εδώ μπορεί να πραγματοποιηθεί διανυκτέρευση εφ' όσον υπάρχουν τα απαραίτητα εφόδια.

Ο δρόμος οδηγεί 30' στον αυχένα «Γκολέμα» όπου τον αφήνεις και με βορειοδυτική κατεύθυνση ανεβαίνεις σε 1 ώρα και 40' στην ράχη της Τριγγίας.

Στρέφεσαι βορεινά και σε 20' βρίσκεσαι στην ψηλότερη κορφή.

Τα γυμνά οροπέδια της Τριγγίας ομαλά κατηφορίζουν προς τα βορεινά και το μονοπάτι οδηγεί σε 1 ώρα γρήγορης πορείας ανάμεσα στις κορφές Μπερετούλα και Κορφή στα περίπου 1850 μ.

Εκεί στρέφεται βορειοδυτικά και σε 1 ώρα και 30' οδηγεί στον αυχένα «Κιάτρα Μπροάστρα» αφού πρώτα συναντήσει ένα δασικό δρόμο.

Η κορφή Μοράβα ευρίσκεται στα βορειοδυτικά. Αποφεύγοντας την πυκνή δασωμένη ράχη, που οδηγεί στη Μοράβα και που ξεκινά από τη «Κιάτρα Μπροάστρα», κατηφορίζεις πάνω στο δρόμο για 40' με βορεινή κατεύθυνση μέχρι να συναντήσεις ένα ρέμα που έρχεται ακριβώς από τη Μοράβα, που ευρίσκεται στα δυτικά.

Είτε από το μονοπάτι, είτε από το δασικό δρόμο, σε 1 ώρα και 10' ανεβαίνεις στον αυχένα βορεινά της Μοράβας.

Η κορφή απέχει 15' από εδώ.

Υπάρχει νερό στο μυλό της κορφής στα δυτικά της στην άκρη του δάσους.

Μπορείς να διανυκτερεύσεις εδώ αν έχεις τα κατάλληλα εφόδια.

Ο δασικός δρόμος που κατευθύνεται προς τα δυτικά ή το μονοπάτι οδηγούν σε 3 ώρες περίπου στο διάσελο ανάμεσα στην κορφή Δοκίμι και Κοπάνες στα περίπου 1800 μ.

Αν προτιμήσεις το μονοπάτι περνάς από τις κορφές Χιόλι και Κοπάνες έχοντας πανοραμική θέα και της Νότιας και της Βόρειας Πίνδου.

Η κορφή Δοκίμι απέχει από τον αυχένα περίπου 40'.

Οι γυμνές πλαγιές της κατηφορίζουν προς το πέρασμα του «Ζυγού» όπου ακολουθώντας τα μονοπάτια και τους δρόμους φθάνεις σε 2 ώρες περίπου.

Μπορείς να συνεχίσεις ακολουθώντας το δρόμο προς τα βορεινά και να φθάσεις ως τον αυχένα της Κατάρας μπαίνοντας πια στην Βόρεια Πίνδο σε 1 ώρα περίπου.

Από τον αυχένα του «Ζυγού» μπορείς επίσης να κατηφορίσεις προς το Μέτσοβο.

Από το Δοκίμι μπορείς να κατηφορίσεις σχεδόν πάντα ακολουθώντας το δασικό δρόμο μέχρι τον αυχένα «Μάνδρα Χότζω» και να κατευθυνθείς προς το χωριό Χαλίκι στα νότια ή και προς το χωριό Ανήλιο στα βορεινά.

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

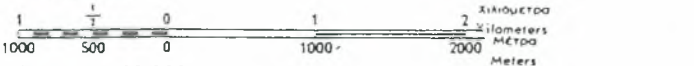
Ασπροπόταμος-Τριγγιά (2204 μ.)

(Αρ. Τεύχους 107)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ MEMORANDUM

- Άμφιπλευρική δρόμος διπλή ασφαλή διατάξη τεσσάρων ρευμάτων κυκλοφορίας. Dual highway four lanes wide.
- Άμφιπλευρική δρόμος ασφαλτοστρωμένης: δύο ρευμάτων κυκλοφορίας (1), ένας ρευματος (2). All weather, hard surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).
- Άμφιπλευρική δρόμος ασφαλτοστρωμένης: δύο ρευμάτων κυκλοφορίας (1), ένας ρευματος (2). All weather, hard surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).
- Άμφιπλευρική δρόμος μη ασφαλτοστρωμένης διατήρησης καλών ή υφάρων κτισμάτων. Γκαζαλακέλιμη (4). For or dry weather, hard surface road (1), abandoned road (2).
- Άμφιπλευρική δρόμος υπό κατασκευή: διπλή ασφαλή διατάξη τεσσάρων ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Όλοι οι δρόμοι (2). Roads under construction: Dual highway four lanes wide (1), Other roads (2).
- Καροτσάκια δρόμοι. Cart tracks.
- Ψηλά οδοί (1), διαδρομές (2), Άτρακαές (3). Trail possible (1), route with difficulty (2), Foot paths (3).
- Διεσπασμένα οδοί. Interlocking pits E, E₂, O₂.
- Εξυδατωμένοι γραμμοί κανονικού πλάτους: Άμφιπλευρική (1), διπλή (2). Normal gauge railway: Single tracks (1), double tracks (2).
- Εξυδατωμένοι γραμμοί στενού πλάτους: Άμφιπλευρική (1), διπλή (2). Narrow gauge railway: Single tracks (1), double tracks (2).
- Εξυδατωμένοι σταθμοί (1), Εξυδατωμένη στάση (2). Railroad station (1), Railroad halt (2).
- Γέφυρα (1), Εξυδατωμένοι δρόμοι (2), Διάδρομοι (3), Πορθύματα (4), Πορθύματα έναρξης (5), Πόρτες (6), Ραϊλαριστή (7), Βασίλειο (8), Βασίλειο (9). Bridge (1), Ferry (2), Canal (3), Ferry (4), Ferry (5), Ferry (6), Ferry (7), Ferry (8), Ferry (9).
- Ρυθμιστικό στέγαστρο (1), Αρκετά στέγαστρα (2). Dented (1), roof (2) roofed place, Houses in general (1), Landmark buildings (2).
- Ορία Εθνικού Δρυμού. Boundaries of the National Park.
- Ορία: Κλάση (1), Ημερήσια (2), Επαγγελματική (3). Schools: International (1), 1st class adm. (2), 2nd class adm. (3).
- Πρωτοβάθμια: Μουσείο (1), Στάση (2), Διευθυντής (3), Κανάλι (4). School of 1st class adm. director (1), 2nd class (2), Township (3), Communal (4).
- Lift Scale
- Refuge Καταφύγιο
- Τριγωνομετρικός σημείο (1), Τριγωνομετρικός σημείο (2), Τριγωνομετρικός σημείο (3). Triangulation point (1), Triangulation point (2), Triangulation point (3).
- Τριγωνομετρικός σημείο (1), Τριγωνομετρικός σημείο (2), Τριγωνομετρικός σημείο (3). Triangulation point (1), Triangulation point (2), Triangulation point (3).
- Μονή (1), Εκκλησία (2), Τριγωνομετρικός σημείο (3), Είκοσιετών (4), Τέσσερις (5), Μνημείο (6), Μοναστήρι (7), Σημείο (8), Σημείο (9), Σημείο (10). Monastery (1), Church (2), Church (3), Church (4), Church (5), Church (6), Church (7), Church (8), Church (9), Church (10).
- Μνημείο (1), Μνημείο (2), Μνημείο (3), Μνημείο (4), Μνημείο (5), Μνημείο (6), Μνημείο (7), Μνημείο (8), Μνημείο (9), Μνημείο (10). Cemetery (1), Cemetery (2), Cemetery (3), Cemetery (4), Cemetery (5), Cemetery (6), Cemetery (7), Cemetery (8), Cemetery (9), Cemetery (10).
- Άλιψη (1), Άλιψη (2), Άλιψη (3), Άλιψη (4), Άλιψη (5), Άλιψη (6), Άλιψη (7), Άλιψη (8), Άλιψη (9), Άλιψη (10). Olive mill (1), Olive mill (2), Olive mill (3), Olive mill (4), Olive mill (5), Olive mill (6), Olive mill (7), Olive mill (8), Olive mill (9), Olive mill (10).
- Ακρόπολη (1), Ακρόπολη (2), Ακρόπολη (3), Ακρόπολη (4), Ακρόπολη (5), Ακρόπολη (6), Ακρόπολη (7), Ακρόπολη (8), Ακρόπολη (9), Ακρόπολη (10). Acropolis (1), Acropolis (2), Acropolis (3), Acropolis (4), Acropolis (5), Acropolis (6), Acropolis (7), Acropolis (8), Acropolis (9), Acropolis (10).
- Λιμνοθάλασσες (1), Κραταφύγιο (2), Λατομείο (3), Λατομείο (4), Λατομείο (5), Λατομείο (6), Λατομείο (7), Λατομείο (8), Λατομείο (9), Λατομείο (10). Lime kiln (1), Tile or brick kiln (2), Marble (3), Stone quarry (4).
- Έλη ή πλάγια μανιά (1), Πόταμοι (2), Ύψος (3), Ύψος (4), Ύψος (5), Ύψος (6), Ύψος (7), Ύψος (8), Ύψος (9), Ύψος (10). Marsh or swam, perennial (1), intermittent (2), wet ground (3).
- Πηγή (1), Κρήνη (2), Φορέας (3), Σπηλιά (4), Φορέας (5), Φορέας (6), Φορέας (7), Φορέας (8), Φορέας (9), Φορέας (10). Spring (1), Fountain (2), Well (3), Well (4), Well (5), Well (6), Well (7), Well (8), Well (9), Well (10).
- Ρύζι (1), Ρύζι (2), Ρύζι (3), Ρύζι (4), Ρύζι (5), Ρύζι (6), Ρύζι (7), Ρύζι (8), Ρύζι (9), Ρύζι (10). Rice paddy (1), Rice paddy (2), Rice paddy (3), Rice paddy (4), Rice paddy (5), Rice paddy (6), Rice paddy (7), Rice paddy (8), Rice paddy (9), Rice paddy (10).
- Άκρη βραχίονος (1), Άκρη βραχίονος (2), Άκρη βραχίονος (3), Άκρη βραχίονος (4), Άκρη βραχίονος (5), Άκρη βραχίονος (6), Άκρη βραχίονος (7), Άκρη βραχίονος (8), Άκρη βραχίονος (9), Άκρη βραχίονος (10). Rocky coast (1), Rocky coast (2), Rocky coast (3), Rocky coast (4), Rocky coast (5), Rocky coast (6), Rocky coast (7), Rocky coast (8), Rocky coast (9), Rocky coast (10).
- Δάσος (1), Οπωσφόρα δένδρα (2), Οικόπεδο (3), Αμπελώνες (4), Τρόφιμα (5), Τρόφιμα (6), Τρόφιμα (7), Τρόφιμα (8), Τρόφιμα (9), Τρόφιμα (10). Woods - brushwood (1), Orchard (2), Scrub (3), Vineyard (4), Domestic plants (5).

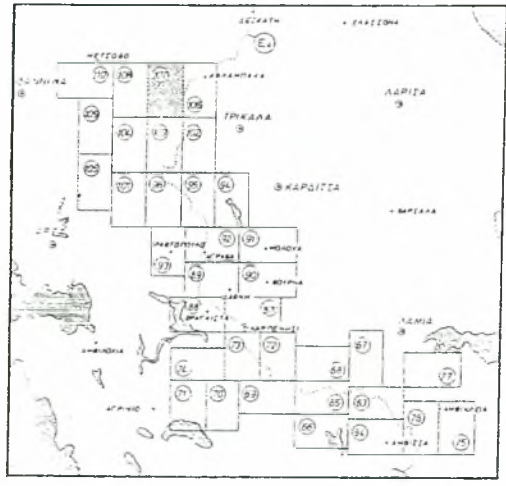
ΙΣΟΔΙΑΣΤΑΣΙΣ 20 ΜΕΤΡΑ - CONTOUR INTERVAL 20 METERS

Κλίμαξ 1 : 50,000
Scale 1 : 50,000

ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόθετρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.
NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/ G.E.S./2o E.G.

Οιαδήποτε αντύπωση απαγορεύεται
Reproduction forbidden

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

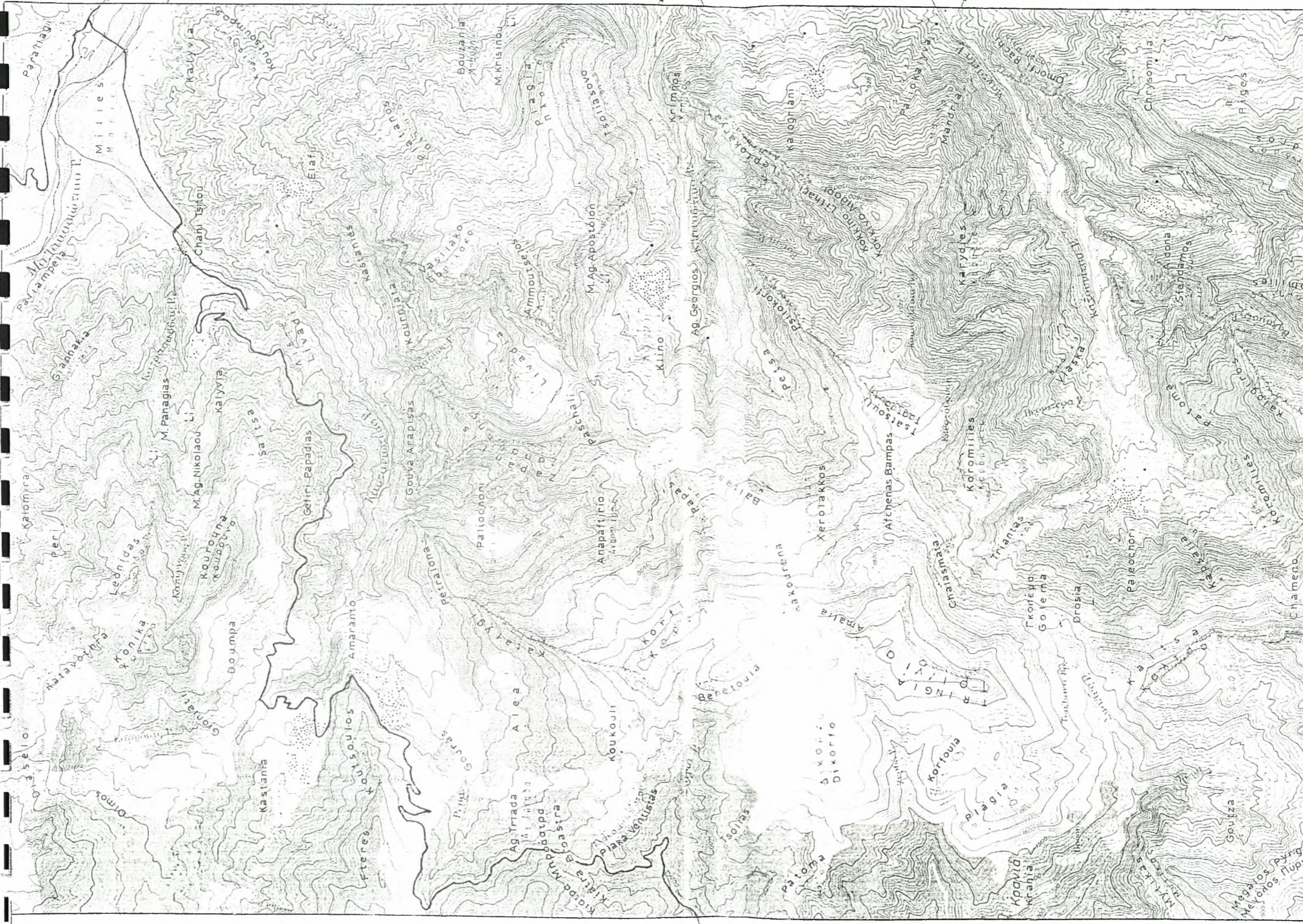
Φωτ. Δημ. Τσουροπλή

KOPΦES
Greek Alpine Club Achamas, 16, C. Square Achamas, P.O. Box 46547 GR, 136 71 Achamas, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

KALAMPAKA AMPELIA

AMPELIA

AMPELIA CHRYSOMILIA

CHALIKI-KATAFYIO

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος – Δοκίμι (1972 μ.), Κακαρδίτσα Σκλίβα (2007 μ.)

Μοναστήρια

* Το βουνό της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος – Δοκίμι (1972 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 102.

* Το βουνό της Νότιας Πίνδου Ασπροπόταμος – Κακαρδίτσα Σκλίβα (2007 μ.) περιγράφεται στο τεύχος 105.

Γενική περιγραφή Δ. Καμαρούλια

Η ΜΟΝΗ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΕΛΙΣΣΟΥΡΓΩΝ

Η Μονή των Εισοδίων της Θεοτόκου βρίσκεται απέναντι από τους Μελισσουρούς, στους πρόποδες της ελατοσκέπαστης Ψηλής Ράχης των Τζουμέρκων και πάνω από την δεξιά όχθη του χείμαρρου Γκιγκόρου ή Τσαρλιάρη, παραπόταμου του Άραχθου ποταμού.

Η ίδρυση του μοναστηριού έγινε το 1745 – 1776, από τον ιερομόναχο Ιάκωβο, πάνω στα ερείπια άλλου Βυζαντινού μοναστηριού.

Η Μονή των Εισοδίων της Θεοτόκου είχε αρκετά εισοδήματα – από κτήματα, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, αλευρόμυλο, πανηγύρι, κ.ά. – με τα οποία βοηθούσε άπορους και ασθενείς, καθώς και μια μικρή βιβλιοθήκη, με 200 περίπου θρησκευτικά βιβλία. Καταστράφηκε όμως το 1967 από σεισμό και έγινε μετόχι της Μονής Κάτω Παναγίας Άρτας.

Από την Μονή των Εισοδίων της Θεοτόκου Μελισσουργών σώζεται σήμερα μόνο το επισκευασμένο Καθολικό της, μικρή μονόκλιτη Βασιλική, με πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Το εσωτερικό του ναού είναι κατάγραφο από αιογραφίες, οι οποίες, σύμφωνα με επιγραφή του, έγιναν το έτος 1761. Το ξυλόγλυπτο κι επιχρυσωμένο τέμπλο του έγινε από τον ηγούμενο του μοναστηριού Ιάκωβο, το έτος 1776.

Στο χωριό Μελισσουργοί υπήρχε κι άλλο μοναστήρι, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, στα ερείπια του οποίου χτίστηκε, το 1843, η νέα ομώνυμη εκκλησία.

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ

Η Μονή της Αγ. Παρασκευής βρίσκεται πάνω ακριβώς από τον δημόσιο δρόμο Πραμάντων – Μελισσουργών και σ' απόσταση 3 χιλ. από τα Πράμαντα.

Η ίδρυση του μοναστηριού έγινε το 1876 – 1878, από τον ιερομόναχο Διονύσιο και κατά κόσμον Δημήτριο Θεοδώρου Νούτσο ή Νούτζο, στη θέση όπου προυπήρχε ένα μικρό εκκλησάκι της Αγ. Παρασκευής.

Στην μονή της Αγ. Παρασκευής, κατά τα έτη 1908 – 1912, είχε την έδρα του ο οπλαρχηγός της Ηπείρου Πουτέτσης, ενώ, κατά την Γερμανική κατοχή, είχε γίνει νοσοκομείο και χειρουργείο των Ομάδων Εθνικής Αντίστασης του Ν. Ζέρβα.

Η Μονή Αγ. Παρασκευής, αν και διαλυμένη, διτηρείται σε καλή κατάσταση (επισκευάστηκε πρόσφατα από τον Πραμαντιώτη Χρήστο Νούτσο).

Το Καθολικό του μοναστηριού είναι τρίκλιτη Βασιλική, με κυρίως ναό και Ιερό Βήμα. Στο εσωτερικό του ναού δεν υπάρχουν αιογραφίες, το δε ξυλόγλυπτο τέμπλο του έγινε το 1886.

Το μοναστήρι, χτισμένο στους πρόποδες της επιβλητικής κορφής των Τζουμέρκων «Στρογγούλα», περιβάλλεται από έλατα, ενώ σε απόσταση 100 μ. απ' αυτό υπάρχει μια ωραία πηγή, μικρό υπόλειμμα των πλούσιων άλλοτε νερών του, από τα οποία σήμερα υδρεύεται ο συνοικισμός Τσόπελα.

Η ΜΟΝΗ ΚΗΠΙΝΑΣ

Η Μονή Κηπίνας (Κιπίνας, Κυπίνας, Κεπίνας, Κιεπίνας, Καπίνας ή Κιμίνας), αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου, είναι χτισμένη στο στόμιο μιας μεγάλης σπηλιάς, η οποία βρίσκεται σ' έναν απρόσιτο κάθετο βράχο, πάνω από τον δρόμο Χριστοί-Καλαρρύτες και τον Καλαρρύτεικο ποταμό. Η Μονή Κηπίνας, δηλαδή, ανήκει στον συνοικισμό Κηπίνα (παλιό Αρμπορούσι και σημερινό Μυστρά) των Καλαρρυτών, η δε ονομασία της οφείλεται στους κήπους που καλλιεργούσαν οι καλόγεροί της ή στην πείνα τους!

Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό μοναστήρι, το οποίο προσπελάζεται μόνο από ένα σκαλισμένο βράχο μονοπάτι και από μία τσιμεντένια σήμερα γεφυρούλα – τη λυσιά – η οποία παλιά ήταν ξύλινη και οι καλόγεροι την αφαιρούσαν τη νύχτα ή σε περίπτωση κινδύνου.

Η Μονή Κηπίνας ιδρύθηκε το 1212 ή, σύμφωνα με την δυσανάγνωστη σήμερα κτιτορική επιγραφή του Καθολικού της, το 1349. Παρά το γεγονός δε, ότι ήταν φτωχό μοναστήρι, συντηρούσε σχολείο για παιδιά των γύρω χωριών, ενώ ο ηγούμενος του Καλλίνικος, το 1760, έχτισε το γεφύρι Αρμπορισίου - Τσιάλη (μεταξύ των χωριών Προσηλίου και Μιχαλίτσι).

Από το διαλυμένο σήμερα μοναστήρι της Κηπίνας, μετοχιού της Μονής Τσούκας Ελληνικού Καστανοχωριών, σώζονται, το Καθολικό, 4 κελιά κι ένας σταύλος.

Το Καθολικό της Μονής, μικρή μονόκλιτη Βασιλική με πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα, είναι κατάγραφο από μαυρισμένες από την καπνιά αγιογραφίες, του 18ου αιώνα.

Στους πρόποδες του μοναστηριού κι από μια μεγάλη τρύπα του βράχου βγαίνει άφθονο νερό, γεγονός που σημαίνει, ότι το σπήλαιο της Μονής Κηπίνας ήταν κάποτε κοίτη υπόγειου ποταμού.

Η ΜΟΝΗ ΒΙΛΙΖΑΣ

Η Μονή Βίλιζας, αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, βρίσκεται στη ΝΔ πλαγιά του βουνού των Τζουμέρκων, Κριθάρια, και σ' απόσταση 1,30 ώρας με τα πόδια από τους Καλαρρύτες και 1,0 ώρα με τα πόδια από το χωριό Μαστούκι. Προσπελάζεται, δηλαδή, με τα πόδια και από πολύ δύσβατα μονοπάτια.

Η Μονή Ευαγγελίστριας Μασσουκίου είναι περισσότερο γνωστή, ως Μονή Βίλιζας (Βύλιζας, Βυλίγης, Βολίζας, Βίλιζας, Βήλιτζας ή Βιγλιτσας), επειδή κοντά σ' αυτήν υπάρχουν τα ερείπια ενός αρχαίου φρουρίου. Πρόκειται, δηλαδή, για μια πραγματική Βίγλα (παρατηρητήριο, σκοπιά), με καταπληκτική θέα, χτισμένη σε υψόμετρο 1100 μ. περίπου και ανάμεσα σε βελανιδιές και πουρνάρια.

Η ίδρυση της Μονής, κατά την παράδοση, έγινε τον 11ο αιώνα, αλλά το σημερινό μοναστήρι είναι κτίσμα της μεταβυζαντινής εποχής. Πιθανός ιδρυτής της μάλιστα αναφέρεται ο Αγάπιος, ο οποίος, το 1746, έδωσε 175 Ενετικά φλουριά, για το χτίσιμο της γέφυρας του Παπαστάθη στον Άραχθο ποταμό (κοντά στην Κράνη).

Η Μονή Βίλιζας ήταν κάποτε πλούσιο μοναστήρι με αξιόλογη βιβλιοθήκη. Το 1886 ο Σπ. Λάμπρου κατάγραψε σ' αυτήν 24 εκκλησιαστικά και μη χειρόγραφα, των ετών 1465 – 1728, από τα οποία όμως, το 1966, είχε διασωθεί μόνον ένα, στην εκκλησία της Αγ. Παρασκευής Μασσουκίου.

Από την διαλυμένη στις αρχές του αιώνα μας Μονή Βίλιζας, η οποία ανακαινίστηκε το 1971 – 1972 κατά τον Ηπειρώτικο παραδοσιακό τρόπο, σώζονται, το Καθολικό και το κελιά – βοηθητικοί χώροι, χτισμένα φρουριακά γύρω του.

Το Καθολικό, μονόκλιτη Βασιλική με πρόναο, κυρίως ναό και Ιερό Βήμα, είναι κατάγραφο από αγιογραφίες, του 1793.

Στο μοναστηριακό συγκρότημα υπάγεται και το παρεκκλήσι της Γέννησης του Προδρόμου, κατάγραφο, επίσης, από αγιογραφίες, του 1793.

Η Μονή Βίλιζας είναι ιστορικό διατηρητέο μνημείο (ΦΕΚ 621/22-8-72 τ. Β.) του νομού Ιωαννίνων, αλλά της Ι.Μ. Άρτης.

Η ΜΟΝΗ ΠΡΟΦ. ΗΛΙΑ ΣΥΡΡΑΚΟΥ

Η Μονή του Προφ. Ηλία βρίσκεται πάνω από τα τελευταία σπίτια του Συρράκου στην τοποθεσία Πλέσια, και, κατά τον Κρυστάλλη ήταν αρχαίο γυναικείο μοναστήρι με 32 υψηλούς θόλους και 20 περίπου κελιά*. Στο μοναστήρι, δηλαδή, υπήρχαν μοναχές, πρεσβυτέρα και ένας καθηγούμενος, όπως ο Βησσαρίων Τσαπρασλής, αδερφός του γιατρού του Αλή Πασά, Γεωργίου Τσαπρασλή.

Η Μονή του Προφ. Ηλία καταστράφηκε από τους Τούρκους του Χουρσίτ Πασά, κατά την επανάσταση του Συρράκου – Καλαρρυτών, στις 29 Ιουνίου 1821.

Η ΜΟΝΗ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΧΑΛΑΣΜΑΤΩΝ ΠΑΛΙΟΧΩΡΙΟΥ ΣΥΡΡΑΚΟΥ

Η Μονή της Αγ. Παρασκευής βρίσκεται σ' ένα μικρό αυχένα της ΝΔ πλαγιάς της Πρίξας και προσπελάζεται μόνο με τα πόδια, από το δημόσιο δρόμο Παλιοχωρίου Συρράκου – Συρράκο (2,30 ώρες περίπου ανέβα-κατέβα). Η περιοχή του μοναστηριού ονομάστηκε Χαλάσματα, επειδή το έδαφος της είναι αργιλλώδες και παρασύρεται από τις βροχές, συμπαρασύροντας μαζί του και το μονοπάτι του μοναστηριού.

Η Μονή της Αγ. Παρασκευής ήταν ενεργό μοναστήρι, το 1815 που το επισκέφθηκε ο Γάλλος πρόξενος του Αλή Πασά Πουκεβίλ και το 1890 που το επισκέφθηκε ο Κρυστάλλης (μόναζαν σε αυτήν ένας ιερομόναχος και η αδερφή του). Σήμερα είναι διαλυμένη με κατεστραμμένα τα κελιά της κι ετοιμόρροπο το κατάγραφο από ωραίες αιογραφίες Καθολικό της.

Στην Μονή Αγ. Παρασκευής ανήκε και ο γειτονικός (στην τοποθεσία Μαχαλάς) ναός του Αγ. Παντελεήμονος, ο οποίος χτίστηκε το 1827, ενώ στο χωριό Παλιοχώρι και στην θέση Πριάβολος υπήρχε κι άλλο μοναστήρι, γνωστό σαν Μονή Πριαβόλου.

Η ΜΟΝΗ ΔΟΛΙΑΝΩΝ Η ΚΡΑΝΙΑΣ

Σ' απόσταση 2 χιλ. από το χωριό Δολιανά κι 1,5 χιλ. από το χωριό Κρανιά, του νομού Τρικάλων, σώζεται η εκκλησία της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, η οποία αποτελούσε μέρος της καταστραμμένης σήμερα - σ' απόσταση 200-300 μ. από την εκκλησία του Τιμίου Σταυρού – Μονής του Αγ. Νικολάου ή της Αγ. Ζώνης, του 17ου μάλλον αιώνα (στην εκκλησία Αγ. Παρασκευή του χωριού Κρανιά υπάρχει μία εικόνα της Κοίμησης της Θεοτόκου, από την Μονή της Αγ. Ζώνης, η οποία φέρει τη χρονολογία 1630).

Την εκκλησία του Τιμίου Σταυρού, κατά την παράδοση, έχτισαν, το 1840 – 1848 δύο μοναχοί από το χωριό Στεφάνι (παλιά Σκληνιάσα), με χρήματα που συγκέντρωσαν στην Ρωσία. Κατά τον Παύλο Μυλωνά όμως (Εκκλησίες στην Ελλάδα μετά την Άλωση, τόμοι 1ος, σελ. 93-110, αθήνα, 1979), ο οποίος μελέτησε την αρχιτεκτονική της, η αρχική εκκλησία θα πρέπει να χτίστηκε το 1770 και ήταν «θολοσκεπής Βασιλική μετά τρούλων και πολλαπλών πλαγίων αψίδων μοναστηριακού τύπου και με κάποια διάθεση σταυροειδούς εκφράσεως». Επισκευάστηκε δε ή ανακαινίστηκε το 1840 – 1848 και το 1900 περίπου. Τον Οκτώβριο του 1943 πυρπολήθηκε από τους Γερμανούς, οι οποίοι κατάστρεψαν τελείως και τη Μονή του Αγ. Νικολάου, αλλά ανακαινίστηκε και πάλι, από τους Κρανιάτες το 1950 και από την Αρχαιολογική Υπηρεσία – Νομαρχία Τρικάλων το 1960 – 1963.

Η εκκλησία του Τιμίου Σταυρού είναι ένας εντυπωσιακός και ασυνήθιστος στην Ελλάδα τύπος ναού, με ορθογώνιο πολύτρουλο και πολύκογχο κυρίως ναό (ο νάρθηκας της εκκλησίας είναι γκρεμισμένος). Ο κυρίως ναός της, δηλαδή, είναι τρίκλιτη Βασιλική της οποίας τα κλίτη χωρίζονται με δύο κοινοστοιχίες των 4 κιόνων η κάθε μία. Στο μεσαίο κλίτος

υπήρχαν παλιά 3 μεγάλοι τρούλοι, από τους οποίους ο μεσαίος δεν υπάρχει σήμερα (έπεσε και αντικαταστήθηκε με ξύλινη δίσριχη στέγη). Πάνω από τις 3 κόγχες του Ιερού Βήματος (του Ιερού, της προσκομιδής και του διακονικού) υπάρχουν ισάριθμοι τρούλοι (ένας πραγματικός και δύο διακοσμητικοί), ενώ από ένας πραγματικός τρούλος υπάρχει σε κάθε πλάγιο χορό της εκκλησίας και άλλοι δύο διακοσμητικοί πάνω από τις πλάγιες δυτικές κόγχες της. Συνολικά, δηλαδή, ο ναός του Τιμίου Σταυρού είχε 6 πραγματικούς τρούλους και 4 διακοσμητικούς τρουλίσκους (ο ναός Αγ. Γεωργίου Ζάχολη Κορινθίας έχει 5 πραγματικούς τρούλους και 12 διακοσμητικούς). Το εσωτερικό του ναού δεν σοβαντίστηκε ποτέ (σαν να μην τέλειωσε η κατασκευή του)*, ενώ στην θέση του τέμπλου του, που κάηκε το 1943, υπάρχει ένα καινούργιο, ευτελούς κατασκευής, με εικόνες του 1883 και 1885.

Στην ίδια περιοχή, με τη Μ. Δολιανών ή Κρασιάς και της ίδιας μάλλον σ' αυτήν εποχής, είναι και τα μοναστήρια, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου Λεπενίτσας (Ανθούσας) και Προφ. Ηλία-Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χαλικίου (στην δεξιά όχθη του Αχελώου ποταμού και τα δύο).

Από το χωριό Κατάφυτο μπορεί να γίνει ανάβαση στο βουνό Κέδρος (1796 μ.) μέσα σε 5,30 ώρες (ανέβα-κατέβα).

Τα βουνά της Νότιας Πίνδου

Ασπροπόταμος - Δοκίμι (1972 μ.), Κακαρδίτσα Σκλίβα (2007 μ.)

(Αρ. Τεύχους 108)

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
MEMORANDUM**

1 2
Αμοιμή οδός διπλή ασφαλισμένου τεσσάρων ρευμάτων κυκλοφορίας.
Dual highway four lanes wide.

1 2
Αμοιμή οδός ασφαλισμένη: δύο ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Ένας ρευματος (2).
All weather, hard surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).

1 2
Αμοιμή οδός ασφαλισμένη: δύο ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Ένας ρευματος (2).
All weather, loose surface road, two lanes wide (1), one lane wide (2).

1 2
Αμοιμή οδός μη ασφαλισμένη ασφασίας διατήρη καλόν ή τραν καυόν. Έγκαταλείπημένη (2).
Fair or dry weather, loose surface road (1), Abandoned road (2).

1 2
Αμοιμή οδός υπό κατασκευήν: διπλή ασφαλισμένου τεσσάρων ρευμάτων κυκλοφορίας (1), Όλοι οι άλλοι (2).
Roads under construction: Dual highway four lanes wide (1), Other roads (2).

Καροκαρίτσια οδός.
Car tracks.

1 2 3
Τυνηκή οδός (ύδατος) (1), υδατος (2), Ά τραν (3).
Trail passable (1), passable with difficulty (2), Foot path (3).

Διαδρόμια μοναχία.
International route E, E, O.

1 2
Ευρωπαϊκή γραμμή κανονική πλάτους (1) διπλή (2).
Normal gauge railroad: Single track (1), double track (2).

1 2
Ευρωπαϊκή γραμμή στενής (1) διπλή (2).
Narrow gauge railroad: Single track (1), double track (2).

1 2
Ευρωπαϊκή σταθμός (1), Σταθμός (2) ατμάς.
Railroad station (1), Railroad halt (2).

1 2 3 4
Γέφυρα: Ευρωπαϊκή (1), Αμοιμή οδός (2), Διά πεζούρι (3), Παραδοτική (4).
Bridges: European (1), Road (2), Foot (3), Archaic (4).

1 2 3 4
Πυκνοκατοικημένος τόπος (1), Αραιοκατοικημένος (2), Οικία εν γενέσει (3), Μεμονωμένα μεγάλα οικοδομήματα.
Densely (1), sparsely (2) populated place, Houses in general (3), Landmark buildings (4).

Ορία Εθνικού Δρυμού.
Boundaries of the National Park.

1 2 3 4
Όρια: Κατόν (1), Νομού (2), Έπαρχιας (4).
Boundaries: International (1), 1st class adm. (2), 2nd class adm. (3),
Πρωτεύουσα (1), Έπαρχιας (2), Δήμου (4), Κοινότης.
Capital of 1st class adm. division (1), 2nd class (2), Township (4), Community (3).

lift
Scale

Refuges
Καταφυγία

1 2 3 4
Δ.Ζ.Ι. 792 564 Τριγωνομετρικόν σημείον (1), Υψομετρικόν σημείον έλεγχό (2), μη έλεγχό (3).
Triangulation point (1), Spot elevation, checked (2), unchecked (3).

1 2 3 4
Μονή (1), Εκκλησία (2), Τοπική Μονή (3), Εξαστασισμός (4), Τέμενος (5), Μνημείον (6).
Monastery (1), Church (2), Chapel (3), Shrine (4), Monument (5), Mausoleum (6).

1 2 3 4
Χριστιανική (1), Μουσουλμανική (2), Τσιγγάνικόν (3), Ξενόν τουρισμικόν, Έρειμα οικιών (4), Αρχαία (5).
Christian (1), Muslim (2), Jewish (3) cemetery, tourist inn (4), Ruins of houses (5), Ancient ruins (6).

1 2 3 4
Έλαιον (1), Άνεμόμυλος (2), Καλύβη (3).
Olive mill (1), windmill (2), Hut (3).

1 2 3 4
Άκροβόρειον (1), Άκροβόρειον (2), Άκροβόρειον (3), Άκροβόρειον (4).
Lime kiln (1), Tile or brick kiln (2), Marble kiln (3), stone quarry (4).

1 2 3 4
Έξη ή πλέον μόνιμα (1), Προκατα (2), Έγρον έδαφος (4).
Marsh or swam, perennial (1), intermittent (2), wet ground (4).

1 2 3
Πηγή (1), Κρήνη (2), Φοιτα (3).
Spring (1), Fountain (2), Well (3).

1 2 3 4
Όριζόντιος (1), Τεχνητός (2), Άρδευση διαρκούς ροής (3), Περιόδικης ροής (4).
Rice paddy (1), Artificial ditch (2), Perennial stream (3), intermittent stream (4).

1 2 3 4
Άκρη βραχύδης (1), Άμυδα (2), Άμυδα (3), Άμυδα (4).
Rocky coast (1), Sandy beach (2).

1 2 3 4
Αόσος (1), Όπωσφορά δένδρα (2), Θάμνος (3), Άμυδα (4), Άμυδα (5).
Woods-brushwood (1), Orchard (2), Scrub (3), Vineyard (4), Aquatic plants (5).

ΙΣΟΔΙΑΣΤΑΣΙΣ 20 ΜΕΤΡΑ - CONTOUR INTERVAL 20 METERS

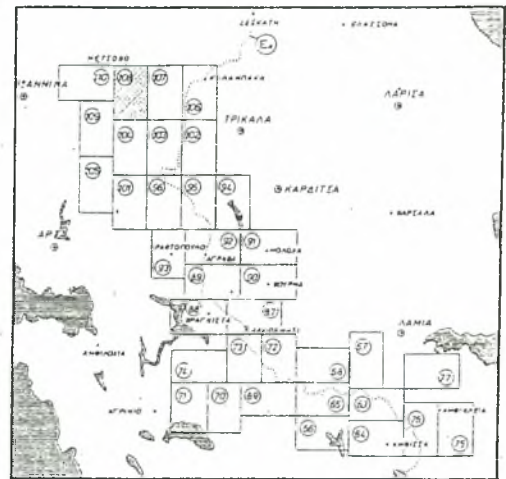
1000 500 0 1000 2000
Χιλιόμετρα
Kilometers
Μέτρα
Meters

Κλίμαξ 1 : 50,000
Scale 1 : 50,000

ΣΗΜ.: Ο χάρτης προέρχεται από υπόθετρο της Γ.Υ.Σ. αρ. Γ.Ε.Σ. Φ. 171/4/271149/18 Φεβ. 88/Γ.Ε.Σ./2ο Ε.Γ. Διατηρείται το συγγραφικό δικαίωμα της Γ.Υ.Σ.

NOTE: This map is reprinted from the base map of the Hellenic Army Geographical Service. No. G.E.S. F.171/4/271149/18 Feb. 88/ G.E.S./2ο E.G.

Οιαδήποτε ανατύπωση απαγορεύεται
Reproduction forbidden

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΧΑΡΤΗ

Φωτ. Δημ. Τλούπα

ΚΟΡΦΕΣ

Greek Alpine Club Acharnes, 16, C. Square
Acharnes, P.O. Box 46547 GR, 136 71
Acharnes, Greece. Tel.: 2469777, 2461528.

AMARANDO - KASTANIA

AMARANDO - KASTANIA

CHALIKI

ΜΕΤΕΩΡΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ U.I.A.A.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1994

του Dietrich Hasse

Κατ' αρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη της επιτροπής Ασφάλισης της U.I.A.A., που εκαναν τον κόπο να μετακινηθούν από την κυρίως έδρα της συνδριάσής τους, την Αθήνα, και να έρθουν στα Μετέωρα, μέσα σε μια ζέστη που τσουρούφλιζε. Επίσης ένα ευχαριστώ για την αναγνώριση των Μετέωρων σαν το "Eldorado" της αναρρίχησης.

Τα Μετέωρα αναπτύχθηκαν σαν αναρριχητικό πεδίο μόλις στη διάρκεια της τελευταίας 20ετίας, στο χρονικό διάστημα όπου εξελίχθηκε εντυπωσιακά και η τεχνολογία των μέσων ασφάλισης και γενικότερα του αναρριχητικού εξοπλισμού.

Εκτεταμένες και ενδιαφέρουσες δοκιμές διαφόρων τύπων βυσμάτων, κρίκων και πλακετών, στις δυο περασμένες δεκαετίες αναπτύχθηκαν. Η αναρρίχηση στα Μετέωρα βρίσκεται από άποψη ασφάλειας στο σωστό δρόμο. Χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει κατ' ουδένα τρόπο πως δεν υπάρχει τίποτα για να διορθωθεί. Από όλα ικανοποιημένος από το επίπεδο της παρεχόμενης ασφάλειας εκ των μόνιμα τοποθετημένων ασφαλειών στα Μετέωρα δεν γίνεται κανείς τόσο γρήγορα. Αυτό που χθες αποτελούσε την καλύτερη λύση σε θέματα ασφάλειας δεν ισχύει υποχρεωτικά σήμερα. Ήδη πριν λίγα χρόνια θεωρούσαμε τους σε μεταλλικό ούπα βιδωμένους κρίκους (16 mm) σαν ιδανική λύση. Εν τω μεταξύ όμως ανακαλύψαμε πως αυτός ο τύπος βύσματος παρουσιάζει μια μεγάλη διακύμανση αντοχής από ικανοποιητική μέχρι κακή ή μάλλον πολύ κακή. Οπου υπάρχουν τέτοιοι κρίκοι, πρέπει να έχουμε επίγνωση πως δεν πρέπει να τους εμπιστευόμαστε απόλυτα. Αυτό ωστόσο είναι σχετικό. Ένα καλά τοποθετημένο βύσμα, δηλαδή η κορφή του σπειρώματος "να γίνεται πρόσωπο με το βράχο" το οποίο περιβάλλεται από γερό βράχο είναι συνήθως ικανοποιητικής αντοχής. Αν όμως είναι οξειδωμένο ή φθαρμένο από το χρόνο, ποτέ δεν είναι το ίδιο.

Με τον παρόμοιο τύπο των ενδιάμεσων ασφαλειών (βύσμα, βίδα 10 mm και πλακέτα ή κρίκο) πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί και εξαιρετικά προσεκτικοί.

Η ποιότητά τους και το επίπεδο της παρεχόμενης ασφάλειας δεν μπορεί να ελεγχθεί με γυμνό μάτι. Στα σημεία που είναι πιθανό το ενδεχόμενο σοβαρής πτώσης πρέπει να αντικατασταθούν με βύσματα στερεωμένα με χημικές ρητίνες, ό,τι καλύτερο διαθέτουμε σήμερα.

Δύο από τις διαδρομές με τους Δολομίτες της δεκαετίας του 50 στις οποίες έγιναν ατυχήματα με τέσσερις νεκρούς έφερα και εγώ ευθύνη λόγω ελλιπούς ασφάλισης των διαδρομών.

Η ασφάλεια σε αναβάσεις στις Άλπεις εκείνα τα χρόνια ή-

ρούσε κανείς ούτε καν να φανταστεί.

Η ανακάλυψη του αθλητισμού πάνω στα βουνά και τα βράχια, η αναρρίχηση σε μια εντυπωσιακή και παραμυθένια περιοχή όπως τα Μετέωρα, μας μεταδίδει μια υψηλή αίσθηση υπευθυνότητας. Υπευθυνότητα

Φωτ. Γ. Μουσιδίη

Δοκιμή Ασφαλειών από τον κ. Pit Shoubert. Οι θεατές (μέλη της επιτροπής U.I.A.A. ο κ. Hasse και αναρριχητές των Μετέωρων) άφωνοι παρακολουθούν.

Τα βύσματα ούπα με βίδα MB ήταν πάντα ανεπαρκή και η χρησιμοποίησή τους, δείγμα ανευθυνότητας.

Όταν πριν 25 χρόνια ιδρύσαμε την επιτροπή Ασφάλισης στο Γερμανικό Ορειβατικό Σύνδεσμο (D.A.V.) είχαμε τρομοκρατηθεί από ορισμένα καταστροφικά συμβάντα στην αναρρίχηση στις Άλπεις. Είχαμε ωστόσο από καιρό επίγνωση της ακαταλληλότητας του υλικού για τις Άλπεις και των μεθόδων ασφάλισης. Από τότε όμως η με επικεφαλής τον Pit Shoubert επιτροπή ασφάλισης απέτρεψε εκατοντάδες ατυχήματα, με σοβαρές συνέπειες στο βουνό ανακονίνοντας τα αποτελέσματα των ερευνών της.

Μάλιστα όταν ιδρύσαμε την επιτροπή αναρριχόμενων αν σε

ταν υποτυπώδης και για την ποιότητά της ήταν αρμόδιος ο εκάστοτε αναρριχητής. Κανείς δεν μπορούσε να ξέρει ακριβώς την επιβάρυνση που μπορούσαν ν' αντέξουν τα συνήθη καρφιά που χρησιμοποιούσαμε. Η αναρρίχηση μιας διαδρομής ήταν ένας διαρκής κίνδυνος για τη ζωή. Ο αναρριχητής σκαρφάλωνε ελεύθερα πάντα πολύ κάτω από τα όρια απόδοσής του γιατί και η παραμικρή πτώση σε τέτοιες διαδρομές σήμαινε σοβαρή απειλή της ζωής.

Καπως ευνοϊκότερες ήταν οι συνθήκες στα Γερμανο-Τσέχικα βουνά του Elbsandstein. Εκεί υπήρχαν βέβαια σχετικά αραιά, αλλά πολύ καλά τοποθετημένα βύσματα με μεγάλους κρίκους, τη θραύση των οποίων δεν μπο-

ρέναντι σ' αυτή τη μοναδική, πολύτιμη φύση.

Εξίσου σημαντική είναι η υποχρέωσή μας να προστατεύσουμε τη ζωή των αναρριχητών που σκαρφάζουν σ' αυτούς τους μυθικούς βράχους.

Η εμπειρία από την αναρρίχηση στα βράχια του Elbsandstein μας έδειξε το δρόμο που πρέπει ν' ακολουθηθεί ώστε η αναρρίχηση να είναι λογική και ασφαλής.

Παράλληλα με την αθλητική μας αντίληψη για την αναρρίχηση, διατηρήθηκαν οι κανόνες ευγένειας και δεοντολογίας που καθιερώσαμε στα Μετέωρα. Στις Άλπεις δεν υπήρχε εκείνο τον καιρό κάτι παρόμοιο.

Μετάφραση: Κάθη Φατούρου

ΜΕΤΕΩΡΑ:

Η αναρρίχηση, η ασφάλεια και η διακριτικότητα

του Dietrich Hasse

Μαζί με τον επί πολλά χρόνια δοκιμασμένο σύντροφό μου στα Μετέωρα, τον Heinz Lothar Stutte, με την ιδιότητα του μέλους της επιτροπής ασφαλίσεως του DAV, σε συνεργασία με τον Pit Schoubert, μπόρσεα να δοκιμάσω τις εκάστοτε διαθέσιμες μόνιμες ασφάλειες (βύσματα) στους βράχους των Μετεώρων.

Μετά τις δοκιμές χρησιμοποιούσαμε τις ασφάλειες στις νέες διαδρομές. Με απόλυτα προσωπική του εργασία ο φίλος μου Lothar κατασκεύασε ολόκληρη σειρά βυσμάτων, κρίκων και πλακετών.

Τελευταία προετοιμάζουμε την τρίτη γενιά βυσμάτων, απόλυτης ασφάλειας. Αποτελούνται από μασίφ ανοξειδωτο μέταλλο που τοποθετείται μόνιμα με τη βοήθεια χημικών ρητινών. Επιθυμία μας είναι να αντικαταστήσουμε όσο είναι δυνατόν τα παλιότερα μοντέλα με τα νέα, εγγυημένους προδιαγραφών. Με αυτές τις ασφάλειες μόνο το πρόβλημα του σαβρού ίσως βράχου μπορεί να μας ανησυχήσει. Είναι σπάνιο, αλλά καμιά φορά στα Μετέωρα παρατηρείται αποκόλληση επιφανείας βράχου.

Παρά το γεγονός ότι αυξάνεται σταθερά ο αριθμός των αναρριχητών, στο διάστημα των 20 χρόνων αναρρίχησης στα Μετέωρα, μόνο ένα θανατηφόρο ατύχημα έχει συμβεί και αυτό όχι κατά τη διάρκεια αναρρίχησης σε κάποια διαδρομή. Ακόμα και ο αριθμός των πτώσεων που προκάλεσαν τραυματισμούς παραμένει ελάχιστος και αυτό είναι οπωσδήποτε ένα πολύ ευχάριστο γεγονός. Αν συγκρίνουμε με κάποια άλλη αναρριχητική περιοχή βλέπουμε πως δεν θα μπορούσαμε να φανταστούμε τόσο ευνοϊκή κατάσταση. Πρέπει όμως να διαφυλάξουμε την αναρρίχηση στα Μετέωρα.

Κάτι σημαντικό γι' αυτό: Παρακαλώ, εσάς τους αναρριχητές των Μετεώρων, αφήστε τις ανά τον κόσμο αναρριχητικές μόδες και αναρριχηθείτε με σύνεση, φορώντας ολόσωμο μποντριέ (Συνδυασμό μποντριέ μέσης και στήθους) και με κράνος!

Το βιβλίο του Pit Schoubert που πρόσφατα εκδόθηκε στη γερμανική γλώσσα "Ασφάλεια και κίνδυνος σε βράχο και πάγο" περιγράφει σαν αποτέλεσμα μακροχρόνιων δοκιμών της επιτροπής ασφαλείας του DAV, μεταξύ άλλων ένα μεγάλο αριθμό σοβαρών αναρριχητικών ατυχημάτων, με πολλούς νεκρούς, τα οποία συνέβησαν λόγω της έλλειψης μποντριέ στήθους ή κράνους. Πτώσεις στα βράχια των Μετεώρων τα οποία επιφανειακά δεν είναι λεία επιφυλάσσουν σοβαρούς κινδύνους τραυματισμών λόγω έλλειψης κράνους.

Επίσης η συνήθως μεγάλη απόσταση μεταξύ των ασφαλειών σημαί-

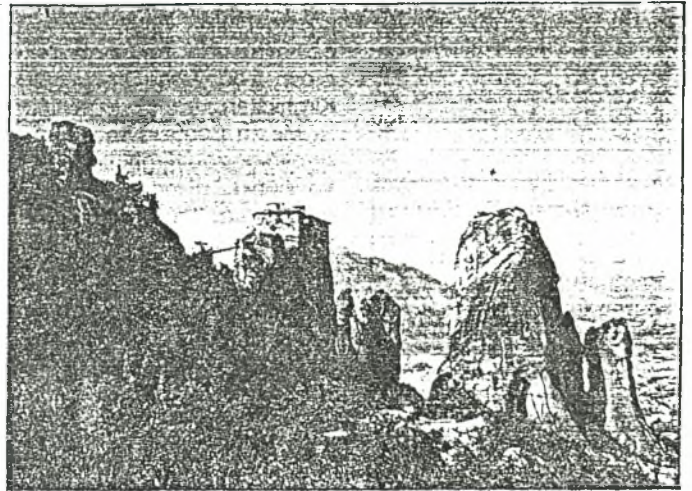
νει ενδεχόμενο μεγάλου μήκους πτώσης και σε περίπτωση έλλειψης ζωής στήθους ο κίνδυνος είναι αντιληπτός. Συνέβησαν ήδη αρκετά ατυχήματα από πτώσεις πετρών τα οποία ωστόσο παρά την έλλειψη κράνους ήταν χωρίς σοβαρές συνέπειες. Είναι ανάγκη μια επιπολαιότητα να μας οδηγήσει σε θανατηφόρα ατυχήματα στα Μετέωρα;

Ακόμα κάτι: Οι αιώνες τώρα, κάτοικοι των μοναστηριών, οι μοναχοί προσπαθούν, και όχι μόνο τώρα τελευταία να μας κρατήσουν σε απόσταση από τα Μοναστήρια. Πρέπει τους βράχους πλησίον των μοναστηριών να σκαρφαλώνουμε με ευπρεπή ενδυμασία, όπως την κρίνουν εκείνοι. Σχεδόν όλοι συμμορφώνονται σ' αυτή την επιθυμία. Για τους υπόλοιπους εκφράζω την παράκληση να μην εναντιωθούν. Είναι αυτοδημιούργητος ο πωρος οι σχέσεις των αναρριχητών με τους μοναχούς πρέπει να είναι αρμονικές. Τίποτα δεν θα ήταν πιο δυσάρεστο και πιο κουτό από την έχθρα. Το πρόβλημα της ενδυμασίας βρίσκεται σε γεγονικά των μοναστηριών βράχια, όπως η Υψηλότερα με τις πανέμορφες διαδρομές της. Για το συμφέρον όλων μας απευθύω έκκληση, σ' εκείνους που θέλουν να αναρριχηθούν σ' αυτά τα βράχια κάτω από υψηλές θερμοκρασίες και με μεγάλη εφίδρωση, για το όνομα του Θεού, να επιδείξουν την απαραίτητη πειθαρχία.

Και τέλος μια ακόμη όχι και τόσο ασήμαντη ευχή: Όταν πρόσφατα αναρριχηθήκαμε στο Βόρειο Φως (Nord liht) στην Ντούσιανη, κάτω από τη διαδρομή αναδούσαν δυσσομία από ένα σωρό σκουπιδιών, όπου κείτονταν κουτιά από αναψυκτικά, πακέτα από τσιγάρα, χαρτιά από σοκολάτες και διάφορα άλλα. Σας παρακαλώ φίλοι μου τέτοιες ασχημίες, όπως η εγκατάλειψη σκουπιδιών κάθε είδους, καθώς και η χωρίς ενδοιασμούς ριπή άδειων πακέτων από τσιγάρα σε κάθε πιθανό ή απίθανο σημείο, αφήστε τις για εκείνους που δεν ξέρουν τι ομορφιά και τι πολύτιμο αγαθό αποτελεί η ανέγγιχτη, η απαλλαγμένη από σκουπίδια φύση. Αλλωστε το σακουλάκι της μαγνησίας αποτελεί την ιδανική σακούλα για τέτοια μικροαπορρίμματα. Έτσι ολοκληρώνει με τον καλύτερο τρόπο την αποστολή του. Και πρέπει όχι μόνο τους εαυτούς μας αλλά και όλους τους άλλους, τους φίλους της αναρρίχησης, να τους πείσουμε για την αξία της αισθητικής της αμόλυντης φύσης.

Εμείς οι ορειβάτες θέλουμε πραγματικά να διατηρήσουμε την επίγνωση της αδιαμφισβήτητης αξίας του περιβάλλοντος που πρέπει να παραμένει καθαρό.

Μετάφραση: Καίτη Φατούρου

Φωτ. Γ. Μωυσίδη

Στυγμιότυπα από τη δοκιμή των ασφαλειών στα Μετέωρα τον Ιούνιο Από αριστερά Dieter Hasse, Πάνος Χλωροκώστας (Αντιπρόεδρος Ε.Ο.Ο.Σ.) Αρης Θεοδωρόπουλος.

Φωτ. Γ. Μωυσίδη

ΜΕΤΕΩΡΑ: Οι νέες διαδρομές για το 1994

Kelch/Vorgipfel - Kieselmonster VII- * (Δισκοπότηρο)

(Routenverlauf: unten wie Nordweg, dann links davon) Βόρειος τοίχος Michael Eckert, A. Dursch, D. Lehnert, D. Hasse 4.4.1994

Kelchwachter - Alter Weg VI (Φύλακας Δισκοπότηρου)

(Erstersteigung des kleinen Turmchens westlich oberhalb der Nordweg - Scharte) Dirk Lehnert, M. Eckert, D. Hasse, A. Dursch, G. Lehmann, D. Exner 4.4.1994

Fuchsstein (Gipfel im Trisklanostal, Ziegenfelsen-Gruppe, nordlich

oberhalb der Schaferei im Talende) Eichenwand IV+ * (rechts in der Westseite)

Dietrich Hasse, U. Hasse 26.4.1994

Grosser Ziegenfelsen (Ziegenfelsen-Gruppe)

Ostwand V+ * Dietrich Hasse, E. Seeliger, W. Horwath 9.5.1994

Ostlicher Zwillingsturm

Talabschluss VI- * (Routenverlauf: erst in der Nordseite, dann in der hohen Talwand) Dietrich Hasse, J. Gerold, J. Wunsche 23.5.1994

Monchahaube - Rouxorikante VI- * (Nordkante) (B. κόψη)

Dietrich Hasse, U. Hasse 11.6.1994

ΜΕΤΕΩΡΑ

"Ένα τοπίο δεν είναι, όπως το αντιλαμβάνονται μερικοί, κάποιο απλώς σύνολο γης, φυτών και υδάτων. Είναι η προβολή της ψυχής ενός λαού πάνω στην ύλη".

Οδυσσεάς Ελύτης

Ο Dietrich Hasse, ο 60χρονος Γερμανός αναρριχητής, ο οποίος έχει αφιερώσει μεγάλο μέρος της ζωής του την τελευταία 20ετία για την οργάνωση του αναρριχητικού πεδίου των Μετεώρων, μας γνωστοποίησε πως την επόμενη χρονιά θα εκδώσει το συμπλήρωμα του αναρριχητικού οδηγού. Στα Μετέωρα έχουν αυτή τη στιγμή ανοίξει πάνω από 500 διαδρομές ενώ ο υπάρχων οδηγός περιέχει γύρω στις 200. Ο κ. Hasse επεξεργάζεται ακατάπαυστα τα στοιχεία των νέων διαδρομών στο σχεδιαστικό πρόγραμμα του υπολογιστή του.

Επίσης ο κ. Hasse μιας και λόγω ηλικίας προετοιμάζεται να αποσυρθεί από την ενεργό αναρριχητική δραστηριότητα εκδήλωσε την επιθυμία να αναλάβει Ελληνικός φορέας (Ε.Ο.Ο.Σ.) την αντικατάσταση των βιβλίων - κορφών των Μετεώρων (μόλις συμπληρώνονται). Φυσικά προσεφέρεται να παραδώσει όλα τα παλιά βιβλία τα οποία αποτελούν ένα πολύτιμο ιστορικό και στατιστικό ντοκουμέντο. Αναμένονται θετικές εξελίξεις από την πλευρά της Ε.Ο.Ο.Σ.

Υπογραμίζουμε πως θεωρούμε πιο απόλυτα επιβεβλημένη τη φροντίδα των μετεώρων και από τους Ελληνικούς φορείς. Σίγουρα οι Γερμανοί έχουν πρωτοστατήσει στην οργάνωση του πεδίου και έχουν ανοίξει την πλειονότητα των διαδρομών.

Όμως οι Έλληνες αναρριχητές διεκδικούν πια μια μεγάλη μερίδα στο ποσοστό των επαναλήψεων. Και πάνω απ' όλα από το γεγονός πως τα Μετέωρα βρίσκονται στην Ελλάδα απορρέει η υποχρέωσή μας για την ανάληψη πρωτοβουλιών στην υποδομή αυτού του μοναδικού αναρρ. πεδίου.

ΜΕΤΕΩΡΑ - ΠΑΣΧΑ 94

Μια άτυπη πανελλήνια αναρριχητική συνάντηση διεξήχθη στα Μετέωρα τις μέρες του Πάσχα.

Παρά το βροχερό καιρό συγκεντρώθηκαν αρκετοί αναρριχητές από Θεσσαλονίκη, Αθήνα, Κρήτη, Βέροια, Καβάλα, Γιάννενα... Η διαμονή όπως πάντα ήταν στο φιλόξενο κάμπινγκ Καστράκι - Βράχος.

Ο αριθμός των αλλοδαπών αναρριχητών ήταν περιορισμένος

μιας και ο κύριος όγκος τους είχε επισκεφθεί τα Μετέωρα λίγες μέρες νωρίτερα κατά τη διάρκεια του Πάσχα των καθολικών. Μεταξύ των Γερμανών αναρριχητών ήταν ο διάσημος Κουρτ Άλμπερτ ο οποίος προσήλθε κατόπιν πρόσκλησης του D. Hasse για την ελεύθερη επανάληψη κάποιων δύσκολων διαδρομών. Οι εντυπώσεις τους από την αναρρίχηση στα Μετέωρα ήταν θετικές, με εξαίρεση κάποιες εύκολες σχοινιές III ή IV σχεδόν ανασφάλιστες! (π.χ. την ντιρέκ της "σταγόνα της βροχής").

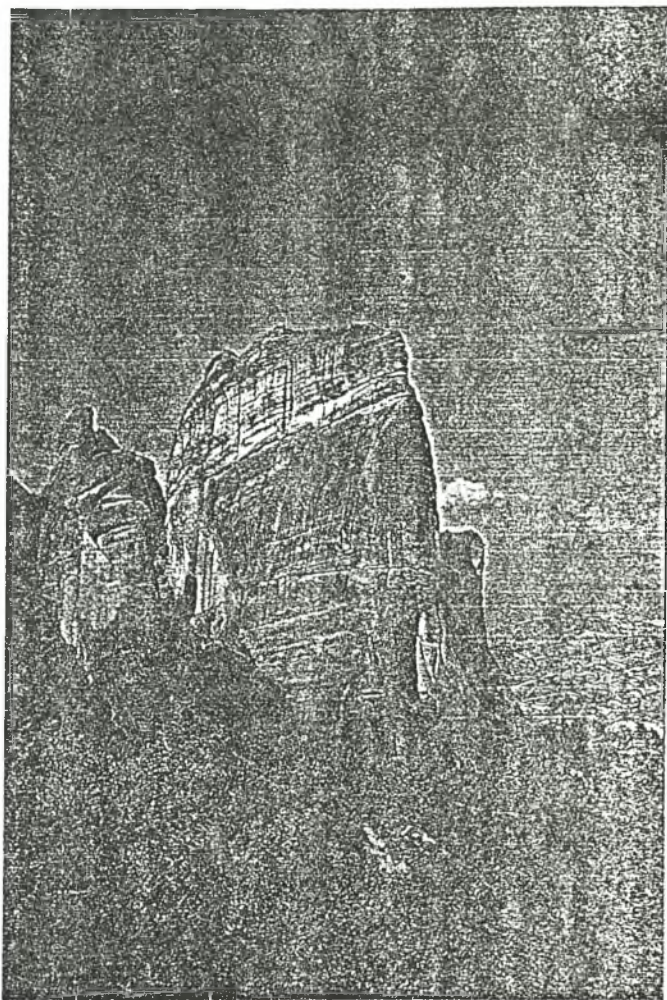
ΑΘΗΝΑ - Μια νέα υψηλού επιπέδου διαδρομή.

Μια νέα διαδρομή, αντάξια του διαμετρήματος των γειτονικών της, "πιλιέ των ονειρών" και "Διέδρου της Σχιζοφρένειας", ανοίχτηκε από Ελληνικά χέρια τις μέρες του Πάσχα.

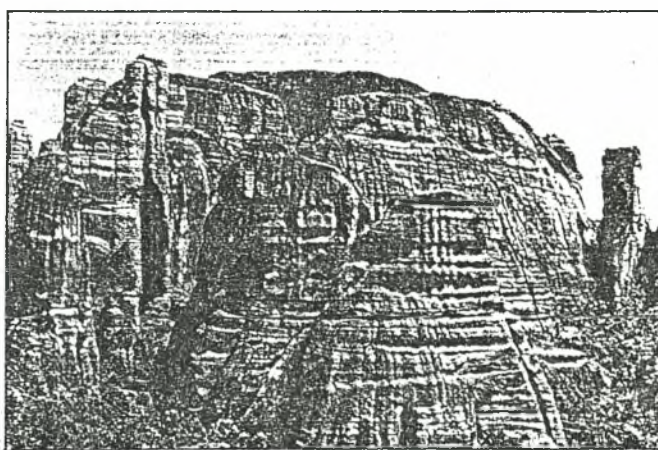
Την "Αθηνά" είχε ξεκινήσει το '87 ο Δημήτρης Σωτηράκης και ολοκλήρωσε ο υπογράφων μετά από 7ήμερη προσπάθεια με διαφορετικούς "εθελοντές" σχοινοσυντρόφους.

Μέσα από τις σελίδες των Κορφών απευθύνω ένα θερμό ευχαριστώ τους Δημήτρη Μπακάλη, Δημήτρη Μπουραζάνη και Βασίλη Καρούμπη μαζί με τον οποίο ολοκληρώθηκε τελικά η διαδρομή.

Σημειώνουμε πως αντικαταστάθηκαν σχεδόν όλες οι ασφάλειες που είχαν τοποθετηθεί από το Σωτηράκη, κρίθηκαν δε, εντελώς ανεπαρκείς για μια ενδεχόμενη σοβαρή πτώση.

Μετέωρα, το επιβλητικό Άγιο Πνεύμα. Διακρίνεται η Γραμμή της "Αθηνάς".

Το γεγονός θα πρέπει να μας προβληματίσει για την ποιότητα των βυσμάτων σε παλιές διαδρομές, ιδιαίτερα σε νεροσυρμές.

Σχεδόν όλη η "Αθηνά" ελίσσεται σε νεροσυρμή, συχνά ελαφρά αρνητική. Ο βράχος είναι εκπληκτικά στέρεος για νέα διαδρομή μιας και το νερό έχει καθαρίσει τα σαθρά.

Η αρχή της διαδρομής βρίσκεται στο σημείο που το μονοπάτι για το εκκλησάκι του Αγίου Πνεύματος εφάπτεται του βράχου. Η πρώτη σχοινιά με συνεχή δυσκολία και στα 45 μέτρα της, χροιάζεται καλά "ανοίγματα" και 14 σετάκια. Η δεύτερη σχοινιά ή νεροσυρμή παραμένει κάθετη μα αρκετά πιο εύκολη με όχι τό-

σο πυκνά τις ασφάλειες: 40 μέτρα, 5 σετάρια. Στην τρίτη σχοινιά η κλίση πέφτει μα η νεροσυρμή γίνεται πιο λεία.

Προσοχή το σχοινί σας των 45 μέτρων θα φτάσει ίσα-ίσα στο ρελέ που βρίσκεται στο πάνω μέρος του "κήπου".

Η τέταρτη σχοινιά είναι μια εύκολη τραβέρσα ως το σημείο που αντικρίζουμε την 5η σχοινιά, που είναι και το κλειδί της διαδρομής. Μετά τα 4 πρώτα καρφιά (VI+) η σχοινιά ανοίχτηκε τεχνικά. Φυσικά υπάρχει η δυνατότητα ελεύθερης ανάβασης η οποία πιστεύω πως δεν θ' αργήσει να επιτευχθεί.

Στα σχέδιά μας είναι και μια μικρή παραλλαγή από την αριστερή νεροσυρμή η οποία φαίνεται λίγο πιο εύκολη.

Η 6η σχοινιά καταλήγει σε ένα πιο βαθύ εναέριο λούκι που οδηγεί στην κορφή, 35m, 4 πλακέτες.

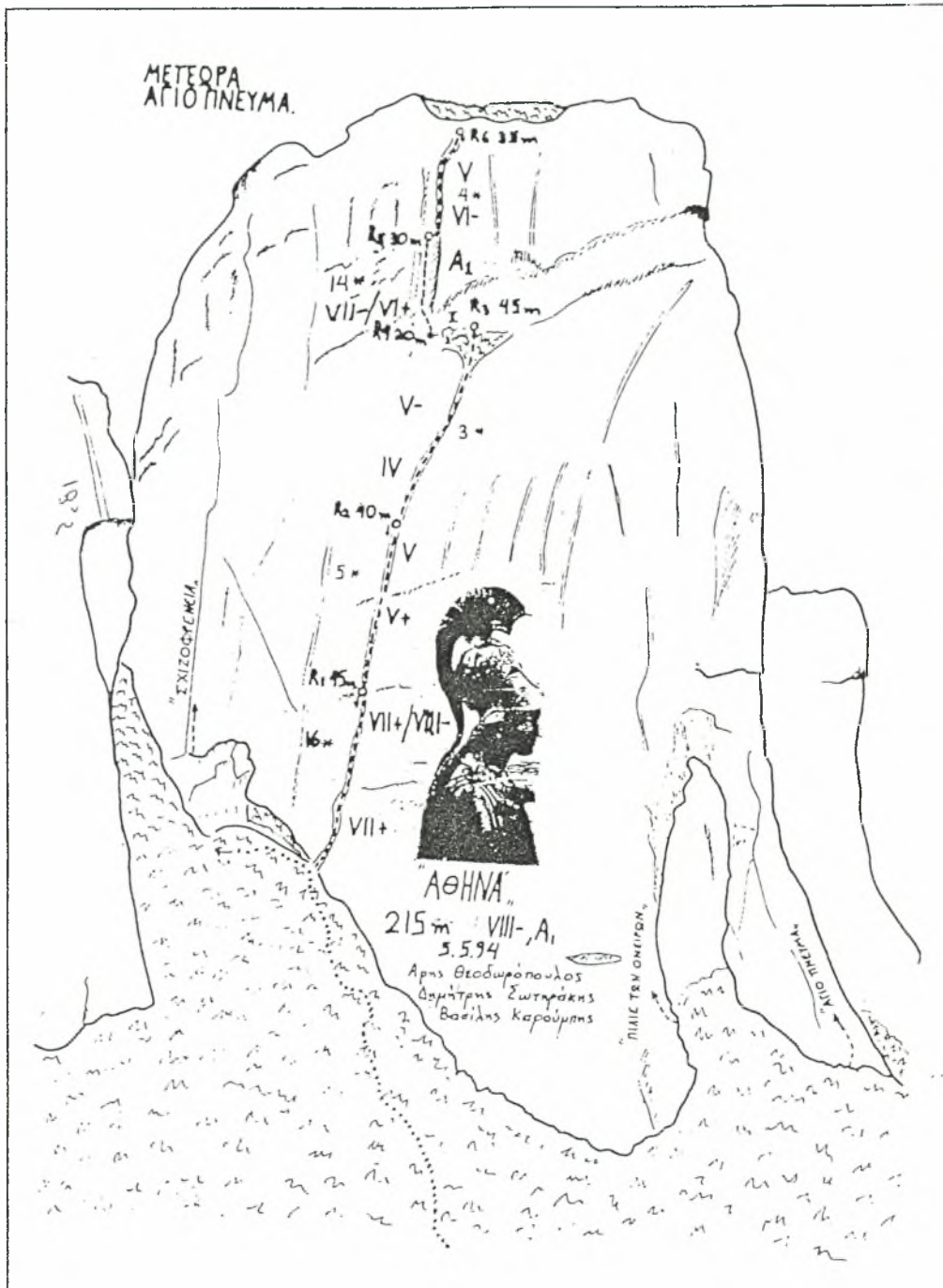
Φυσικά υπάρχει η δυνατότητα για ραπέλ της διαδρομής, τραβερσάροντας βέβαια ανάποδα την 4η σχοινιά. Σημειώνουμε πως η πλειονότητα των ασφαλειών είναι με βύσματα με χημικές ρητίνες που εξασφαλίζουν εκτός της αντοχής μεγάλη διάρκεια ζωής.

Υπογραμμίζουμε πως η διαδρομή βρίσκεται στη σκιά από το μεσημέρι και μετά.

Αρης Θεοδωρόπουλος

ΤΕΜΠΗ

Μια νέα διαδρομή
(“Λουλούδι του Αγρού”)

Στις 16/1/1994 ολοκληρώθηκε μια νέα αναρριχητική διαδρομή στα Τέμπη. Η διαδρομή καρφώθηκε σε δύο Σαββατοκύριακα και βρίσκεται στο πέταλο που βρίσκεται και η "Ελενα" αριστερά της 30 μέτρα περίπου. Η διαδρομή ονομάστηκε "Λουλούδι του Αγρού" και το ανάπτυγμα και η βαθμολογία της είναι 80 μ. VIII-A, αποτελείται από τέσσερις σχοινιές και είναι δυνατή η επιστροφή από τις τρεις πρώτες.

Τοποθετήθηκαν 19 πλακέτες και 9 καρφιά καθώς και δύο διαμπερή. Για τη διαδρομή χρειάζονται 10 σετάρια και μερικοί ιμάντες. Η διαδρομή ανοίχτηκε από τους Μιχαηλίδη Π. και Γιωτάκη Γ.

αλλά δεν θα ολοκληρωνόταν χωρίς τη βοήθεια των Καραπιπέρη Χρήστου, Μπισέλη Θεοχάρη, Γκάλιου Γιώργου, Σαραντάκου Πατρίκιου. Επίσης σαν Μιχαηλίδης Π. θάθελα να ευχαριστήσω δια ονόματος τον "Κύριο Ιησού Χριστό" για την ψυχολογική βοήθεια που μου παρείχε για την ολοκλήρωση της διαδρομής. Στο τρίτο ρελέ υπήρχε μέσα στη σπηλιά φωλιά από αρπακτικό και χρειάζεται λίγη προσοχή για πιθανή επιστροφή του. Η πρώτη επανάληψη έγινε από τους Γκάλιο Γ., Ανανιάδη Χ. στις 27/2/1994.

Παντ. Μιχαηλίδης

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Υπενθυμίζουμε πως η φετεινή πανελλήνια αναρριχητική συνάντηση θα γίνει μαζί με την ορειβατική στην Αστράκα - Γκαμήλα στο διάστημα 22 - 24 Ιουλίου.

Ραντεβού λοιπόν στην Αστράκα! Η "Ηχώ των Βουνών" θα σας περιμένει εκεί!

ΜΕΤΕΩΡΑ

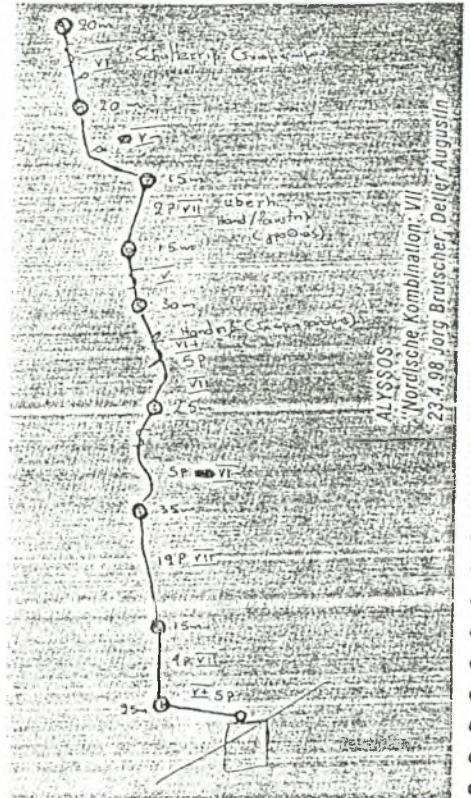
Εν αναμονή της εκτύπωσης του νέου οδηγού η παραγωγή νέων διαδρομών στα Μετέωρα αυξήθηκε εντυπωσιακά.

Μεγάλο κομμάτι των νέων διαδρομών ανήκει σε ελληνικά χέρια. Οι Καλαμπάκιωτες (και Καστρακιώτες) ανδρικοί έχουν συγκροτήσει μια ισχυρή ομάδα που εντυπωσιάζει με τη δραστηριότητά της. Αρκετές οι νέες διαδρομές με αποκορύφωμα "το δρόμο των φίλων των Μετεώρων". Μια ακόμα πολύ αξιολογη διαδρομή.

Όσον αφορά την εκδοχή του οδηγού αναμένεται μες το φθινόπωρο Βεβαία η σύζυγος του Hasse Ursula σε σχετική ερώτηση απάντησε ως εξής στα ελληνικά: "Το φθινόπωρο, αλλά ποιας χρονιάς το φθινόπωρο".

Η τρομακτική ορθοπλαγιά του Άλυσσου. Αριστερά διακρίνεται η σχισμή του "Δρόμου της επικοινανίας" και δεξιά το αγνό λούκι και το σχισμοδίεδρο της "Nordische Kombination".
Φωτο. Α. Θεοδώροπουλου

Νέες διαδρομές

Πέτρα: Φύλακας του Αγίου Πνεύματος

Όνομα: "Ο δρόμος των φίλων των Μετεώρων"

Πρώτη Ανάβαση: Μπαταλογιάννης Χρήστος - Μπάτσιος Βαγγέλης (5-98)
Δυσκολία: VII(VII+) A1 150m.

Μόνιμες ασφάλειες: R1->2, R2->3, R3->9, R4->8, R5->7.

Σχόλια: Πολύ εντυπωσιακή και σοβαρή διαδρομή. Καλά ασφαλισμένη, μάλλον αδύνατον να γίνει εντελώς ελεύθερη.

Πέτρα: Άλυσσος

Όνομα: "Nordische Kombination"
Πρώτη Ανάβαση: Jorg Brutscher, Dejer Augustin (23.4.98)
Δυσκολία: VII, 200m.

Μόνιμες ασφάλειες: R1->5, R2->4, R3->12, R4->5, R5->5, R6->0, R7->2, R8->1, R9->1.

Σχόλια: Μια μεγάλη για Μετέωρα και πάρα πολύ σοβαρή διαδρομή. Όλα τα είδη των σχισμών σας περιμένουν. Πάστε τα friends σας και κρατήστε δυνάμεις για την τελική off with σχισμή!

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

(Φύλακας του Αγίου Πνεύματος)

ΜΠΑΤΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΜΠΑΤΣΙΟΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ

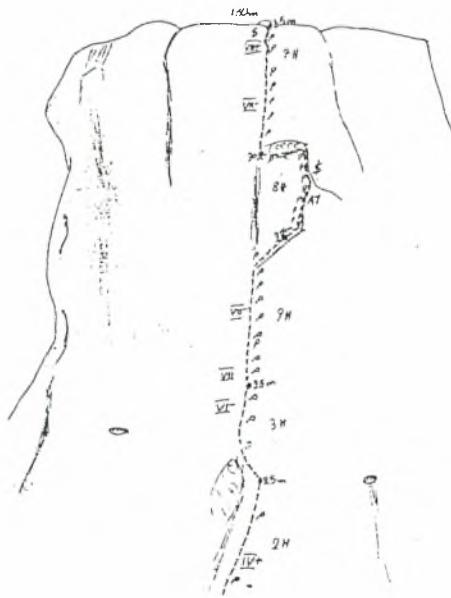
15-25m-2H-IV-RP

25-25m-3H-VI-RP

35-35m-9H-VII-RP

45-30m-8H-A2

55-25m-7H-VII+?

Πέτρα: Πυξάρι

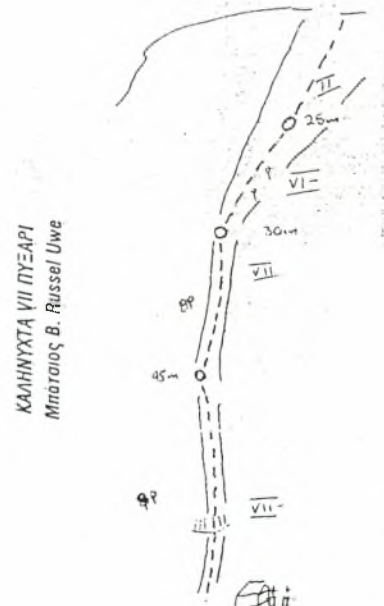
Όνομα: "Καληνύχτα"

Πρώτη Ανάβαση: Βαγγέλης Μπάτσιος, Uwe Russler

Δυσκολία: VII, 100m.

Μόνιμες ασφάλειες: R1->9, R2->8, R3->2.

Σχόλια: Το μαύρο συμπαγές λούκι που ξεκινά πάνω από το νεκροταφείο του Καστρακίου. Προσοχή στη σχετικά ανασφάλιστη τρίτη σχισμιά.

ΜΕΤΕΩΡΑ:

οι μικρές ελληνικές διαδρομές

Οι δυναμικοί νέοι αναρμητές της περιοχής Μετεώρων, άνοιξαν όμως και αρκετές μικρές διαδρομές.

Βράχος: ΝΤΟΥΠΙΑΝΗ

Όνομα: ΟΧΙΑ

Θέση: Αριστερά της "γίνεται και χωρίς"

Πρώτη Ανάβαση: Γιάννης Τ. - Φούσιος Σ.

Δυσκολία: R1, 35m VII-/R2, 25m, VI+

Μόνιμες ασφάλειες: R1->6, R2->5.

Βράχος: Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΓΟΡΓΟΝΑΣ

Όνομα: ΔΥΝΑΜΙΣ

Θέση: Στο μονοπάτι κάτω από το Βαρλάμ.

Δυσκολία: IX? (ημιτελής)

Μόνιμες ασφάλειες: 7.

Βράχος: ΝΤΟΥΠΙΑΝΗ

Όνομα: ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

Θέση: Ξεκινά δεξιά από το πρώτο ρελέ στο "Βόρειο Φως"

Πρώτη ανάβαση: Μπάτσιος Β., Νικολαγιάννης Στ.

Δυσκολία: R1, IV+, 25m, R2, VIII-, 25m.

Μόνιμες ασφάλειες: R1->1, R2->7

Βράχος: ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΜΠΑΤΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

Όνομα: ΒΥΡΩΝΑΣ

Θέση: Αριστερά από το ραπέλ του βράχου.

Πρώτη ανάβαση: Μπαταλογιάννης Χ., Μπάτσιος Β.

Δυσκολία: 25m, VIII

Μόνιμες ασφάλειες: 6

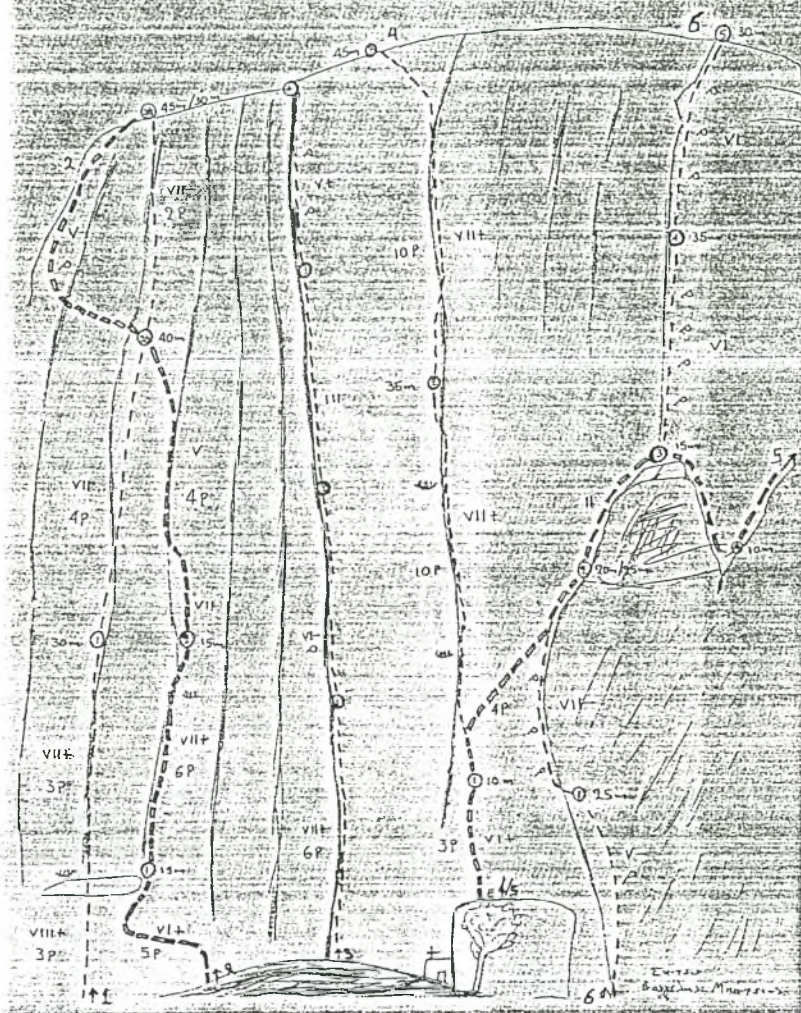

ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

Επειδή στο τελευταίο διάστημα ανοίχθηκαν αρκετές νέες διαδρομές στα λούκια και τις σχισμές πάνω από το εκκλησάκι του Αγίου Πνεύματος (Ν.Δ. οψη) δημοσιεύουμε σχετικό σκίτσο που περιλαμβάνει όλες τις διαδρομές.

ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ
HEILIGER GEIST
Ν.Δ. οψη

- 1) Die unertraliche Leichtigkeit des Seins VIII+
- 2) Über den Drachenzahn (Πάνω από το δόντι του βράχου) VII+
- 3) Wea des Wassers (Δρόμος των νερών) VII+
- 4) Wea der Blumen (Δρόμος των λουλουδιών) VI+
- 5) Geisterbahn (το τρένακι του τρόμου) VII+
- 6) Klassischer Einstieg (κλασική είσοδος) VII-

Η Destivelle στα Μετέωρα!

Η διάσημη Γαλλίδα ορειβάτης Catherin Destivelle μαζί με το σύζυγό της Eric Decamp (οδηγό βουνού, καθηγητή ENSA) θα είναι οι επίσημοι προσκεκλημένοι της Ε.Ο.Ο.Α. στην Πανελλήνια συνάντηση (18-20 Σεπτεμβρίου).

Το διάσημο ορειβατικό ζευγάρι επιθυμεί να επισκεφτεί τα Μετέωρα για τη λήψη φωτογραφιών. Μετά από επικοινωνία μέσω internet με τον Άρη Θεοδώροπουλο και σχετική ενημέρωση της Ε.Ο.Ο.Α. προσκαλέστηκε επίσημα για τη συνάντηση.

Ελπίζουμε να πάρουμε μια μικρή γνώση από τις ικανότητές τους και τις μοναδικές εμπειρίες τους στον Αλπινισμό!

ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ στην Αμοργό

Δέκα ώρες από το λιμάνι του Πειραιά, στις όμορφες Κυκλάδες και συγκεκριμένα στη μοναδική Αμοργό ήρθε ο καιρός ν' ανοιχθούν οι πρώτες σύγχρονες διαδρομές.

Τρεις αναρριχητές από το ΒΟΛΟ, μέλη του ΕΟΣ ΒΟΛΟΥ από τις 4 έως 11 Ιουλίου βρέθηκαν στο μικρό, βράχινο και "σμαραγδένιο" νησί της Χοζοβιώτισσας.

Εκεί στην Αιγιάλη, το μικρό λιμάνι στο βορειοδυτικό κομμάτι του νησιού ανοίχθηκαν οι πιο κάτω διαδρομές:

1. Στην περιοχή του οικισμού ΠΟΤΑΜΟΣ, στο γερό κομμάτι βράχου σκαρφώθηκαν οι εξής διαδρομές:

- α. "ΤΟ ΓΑΛΑΖΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΟΥ ΜΑΓΓΙΤΣΗ" 30m VII-
 - β. "ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥ ΤΟ ΚΑΝΘΛΙ ΣΟΥ" 40m VI
- Στην πρώτη διαδρομή υπάρχουν ανοξείδωτα 10άρια βύσματα και ρελέ με αλυσίδα και ναυτικά κλειδιά. Συνολικά 11 βύσματα.
- Στη δεύτερη διαδρομή υπάρχουν δύο σχοινιές των 20 μέτρων. Η διαδρομή είναι ως εξής (σχήμα 1).
2. Στη χώρα, στο κάστρο σκαρφώθηκαν στο πίσω μέρος του βράχου δυο διαδρομές.
 - α. "ΑΓΡΙΑ I" 25m VI+, β. "ΑΓΡΙΑ II" 25m IV εδώ υπάρχουν βύσματα για αναρρίχηση σε TOP ROPE.
 3. Στο δρόμο για τη Λαγκάδα, στο μεγάλο "πέταλο" -στροφή αριστερά, η χαρακτηριστική κόψη: "Η ΚΟΨΗ ΤΗΣ ΛΑΓΚΑΔΑΣ" 120m V+.
- Η διαδρομή σκαρφώθηκε μόνο με καρούδια και αρκετούς ιμάντες.
- Για τις πιο πάνω διαδρομές τα σχόλια είναι:
- ποιότητα βράχου: αρκετά καλή
 - ασφάλειες: πολύ καλές ιδίως στην 1α.
 - για καλύτερη αναρρίχηση στη διαδρομή 1β, χρειάζεστε 1 σειρά καρουδάκια και 1-2 μικρά friends καθώς και αρκετούς ιμάντες, ιδίως για τη διαδρομή 3. Πάντως η διαδρομή "ΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΟΥ ΜΑΓΓΙΤΣΗ" είναι μια πανέμορφη διαδρομή, σε κάθετο και αρνητικό τοίχο και χρειάζεται μόνο 9 σετάκια.
- Για τις διαδρομές 1α και 1β υπάρχει σηματοδεδεμένο μονοπάτι από το τέλος του δρόμου της Αιγιάλης για τον ποταμό έως ψηλά στο τέλος του οικισμού και μια τραβέρσα αριστερά πάντα σε σηματοδεδεμένο μονοπάτι οδηγούμαστε στη βάση του γερού κομματιού του βράχου. Η σηματοδότηση είναι χρώμα μπλε και διακριτική.
- Στις διαδρομές δούλεψαν οι Ράνια Παναγιωτίδου, Γιάννης Γιαννάτος, Νίκος Μαγγίτης ΕΟΣ ΒΟΛΟΥ.

Για περισσότερες πληροφορίες 0428-92328, 094-518439 Μαγγίτης Νίκος

ΒΑΡΑΣΟΒΑ:

Όνομα: "Βαλ' το χέρι σου και πιάσε"

Θέση: Το χαρακτηριστικό σχισμοδίεδρο δεξιά από τη "Heavy Metal"

Πρώτη ανάβαση: Άρης Θεοδωρόπουλος, Θωμάς Μιχαηλίδης

Ημερομηνία: Μάης '98

Δυσκολία: VI+, 55m

Μόνιμες ασφάλειες: R1->5, R2->6.

Χρήσιμα υλικά: Μόνο σετάκια

Σχόλια: Μια παλιότερη προσπάθεια του Κορρέ, που είχε μείνει ημιτελής. Η πρώτη σχοινιά έχει αρκετά σαθρά, που δεν χρειάζεται να τα πιάσετε ή να τα πατήσετε αρκεί να είστε προσεκτικοί.

Κράνος, απαραίτητο. Η δεύτερη σχοινιά είναι ένα από τα ωραιότερα διέδρα της Βαράσοβας. Νονός της διαδρομής ο Δημήτρης Κάραλης, και το σκωπτικό τραγούδι που συνεχώς μουρμουρά: "Ανέβηκα στην πιπεριά..." κτλ.

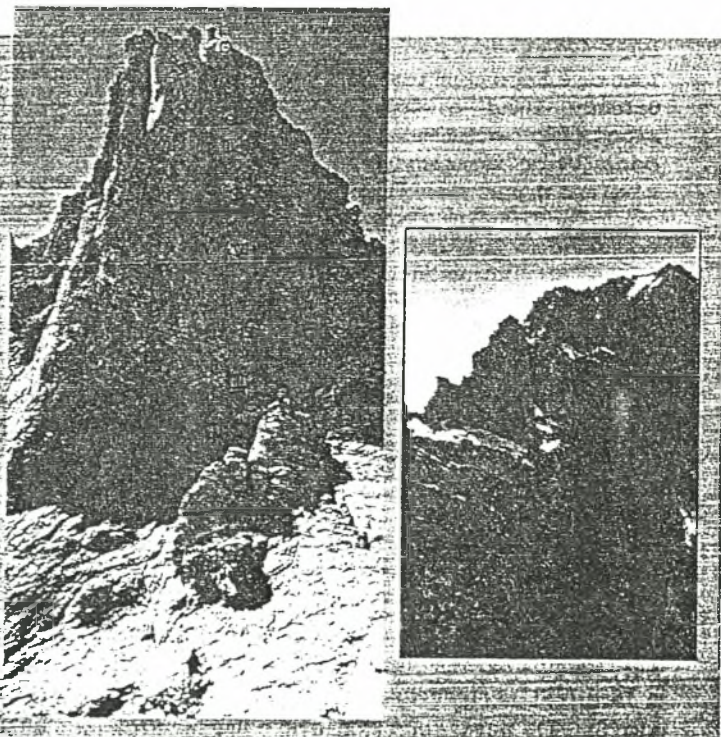
ΥΓ. Βάλτε το χέρι σας και πιάστε τη χαρακτηριστική τρύπα αριστερά!!!

✘ **Νέα διαδρομή**

...στον Ολυμπο: Συγκεκριμένα έγινε αναρρίχηση από την ανατολική πλευρά στην Ταρσηία Πέτρα. Η Ταρσηία Πέτρα βρίσκεται μέσα στην καλοσκαλα (ανεβαίνατας για Μύτικα). Το ανάπτιγμα της διαδρομής είναι γύρω στα 110 μέτρα, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες. Η διαδρομή πραγματοποιήθηκε από τους Ζαφείρη, Τρόμπακας και Μιχάλη Σελβιάδη στις 13-9-97. Στην τελική έξοδο υπάρχει και παραλλαγή από δύο μερίες.

Πρώτη επανάληψη 13 Απριλίου 1998 με χειμερινές συνθήκες Ζαφείρης, Τρόμπακας, Αναστασία Μάλγαρη

...στο Μύτικα (στη βόρεια πλευρά) πραγματοποιήθηκε στις 22 Ιουνίου 1995 μια νέα διαδρομή, από τους Πασχάλη, Ζαφείριδη, Ζαφείρη, Τρόμπακας και Χρήστο Αναλυτή. Η καλύτερή της δημοσίευση είχε να κάνει με διασταυρώσεις στο κενό, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σχετικά με το αν είχε γίνει κάποια επανάληψη στο συγκεκριμένο σημείο της ορθοπλαγίας. Η διαδρομή καταλήγει στο Π. Νάτση έχει ανάπτυγμα 90 μέτρα. Πρώτη επανάληψη στις 23 Αυγούστου 1997 από τους Ζαφείρη, Τρόμπακας και Σίσου Μάλγαρη.

Νέα διαδρομή

Ω, ΜΑ ΠΟΤΕ ΠΙΑ, ρομαντικοί πεζοπόροι και προσκυνητές θα βρεθούμε και πάλι εκεί ψηλά στις γνώριμες μας κορφές τις τυλιγμένες στα σύννεφα, που με το νυχτερινό φως φτάνουν τ' άστρα. Τις αμέτρητες αυτές χρυσές φλόγες τ' ουρανού;

Ω, μα πότε πια, θ' ανασάνουμε τ' αγέρι του βουνού, υπέροχα κι' ελεύθερα, θα αισθανθούμε βαθιά την γοητεία του πάνω μας, θα γνωρίσουμε την μεταστροφή, λυτρωμένοι απ' το ψέμα της ζωής, που μας μολύνει;

Ω, μα πότε πια, ξαπλωμένοι μακάρια κάτω απ' την σκιά των μεγαλόκορμων ελατιών, βυθισμένοι στην ιερή σιωπή τους, κοντά στις ανθισμένες πλαγιές, στ' όμορφο αυτό κέντημα με τα πολύχρωμα λουλούδια φορτωμένα πλάι-πλάι, δροσερά και παιχνιδιάρικα, που κινούν τα κεφαλάκια τους. Τις μαργαρίτες, τις ανεμώνες, τις κυκλαμιές;

Ω, μα πότε πια θα βρεθούμε και πάλι εκεί ψηλά, που θα μας μεθά το μελωδικό κελάρυσμα του νερού της διπλανής πηγής, με την γάργαρη λαλιά του, και την εικόνα αυτή θα τη συμπληρώνει το τραγούδι του ερωτευμένου πουλιού, του κρυμμένου στο βάτο, κι ο χορός των Κρηνίδων νυμφών;

Ω, μα πότε πια με τα τραγούδια μας τα ορμητικά σαν καταρράχτες, και τα χαρμόσινα σαν τα πουλιά της αυγής, θ' ανεβαίνουμε τις ανηφοριές και θα ροβολάμε στις κατηφορικές διάβες, μέσ' απ' τα μονοπάτια και τις χαράδρες, δίπλα απ' τις λάκες όπου βελάζουν τα πρόβατα, κάτω απ' τα ψηλώματα, τις κροσσωτές αυτές κορφούλες, στα ριζά των απόκρημνων γυμνών βράχων. Τ' ατάραχα βουνά. Αυτά τα παλάτια της Φύσης;

Ω, μα πότε πια θ' αντικρίσουμε τους ανεμόδαρτους δρυμούς, την αγριάδα της βαρυχειμωνιάς, το παραμυθένιο χιονισμένο τοπίο, πετώντας με τα σκι μας στην κατηφορία, σαν περωτοί άγγελοι μέσ' το πέπλο της ομίχλης. Πότε θα ξαναδούμε την οργή της θύελλας, τους μεσονύχτιους ανέμους, τα κίτρινα φυλλώματα του φθινοπώρου το φούντωμα της άνοιξης που ανθεί και σβήνει γοργή, τη μαγεία του πρωινού φωτός, τη δύση αντίτερα του ηλίου, σκεπασμένη με τον κόκκινο μανδύα του;

«Ο ήλιος εβασίλευσεν ευπρέπειαν ενεδύσατο».

Ω, μα πότε πια;

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΣΚΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΩΣΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

Όταν εδώ και πενήντα χρόνια, στα 1896, γύρισα στην Ελλάδα, ύστερα από ένδεκα χρόνων διανομή στο Βορρά, όπου από δώδεκα χρόνων παιδί είχα μεταφυτευθεί απ' το πατρικό σπίτι της Πλάκας, πήρα μαζί και τα σκι μου. Μου τα είχε χαρίσει, μια θεία μου, όταν ακόμα ήμουν μαθητής κάπου δεκάξι χρόνων, μια βραδιά στο Δέντρο των Χριστουγέννων.

Ήταν απ' τα μακριά, γιατί τότε στο Βορρά τα παιδιά παίζανε και με τα brake, τα κοντά. Τα κουβάλησα μαζί μου μάλλον για ενθύμηση, παρά για να τα χρησιμοποιήσω στην Ελλάδα, στη χώρα του ζεστού ήλιου, των απρόσιτων βουνών. Έτσι τ' έριξα στην αποθηκούλα του σπιτιού, για να εμποδίζουν την παλιά μας υπηρετριά, την κυρά Βασιλική, σε κάθε τακτοποίηση.

- Τι τα θέλει αυτά τα ξύλα ο κύριος Κώστας, δε τα καίμε στη μπουγάδα;

Χρόνια αρκετά μένανε τα σκι κρεμασμένα κι' άχρηστα. Αλλά, όπως όλα τα πράγματα, έτσι και τα σκι μου, είχαν το πεπρωμένο τους. Μια μέρα κουβεντιάζοντας για τα χειμερινά σπορ του Βορρά με τον πρώτο παιδαγωγό των μικρών βασιλοπαίδων, τον Ελβετό Σίνδλερ, που τού έκανα φιλικά ρωσικό μάθημα, γιατί καθώς μου έλεγε θα πήγαινε για παιδαγωγός στην τσαρική οικογένεια κι' ήθελε να ξέρη λίγα απ' τη γλώσσα του τόπου, του είπα ότι έχω ακόμα τα παλιά μου σκι πεταμένα κάπου.

- Και δεν τα μεταχειριζόμαστε καμιά φορά στο Τατόι όπου το χιόνι μερικές φορές περνά τα Ελβετικά βουνά;

Συμφωνήσαμε. Μια μέρα λοιπόν του Φλεβάρη του 1904 ανεβήκαμε στο Τατόι, ο Σίνδλερ, οι δυο βασιλόπαιδες Γεώργιος και Αλέξανδρος (μικρά παιδιά τότε 12 - 15 χρόνων) κι' εγώ.

Οι δέστρες, έπειτα από τόσα χρόνια, είχαν κάπου παραπέσει και χαθεί, βάζ δεν είχαμε πάρει μαζί μας, ούτε θα βρισκότανε φαντάζομαι τότε στην Αθήνα, στο παλάτι του Τατοίου όμως βρήκαμε ένα σπερματσέτο και μ' αυτό αρχίσαμε να τριβούμε τα σκι. Για δέστρες, κάποιος γερό θαλαμηπόλος του παλατιού, μας εξοικονόμησε κάτι ράντες και για μπαστούνια χρησιμοποιήσαμε ένα σκουπόξυλο, κι' ένα μπαστούνι (που ίσως να ήτανε και του Γεωργίου του Α'). Μπήκαμε λοιπόν έτσι στον χορό και σαν απροετοίμαστοι, έπειτα από τόσα χρόνια, και σαν μέτριοι σκιέρ που ήμαστε, με κάποια προσοχή. Γρήγορα όμως πήραμε θάρρος και τσουλήσαμε απ' τον κατήφορο του παλατιού ως τα βουστάσια του κτήματος κι' ακόμα παρακάτω. Ο ενθουσιασμός μας δεν περιγραφόταν. Σκι στην Ελλάδα; Αυτό ήταν κάτι το εξαιρετικό!...

Όταν ο Βάϊσμαν, ο παλιός Δανός διευθυντής του Τατοίου, το διηγήθηκε, όπως μου έλεγε, στον Βασιλιά Γεώργιο τον Α', στην αρχή εκείνος δεν το πίστεψε, έπειτα όμως άρχισε να γελά. Αλλά το σπορ άρεσε στους μικρούς βασιλόπαιδες κι' έπειτα από πολλά παρακάλια ο Σίνδλερ τους έκανε με προσοχή μερικούς μικρούς γύρους, για να τουμπάρουν σε λίγο.

Από εκείνο το καιρό όταν έπεφτε πολύ χιόνι στο Τατόι ή στην Κηφισιά ανέβαινα και έπαιζα, μόνος μου εννοείται, λίγες ώρες. Ένα αξιόλογο γύρο, για την εποχή, που βάσταζε αρκετές ώρες, κάναμε στην Κηφισιά με τον Πφένιγ της Οινοποιίας του κτήματος Τατοίου, και με ένα νεαρό Βέλγο, νομίζω τον υιό του πρέσβη, εννοείται πάντα με τα δικά μου σκι, που τα ξαναλάζαμε μεταξύ μας, γιατί άλλο ζευγάρι δεν υπήρχε τότε στην Αθήνα. Αργότερα έτυχε να κάνω σκι στην Κηφισιά προς το δημόσιο δρόμο του Τατοίου και με ένα άλλο Βέλγο, πάλι της πρεσβείας.

Σε μια χιονοθύελλα των Αθηνών, νομίζω στα 1906, που το χιόνι μέσ' την πόλη έφτασε τους 40-50 πόντους, δεν βάσταξα. Τα έδεσα και τσούλησα, με δρομολόγιο Κολωνάκι, Κανάρι, Ακαδημίας, Γρηγορίου Ε' και Πανεπιστημίου, όπου για να γλιτώσω από την μαρίδα που με καταδίωκε, χώθηκα σε ένα μαγαζί των Χαντείων. Αυτό το επεισόδιο το γράψανε κ' οι εφημερίδες με χτυπητούς τίτλους: «Αί Αθήναι Φιλανδία», «Η χθεσινή χιονοδρομία εντός της πόλεως».

Στην Πάρνηθα για τη δυσκολία της συγκοινωνίας, ανέβηκα αργότερα, δεκαπέντε χρόνια προτού γίνει ο δημόσιος δρόμος, την πρώτη χρονιά που έγινε το πρώτο Σανατόριο, στα 1914. Είχα φορτώσει τα σκι στο μουλάρι του μακαρίτη του γιατρού Θάλη, του διευθυντή του νοσοκομείου. Ανεβήκαμε από βραδύς μαζί, απ' το παλιό μονοπάτι που περνά από τις Πόρτες και το πραί μπήκα, μόνος φυσικά, σε κίνηση. Ο γιατρός που είχε περάσει δεκαπέντε χρόνια στην Ελβετία ενθουσιάστηκε, με παρακολουθούσε κουκουλωμένος στο χονδρό παλτό του ώρες ολόκληρες, και στο τέλος με περιποιήθηκε, μ' ένα πλούσιο γεύμα.

Εδώ και είκοσι χρόνια ο αλησμόνητος Σπήλιος Αγαπητός, εξαιρετική ελληνική φυσιογνωμία, γνωρίστηκε στο σπίτι μου με τους παλιούς μου φίλους και συνεργάτες στις εκδόσεις των γνωστών μεγάλων συγγραμμάτων για την Ελλάδα, τους Ελβετούς Fred Boissonnas και Daniel Baud-Bovy. Μιλώντας για την φυσική ομορφιά της Ελλάδας και για την δημιουργία τουρισμού, θίξανε και το ζήτημα των χειμερινών σπορ. Ο Αγαπητός δεν είχε καταγίνει ως τότε με τα χειμερινά σπορ, ενδιαφερόταν όμως για κάθε κοινωνική πρόοδο. Δεν θυμάμαι λεπτομέρειες από την όμορφη αυτή πρωτοβουλία του αλησμόνητου μου φίλου. Άκρες μέσες, θυμάμαι μόνο ότι μια μέρα με ειδοποίησε να πάω στο ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας, που θα συζητούσαμε για τα χειμερινά σπορ στην Ελλάδα κ' άλλα. Την ίδια εποχή, στα 1929, αν καλά θυμάμαι, ιδρύθηκε και ο πρώτος Οργανισμός του Τουρισμού. Ήμουν κι εγώ ένα από τα έξι μέλη του πρώτου Διοικητικού Συμβουλίου, κ' έναν καιρό ο προσωρινός πρόεδρος του. Δεν είχα καιρό λοιπόν με τόσες άλλες ευθύνες, γενικές κι ατομικές, να καταγίνω και με τα χειμερινά σπορ. Ευτυχώς χάρις στην επιμονή του Σπήλιου Αγαπητού, που ήταν πρόεδρος πολλά χρόνια, και των καλών συνεργατών του Ε.Ο.Σ., κατορθώθη το θαύμα των χιονοδρομιών στην Ελλάδα. Με μεγάλο ενδιαφέρον παρακολούθησα την προσπάθεια κι' έπαιρνα μέρος στα εγκαίνια των καταφυγίων, στους αγώνες και σ' ότι σχετικό. Σ' αυτά τα χρόνια γίνηκαν πολλά, και θα γίνουν περισσότερα, φτάνει η αγαπημένη μας νεολαία να μην χάση την αισιοδοξία της για το μέλλον.

Τώρα όμως που γέρασα δεν ξέρω τι να κάμω με τα γέρικα μου σκι, που με εξυπηρετήσανε πενήντα οχτώ χρόνια. Πρέπει όμως να σωθώ απ' τις διαμαρτυρίες των δικών μου που φοβούνται μη τσακιστώ καμιά μέρα πάνω στα βουνά, και περάσω τα στερνά μου χρόνια με δεκανίκια. Αποφάσισα λοιπόν, μόλις χιονίσει στην Πάρνηθα, ν' ανέβω να κάνω μερικές βόλτες κ' έπειτα να τα κρεμάσω στο καταφύγιο για διακόσμηση, ανάμνηση και μίμηση των διαδόχων μας, των νέων σκιέρ.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΘΑΝΟΥ ΚΟΥΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Γεγονός είναι ότι η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες στις οποίες καθυστερημένα εισήχθη και διεδόθη η χιονοδρομία. Και όμως είναι περίεργο ίσως, αλλά είναι επίσης γεγονός, ότι τα πρώτα ίχνη του σκι αυλάκωσαν το χιόνι της χώρας μας ήδη σε μια εποχή κατά την οποία τα σκι ήταν γνωστά μόνο στις Σκανδιναβικές χώρες και στις χώρες της τότε Ρωσικής Αυτοκρατορίας και μόλις είχαν κάνει την εμφάνιση τους στις Άλπεις.

Τα πρώτα αυτά ίχνη χάραξε στα 1904 ο Κώστας Ελευθερουδάκης, μ' ένα ζευγάρι σκι που είχε φέρει ήδη στα 1896 γυρίζοντας από τις χώρες του βορρά. Έτσι του ανήκει αναμφισβήτητα ο τίτλος του πρώτου Έλληνα χιονοδρόμου. Ο τίτλος του δεύτερου και τρίτου ανήκει στους βασιλείς Αλέξανδρο και Γεώργιο Β', που πρωτόκαναν σκι επίσης στα 1904, παιδιά τότε, με το ζευγάρι του Κώστα Ελευθερουδάκη, που για πολλά χρόνια υπήρξε το μοναδικό στην Ελλάδα.

Η πρώτη αυτή εμφάνιση του σκι, που υπήρξε συμπτωματική, δεν είχε συνέχεια γιατί δεν συνυπήρξαν οι αναγκαίες προϋποθέσεις, ίσως και γιατί έλειπε ένα συλλογικό όργανο που να υιοθετήσει το νέο τότε άθλημα και να το κάνει κτήμα των πολλών. Πέρασαν 32 χρόνια από την εισαγωγή του πρώτου σκι ως τη δημιουργία οργανωμένης χιονοδρομικής κινήσεως. Στο διάστημα αυτό, δύο – τρία ζεύγη σκι που εισήγαγαν επιστρέφοντας από το εξωτερικό ο Νίκος Τσόρης, στα 1920, ο Σπήλιος Αγαπητός, αργότερα, ίσως και κανένας άλλος ακόμα, έμειναν πεταγμένα σε αποθήκες.

Το 1929 είναι ένα έτος κατά το οποίο μια πρωτοβουλία του Νίκου Τσόρη και το ενδιαφέρον του νεοσύστατου τότε Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών δημιούργησαν την πρώτη χιονοδρομική κίνηση.

Μια χειμωνιάτικη μέρα, στις αρχές του Μαρτίου 1929, ο Νίκος Τσόρης, που είχε μνηθεί στην χιονοδρομία από το 1906 στο εξωτερικό, παρουσιάστηκε άγνωστος στο ραφείο του Ηλία Νικόπουλου – και γραφείο τότε του Ορειβατικού Αθηνών – συστήθηκε και ρώτησε αν ο Σύνδεσμος θα ενδιαφέρετο για σκι. Η ιδέα ενθουσίασε τον Νικόπουλο, που κατά την παραμονή του στη Γαλλία είχε ακούσει για το άθλημα αυτό και την επόμενη Κυριακή ο Τσόρης και ο Νικόπουλος, μαζί με τον Κώστα Νάτση και τον Τόννη Βόλφ, οργάνωσαν ανάβαση στην χιονισμένη Πάρνηθα, όπου χιονοδρόμησαν, με το μοναδικό ζευγάρι σκι του Τσόρη, στο Παλιοχώρι, στην πίστα ακριβώς που χρησιμοποιείται και σήμερα.

Η χιονοδρομική αυτή άσκηση έγινε στις 10 Μαρτίου 1929. Η ημερομηνία σώζεται σε ένα παλιό σημειωματάριο του Νάτση. Μάταια όμως θα το αναζητήσει κανείς στα αρχεία του Ε.Ο.Σ., ή σε δημοσιεύματα της εποχής εκείνης ή κατοπινά.

Αντίθετα, θα βρει να μνημονεύεται ως ημερομηνία της πρώτης χιονοδρομικής εκδηλώσεως η 23η Φεβρουαρίου 1930, κατά την οποία έγινε μια δεύτερη άσκηση που θα αναφέρουμε παρακάτω. Φαίνεται περίεργο πως αγνοήθηκε η πραγματική πρώτη οργανωμένη εκδήλωση και μάλιστα εφόσον εκείνοι που έλαβαν μέρος σ' αυτή εξακολούθησαν να είναι δρώντα στελέχη του Ε.Ο.Σ. Όμως το πράγμα εξηγείται αν ληφθεί υπ' όψιν η σεμνότητα των πρωτοπόρων εκείνων της ορειβασίας και το γεγονός ότι, όπως συμβαίνει συχνά με τους πρωτοπόρους, δεν υπολόγιζαν πως γράφουν ιστορία. Άλλωστε κάποια σύγχυση θα προήλθε κι' από το γεγονός ότι οι περισσότεροι της ομάδας του 1929 έλαβαν μέρος και στην άσκηση του 1930.

Από την πρώτη άσκηση του 1929 – που δεν είχε άλλη συνέχεια εκείνο το χρόνο – τα μέλη της ομάδας επέστρεψαν ενθουσιασμένα. Ο Νικόπουλος έσπευσε αμέσως να παραγγείλει δύο ζεύγη σκι στο εξωτερικό, ένα για τον εαυτό του και το άλλο για τον ορειβάτη Γιώργο Παππά.

Τον άλλο χρόνο, μόλις χιόνισε στην Πάρνηθα, έγινε νέα άσκηση με σκι στο Παλιοχώρι. Ήταν 23 Φεβρουαρίου 1930, πού όπως είπαμε σημειώνεται στα αρχεία του

Ε.Ο.Σ. και στα «Εκδρομικά» της εποχής εκείνης, ως ημερομηνία της πρώτης χιονοδρομίας στην Ελλάδα. Την ομάδα αποτελούσαν τώρα ο Νίκος Τσόρης, που είχε εν τω μεταξύ εκλεγεί Πρόεδρος του Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών, ο Ανδρέας Οικονομόπουλος, Πρόεδρος του Ορειβατικού Συνδέσμου Πατρών, και τέσσερα μέλη του Ορειβατικού Αθηνών, ο Ηλίας Νικόπουλος, ο Κώστας Νάτσος, ο Άρης Ιωαννίδης και ο Πλάτων Ταβλαρίδης. Η ομάδα ασκήθηκε με τρία ζεύγη σκι, δηλ. του Τσόρη και τα δύο καινούργια του Νικόπουλου, που διέθετε. Η συμμετοχή στην εκδήλωση αυτήν των Προέδρων των δύο ανεξάρτητων Ορειβατικών Συνδέσμων που υπήρχαν τότε είναι χαρακτηριστική και δείχνει το ενδιαφέρον που προκάλεσε το νέο άθλημα στον κύκλο των ορειβατών.

Βλέπουμε λοιπόν πως η χιονοδρομική κίνησης στην Ελλάδα δημιουργήθηκε από τον Ορειβατικό και μάλιστα προτού αυτός αποκτήσει την ομοσπονδιακή του συγκρότηση που πραγματοποιήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 1930.

Το 1930 πέρασε χωρίς άλλη χιονοδρομική εκδήλωση. Ήδη όμως από το έτος αυτό ο Ε.Ο.Σ. άρχισε να λαμβάνει διάφορα μέτρα για την οργάνωση της χιονοδρομίας. Μεταξύ άλλων συνέστησε την πρώτη Τεχνική Επιτροπή Χιονοδρομίας, της οποίας τα μέλη ήσαν οι Γ. Αφεντούλης, Γ. Ζαρίφης, Ν. Τσόρης, S. Baud-Bivvy και von Hervey. Τον ίδιο χρόνο έγιναν και οι πρώτες ενέργειες στο Γενικό Επιτελείο Στρατού «διά την εισαγωγήν εις το στραύτεμα των σκι προς εξυπηρέτησιν των μεθορίων στρατιωτικών μονάδων εις τα ορεινά μας σύνορα», που χαρακτηρίζουν την ευρύτητα με την οποία ο Ε.Ο.Σ. ευθύς εξ αρχής αντιμετώπισε την ανάπτυξη του σκι στην χώρα.

Συγχρόνως, καθώς η ορειβατική ιδέα τον πρώτο αυτόν χρόνο της ομοσπονδιακής συγκροτήσεως άρχισε να απλώνεται σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, άρχισε να διαδίδεται και η χιονοδρομία. Τον χειμώνα του 1930-1931 το Τμήμα Πατρών αποκτά τα πρώτα του σκι και όπως φαίνεται από μια φωτογραφία της εποχής ενός σκιέρ στο Πήλιο, το Τμήμα Βόλου είχε αποκτήσει και αυτό τον πρώτο χιονοδρόμο του. Στα βουνά της Φλώρινας, εξ άλλου, όπου κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο είχαν κάνει σκι μερικοί ξένοι, Γάλλοι κυρίως, στρατιωτικοί των συμμαχικών δυνάμεων, εμφανίσθηκε τον χειμώνα αυτόν, κατά πάσα πιθανότητα, και Έλληνας χιονοδρόμος.

Στο μεταξύ ο αριθμός των σκι αύξανε. Ήδη από το καλοκαίρι του 1930 εισήχθησαν μερικά ζευγάρια με ιδιωτική πρωτοβουλία και αργότερα, στις αρχές του χειμώνα, εισήγαγε και ο Ε.Ο.Σ. είκοσι ζευγάρια από τη Σουηδία. Από τρία ζεύγη σκι εν ενεργεία στις αρχές του 1930, στο τέλος του χρόνου υπήρχαν τριάντα περίπου.

Με τα πρώτα χιόνια, τον χειμώνα του 1930-1931, άρχισαν να γίνονται μερικές ασκήσεις στην Πάρνηθα και αργότερα οι πρώτες ασκήσεις στο Παναχαϊκό, από τους πρώτους χιονοδρόμους των Πατρών. Γρήγορα όμως οι φιλοδοξίες των πρώτων εκείνων ορειβατών-χιονοδρόμων οδήγησαν σε πεδία πιο ενδιαφέροντα. Στις 23 Φεβρουαρίου 1931 έγινε η πρώτη χειμερινή *ανάβασης* με σκι στην Ελλάδα. Μια πολυμελής ομάδα του Ε.Ο.Σ. πήγε στον Παρνασσό. Με κέντρο τα Καλύβια της Αράχωβας οι χιονοδρόμοι είχαν την ευκαιρία να ασκηθούν για δύο-τρεις μέρες συστηματικότερα με την καθοδήγηση μερικών ξένων φίλων του Ε.Ο.Σ. Τρεις χιονοδρόμοι μάλιστα ανέβηκαν στον Γεροντόβραχο. Λίγες μέρες αργότερα μια άλλη ομάδα ξένων και Ελλήνων, που χρησιμοποιούσε σκι όπου μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν, ανέβηκε για πρώτη φορά στις κορυφές του Παρνασσού, στις 16 Μαρτίου, και στο Σκολιό του Ολύμπου, στις 20 Μαρτίου. Τρία μέλη, ο Γουσταύος Ντοριέ και ο Ηρακλής Ιωαννίδης, που είχαν εκπαιδευθή στο εξωτερικό, και ο Κώστας Νάτσος, ανέβηκαν στον Μύτικα.

Έτσι ο χειμώνας του 1930-1931 υπήρξε εκείνος κατά τον οποίον άρχισε ουσιαστικά η διάδοση της χιονοδρομίας στην Ελλάδα. Η πρόοδος που σημειώθηκε τότε ήταν αξιοσημείωτη και πολύ περισσότερο αν ληφθούν υπ' όψιν τα όσα απαιτεί η χιονοδρομία στα πρώτα της βήματα.

Ο επόμενος χειμώνας, του 1931-1932, σημείωσε σταθμό στην ιστορία της ελληνικής χιονοδρομίας με την οργάνωση των πρώτων αγώνων.

Η επίσημη οργάνωση αγώνων, και μάλιστα Πανελληνίων, έγινε δυνατή αφού ο Ε.Ο.Σ. περιέλαβε επίσημα τη χιονοδρομία στους σκοπούς του. Στις 28 Ιανουαρίου 1932, έκτακτη γενική συνέλευση τροποποίησε το Καταστατικό, περιλαμβάνοντας τα χειμερινά

αθλήματα στους σκοπούς του Ε.Ο.Σ. και από τότε η χιονοδρομία αποτέλεσε για τον Σύνδεσμο το *έτερο σκέλος* – όπως επιτυχώς χαρακτηρίστηκε – των επιδιώξεων του.

Τρεις αγώνες που οργανώθηκαν τον χειμώνα αυτόν περιέλαβαν μόνο το αγώνισμα δρόμου αντοχής, και μάλιστα μειωμένης αποστάσεως, γιατί η τεχνική κατάρτιση των τότε χιονοδρόμων δεν επέτρεπε την διεξαγωγή αγώνων καταβάσεων. Περιέλαβαν όμως κατηγορία γυναικών, καθώς και μια προσωρινή κατηγορία, για όσους είχαν μάθει σκι στο εξωτερικό.

Οι πρώτοι αγώνες σκι που έγιναν στην Ελλάδα ήταν στο Τοπικό Πρωτάθλημα του Τμήματος Αθηνών, που ετελέσθη στην Πάρνηθα στις 31 Ιανουαρίου 1932 με συμμετοχή 26 αθλητών και παρουσία 250 θεατών. Η διαδρομή, που είχε μήκος περίπου 1500 μέτρα, καθορίστηκε από την Αγία Τριάδα στο Παλιοχώρι με επιστροφή.

Έπειτα από την επιτυχή διεξαγωγή των αγώνων αυτών αποφασίστηκε η τέλεση Πανελληνίων Αγώνων, που προκηρύχθηκαν για τις 21 Φεβρουαρίου στο Παναχαϊκό. Στους αγώνες αυτούς θα λάβαιναν μέρος οι αθλητές των Τμημάτων Αθηνών και Πατρών. Η κατάσταση όμως του χιονιού προκάλεσε την αναβολή των αγώνων και την μετάθεση τους στην Πάρνηθα, όπου έγιναν στις 6 Μαρτίου 1932 με συμμετοχή 20 περίπου αθλητών του Τμήματος Αθηνών. Η διαδρομή, που υπολογίστηκε σε 6500 μέτρα, χαράχθηκε από την Αγία Τριάδα στο Κανταλίδι με επιστροφή.

Λίγο αργότερα, στις 14 Μαρτίου, έγιναν στο Παναχαϊκό οι Τοπικοί Αγώνες του Τμήματος Πατρών με συμμετοχή 7 ανδρών και 2 γυναικών.

Η οργάνωση αγώνων, και μάλιστα Πανελληνίων, με την στοιχειώδη τεχνική κατάρτιση των τότε αθλητών, υπήρξε ασφαλώς πρόωρη, γεγονός όμως είναι ότι ωφέλησε πολύ την χιονοδρομία γιατί προκάλεσε ενδιαφέρον σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα.

Ο αριθμός των σκι, που στο τέλος του 1931 ήταν 60 ζεύγη, αύξησε ακόμα, έτσι που στο τέλος του 1932 υπήρχαν 200 ζεύγη, από τα οποία 60 περίπου στο Τμήμα Πατρών, μερικά στο Τμήμα Βόλου και Θεσσαλονίκης (που είχε και αυτό αρχίσει την χιονοδρομική του δράση από τον προηγούμενο χρόνο) και τα υπόλοιπα το Τμήμα Αθηνών. Όλα τα σκι αυτά ήταν κοινά τουριστικά γιατί δεν είχαν διαδοθεί ακόμα οι τεχνικές βελτίωσης των αγωνιστικών σκι.

Την ίδια εποχή, κατά το 1931 και 1932, κατασκευάστηκαν για πρώτη φορά ελληνικά σκι. Τα Τμήματα Αθηνών και Πατρών πρώτα, και το Τμήμα Θεσσαλονίκης αργότερα, παρήγγειλαν επιτοπίως μερικά ζεύγη. Αργότερα, το Τμήμα Αθηνών, θέλοντας να κατατοπισθεί καλύτερα στις δυνατότητες κατασκευής επιμελημένων σκι, παρήγγειλε 40 ζεύγη σε ελληνικό εργοστάσιο. Τα σκι αυτά – που έμειναν γνωστά ως «ψάλτικα», από το όνομα του κατασκευαστή τους – καθώς και τα σκι που κατασκεύασαν τα άλλα Τμήματα και διάφοροι ιδιώτες, δεν κράτησαν παραπάνω από ένα ή δύο χρόνια. Γι' αυτό και εγκαταλείφθηκε από τότε η προσπάθεια για την επιτόπιο κατασκευή σκι. Συνέλαβαν όμως και τα ελληνικά αυτά σκι στην διάδοση του αθλήματος γιατί μ' αυτά εξυπηρετήθηκαν νέοι χιονοδρόμοι, που δεν θα είχαν την ευκαιρία να μνηθούν κατ' άλλον τρόπο, εξ αιτίας των περιορισμών της εισαγωγής και του μεγάλου κόστους των ξένων σκι.

Η μεγάλη πρόοδος της χιονοδρομίας κατέστησε πολύ γρήγορα ανεπαρκή τον θεσμό της συμβουλευτικής Τεχνικής Επιτροπής. Η διοίκηση του Ε.Ο.Σ. καλείται ήδη να κατευθύνει ένα άθλημα που παρουσίαζε πολλά τεχνικά προβλήματα και εντελώς ιδιότυπα. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών και την καλύτερη διοίκηση του αθλήματος ιδρύονται το 1932, με ειδικό κανονισμό, οι Όμιλοι Χιονοδρόμων πλησίον των Τμημάτων και ο Σύνδεσμος (αργότερα Ένωσης) Ομίλων Χιονοδρόμων πλησίον της Κεντρικής Επιτροπής (αργότερα Κεντρικού Συμβουλίου) του Συνδέσμου. Τα όργανα αυτά συνεστήθησαν ως όργανα διοικητικά, δεν περιορίστηκαν δηλαδή σε συμβουλευτικό μόνο ρόλο αλλά είχαν και εκτελεστικές εξουσίες για την διαχείριση των χιονοδρομικών ζητημάτων μέσα σε καθορισμένα πλαίσια.

Ένα από τα πρώτα μέληματα του Συνδέσμου Ομίλων Χιονοδρόμων ήταν η εκπόνηση του πρώτου Ελληνικού Κανονισμού Αγώνων, που υποβλήθηκε προς έγκριση στην Κεντρική Επιτροπή του Ε.Ο.Σ., στις 28 Δεκεμβρίου 1932. Ο πρώτος αυτός κανονισμός πραγματεύεται κυρίως την οργάνωση αγώνων δρόμου αντοχής, γιατί το επίπεδο τεχνικής των τότε αθλητών δεν επέτρεπε την τέλεση άλλων αγωνισμάτων.

Στις 3 Φεβρουαρίου 1933, έκτακτη συνέλευση του Ε.Ο.Σ πρόσθεσε στο Καταστατικό άρθρο που καθορίζει την διοικητική οργάνωση της χιονοδρομίας μέσα στα πλαίσια του

Ε.Ο.Σ. Η τακτική γενική συνέλευση που συνήλθε την ίδια μέρα προέβη, σύμφωνα με το νέο άρθρο, στην έγκριση των Κανονισμών του Συνδέσμου Ομίλων Χιονοδρόμων και των Ομίλων Χιονοδρόμων. Οι κανονισμοί αυτοί χορήγησαν σημαντική αυτοδιοίκηση στους χιονοδρόμους, τουλάχιστον, σ' ότι αφορά τα τεχνικά ζητήματα. Από την ημέρα αυτή η διοίκηση της χιονοδρομίας ανατίθεται ουσιαστικά στους χιονοδρόμους.

Και εδώ μπορούμε να πούμε πως τελειώνουν τα πρώτα βήματα της ελληνικής χιονοδρομίας.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

(ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)*

Α.Α. ΤΣΙΜΙΚΑΛΗ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Τρεις μεγάλες ορεινές ομάδες διακρίνονται στην Πελοπόννησο, σχηματικά βέβαια κάπως, όμως σε τρόπο που διευκολύνει μια γενικότατη εποπτεία.

Η πρώτη μπορεί να ονομασθεί το Βορεινό Τείχος και περιέχει μια ολόκληρη σειρά από ψηλά βουνά, αρχίζοντας από τον Παναχαϊκό και τελειώνοντας στην Ζήρεια, με συνέχεια προς το Αιγαίο, με τον Αγροκόρινθο και τα βουνά του Σοφικού. Η δεύτερη είναι το Αρκαδικό Υψίπεδο με την ποικιλία των βουνών που το περικλείει. Η τρίτη περιλαμβάνει τα δύο λακωνικά βουνά: Ταύγετο και Πάρνωνα.

ΤΟ ΒΟΡΕΙΝΟ ΤΕΙΧΟΣ

Παναχαϊκό

1. Το βουνό αυτό έχει μερικές χάρες. Καλά πεδία για σκι και εξαιρετική θέα στον Πατραϊκό κόλπο, την Βαράσοβα και τα βουνά της Αιτωλίας. Επίσης τη θέση του κοντά στα αστικά κέντρα και καλή ορειβατική οργάνωση, αυτοκινητόδρομο έως τα 1000 μέτρα και το αρτιότερο καταφύγιο.¹ Δεν έχει όμως ούτε άξια λόγου δάση, ούτε ενδιαφέρουσες διαμορφώσεις βράχων.

Μορφολογία

2. Ο όγκος του είναι πλατύς, χωρίς πολλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Οι βορειοδυτικές πλαγιές του χωρίζονται σε δύο μεγάλα τμήματα από μια ρεματιά που κατεβαίνει από την περιοχή της κορυφής. Το νοτιότερο από τα τμήματα αυτά είναι ο Βωδιάς.

3. Ανεβαίνοντας στις πλαγιές του άλλου τμήματος (είναι η συντομότερη ανάβαση από την Πάτρα) φθάνουμε χωρίς πολύ κόπο στο πρώτο καταφύγιο (το άλλο, ψηλότερα, δεν έχει ακόμα συμπληρωθεί). Βρίσκεται στο χείλος της ρεματιάς που αναφέραμε πιο πάνω. Μετά το καταφύγιο ακολουθεί πλαγιά πολύ απότομη που οδηγεί στο υψίπεδο του Βωδιά. Απλόχερες πτυχώσεις, με λίγο κατέβασμα, καταλήγουν στην Λάκα Πρασούδι (πηγή). Εδώ είναι η τοποθεσία του δεύτερου καταφυγίου. Η ανάβαση στην κορυφή (Παλαβού Πύργος 1927) είναι πολύ εύκολη και σύντομη.

Οι ανατολικές και νότιες πλαγιές είναι αρκετά απότομες (σχηματίζονται οι κορυφές Κοκκινόβραχος 1490 και Χιονίστρα 1613) και συμπλέκονται στα χαμηλώματα με τα δυτικά αντερείσματα του Κλωκού.

* Μέρος εργασίας με βάση τις παραδόσεις του συγγραφέα στην Ορειβατική Σχολή του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ. Το κεφάλαιο «Η Πίνδος» δημοσιεύθηκε στο *Βουνό*, 1946, σ. 82-92.

¹ Ως την εποχή της εχθρικής κατοχής. Όπου και πιο κάτω γίνεται λόγος για καταφύγια, ορεινά ξενοδοχεία, κτλ. Εννοείται η προπολεμική εποχή.

Ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά. Προσπέλαση.

4. Η γεωλογική σύσταση και του βουνού αυτού δεν είναι διάφορη από τα γειτονικά: ασβεστόλιθοι και κερατόλιθοι ποικίλουν την εξωτερική του όψη, πάνω σε στρώμα από φλύσχη.

5. Ξεχωριστή σημασία έχει το Παναχαϊκό για το σκι. Το ύψος του και η θέση του, ελεύθερη προς τα βορινά, δημιουργούν προιμότερη και διαρκέστερη χιόνωση. Οι αναβάσεις διευκολύνονται με την καλή συγκοινωνία και το άρτιο καταφύγιο. Υπάρχουν πλαγιές εύκολες και άλλες πολύ δύσκολες που είναι και οι χαμηλότερες (κατάβαση Βωδιά). Οι λάκκες γύρω στο Πρασούδι και οι πλαγιές της ψηλής κορυφής είναι κατάλληλες για αρχάριους.

6. Οι αναβάσεις στο Παναχαϊκό αρχίζουν συνήθως από την τοποθεσία Ζάστοβα (συνοικισμός τσοπάνηδων που κατοικείται μονάχα το καλοκαίρι), τέρμα του δημοσίου δρόμου από την Πάτρα.

Κλωκός

Μορφολογία

1. Συνολικά αποτελείται από έναν ιδιαίτερο ορεινό όγκο, που περικλείεται στα ανατολικά από τα αντερείσματα του Χελμού, στα νότια από τα πρόβουνα του Χελμού και του Ερυμάνθου και στα δυτικά του Παναχαϊκού.

2. Η κορυφή (1780) βρίσκεται σε κοντινή σχετικά απόσταση από την παραλία (Αίγιο), ώστε με την απότομη έξαρση της δίνει στο συγκρότημα ένα έκδηλο χαρακτήρα ψηλού βουνού.

3. Και εδώ η ρεματιά του Σελινούντα χωρίζει το βουνό σε δύο τμήματα, το ανατολικό που περιλαμβάνει και την κορυφή και το δυτικό.

4. Στα χαμηλώματα επικρατούν χωματόβουνα καλλιεργήσιμα, που αλλάζουν στο οροπέδιο του Αγίου Γεωργίου (κατάλληλο για αεροδρόμιο) σε ορεινή διαμόρφωση. Ο όγκος της κορυφής, που αρχίζει αμέσως μετά το οροπέδιο, παρουσιάζει κυρίως ασβεστολιθικά πετρώματα με τάση απότομων καμπυλοτήτων προς τα ανατολικά, τα δυτικά και τα νότια.

5. Στα ανατολικά η ραχοκοκαλιά της κορυφής στενεύει τόσο, ώστε από το οξύτερο σημείο της, όπου το ορεινό ξενοδοχείο της Φτέρης, να δίνεται εκτεταμένη θέα στα γύρω βουνά και στις, με το απότομο χαμηλώμα του Κλωκού, σχηματιζόμενες κοιλάδες, που τον χωρίζουν από αυτά. Προς τα νότια οι πλαγιές της κορυφής είναι αρκετά απότομες καθώς και προς τα δυτικά. Νοτιοανατολικά της κορυφής οι πλαγιές της περικλείουν το χωριό Φτέρη και συνεχίζονται προς όλες τις διευθύνσεις με σύμπλεγμα από χαμηλά χωματόβουνα.

Ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά.

6. Στην γεωλογική σύσταση του βουνού επικρατεί ο σχιστόλιθος. Οι απότομες πλαγιές γύρω από την κορυφή παρουσιάζουν αρκετό ενδιαφέρον και αποτελούν κατάλληλο πεδίο αναρριχητικής ασκήσεως. Σε λίγα όμως σημεία είναι απρόσιτες με κοινή εξάρτηση.

7. Το σκι δεν μπορεί να χρησιμεύσει πολύ γιατί τα χαμηλώματα είναι πυκνά δασωμένα και οι πλαγιές της κορυφής απότομες. Γύρω από το χωριό Φτέρη υπάρχουν πλαγιές αρκετά κατάλληλες, αν και το χιόνι τους δεν είναι συνήθως αρκετό, αφού δεν είναι εκτεθειμένες στον βοριά.

8. Τουριστικά ο Κλωκός έχει μεγάλες δυνατότητες. Η θέση του κοντά στην σιδηροδρομική γραμμή και στο Αίγιο (λιμάνι με τακτική ατμοπλοϊκή συγκοινωνία) μπορεί να του φέρει πολλούς επισκέπτες (υπάρχει καθώς είδαμε μικρό ορεινό ξενοδοχείο κοντά στη Φτέρη). Οι φυσικές καλλονές του βουνού μπορούν να προσελκύσουν και πολλούς περαστικούς, γιατί ο Κλωκός συνδέεται στενά με τον Χελμό και το Ερύμανθο και αξίζει να περιληφθεί και αυτός στην διαδρομή που θα γίνει στα ψηλά εκείνα και πλέον πολυσύχναστα βουνά.

Διαδρομές

- α) Αίγιο – χωριό Φτέρη – κορυφή – κατάβαση προς Μοναστήρι Ταξιαρχών.
- β) Εξερεύνηση της νότιας πλαγιάς της κορυφής και των γύρω αντερεισμάτων, με κατάβαση σε σημείο του δημοσίου δρόμου Πατρών – Καλαβρύτων.

Ερύμανθος

1. Το δεύτερο από τα τρία πιο ενδιαφέρονται βουνά του Μοριά (Ταύγετος – Ερύμανθος – Χελμός) συνδυάζει αλπική διαμόρφωση με μαλακά και δασωμένα χαμηλώματα.

Μορφολογία

2. Από μακριά (από τα Καλάβρυτα π.χ.) ο Ερύμανθος παρουσιάζει όψη οροσειράς που θυμίζει γοτθική εκκλησία, με πλήθος οξυκόρυφων πύργων και πυργίσκων. Τον αποτελεί ένας όγκος προς τα βόρεια και ανατολικά, από τον οποίον ξεχωρίζουν κατά τα δυτικά ο απλόχωρος κώνος της ψηλότερης κορυφής, του Ωλονού (2228), και νοτιότερα η ραχοκοκαλιά της δεύτερης σε ύψος κορυφής που, ελάχιστα χαμηλότερη (2220), έχει πάρει το όνομα του βουνού (Ερύμανθος – Προφήτης Ηλίας).

3. Ο βασικός όγκος παρουσιάζει στα χαμηλά σχηματίζονται πολλά αλλεπάλληλα χρονοειδή ανοίγματα που στενεύοντας στα χαμηλά σχηματίζουν ρεματιές. Στη σύσταση του εδάφους κυριαρχεί ο φλύσχης. Στα ανατολικά το ελατόδασος είναι πυκνό ως την κορυφή Καλλιφώνι (1998), που αποτελεί το ψηλότερο σημείο του όγκου αυτού. Στις δυτικές πλαγιές τα δάση γίνονται αραιότερα.

4. Οι δυτικές πλαγιές του κύριου αυτού όγκου συνδέονται με ένα στενό διάσελο (Στάνη Κατσιδήμα περίπου 2000) προς την κορυφή Ωλονός. Νοτιότερα συνεχίζονται οι πλαγιές σε απότομη χωματένια μορφή και καταλήγουν σε σύμφυση με το ανατολικό άκρο της ραχοκοκαλιάς της δεύτερης σε ύψος κορυφής Προφήτης Ηλίας. Το πέρασμα κατά μήκος της πλαγιάς αυτής, ανάμεσα στις βάσεις των δύο κορυφών, είναι κάπως δύσκολο σε εποχή χιμιάνα, μάλιστα με γλιστερό χώμα ή χιόνι.

5. Η κορυφή Ωλονός αποτελεί, καθώς είδαμε πιο πάνω, ένα απλόχωρο κώνο. Η ανάβαση του από την Στάνη Κατσιδήμα απαιτεί 45' και δυσχεραίνεται αρκετά από κατεσπαρμένους βράχους ή αποσαθρωμένη επιφάνεια και πετρώματα. Στις νότιες και τις δυτικές πλαγιές της, που βλέπουν προς τον Αχαϊκό κάμπο, σχηματίζεται ένα πυκνό, καινούργιο ελατόδασος.

6. Η δεύτερη κορυφή (Προφ. Ηλίας) βρίσκεται σε κάποιο σημείο μιας στενόμακρης ράχης, που αρχίζει από τις νότιες πλαγιές του βασικού όγκου, νοτιότερα από την τοποθεσία Στάνη Κατσιδήμα και τον Ωλονό. Και η κορυφογραμμή ακόμα, καθώς και οι πλευρές της ράχης, είναι βραχώδες και πολύ ψηλά κομματιασμένη ώστε, στα ανατολικά της ιδίως, να επιβραδύνεται πολύ η πορεία. Η διάβαση καλλίτερα ακολουθεί ακριβώς την κορυφογραμμή, με ωραία θέα προς τις τόσο λίγο γνωστές ορεινές διαμορφώσεις της Φολόης (κορυφή Αστράς 1755, χαρακτηριστική πυραμίδα). Προς τα δυτικά οι βράχοι αραιώνουν και παρουσιάζονται μάλιστα μερικές χωματένιες πτυχές, για να υποχωρήσουν και πάλι μπρος στην καθαρά βραχώδη ασβεστολιθική σύσταση της πλαγιάς, που χαμηλώνει προς τον Αχαϊκό κόλπο. Αν ξαναρθούμε στα ανατολικά βλέπουμε ότι αρκετά σημαντικά κομμάτια του βασικού όγκου – που δεν εμφανίζει τίποτε το ιδιαίτερο σε αλπική διαμόρφωση – χωρίζονται από αυτόν με κάπως χαμηλά διάσελα. Έτσι ξεχωρίζουν οι κορυφές Καλλιφώνι (1998), Μαχαιράς (1876) και Μιουγγίλα. Επίσης η διάβαση της Χαλανδρίτσας χωρίζει κατά τα βόρεια ένα κομμάτι του κυρίου όγκου, τον Αγιοβλασίτικο Ερύμανθο. Και τα κομμάτια αυτά δεν έχουν διαφορετική σύσταση. Τις ίδιες απλόχωρες καμπύλες του βασικού όγκου και τα ίδια πυκνά ελατοδάση.

Γεωλογική σύσταση. Χλωρίδα. Νερά.

7. Τα κύρια γεωλογικά συστατικά του βουνού είναι κερατόλιθος, πλακώδης ασβεστόλιθος (και μερικές άλλες κατηγορίες από τον ίδιο) και φλύσχης.

8. Εκτός από τα άφθονα ορεινά ρέματα, που κατεβαίνουν ανώνυμα στους γύρω κάμπους, στα νότια σχηματίζεται ο ομώνυμος με το βουνό ποταμός Ερύμανθος. Έχει την αρχή του στις νότιες πλαγιές του κύριου όγκου και της ψηλότερης κορυφής. Στον δρόμο του όμως δέχεται και όλα τα νερά της ανατολικής πλαγιάς της Φολόης.

9. Το βουνό είναι στις χαμηλότερες πτυχές του πυκνά δασωμένο από έλατα.

Ιστορία. Συγκοινωνίες. Τουριστική άποψη.

10. Ο Ερύμανθος, ο Ταύγετος και η Κυλλήνη (Ζήρεια) είναι τα βουνά του Μοριά που αναφέρει ο Όμηρος. Η κατοπινή ιστορία, ενώ βρίσκεται σε κάποια αλληλεπίδραση με τον Ταύγετο, δεν ασχολήθηκε με τον Ερύμανθο. Στους χρόνους μονάχα της Φραγκοκρατίας η βαρωνεία της Χαλανδρίτσας, που είχε την έδρα της στην ομώνυμη τοποθεσία της διαδρομής Πατρών – Καλαβρύτων, φέρνει για λίγο το όνομα του Ερύμανθου στο ιστορικό προσκήνιο.

11. Για τον ορειβάτη ο Ερύμανθος έχει το πιο ποικίλο ενδιαφέρον. Η εξερεύνηση του βασικού όγκου με τα πυκνά του δάση πρέπει να έχει μεγάλο ενδιαφέρον, ενώ οι καλοκαιρινές και χειμερινές αναβάσεις στις δυτικές πλαγιές του και στις δύο ψηλές κορυφές προσφέρουν θέληγτρα, τόσα όσα λίγα βουνά.

Ο αυτοκινητόδρομος Καλαβρύτων – Πατρών δημιουργεί, με μια σύντομη διακλάδωση προς το Χάνι Μίχα, όπου βρίσκεται καλά οργανωμένος θερινός συνοικισμός (ξενοδοχείο και ξύλινες καλύβες), κατάλληλο ορμητήριο σε ύψος 1000 μ. περίπου. Ο δρόμος Καλαβρύτων – Πύργου επιτρέπει την προσπέλαση των ανατολικών και νότιων τμημάτων, ενώ κυρίως για την επιστροφή, προσφέρεται ο αυτοκινητόδρομος Πατρών – Ερυμάνθειας.

12. Χιονοδρομικές αναβάσεις στην περιοχή των ψηλών κορυφών παρέχουν μεγάλο ενδιαφέρον και διευκολύνονται από την βάση στο Χάνι Μίχα και τα τσοπανοκάλυβα και άλλα κτίσματα (τυροκομεία κλπ.), στη θέση Κατσιδήμα.

Διαδρομές

α) Από Χάνι Μίχα – Στάνη Κατσιδήμα (με ανάβαση ψηλής κορυφής). Κατόπιν ανάβαση στην κορυφή Ερύμανθος και κατάβαση στο χωριό Ερυμάνθεια (Καλέντζι), δημόσιος δρόμος προς Πάτρα, ή αντιθέτως.

β) Από Χάνι Μίχα – Μονή Αγ. Βλασίου – κορυφή Αγιοβλασίτικου Ερυμάνθου.

γ) Από Χάνι Μίχα – κορυφή Καλλιφώνι, με κατάβαση προς το διάσελο που ξεκινά από την θέση Στλανη Κατσιδήμα και από εκεί προς την ψηλή κορυφή, με κατάβαση στο χωριό Καλέντζι, ή προς την κορυφή Ωλονός με επιστροφή στο Χάνι Μίχα.

Φολόη

1. Ξεχωριστό ίσως βουνό, αν και θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως αφού δεν την χωρίζουν από τον Ερύμανθο διάσελα χαμηλά, αποτελεί συνέχεια του βουνού αυτού.

2. Ο κύριος όγκος της Φολόης περιορίζεται ανατολικά από την κοιλάδα του ποταμού Ερύμανθου, βόρεια από χαμηλές πτυχές που ξεκινούν από την κορυφή Ερύμανθος, και δυτικά από τα χωματόβουνα που καταλήγουν στον κάμπο της Ηλείας. Σχηματίζεται στην βορινή πλευρά του βουνού η κορυφή Αστράς (1755) σε σχήμα πυραμίδας.

3. Γενικά το βουνό δεν έχει μεγάλη βλάστηση. Επικρατούν χαμόκλαδα.

4. Η νότια παρυφή του διαπλατύνεται σε εκτεταμένο οροπέδιο, που αρχίζει νοτιότερα από το χωριό Δίβρη και φθάνει ως του Λάλα, κατάφυτο από αγριοβελανιδιές, ίσως το μεγαλύτερο σε έκταση δάσος του είδους αυτού στην Πελοπόννησο.

5. Το βουνό διασχίζει ο δημόσιος δρόμος Καλαβρύτων – Πύργου και έτσι η ανάβαση του ευκολύνεται.

Χελμός

Μορφολογία

1. Το πιο εκτεταμένο σε μήκος βουνό του βορινού τείχους. Αποτελείται από τον δυτικό όγκο (ψηλές κορυφές) και τον νότιο. Ανάμεσα τους, σε μεγάλη απόσταση, βρίσκεται μια αλληλοδιαδοχή από ψηλές δασωμένες ράχες που, πολύ σχηματικές παρμένες, έχουν όψη σαμαριού.

2. Το συγκρότημα των ψηλών κορυφών έχει στα δυτικά του έκδηλη τάση σφαιρικών καμπυλοτήτων. Οι δυτικές και οι νότιες πλαγιές του ανεβαίνουν εύκολα. Λιγότερο εύκολα οι βόρειες, όπου αρχίζει κάπως βαθμιαία η απότομη κλίση της ανατολικής πλευράς. Περίπου στα 1700 μέτρα, ανάμεσα στα απλόχωρα αντερείσματα των κορυφών, ανοίγεται η χαρακτηριστική λάκκα Ξερόκαμπος. Οι κορυφές υψώνονται ανατολικά απ' αυτή και εξακολουθούν και μετά το ύψος της να είναι ευπρόσιτες. Η ανατολική όμως όψη τους είναι τόσο βραχώδης και απότομη, που η μορφή της μπορεί να εξηγηθεί με ένα τιτανικό χτύπημα που καταφέρθηκε στην κορυφή και προκάλεσε κατακόρυφη διάσπαση του όγκου της και κατάρρευση ολόκληρου του ανατολικού της τμήματος, ως ύψος 1000 και λιγότερο μέτρων. Οι ανατολικές πλαγιές είναι προσιτές μόνο με αναρρίχηση. Μονάχα η ρεματιά της Στυγός που τις διασχίζει προσφέρει διάβαση, η οποία, με κάποια προσοχή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και χωρίς ορειβατική εξάρτυση.

3. Οι ψηλές κορυφές του Χελμού παρουσιάζουν, καθώς είδαμε, προς το μέρος του Ξερόκαμπου, δηλ. κατά τα βορειοδυτικά, καμπυλότητες με σχεδόν σφαιρική τάση, που την ακολουθούν και τα αντερείσματα τους ως το υψίπεδο αυτό. Π.χ. το ύψωμα Αυγό πολύ χαρακτηριστικό, καθώς φαίνεται από το μονοπάτι Καλαβρύτων – Ξερόκαμπου (είναι το πρώτο δεξιά από το μονοπάτι αυτό καθώς φθάνουμε στο υψίπεδο). Η βαθμιαία ανύψωση των αντερείσμάτων αυτών δημιουργεί μια κυκλοτερή κορυφογραμμή, που περιβάλλει τον Ξερόκαμπο από τα δυτικά έως τα νότια και διευκολύνει την ανάβαση προς τις κορυφές από τα ΔΔΝ, ως του Πουλιού την Βρύση, όπου η τοξοειδής κορυφογραμμή συμφύεται με τις κορυφές. Εδώ καταλήγει και μια χούνη, που αρχίζοντας από τον Ξερόκαμπο οδηγεί κατευθείαν προς το σημείο της συμφύσεως της κυκλικής κορυφογραμμής προς τον τελικό όγκο των κορυφών. Είναι φανερό πως στο σημείο αυτό της συμφύσεως δημιουργείται διάσελο, που παρέχει μάλιστα την πιο εκτεταμένη θέα στα δυτικά του Χελμού βουνά. Εδώ, σε ελάχιστη απόσταση από του Πουλιού την Βρύση, έχει ιδρυθεί το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. που είναι μαζί με το Α' του Ολύμπου, το ψηλότερο στην Ελλάδα (2100 μ.) και βρίσκεται στην καλύτερη ορεινή τοποθεσία από κάθε άλλο. Είναι εξαιρετικά εκτεθειμένο στους ανέμους που αναμοχλεύουν το πέπλο της ομίχλης τις χειμωνιάτικες νύχτες.

4. Ακολουθώντας το διάσελο του καταφυγίου στον άξονα του προς τα ανατολικά, ψηλώνουμε λίγο και βρισκόμαστε σε ευρύχωρο υψίπεδο, σε ύψος όχι πολύ λιγότερο από 2200 μ. Σε ανοιξιάτικη ή καλοκαιρινή μέρα κάνει εντύπωση η ζωηρή φωτεινότητα του οροπεδίου αυτού, με το όνομα Θανασάδες, που διαγράφει τόξο ανοικτό προς τα ανατολικά. Στην αριστερή του άκρη (βορινή) βρίσκεται η κορυφή Νεραϊδόραχη και στη δεξιά (νότια) η ψηλότερη, Αετόραχη. Η τελευταία καθώς φαίνεται από το μέσο του οροπεδίου ή τη Νεραϊδόραχη δείχνει καθαρά την εικόνα μιας απλωμένης φτερούγας πουλιού, που σχηματίζεται με κατάλληλη διάταξη σχιστολιθικών στρωμάτων.

5. Ανατολικά από το σημείο εισόδου στους Θανασάδες και στην κατεύθυνση του διασέλου του καταφυγίου, οδηγεί μια πολύ ρηχή πτυχή το Άλογοδιάσελο. Στην έξοδο του από ανατολικά αρχίζει η ρεματιά της Στυγός.

6. Ο μεσαίος όγκος χωρίζεται από τον νότιο με το ρέμα του Κράθι (ροή προς τα βόρεια περίπου) στο οποίο καταλήγει με κάμψη ορθής γωνίας η ρεματιά της Στυγός. Η ρεματιά του Κράθι δέχεται και τα νερά από τα υψώματα που περικλείουν από τα νότια τη

Στύγα και προχωρούν ανατολικότερα από τον καταρράκτη της για να συμπλεχθούν με τις ράχες του μεσαίου όγκου. Η διάβαση από το σημείο της συμπλοκής αυτής είναι πολύ δύσκολη.

7. Η μορφή του μεσαίου όγκου δεν έχει τίποτε ξεχωριστό. Οι αυστηρές γραμμές των κορυφών, καθώς φαίνονται από τα ανατολικά, αμβλύνονται σε πυκνά δασωμένες ράχες.

8. Τον νότιο όγκο (γενική ονομασία Ταρτουβάνα) που κρέμεται πάνω από την κοιλάδα της Φενεού χαρακτηρίζει η κορυφή Τριανταφυλλιά (περίπου 2100) σε μορφή ορθού κυλίνδρου, με απλόχωρο θόλο που ξεπροβάλλει από τον κάλυκα που σχηματίζουν τα γύρω αντερείσματα σε αρκετό ύψος.

Γεωλογική σύσταση. Χλωρίδα. Νερά.

9. Σε βάση ασβεστολιθών πετρωμάτων, ξεσχισμένων από διαβρώσεις που χρονολογούνται από τις παλαιότερες γεωλογικές περιόδους (οι πτυχές της έχουν κατεύθυνση προς τα ΒΔ), υπήρχαν μικροί παγετώνες.

Τα πετρώματα του Χελμού είναι κυρίως ασβεστόλιθοι διαφόρων κατηγοριών (Τριπόλεως, Ωλονού, κλπ.), κερατόλιθοι, σχιστόλιθοι. Υπάρχουν και στρογγυλώματα από φλύσχη.

10. Πυκνά ελατοδάση καλύπτουν το βουνό ως τα 1900 μέτρα περίπου.

11. Παλαιότερα ελυμαίνοντο τον Ξερόκαμπο και τις γύρω πλαγιές επικίνδυνες για τους ανθρώπους αγέλες λύκων. Τώρα έχουν εκλείψει.

12. Από τον Χελμό ξεκινά προς τα βόρεια ο ποταμός Κράθις. Οι πηγές του είναι ο καταρράκτης της Στυγός. Εκβάλλει κοντά στην Ακράτα. Και ο ονοματοποιημένος Βουραϊκός αντλεί τα περισσότερα νερά του από τις πλαγιές του Χελμού. Η κοίτη του, σχηματισμένη μέσα σε ορθοπλαγιές του Χελμού δεξιά, και των αντερεισμάτων του Κλωκού αριστερά, με μια γιγαντιαία κλιμάκωση βραχωδών όγκων που δημιουργούν πολυθόρυβους καταρράκτες, σκιασμένους με πλατάνια, προκαλεί μεγάλη αίσθηση στον ορειβάτη. Γι' αυτό οι επισκέπτες του βουνού πρέπει καμιά φορά να παραλείψουν το ταξίδι με το παράλληλο στην ρεματιά οδοντωτό σιδηρόδρομο και να διασχίσουν σε αμεσότερη επαφή τη ρεματιά.

Κατά τα νότια ο Ερύμανθος δέχεται και πολλά νερά του ομώνυμου βουνού. Από τις νότιες πλαγιές πιθανόν του Χελμού, άλλ' εξ ίσου πιθανός του Σαϊτά (βλ. Το Αρκαδικό Υψίπεδο), με κατεύθυνση γενικά νοτιοδυτική, πηγάζει ο Λάδων που διασχίζει σχεδόν παράλληλα προς τον Χελμό τα απλόχωρα χαμηλώματα μεταξύ του βουνού αυτού και της βορινής κορυφής του Αρκαδικού Υψιπέδου. Η ρεματιά του είναι μοναδική στον Μοριά και από τις πιο ενδιαφέρουσες στην Ελλάδα.

Ο Ερύμανθος, ο Λάδων προμηθεύουν τα περισσότερα νερά στον Αλφειό που, μικρό σχετικά ποτάμι, κατεβαίνει από τα βουνά της Γορτυνίας για να συμβάλει με αυτούς κοντά στην Ολυμπία.

Ιστορία. Συγκοινωνίες. Τουριστική άποψη.

13. Υποστηρίζεται πως ο Χελμός συμπίπτει με τα αρχαία Αροάνεια. Οι μαρτυρίες είναι τόσο λίγες ώστε η εκδοχή αυτή επικρατεί αφού δεν βρίσκεται υλικό για να αντικρουστεί.

14. Ο Χελμός συνδέεται περισσότερο με την μυθολογία παρά με την ιστορία. Στα νερά της Στυγός βλέπει η αρχαία μυθολογία μια τοποθεσία που αρμόζει για να αποτελέσει τη σκηνή του φοβερού όρκου των Θεών. Και πραγματικά καμιά άλλη σε όλα τα ελληνικά βουνά, δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει ότι ταιριάζει περισσότερο. Αυτό ακριβώς δείχνει πως ο αρχαίος κόσμος, από τους προϊστορικούς χρόνους, γνώριζε λεπτομερώς τα βουνά.

15. Η φραγκοκρατία περιέλαβε το βουνό στην βαρονία των Καλαβρύτων. Το όνομα των βαρόνων de la Tremouille αποθανατίζει το χαρακτηριστικά οξυκόρυφο και ελατόσκεπο ύψωμα με το όνομα Τρεμουλάς, που βρίσκεται αριστερά, κοντά στην είσοδο του Ξερόκαμπου από το μονοπάτι Καλαβρύτων.

16. Το βουνό μπορεί να προσπελασθεί ευκολότερα από τα Καλάβρυτα, τέρμα του οδοντωτού σιδηροδρόμου και του αυτοκινητόδρομου από την Πάτρα. Από εκεί τέσσερες ώρες υπεραρκούν για το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ., που βρίσκεται καθώς είδαμε πιο πάνω, πολύ κοντά στις κορυφές και τη χαράδρα της Στυγός.

Την τελευταία καλύτερα την κατεβαίνουμε, γιατί αντίθετα οι δυσκολίες πολλαπλασιάζονται. Φθάνουν 3.30' – 4 ώρες πορείας για το χωριό Γουναριάνικα ξεκινώντας από το καταφύγιο. Στην κατάβαση ακολουθούμε από την γέννηση του το ρέμα του Κράθι, που στην αρχή του είναι μια πολύ απότομη, αλλά ρηχή, με αλληπάλληλους καταρράκτες τροφοδοτούμενους από τα χιόνια, ρεματιά. Το ρέμα αποτελεί το βυθό της μεγάλης χοάνης η οποία πλαισιώνεται από την τοξοειδή κορυφογραμμή που συγκλίνει κατά τα ανατολικά. Χαμηλότερα η χοάνη στενεύει και γίνονται πιο κυριαρχικές οι σχιστολιθικές διαμορφώσεις των γύρω βράχων, σε σχήματα βαθιά ρυτιδωμένα και κομματισμένα. Όσο χαμηλότερα προχωρούμε, αν μάλιστα συμπέσει να είναι η πορεία απογευματινή, τόσο γίνεται το περιβάλλον εντελώς ξέχωρο και σπάνιο, ίσως μοναδικό, και μπορεί να υποστηριχθεί ότι προσομοιάζει σε τοπίο Σελήνης. Η εντύπωση κορυφώνεται στο αντίκρισμα του καταρράκτη της Στυγός που σχηματίζεται στην αριστερή πλαγιά, μονοκόμματη σκοτεινόχρωμη πλάκα 100-120 μέτρων ύψους. Το μόνο πέρασμα για να συνεχισθεί η πορεία προς τα κάτω είναι τόσο κοντινό στο σημείο που πέφτουν τα νερά του καταρράκτη ώστε να είναι προβληματική η διάβαση του σε εποχή μεγάλης ροής.

17. Ο Χέλμος απέκτησε ωρίς το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. και έτσι συγκεντρώνει ανέκαθεν πολλούς χιονοδρόμους. Το καταφύγιο είναι χτισμένο τόσο ψηλά ώστε τα οροπέδια γύρω από την κορυφή είναι ευκολότερα προσιτά και αποτελούν ως τώρα τα μοναδικά πεδία σκι στην Ελλάδα που εξυπηρετούνται από ένα τόσο κοντινό καταφύγιο.

18. Γενικά τα ορεινά σπορ βρίσκουν στον Χέλμο ιδεώδες ευκαιρίες, ιδίως για εξερευνησεις στην ανατολική πλαγιά του βορινού όγκου και στην χαράδρα της Στυγός.

Διαδρομές

Καλάβρυτα ή Μέγα Σπήλαιο – Ξερόκαμπος – Καταφύγιο Ε.Ο.Σ.

Μαζείικα ή Σούδενα - Καταφύγιο Ε.Ο.Σ. Από εκεί κορυφές. Κατάβαση στη Στύγα – Μεσορούγι – Σόλο – Ζαρούγλα – νότιες κορυφές – Φενεό ή Σαραντάπηχο.

Ζήρεια

Μορφολογία

1. Πολύ σχηματικά, η εικόνα του βουνού αυτού είναι εκτεταμένη πυραμίδα. Ξεχωρίζουν καθαρά οι ακμές των πλευρών της καθώς ψηλώνουν προς την τελική κορυφή, αν και κάπως ακανόνιστα, π.χ. εκείνη που ξεκινά από τα ΝΝΑ του καταφυγίου του Ε.Ο.Σ., αμέσως μετά το μονοπάτι προς τα πριόνια και ψηλώνει περνώντας από την τοποθεσία Λάκκα προς την κορυφή (2376).

2. Νοτιότερα από την κορυφή σχηματίζεται ένα μικρό οροπέδιο, ο κάμπος της Ζήρειας, που κυριαρχείται από τον ψηλότερο όγκο της. Το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. βρίσκεται στην πλαγιά ενός υψώματος που περιορίζει το οροπέδιο αυτό προς τα νότια. Οι βορινές παρυφές του οροπεδίου κατεβαίνουν όχι πολύ απότομα στα χαμηλώματα.

3. Και εδώ έχουμε την μεγάλη ρεματιά της Φλαμπουρίτσας (αρχαία ονομασία: ποταμός Σύθας) που εισχωρεί ως την καρδιά του βουνού. Αρχίζει λίγο χαμηλότερα από την κορυφή Πλάκα, με κατεύθυνση προς τα νότια και περνά μέσα από πυκνά ελατόσκεπες πλαγιές. Τα νερά της κινούν μερικά πριόνια. Με τη ρεματιά αυτή ξεχωρίζει κατά τα ανατολικά ιδιαίτερος ορεινός όγκος η Πέρα Ζήρεια ή Γυμνό Βουνό (2115).

4. Άλλη χαράδρα, πολύ ψηλότερη και ρηχή, οδηγεί από τις λάκκες του καταφυγίου προς τα βορινά χαμηλώματα και τα Άνω Τρίκαλα.

5. Προς τα ανατολικά ορίζει το βουνό το οροπέδιο της Στυμφαλίας, προς τα νότια οι ράχες που χωρίζουν τη Στυμφαλία από τη Φενεό και η Φενεός. Προς τα δυτικά απλόχωρα υψίπεδα δημιουργούν ένα σύνδεσμο με το Χελμό. Εδώ βρίσκεται το Σαραντάπηχο, κέντρο παραθερισμού.

Γεωλογική σύσταση. Χλωρίδα

6. Σε αντίθεση προς την ενιαία όψη που έχει η Ζήρεια προς τα έξω έρχεται ο εσωτερικός της πλούτος διαμορφώσεων, εκτός από τον σχηματισμό κοιλάδων, ο οποίος δεν είναι τόσο πολύπλοκος, όπως π.χ. στο Χελμό. Και εδώ επικρατεί ο ασβεστόλιθος. Μεταξύ των ασβεστολιθικών πετρωμάτων βρίσκονται και μερικά κροκαλλοπαγή. Στα ανώτερα ύψη είναι έκδηλες διαβρώσεις καρστικής μορφής. Τα προϊόντα τους είναι κυρίως εκτεταμένες σάρες. Οι ερευνητές βρίσκουν υπολείμματα παγετώνων.

7. Τα ελατοδάση της Ζήρειας είναι πυκνά στα χαμηλώματα. Εκλείπουν όμως αρκετά χαμηλότερα από άλλα βουνά.

Ιστορία . Συγκοινωνίες.

8. Το βουνό είναι η αρχαία Κυλλήνη. Υπάρχουν ίχνη της λατρείας του Ερμή: το ομώνυμο σπήλαιο που δεν απέχει πολύ από το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Βρίσκεται νοτιοανατολικά απ' αυτό, κοντά στην κορυφή του υψώματος του Πουλιού ο Όχτος (1760) και στην πλαγιά του που βλέπει προς τη ρεματιά της Φλαμπουρίτσας. Η σπηλιά αποτελείται από αλληλοδιάδοχους θαλάμους με σταλακτίτες.

9. Και το βουνό αυτό βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα όσο και ο Παρνασσός. Το προσεγγίζουν αυτοκινητόδρομοι ως τα Τρίκαλα της Κορινθίας και από τα νότια ως τα Κιόνια της Στυμφαλίας. Υπό κατασκευή βρίσκεται η προέκταση του προς τη Καστανιά και τη Γκούρα. Μπορεί λοιπόν να συγκεντρώνει ολοένα περισσότερους επισκέπτες, κυρίως για χειμερινά σπορ. Εκτεταμένα πεδία σκι βρίσκονται σε όλες τις πλαγιές ολόγυρα από την ψηλή κορυφή, πολύ ευπρόσπιτες χάρη στο καταφύγιο του Ε.Ο.Σ.

Διαδρομές

Α) Άνω Τρίκαλα - Καταφύγιο Ε.Ο.Σ. με κατάβαση προς:

α) Σαραντάπηχο, στις απλόχωρες πτυχές μεταξύ Ζήρειας και Χελμού.

β) Χωριό Γκούρα στη λεκάνη της Φενεού. Από εκεί εύκολη προσπέλαση του Σαϊτά (Μαινάλου) ή Σκίπιζας ή και του δημόσιου δρόμου Καστανιάς - Στυμφαλίας - Κιάτου.

γ) Το χωριό Κιόνια, επάνω στον αυτοκινητόδρομο Καστανιάς - Κιάτου στην όχθη της Στυμφαλίας (ενδιαφέροντα ερείπια γοτθικής εκκλησίας των χρόνων της Φραγκοκρατίας).

δ) Ρεματιά Φλαμπουρίτσας και διάβαση της από το ψηλότερο σημείο της ως την έξοδο της κοντά στα Άνω Τρίκαλα.

Β) Άνω Τρίκαλα - Καταφύγιο Ε.Ο.Σ. - Σπηλιά Ερμή - Κορυφή - Πέρα Ζήρεια με κατάβαση στο χωριό Μάρκαντζη ή αντιθέτως.

Βουνά Αργολιδοκορινθίας

1. Αφθονούν εδώ χαμηλά υψώματα που καταλήγουν ενίοτε σε κορυφές με κάποιο ενδιαφέρον.

2. Το Αραχναίο (1198), αποτελεί μια έξαρση του οροπεδίου όπου το Ασκληπιείο της Επιδάουρου.

Συγγνά γυμνό και ξερό απαιτεί ίσως περισσότερο κόπο και απασχόληση στο ανέβασμα του από ένα ψηλό βουνό. Έχει όμως κατά τον χαρακτήρα του - ψιλοσπασμένοι ασβεστολιθικοί βράχοι με θαμνώδη βλάστηση - αρκετό θέλητρο.

3. Ο κύριος όγκος του έχει κατεύθυνση από τα ανατολικά προς τα δυτικά. Συνεχίζεται προς τον κάμπο των Μυκηνών με χαμηλές πτυχές, για να σχηματίσει εκεί τα ογκώδη υψώματα (742 και 731), που συμβάλλουν στην καταθλιπτική εντύπωση του μυκηναϊκού τοπίου.

4. Η ανάβαση μπορεί να γίνει με ξεκίνημα από το Ασκληπιείο (όπου φθάνει κανείς ή από το Ναύπλιο ή από την παραλία της Επιδαύρου), ή από τις Μυκίνες, περνώντας από το χωριό Λίμνες.

5. Λινό. Το βουνό των Μεθάνων είναι ένα από τα λίγα ηφαιστιογενή όρη του τόπου. Εκτός αυτού έχει κάποιο ενδιαφέρον ιδίως για την επισκόπηση των πέριξ.

6. Το αυτό μπορούμε να πούμε για το Δίδυμο (1112), που γεμίζει την χερσόνησο της Ερμιόνης.

ΤΟ ΑΡΚΑΔΙΚΟ ΥΨΙΠΕΔΟ

Αρχίζοντας από την νοτιοανατολική του γωνιά, εκεί που προσεγγίζει τον Πάρωνα, μπορούμε να απαριθμήσουμε τα ακόλουθα βουνά που το περικλείουν: Παρθένιο (1217), βορειότερα Αρτεμίσιο (1772). Στην γωνιά της ανατολικής και της βόρειας πλευράς βρίσκονται οι ράχες της Σκίπιζας (1930) που συνεχίζονται προς τα δυτικά ως την συνάντησή τους με τον Σαϊτά (1813) και το Μαίναλο. Το Μαίναλο βρίσκεται μάλλον στο εσωτερικό του υψιπέδου. Επειδή όμως δεν χωρίζεται με χαμηλώματα από τον Λύκαιο μπορεί να γίνει και γι' αυτό λόγος, σαν μια συνέχεια των υψωμάτων που περικλείουν το αρκαδικό οροπέδιο.

Παρθένιο

Είναι η πυραμίδα που μετά τον Αχλαδόκαμπο έχουν δεξιά τους όσοι ταξιδεύουν με τον σιδηρόδρομο προς Τρίπολη. Από τον δημόσιο δρόμο βρίσκεται αριστερά.

Η γύμνια της υπογραμμίζει την ασκητική λιτότητα των βουνών, ιδιαίτερα της Μαντινείας (Παρθενίου και Αρτεμισίου) ανάμεσα στα άλλα αρκαδικά.

Αρτεμίσιο

1. Μεγαλύτερο σε έκταση και ύψος βουνό. Βρίσκεται βορειότερα από το Παρθένιο. Το έχουν δεξιά τους οι ταξιδιώτες προς την Τρίπολη ενώ περνούν τις θηλιές του δημοσίου δρόμου μετά τους Μύλους προς τον Αχλαδόκαμπο.

Γενικά αποτελείται από ένα συγκρότημα υψωμάτων, με σφαιρικής τάσης καμπυλότητες, που διαιρείται σε διάφορες ράχες από τα συνηθισμένα ορεινά ρέματα. Στο συγκρότημα επικάθεται ο μικρός βραχώδης θόλος της ψηλής κορυφής. Γύρω από τον θόλο αυτόν βρίσκεται το μοναδικό σχεδόν δάσος του βουνού.

2. Μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής κορυφές του: τον Χτενιά (1599 ή 1559 - Σαρρής), τη νοτιότερη. Η κορυφή αυτή οφείλει το όνομα της στη διαμόρφωση λεπτών δοντιών, υπολειμμάτων παλαιάς διαβρώσεως, που είναι εγκατεσπαρμένα στην περιοχή της, τη νοτιότερη και ψηλότερη: Μαλεβό (1772) και τέλος τη βορειότερη (1698 ή 1648 - Σαρρής). Ο μακαρίτης Σαρρής προσαρμόζει στην κορυφή Χτενιάς το αρχαίο όνομα Κρεόπωλον όρος και τη βορειότερη ονομάζει Λύρκειον.

3. Προς το κάμπο του Άργους κατεβαίνουν οι πλαγιές του Αρτεμισίου με αλληλοδιαδόχους κυματισμούς. Προς τα βόρεια σχηματίζεται μεγάλη χοάνη με απέναντι τις πλαγιές της Σκίπιζας.

4. Στους δυτικούς πρόποδες του βουνού βρίσκεται καθαρή κάπως η χαρακτηριστική αρκαδική ράτσα, ψηλά καλοδεμένα μα ευλύγιστα κορμιά, πρόσωπα με τονισμένες τις

γραμμές των γνάθων, ανοιχτόχρωμα μάτια, ανοικτά καστανά μαλλιά (π.χ. χωριό Νεστάνη, πρώην Τσιπιανά).

5. Και το Αρτεμίσιο επιτρέπει να διαφεύγουν ανάμεσα στα πετρώματα του τα πλεονάζοντα νερά του Αρκαδικού υψιπέδου (καταβόθρα κοντά στη Νεστάνη).

6. Το Αρτεμίσιο, ή, όπως υποστηρίζεται, μόνο ο Χτενιάς, είναι το αρχαίο Κεόπωλο, που έχει απασχολήσει αρκετά τη παλιά ιστορία με τις μάχες που έχουν γίνει στις ορεινές διαβάσεις του, κυρίως μεταξύ Σπαρτιατών και Μακεδόνων.

Σκίπιζα

1. Ίσως το πιο άγνωστο βουνό του Μοριά. Κανείς δεν έχει σκεφτεί να του αναγνωρίσει αυθυπαρξία και όμως έχει και πολλά χαρακτηριστικά ψηλού βουνού και πολλές χάρες.

2. Εκτείνεται σε τρεις πλοκάμους, με κέντρο τον ορεινό κόμβο που χωρίζει την Κορινθία (υψίπεδο Στυμφαλίας) από την Αργολίδα (δυτική άκρη της περιοχής της Νεμέας) και την Αρκαδία (βορινή πλευρά του Αρκαδικού Υψιπέδου – χωριό Κανδήλα). Έναν προς τα νότια ως το Αρτεμίσιο, έναν προς τα βόρεια κατά μήκος της ανατολικής παρυφής της Στυμφαλίας και ένα προς τα βορειοδυτικά ως το Σαϊτά και τις νότιες παρυφές της Ζήρειας.

3. Το συγκρότημα εμφανίζει αξιόλογες ορεινές διαμορφώσεις και πυκνά δάση. Γι' αυτό δεν είναι τόσο κατάλληλο για χειμερινά σπορ.

4. Κυριότερες κορυφές: στο νότιο άκρο, Αρμενιά (1796), στο μέσο Καρούμπαλο (1809), ή, κατά την ονοματολογία του Σαρρή, Τραχύ Όρος (1809), στο κέντρο, Μαύρες Κορυφές (Απέλαυρον Όρος 1720), στα δυτικά, η ψηλότερη και φερώνυμη κορυφή (1930), που τη δίνουν το αρχαίο όνομα Ολίγυρτος.

5. Το βουνό το διασχίζει, στην κορυφή μάλιστα του ορεινού κόμβου που αναφέραμε, ο συντομότερος δρόμος Σπάρτης – Μαντινείας – Αθηνών. Κοντά στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, του αργολικού χωριού Σκοτεινή, επάνω στη κορυφογραμμή, φαίνονται καθαρά ίχνη τροχών στο βράχο που έχουν χαραξει διαβάσεις αιώνων της κοσμοϊστορικής αυτής αρτηρίας. Σήμερα μελετάται καινούργια χάραξη του δημοσίου δρόμου Αθηνών – Τριπόλεως που να περνά από το διάσελο του Προφ. Ηλία, η οποία θα συντομεύει τη διαδρομή σημαντικά και έτσι η Σκίπιζα θα γίνει πολυσύχναστο βουνό.

Σαϊτάς

Ο μακαρίτης Σαρρής του δίδει το αρχαίο όνομα Όρυξις. Η θέση του είναι τόσο κοντινή προς το Χελμό ώστε να μπορεί να λεχθεί ότι αποτελεί τον συνδετικό κρίκο του βουνού αυτού προς το Αρκαδικό υψίπεδο. Τα χαρακτηριστικά του είναι τα αυτά με τη Σκίπιζα, καθώς και η γεωλογική του σύσταση: ασβεστόλιθος Τριπόλεως, δολομιτικός εις τα ανώτερα στρώματα, πλακάωδης, με ενδιάμεσους ζώνες σχιστολίθων, και φλύσχη.

Μαίναλο

1. Το κυριότερο αρκαδικό βουνό. Εκτείνεται από το βορά προς νότο, δυτικά της Τριπόλεως. Έχει ομαλή διαμόρφωση και στον χαμηλό του όγκο και στις ανώτερες περιοχές. Ρυτιδώσεις και αντερείσματα συμπλέκονται μεταξύ τους ώστε να μην υπάρχει διάβαση από τα ανατολικά στα δυτικά κάτω από τα 1200 μ. Τέτοια προσφέρει το διάσελο της Αλωνίσταινας, που το χρησιμοποιεί ο δημόσιος δρόμος προς την Γορτυνία και προς το οποίο συγκλίνουν άλλοι δρόμοι π.χ. από τη Στεμνίτσα – Χρυσοβίτση κτλ. Άλλη διάβαση βρίσκεται τόσο μακρύτερα προς τα βόρεια (Λεβίδι – Βυτίνα) ώστε αυτή ουσιαστικά παρακάμπτει το βουνό.

Τα δυο ψηλά συγκροτήματα κορυφών Αϊντίνης (1849), κατά τα βορειοδυτικά και ο Οστρακίνα (1981), κατά τα νοτιοανατολικά, εξαιρούνται και αυτά χωρίς πολύ απότομες κλίσεις. Ας σημειωθεί και η κορυφή Μούρτζα (1800), της Επάνω Χρέπας (1589), στα νοτιοανατολικότερα του βουνού.

2. Πυκνά ελατόδαση καλύπτουν το βουνό. Υπάρχουν όμως στα βόρεια γυμνές πλαγιές που επιτρέπουν την χρήση σκι.

3. Το Μαίναλο έχει ευνοηθεί από τουριστική οργάνωση αρκετά παλαιή, ώστε σήμερα, αν προστεθούν ορεινά καταφύγια, να γίνει εύκολα το πιο άρτια οργανωμένο βουνό. Ο δημόσιος δρόμος το περιβάλλει σε μεγάλο ύψος, αλλά μέσα στην ζώνη βλαστήσεως, ώστε η κυκλική διαδρομή Τρίπολη – Βυτίνα – Διάσελο Αλωνίσταινας – Τρίπολη, με εκδρομές στην Δημητσάνα και Στεμνίτσα και Λαγκάδια, να έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον. Το ψηλότερο χωριό του Μοριά τα Μαγούλιανα βρίσκονται στις πλαγιές του Μαινάλου, όπως και ένα τόσο παλιό τουριστικό κέντρο όπως η Βυτίνα. Ωστε υπάρχουν πολλοί παράγοντες για μια σύντομη ανάπτυξη της ορειβατικής και τουριστικής κίνησης στο Μαίναλο.

4. Οι δυτικές πλαγιές του Μαινάλου και οι πτυχές που το χωρίζουν από το δυτικότερο Λύκαιο αποτελούν την Γορτυνία. Στις ανατολικές πλαγιές και στο οροπέδιο της Τρίπολης βρίσκεται η Μαντινεία. Και εδώ έχει γραφή παλιά ιστορία.

Λύκαιο

1. Οι πτυχές της Γορτυνίας συνεχίζονται ως την κοιλάδα του Αλφειού. Δυτικότερα από αυτήν ξεχωρίζει ο ορεινός όγκος του Λύκαιου σε αξιοσημείωτη έξαρση. Η κατεύθυνση του είναι από τα ΒΔ προς τα ΝΑ. Κορυφές Βουνόκα (1222), Παλιόκαστρο (1346), Διαφόρη (1420).

2. Εκτός από την πυκνή βλάστηση που περικλείει μοναδική αρχαιολογική τοποθεσία, τον αρχαίο ναό του Επικουρίου Απόλλωνα (της Φιγαλίας) σε ύψος 1150 μ., που έχει κτισθεί σε σχέδιο του Ικτινίου και διασώζει ολόκληρο το περιστύλιο του (σε αναστύλωση). Η θέση του βρίσκεται σε απόφυση του βουνού που ξεχωρίζει προς τα ΝΝΔ.

Η ανάβαση στις κορυφές του Λύκαιου μπορεί να γίνει από την Καρύταινα, την Ανδρίτσαινα, ή τη Μεγαλόπολη.

3. Η Καρύταινα, στην επάνω ροή του Αλφειού, διατηρεί τα ερείπια ωραίου φράγκικου κάστρου.

Γεωλογική σύσταση

1. Η σειρά Σκίπιζα – Αρτεμίσιο – Παρθένιο αποτελεί μια από τις δυο αρκαδικές αναδιπλώσεις. Η άλλη είναι το Μαίναλο – Σαϊτάς. Η σύσταση της είναι χαλάζιοι ασβεστόλιθοι, φλύσχης και κρυσταλλικός σχιστόλιθος. Οι δυτικές πλαγιές της αποτελούνται από λευκό (Ερυμάνθιον) ασβεστόλιθο. Το συγκρότημα Μαινάλου – Σαϊτά αποτελείται κυρίως από χαλάζιο ασβεστόλιθο (Τριπόλεος).

Διαδρομές

Με κέντρο τη Τρίπολη μπορεί κανείς να επισκεφθεί άνετα όλα τα αρκαδικά βουνά:

α) Το Παρθένιο ανεβαίνουμε εύκολα από το ομώνυμο χωριό (άλλοτε Μπερτζοβά).

β) Το Αρτεμίσιο, μαζί με τον Χτενιά, με ορμητήριο το χωριό Νεστάνη (άλλοτε Τσιπιανά) ή το γειτονικό μοναστήρι, μπορεί να εξερευνηθεί εξίσου εύκολα.

γ) Όπως και η Σκίπιζα – Σαϊτάς από το χωριό Κανδύλα, ή από το μέρος του Αργολικού κάμπου από τη Νεμέα (πλησιέστερο χωριό Σκοτεινή), ή από το μέρος Στυφαλίας από το χωριό Λαύκα.

δ) Οι κορυφές του Μαινάλου ανεβαίνονται καλύτερα:

Ο Αϊντίνης από το χωριό Ροϊνό (πλεονέκτημα της διαδρομής ότι επιτρέπει την επίσκεψη της κορυφής της Επάνω Χρέπας και του ομώνυμου μοναστηριού, του ψηλότερου στην Ελλάδα, 1248).

Η Οστρακίνα από το χωριό Σιμάδες του δημοσίου δρόμου Τρίπολης – Λεβιδιού.

ΛΑΚΩΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

Ταύγετος

Μορφολογία

1. Έχει έκδηλο χαρακτήρα οροσειράς, με κατεύθυνση από βορά προς νότο. Η χαρακτηριστική διάσπαση του, στο μέσο περίπου, από μια βαθιά ρεματιά (τη Λαγκάδα, ή Μεγάλη Λαγκάδα), διαιρεί το βουνό σε δυο μέρη. Οι κορυφές που μένουν στο βόριο μέρος είναι λιγότερες από τις υπόλοιπες, ανάμεσα στις οποίες βρίσκεται και η ψηλότερη (Προφήτης Ηλίας 2407). Στο βόριο τμήμα διακρίνονται οι κορυφές: Άγιος Παντελεήμων και Μαλεβός.

2. Στη λαγκάδα αποτυπώνεται η συνηθισμένη μορφή ρεματιάς του είδους αυτού. Η διάβαση της ελίσσεται στην μια από τις δυο πολύ κοντικές ανάμεσα τους ορθοπλαγιές, ως το τελικό διάσελο που βρίσκεται σε αρκετό ύψος. Από το διάσελο αυτό ξεκινά κατά τα νότια οδοντωτό τόξο, που με βαθμιαία ανύψωση ενώνεται με την βορειότερη κορυφή του νότιου μέρους, το Παξιμάδι (περίπου 2200). Η κορυφή αυτή βρίσκεται αμέσως απέναντι στη Σπάρτη και μάλιστα στον άξονα του κεντρικού δρόμου, κρέμεται δε και πάνω από τον Μιστρά. Οι πλαγιές της έχουν μεγάλη κλίση σαν να προσπαθούν με πολύ κόπο να κατακτήσουν την κορυφογραμμή, που είναι και αυτή αραιά δασωμένη.

3. Νοτιότερα από το Παξιμάδι η κορυφογραμμή χαμηλώνει σε ευρύ τόξο ποικιλλώμενο από πυκνά δόντια. Ύστερα από αυτό ακολουθούν οι κορυφές Μαρμαρόκαστρο (περίπου 2250) και Αθάνατη Ράχη ή Ομορφαξάγναντο (περίπου 2300) και τελευταία η ψηλή κορυφή Προφήτης Ηλίας (2407). Νοτιότερα και ανατολικά της ψηλής κορυφής το κατέβασμα είναι αρκετά απότομο ως τα 1700 μέτρα περίπου. Στο ύψος αυτό αρχίζουν διάφορες χούνες, με πλαγιές δασωμένες και όχι, οι οποίες χαρακτηρίζουν τα χαμηλώματα ως 100 μέτρα χαμηλότερα. Προς τα νότια ξεχωρίζουν από τις χούνες πυκνά δασωμένες πτυχές, που σχηματίζουν τα υψώματα του Αγίου Δημητρίου και της Βασιλικής και νοτιότερα χαμηλώνουν βαθμηδόν στην Μάνη. Προς τα ΝΝΔ, κοιτάζοντας από την κορυφή, βρισκόμαστε στον άξονα μιας ρεματιάς, που σε χαμηλό ύψος οδηγεί στην Καρδαμύλη. Κατά τα δυτικά η εικόνα του βουνού αλλάζει την όψη του ήρεμου μεγαλείου που δείχνει κατά την Σπάρτη, με την αυστηρή, στυγνή σχεδόν διαμόρφωση αλληπάλληλων βραχωδών υψωμάτων. Κυριαρχεί σ' αυτό η αλπική μορφή του Χαλασμένου Βουνού (περίπου 2200 μ.), που το όνομα δικαιολογείται με τη σαθρότητα των σχιστολιθικών πετρωμάτων του. Η περιοχή αυτή του Ταύγετου δεν έχει δυστυχώς εξερευνηθεί, αν και παρουσιάζει ενδιαφέρον διόλου κατώτερο από τα Βαρδούσια και γεωλογικό και ορειβατικό. Περιοριζόμαστε λοιπόν να αναφέρουμε το Χαλασμένο Βουνό και την περιοχή του για να κεντρίσουμε την περιέργεια των συναδέλφων.

4. Αν ξαναγυρίσουμε στην Σπάρτη παρατηρούμε νοτιότερα της Λαγκάδας μια παράταξη αντερεισμάτων ποικίλου ύψους και όγκου, κατά μήκος του κύριου τείχους του βουνού. Το πρώτο είναι το Κάστρο του Μυστρά. Το δεύτερο είναι εκείνο που σχηματίζει πιθανότατα με το επόμενο πλαγινό του, ή με τον πίσω του κύριο όγκο του Ταύγετου, τον καιάδα κ.ο.κ.

Μπορεί να μετρήσει κανείς πλέον των δέκα από τα υψώματα αυτά. Όλα μαζί δίνουν την εντύπωση, όπως βλέπουμε και στην Γκιώνα, μιας πολυδάκτυλης οπλής. Γι' αυτό και ο Ταύγετος ονομάστηκε Πενταδάκτυλος. Τα ογκωδέστερα από τα υψώματα είναι η Ξεροβούνα, κοντά στην αρχή και ο Αρκουδιάς, προς το τέλος της σειράς, κοντά στον Ξερόκαμπο.

Γεωλογική σύσταση. Χλωρίδα. Νερά

5. Οι ασβεστόλιθοι φαίνεται ότι είναι κάπως επιφανειακοί. Κάτω από αυτούς αποκαλύπτεται ενίοτε υποδομή σχιστολιθίων.

6. Ο Ευρώτας συγκεντρώνει όλα τα νερά της ανατολικής πλαγιάς του Ταύγετου. Δεν πηγάζει όμως από αυτή αλλά από τα υψώματα της μεταξύ αυτής και του Πάρνωννα περιοχής. Τα νερά κατεβάζουν άπειροι ορεινοί χείμαρροι, ορμητικότεροι και καταστρεπτικοί, γιατί η ανατολική πλαγιά έχει τέτοια απότομη κλίση που είναι δύσκολο να βελτιωθεί η ροή των νερών, έστω και με αύξηση των δασών.

7. Είδαμε πιο πάνω πως νοτιότερα από την κορυφή Παξιμάδι η κορυφογραμμή χαμηλώνει σε ευρύ τόξο, για να κερδίσει και πάλι το μέσο ύψος της στην κορυφή Μαρμαρόκαστρο. Στο βαθούλωμα αυτό ίσως ήταν η θέση των κορυφών εκείνων του Ταύγετου που γκρεμίστηκαν από τον μεγάλο σεισμό του έτους 464 π.χ., ενώ διαρκούσε ο Μεσσηνιακός Πόλεμος. Το συμβάν τούτο παραδίδει ο Πλούταρχος (Κίμων, 16).

Διαδρομές

α) Καστανιά ή Γεωργίτσι – βορεινές κορυφές – Λαγκάδα – επιστροφή στο χωριό Τρύπη (και από εκεί στην Σπάρτη).

β) Χωριό Τρύπη – κορυφή Παξιμάδι και συνέχεια της κορυφογραμμής, ως την ψηλή κορυφή Προφ. Ηλίας – κατάβαση ή προς την Μάνη (χωριό Καρδαμύλη) ή προς την Λακεδαίμονα (χωριά Ξεροκάμπι ή Παληοπαναγιά ή Ανώγεια ή Αναβρυτή - Ανώγεια).

γ) Η συντομότερη ανάβαση της κορυφής από την Σπάρτη είναι από το χωριό Ανώγεια.

Πάρνων

Μορφολογία

1. Το βουνό της ποικιλίας των χρωμάτων. Η πρώτη σειρά των αντρεισμάτων του, στην κοιλάδα του Ευρώτα, έχει ένα αρκετά ζωνρό κοκκινωπό χρώμα. Πίσω από αυτήν υψώνονται ψηλότερες ράχες, με ασβεστολιθική κυρίως σύσταση, κατάφυτες από χαμόκλαδα, προ παντός πουρνάρια και κουμαριές. Το χρώμα τους είναι έτσι βαθυπράσινο. Οι ψηλότερες κορυφές που παρατάσσονται σε κατεύθυνση από τα βορινά στα νότια, και αυτές με ασβεστολιθική κυρίως σύσταση, είναι στα ανώτερα στρώματα τους ανάρια δασωμένες ή γυμνές, ώστε παίρνουν το συνηθισμένο βαθυγάλανο χρώμα του ψηλού βουνού.

2. Ο Πάρνων συμφύεται με το Αρκαδικό υψίπεδο στην νοτιοανατολική του άκρη. Αλληλοδιάδοχες πετρώδεις, γυμνές και από χαμόκλαδα ακόμα ράχες (κυριαρχεί ο φλύσχης, όσο προχωρούμε στα νότια πιο επιφανειακά πάνω σε στρώματα ασβεστόλιθου και μαρμάρων) δημιουργούν τα πρώτα υψώματα του βουνού. Η έξαρση της ψηλής κορυφής είναι αποκλειστικά ασβεστολιθική. Το σύνολο της είναι κόλινος κώνος με ελλειπτική βάση. Ο όγκος της επιβάλλει χωρίς να καταπιέζει, γιατί τα γύρω της χαμηλότερα υψώματα βρίσκονται σε κάποια απόσταση, που δημιουργεί την κατάλληλη προοπτική. Η κορυφογραμμή δεν παρουσιάζει όμως τις εκλεπτυσμένες γλυφές του Ταύγετου.

Στις δυτικές πλαγιές της κορυφής βρίσκεται μια πτυχή σε μορφή ραφισμού, που κρύβεται με μικρή ανύψωση της εξωτερικής παρυφής του. Η πτυχή αυτή δημιουργεί στενόμακρο οροπέδιο, μήκους 2 χιλιομέτρων περίπου, και πλάτους 200-800 μέτρων, σε σημείο επίπεδο, σε άλλα ομαλό και παντού σκεπασμένο με ποώδη βλάστηση. Από το οροπέδιο αυτό το κορυφωμα του βουνού (όνομα: Τούρλα 1935) δεν απέχει πολύ.

3. Αναβάσεις στην κορυφή μπορούν να γίνουν από τα βόρεια, από το μέσο της δυτικής πλαγιάς (κάπως δυσκολότερη) και από τα νότια.

4. Από την ψηλότερη κορυφή, τη βορειότερη, συνεχίζεται στα νότια αλυσίδα υψωμάτων, που υπερβάλλουν τα 1500 μέτρα και αποτελούν κορυφώσεις των πυκνών και με τον ποικιλότερο άξονα πτυχώσεων του βουνού, δηλ. της περιοχής μεταξύ της κοιλάδας του Ευρώτα και του Αιγαίου.

5. Σημειώνουμε, με τη σειρά, τις κορυφές Μαγούλα, Λυκοφωλιά (1684), Γερανός (1802) – γυμνή κορυφή, με ωραία γαλάζια χρώματα στο σούρουπο και την αυγή, που σε αυτά

οφείλει ίσως το όνομα της. Δυτικότερα η κορυφή Σταματήρα (1362) σχηματίζει αέτωμα, που φαίνεται καθαρά από την Σπάρτη. Νοτιότερες κορυφές είναι η Στρογγυλοβούνα (1546) και η Νεραϊδόλακκα.

6. Η ανατολική πλαγιά του βουνού δίνει μια κάπως ενιαία εντύπωση. Η κλίση της είναι πολύ μεγάλη και σχηματίζονται αρκετοί γκρεμοί, κοντά στην ψηλή κορυφή προς τα ανατολικά. Περί το νότιο τέλος της σειράς των ψηλών υψωμάτων, αρχίζοντας δυτικά από το χωριό Κοσμάς, σχηματίζεται η χαρακτηριστική ρεματιά της Μονής Έλωνας, που καταλήγει με ανατολική κατεύθυνση στο Λεωνίδι. Σε μια από τις κοκκινόχρωμες ορθοπλαγιές της είναι σφηνωμένο το μοναστήρι.

7. Από τους ορμητικούς ορεινούς χείμαρρους που κατεβαίνουν κατά την Κυνουρία ως αναφέρουμε τον Δαφνώνα, που διασχίζει την ρεματιά της Έλωνας και βορειότερα τον Τάγο στο Άστρος. Από την δυτική πλαγιά κατεβαίνει η Κελεφίνα, περνώντας αλληλοδιάδοχες ρεματιές, στην αρχή πυκνά δασωμένες με έλατα, κατόπιν με χαμόκλαδα. Προς το τέλος, όχι μακριά από την συμβολή της με τον Ευρώτα, διασχίζει μια πτυχή ανάμεσα σε ογκώδη χωματόβουνα, τόσο στενή, ώστε μόλις να υπάρχει χώρος για το νερό, σε κοίτη γεμάτη κοτρόνες και καταρράκτες. Η διάβαση στον πεζό είναι δύσκολη, γιατί και οι πλαγιές είναι πολύ απότομες.

8. Από τον Πάρωνα πηγάζει ο Βασιλοπόταμος. Το άφθονο νερό του έρχεται στην επιφάνεια κοντά στο χωριό Σκάλα, σε μικρή απόσταση από τον Λακωνικό κόλπο, όπου το ποτάμι εκβάλλει. Το ποτάμι αυτό διασταυρώνεται υπόγεια από τον Ευρώτα, ο οποίος περνά ανατολικά από την πηγή του Βασιλοπόταμου, και σε μικρή απόσταση, ώστε χωρίς αμφιβολία τα νερά του τελευταίου, καθώς έρχονται από τον Πάρωνα, διασχίζουν υπόγεια την κοίτη του Ευρώτα.

Γεωλογική σύσταση, δάση

9. Κατά το πλείστον ασβεστόλιθος και μάρμαρο. Σε διαβρωτικές ενέργειες οφείλονται σχιστολιθικές διαμορφώσεις. Ο φλύσχος (σχεδόν πάντοτε με σχιστολιθική προέλευση) παίρνει ενδιάμεση θέση μεταξύ του ασβεστολίθου Τριπόλεως και του ανώτερου στρώματος ανοιχτόχρωμου πλακοειδούς.

10. Δάση ελατιών που ισκιώνουν τις δυτικές πλαγιές φθάνουν ως τις κορυφογραμμές και συνεχίζονται εν μέρει στις ανατολικές. Εδώ υπάρχουν και μεγάλα δάση από καστανιές. Ο Πάρων είναι από τα βουνά που έχουν αξιοσημείωτη βλάστηση λουλουδιών. Ιδίως συναντάμε τη λευκή ανοιξιάτικη κυκλαμιά.

Συγκοινωνίες

11. Και το βουνό αυτό ενώνει πολλές χάρες σε μια καθολική προσφορά στον φίλο του υπαίθρου. Στις δυσκολίες της ανατολικής πλαγιάς το καλοκαίρι, και γύρω στην ψηλή κορυφή και στα νότια και νοτιοδυτικά της το χειμώνα με χιόνι, το ορεινό σκι βρίσκει πολύ ενδιαφέροντα πεδία. Αν μάλιστα, αμέσως νοτιότερα από την κορυφή, ιδρυθεί ορεινό καταφύγιο, θα ανοίξουν στον χιονοδρόμο όλη η έκταση της οροσειράς ως τον Κοσμά στα νότια και από τα χωριά της Τσακωνιάς στα ανατολικά, ως τα ψηλότερα χωριά της Σπάρτης στα δυτικά, με μια μοναδική ποικιλία διαδρομών, σε δάση αραιά ή γυμνές πλαγιές ή χαράδρες και ρεματιές.

Διαδρομές

α) Άγιος Πέτρος – ή Μονή Μαλεβή Κυνουρίας, ή Βαρβίτσα, ή Βαμβακού (Σπάρτη) – όλα τα χωριά αυτά είναι τέρματα δημοσίου δρόμου – οροπέδιο Προφ. Ηλία – Κορυφή Τούρλα. Η ανάβαση γίνεται ή από τις πηγές Κοπανίστρα και Κανάλοι, ή κατ' ευθείαν από τα τοιχώματα του όγκου που υποβαστάζει το οροπέδιο και την ψηλή κορυφή. Η κατάβαση μπορεί να γίνει προς τα νότια, περνώντας από τις κορυφές Μαγούλα-Κούρος, προς την πηγή Εφτακαρβελού.

β) Η αυτή αφετηρία. Μετά την ψηλή κορυφή, κατά τα νότια, προχωρούμε όσο μπορούμε πλησιέστερα στις αλληλοδιάδοχες κορυφές ως το χωριό Άγιος Κοσμάς. Κατάβαση από το Λεωνίδι περνώντας από το Μοναστήρι της Έλωνας και τη χαράδρα του Δαφνώνα, ή προς το γεράκι (Σπάρτη) όπου εξαιρετικής σημασίας υπολείμματα βυζαντινής τέχνης.

γ) Την διαδρομή β' μπορούμε να αρχίσουμε από το χωριό Τζίντζινα, όπου φθάνει κανείς αρκετά εύκολα από τη Σπάρτη. Μικρή ανάβαση είναι αρκετή για να συναντήσουμε την πορεία της διαδρομής β'.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- A. Philippson : Der Peloponnes, Βερολίνο, 1892.
- I. Σαρρής : Τα ύδατα της Στυγός. *Εκδρομικά*, 1932, σ. 53 – 56.
- I. Σαρρής : Το σπήλαιον του Ερμού εις την Κυλλήνην, *Εκδρομικά*, 1933, σ. 30 – 31.
- I. Σαρρής : Το όρος της Αρκαδίας Μαίναλος. *Το Βουνό*, 1934, σ. 198 – 202.
- I. Σαρρής : Κυλλήνη (Ζήρεια), το όρος του Ερμού, *Το Βουνό*, 1934, σ. 353 – 358.
- I. Σαρρής : Το ιστορικόν όρος Λύκαιον, *Το Βουνό*, 1936, σ. 25 – 31
- Γ. Μιστάρδης : Αροάνια (Χελμός), *Το Βουνό*, 1946, σ. 37 – 64.
- Α. Κανέλλης : Ταύγετος, *Το Βουνό*, 1937, σ. 1 – 9.
- Β. Παπαγιαννόπουλος : Στα ύδατα της Στυγός, Αθήναι, 1923.
- Δ. Αθανασιάδης : Κτενιάς το Κρεόπωλον, *Το Βουνό*, 1935, σ. 65 – 67.
- Ερ. Αγγελοπούλου : Η σπηλιά του Ερμού στη Ζήρεια, *Το Βουνό*, 1935, σ. 16 – 19.
- Γ. Μόσχος : *Εκδρομικά*, 1931, σ. 294 – 297.

ΤΟ ΧΙΟΝΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΒΑΣ. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Απ' όλα τα φυσικά φαινόμενα νομίζω πως κανένα δεν μεταμορφώνει – παροδικά μα απότομα – τόσο πολύ ένα τοπίο, όσο το χιόνι. Κι αυτή η εποχιακή μεταβολή, που εξ' άλλου γίνεται με τόση βραδύτητα και είναι μονιμότερη, δεν αλλάζει τόσο γενικά την όψη της φύσης, όσο μια πυκνή χιονοκάλυψη. Γιατί, εκτός από την χρωματική ομοιομορφία, το χιονόστρωμα ισοπεδώνει το ανάγλυφο με τις απαλές του καμπύλες και στρογγυλεύει τους όγκους. Και το ακατάστατο πεδίο παίρνει κάποια όψη ήρεμου πλαστικού κυματισμού.

Η ηρεμία και το καθάριο είναι από τα χαρακτηριστικά του χιονισμένου υπαίθρου. Ένα καπνισμένο λιμάνι, με τα μαρμαρωμένα του καράβια και τους λαμπρούς κρυσταλλοσταλαχτίτες, μοιάζει με εξωτερική σκηνογραφία, ενώ ένα βρώμικο λασποχώρι παίρνει την πλαστική ασπράδα κυκλαδίτικου χωριού. Εναλλαγές από φώς και σκιά σκεπάζουν τις χρωματικές παραλλαγές ενός δένδρου, κι ένα δάσος, με τον άσπρο του όγκο και τους σκοτεινούς λεκέδες, φαίνεται από μακριά περισσότερο ομοιόμορφο και πιο ατόφιο.

Είναι αλήθεια όμως πως υπάρχουν πράγματα που νομίζεις πως έγιναν για το χιόνι και άλλα που δεν το ανέχονται. Η πυραμίδα του έλατου μας υποβάλλει πραγματικά άραγε την ιδέα πως έγινε για να χιονοντύνεται, ή μήπως την εντύπωση αυτήν την δημιούργησε με τον καιρό η Τέχνη; Θα πρέπει να ρωτάμε μαζί με τον ποιητή,*

*Τό χιόνι. Ω χιόνι
Αθήνα! Κρίμα!
Πάει στο γυμνό σου
κορμί ένα ντύμα;*

Αν το χιονόστρωμα της Αθήνας ήταν συχνότερο, πυκνότερο και διαρκέστερο, ίσως και να της πήγαινε άλλα τότε και χωρίς αυτό το κορμί της δεν θα ήταν γυμνό. Θα είχε ένα πράσινο ντύμα.

Μια από τις ωραιότερες σελίδες του Βλαχογιάννη νομίζω πως είναι και η παρακάτω από τη *Θειακούλα* του:

Έπεφτε ακόμα πλειό πυκνό και πλειό στρωτότερο το χιόνι. Είχε σωπάσει κάθε φύσημα του ανέμου κι οι λευκόφερτες χιονόψυχες οι αμάλαγες πεταλούδες τ' ουρανού, που πρώτα σαν τρελές φτεράκιζαν εδώ και εκεί κι' άμα και κάθιζαν στους τοίχους και τα κεραμίδια έσβηναν αλαφρά και γλήγορα σαν άσπρες σπίθες, τώρα έπεφταν από ψηλά χωρίς πολλά τρελά πετάματα και παιχνίδια στον αγέρα, μα πλειό βιαστικές και πλειό μεγάλες και πλειό ίσες κάτω. Κατέβαιναν, κατέβαιναν γλήγορα και μυστικά, αμέτρητες κι' ατέλειωτες απ' τα βάθη τ' ουρανού, που θαν' έλεγες βιάζονταν κανένας μη τις καταλάβει κι' ήθελαν να προφτάσουν. Κι' άρχισαν να σκεπάζουν γύρω αλαφρά κι' ήσυχα όλον τον κόσμο, αλλό πυκνότερες κι' αλλού πλειό σκορπισμένες.

.....
*Έπαιρνε πλειά να βραδιάζει η μέρα και το χιόνι έπεφτε ακόμα πλειό πυκνό και πλειό στρωτότερι τριγύρω και σκέπαζε μ' ένα άσπρο, μαλακό κι αφράτο στρώμα, σα από βαμβάκι απλωμένο, όλους τους δρόμους και τα σπίτια και τις αυλές και τα πεζούλια, και σκόλωνε στα δένδρων τα φύλλα και τους κλώνους κι' ανέβαινε στους τοίχους και τις πέτρες και ρίζωνε στις αγωγόνες και τρύπωνε στις τρύπες. Ασπρίζε και τις λιαρόκαπες και τις σκούφιες των ανδρών και κόλλαγε στα μαλλιά των παιδιών και στον γυναικών τις σκέπες και σκέπαζε και της *Θειακούλας* το κορμί μ' έν' άσπρο, μαλακό κι' αφράτο σκέπασμα, που την έκανε να φαίνεται σαν ασπροντυμένη.*

* Παλαμά. *Οι Πεντασύλλαβοι*.

Περίεργα, πολλά και κάποτε αντίθετα είναι τα συναισθήματα που μας προκαλεί η χιονόπτωση και η χιονοκάλυψη.

Πόση ομορφιά έχει και τι ευχάριστη απομόνωση δημιουργεί η γαλήνη του ήρεμου και αθόρυβου χιονόβολου, και πόσο διαφορετικό είναι το ίδιο το χιόνι όταν πέφτει σε ορμητική χιονοθύελλα. Όποιος έτυχε σ' ανοιχτό ύπαιθρο μ' ένα τέτοιο καιρό, δύσκολα τον ξεχνά. Οι νιφάδες σε τυλίγουν με τη πυκνάδα τους και δεν βλέπεις που πάς, σε χτυπούν μαζί με τον παγωμένο αέρα, σου τσούζουν το πρόσωπο, σε τυφλώνουν και σου κόβουν την ανάσα. Όλα χορεύουν και χάνονται γύρω σου. Περπατάς με δυσκολία, σκοντάφτεις και χώνεσαι σε σκεπασμένους λάκκους. Το πιο συνηθισμένο σε μια τέτοια περίπτωση, με απόλυτη έλλειψη ορατότητας και με ομοιόμορφα σκεπασμένο έδαφος, είναι να χάσεις τον δρόμο σου. Και τότε παύει η απόλαυση της δυναμικής φύσης και, ανάλογα με την κατάσταση και την παράταση της περιπέτειας, αρχίζει η ανησυχία και η αγωνία.

Το ίδιο αντίθετες είναι οι διάφορες διαθέσεις που προκαλεί το θέαμα του χιονισμένου υπαίθρου διαθέσεις που τόσο ωραία μας τις δίνει ο Παλαμάς στους περιεκτικούς στίχους των *Πεντασύλλαβων* του.

*Το χιόνι. Ω χιόνι!
Η χώρα, ο κάμπος
να! ποιας νεράϊδας
φόρεμα ; Θάμπος.*

*Το χιόνι ώ χιόνι!
Οι δρόμοι, οι κήποι
σα μια ταφόπε-
τρα ως πέρα. Λύπη.*

*Το χιόνι. Ω χιόνι!
Παιγνιδιού τρέλα
Πάλημα, νέοι
Γέροι, έλα, γέλα!*

Σε τρία τετράστιχα τρεις αλλιώςικές εικόνες, τρία διάφορα συναισθήματα. Θαυμασμός του λαμπρού κάτασπρου, λύπη κρύου θανάτου, ξέσπασμα χαρούμενης ζωής*

ΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η παρατηρούμενη τελευταίως τάση της δι' αριθμών εκφράσεως των πλέον αστθμητών πρότερον θεωρουμένων εννοιών περιέλαβε και την εκτίμηση των αιτιών της ψυχικής και σωματικής ευεξίας, την οποίαν προκαλεί κατά κανόνα εις τον άνθρωπον η διαμονή εις ωρισμένας φυσικάς περιοχάς, διακρινόμενας δια το ήπιον αυτών κλίμα και δια το εν γένει ευχάριστον, ή και ευεργετικόν, φυσικόν και τεχνητόν περιβάλλον.**

* Σημ. της Συντ. : Ο συγγραφέας κ.Βασιλείος Κυριαζόπουλος, καθηγητής της Μετεωρολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τον πρόλογο της εργασίας αυτής, με προσωπικές του εντυπώσεις από το φαινόμενο χιόνι, πλαισιωμένες με σχετικά αποσπάσματα του πεζού και του ποιητικού μας λόγου, έγραψε στην δημοτική. Το υπόλοιπο όμως μέρος της εργασίας έγραψε στην καθαρεύουσα, γιατί έχει τη γνώμη πως η δημοτική στο επιστημονικό μέρος του κειμένου θα φαινόταν σαν αιδή μετάφραση από την καθαρεύουσα.

** Ας μου επιτραπή να διατυπώσω επι τη ευκαιρία μερικάς σκέψεις σχετικάς με την τουριστικήν εποχήν του τόπου μας.

Η βιομηχανία των ξένων, η οποία τόσον ενδιαφέρει αυτήν την χώραν, βασίζεται κυρίως επι των προτερημάτων ωρισμένων διαμερισμάτων αυτής, προνομιούχων εις κλιματογενείς φυσικάς καλλονάς, ή αρχαιολογικόν πλούτον. Τα κλιματικά όμως προσόντα ενός τόπου εκδηλούνται πρό πάντων καθ' ωρισμένην εποχήν του έτους. Παρά τούτο, συμβαίνει ενίοτε, η τουριστική saison μιας περιοχής να καθιερούται, όχι εκ του γεγονότος ότι είναι πράγματι καλλίτερα των άλλων, αλλά εκ λόγων κλιματικής συγκρίσεως. Ούτως οι έμποροι και διαφημισταί του Μεσογειακού κλίματος επέβαλον την άνοιξιν ως εποχήν

Ούτως, η σύγχρονος φυσιοθεραπεία, η σανατοριακή διαίτα, ο αθλητισμός και ο τουρισμός επέβαλον αυτό τούτο το κλίμα ως εμπορικών είδος πρώτης ανάγκης εκτιμώμενον εις βαθμούς Κελσίου, ώρας ηλιοφανείας, ή πάχος πάγου.

Τα χειμερινά sports, τα οποία έχουν τόσην παράδοσιν και διάδοσιν εις την βορειοτέρα Ευρώπην, έγιναν κάπως ευρύτερον γνωστά και εις την Μεσογειακήν χώραν μας, μόλις κατά την περίοδον του μεσοπολέμου.

Περί παγοδρομιών νομίζω ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει σοβαρός λόγος εις την Ελλάδα, όπου αξιόλογος πήξις φυσικών υδροσυλλογών συμβαίνει σπανίως, και όταν λάβη χώραν είναι συνήθως περιορισμένην εις βάθος και έκτασιν, ουδαμού δε της χώρας επαναλαμβάνεται τακτικώς κατ' έτος. Ούτως εκ των θαλασσών, μόνον εις τον έσω Θερμαϊκον και εις την λιμνοθάλασσαν της Λευκάδος, όπου το ύδωρ έχει αρκετά μικράν αλμυρότητα, έχουν σπανίως σχηματισθεί παρά την ακτήν εφήμεροι παγοεπιφλοιώσεις ασημάντου πάχους.

Εις τους ποταμούς μας, πήξεις ικαναί να ανθέξουν το βάρος ανθρώπου, αναφέρονται σπανίως εις τον Αξιόν και τον Έβρον. Γενικώς η πήξις είναι συχνοτέρα εις τα λίμνας, όπου το ύδωρ παραμένει ημερότερον. Αναφέρεται ότι παγώνουν ενίοτε, εις πάχος αρκετόν δια βάδισιν, η Μεγάλη Πρέσπα, η λίμνη της Καστοριάς, εξαιρετικώς των Ιωαννίνων και σχετικός συχνότερον η λίμνη της Δοϊράνης, σπανιότατα όμως καθ' όλην της την έκτασιν. Η τελευταία αυτή έπηξε ολοκλήρος τον χειμώνα του 1904 – 1905. Η πήξις διετηρήθη τότε επι δύο και ήμισυ μήνας, το δε πάχος του πάγου έφθασεν εις την νότιαν όχθην το ήμισυ μέτρον. Πήξεις ποταμών και λιμνών δεν σημειούνται γενικώς εις την Ελλάδα, νοτίος της 39° Βορ. Πλάτους.

Περί χιονοδρομιών όμως το ζήτημα είναι διάφορον. Εις την Ελλάδα βέβαια, όπως είναι γνωστόν, αιωνία χιών δεν υφίσταται πλέον. Τον χειμώνα όμως εις τας βορειότερας επαρχίας μας και εις μέτρια ακόμη υψόμετρα, ο κόσμος χαίρεται επ' αρκετόν διάστημα, τας καλλονάς και συγκινήσεις της χιόνος, ενώ εις τας νοτιότερας περιοχάς, σχεδόν όλα τα μεγαλύτερα των 1500 μέτρων υψόμετρα διατηρούν, επ' αρκετόν κατ' έτος, αισθητόν πάχος χιόνος. Αί κατάλληλοι όμως δια χιονοδρομίας τοποθεσίαι δεν είναι όλαι ευκόλως προσιταί εις το πολύ κοινόν, λόγω ελλειπούς ακόμα τουριστικής οργανώσεως.

Ειδική μελέτη αναφερόμενη εις την χιονοκάλυψιν της Ελλάδος δεν υπαρχει. Και δεν υπάρχει διότι στερούμεθα όχι μόνο των ακριβολογικών, αλλά και των φαινομενολογικών ακόμη στοιχείων, λόγω της ανυπαρξίας σχεδόν ορεινών Μετεωρολογικών Σταθμών. Δυστυχώς, φαίνεται ότι επ' αρκετόν η χώρα μας θα εξακολουθήση στερούμενη σοβαρού οπωσδήποτε δικτύου των χρησιμωτάτων τούτων φυσιογνωστικών παρατηρητηρίων των ανωτέρων υψομέτρων¹. Νομίζομεν όμως ότι τα εκδρομικά σωματεία, και ειδικότερον ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος είναι εις θέσιν να συγκεντρώσουν ακόπως πολύτιμον φαινομενολογικόν υλικόν αναφορικώς με το φαινόμενο της χιόνος. Αρκεί ανά πάσαν χειμερινήν ανάβασιν ο αρχηγός να συμπληρώνει ειδικόν έντυπον «Δελτίον χιόνος», δια των στοιχείων: του υψομέτρου, του προσανατολισμού, της ορατότητας, της εκτάσεως και της ομαλότητας της χιονοσκεπούς περιοχής και των εν όψει εκ της διαδρομής του θέσεων, όπως

διοχετεύσεως και εις την χώρα μας της ξανθής πελατείας των. Τούτο οφείλεται όχι εις το ότι η εποχή αυτή είναι πράγματι η καλλίτερα του τόπου, αλλά εις λόγους ψυχολογικούς, οφειλομένους εις κάματον εκ κλιματικών δυσμενείων, εις το ότι δηλαδή φαίνεται ωραιότητι εις ανθρώπους προερχομένους εκ βορείων, επί μακρών ήδη ψυχρών και ανηλίων ακόμη, περιοχών.

¹ Κυρίως ένεκα των σχετικώς μεγάλων δαπανών λειτουργίας και εξοπλισμού αυτών, όπως και της έλλειψης οργανωμένων ορεινών προσβάσεων, αι οποίαι να εξασφαλίζουν επαρκώς τον ανεφοδιασμόν.

1. Raulin, V. Description Physique de l'île de Crete, Paris, 1858.
2. Αιγινήτου, Δ. Το κλίμα των Αθηνών, Εν Αθήναις 1907.
3. Obst, E. Das Klima Thrakiens als Grundlage der Wirtschaft. Leipzig – Berlin, 1921.
4. Mariolopoylos, E. et Livathinos, A. Atlas climatique de la Grece, Athenes 1935.
5. Μαρσιπούλου, Η. Το κλίμα της Ελλάδος. Εν Αθήναις, 1938.
6. Κυριαζοπούλου, Β. Το κλίμα της Ελληνικής Κεντρικής Μακεδονίας, Αθήναι, 1939.
7. Philippson, A. Ueber den Schnee in Griechenland. Meteorolog. Zeit. 1889, σελ. 59 και σελ. 590.
8. Mauil, O. Ueber Schneebedeckung in der griechischen Gebirgen. Meteorolog. Zeit. 1915 σελ. 33.

επίσης, πλην της ημερομηνίας και της ώρας της παρατήρησης, του πάχους, της πυκνότητας και της υψής του χιονοστρώματος. Τα στοιχεία ταύτα, όταν συγκεντρωθούν εις αρκετά μεγάλον αριθμόν και καταλλήλως συσχετισθούν, είναι δυνατόν να δώσουν τας βάσεις δια μίαν αρχικήν μελέτην.

Περί του φαινομένου της χιόνος εις την Ελλάδα, εκτός των αναφερομένων εις γενικωτέρας κλιματικές μελέτας¹⁻⁶, έχουν δημοσιευθεί παλαιότερον μεν τρία ταξιδιωτικά ημερολόγια των Philippson⁷ και Maull⁸, τα οποία περιλαμβάνουν παρατηρήσεις περί της χιονοκαλύψεως εις την Πελοπόννησον και την Στερεάν Ελλάδα, μόνον όμως δι' ωρισμένας ημερομηνίας. Μεταγενεστέρως έχουν δημοσιευθεί επίσης, η γενικωτέρα ανακοπίνωσις του Λειβαθηνού⁹, η εργασία του Μιστάρδη¹⁰ και το άρθρον του Καρατζίνα¹¹ περί των συνθηκών χιονοπτώσεως εις την Νότιαν Ελλάδα.

Εις τον Πίνακα I βλέπομεν ότι οι Μετεωρολογικοί Σταθμοί οι οποίοι ελειτούργησαν εις την Ελλάδα, από του 1900 μέχρι του 1940, εις υψόμετρα μεγαλύτερα των 500 μέτρων, και των οποίων έχουν δημοσιευθεί παρατηρήσεις αναφορικώς με το φαινόμενον της χιόνος, φθάνουν τους είκοσι. Εκ τούτων όμως μόνο τρεις υπερβαίνουν ολίγον τα 1000 μέτρα, ουδείς δε τα 1160, δηλ. το ύψος από του οποίου αρχίζει να παρουσιάζει ενδιαφέρον η χιονόστρωσις εις την Ελλάδα.

Εξ' άλλου εκ των είκοσι Σταθμών του Πίνακος, ούτε οι ημίσεις έχουν λειτουργήσει περισσότερον των δέκα ετών. Αλλά και ούτοι, πλην της Τριπόλεος (34 έτη) και του Μετσόβου (14 έτη), έχουν σειράν παρατηρήσεων διακοπτόμενην.

Εις τον ίδιο πίνακα παρατηρούμεν επίσης ότι τα ορεινά συγκροτήματα, γνωστά δια το ενδιαφέρον το οποίον παρουσιάζουν από απόψεως χιόνος, όπως π.χ. το Παναχαϊκόν, η ελληνική Ροδόπη και ολόκληρος σχεδόν η υψηλή γραμμή Ευβοίας – Ανατολ. Θεσσαλίας – Κεντρικής Μακεδονίας, δεν έχει λειτουργήσει Σταθμός, ούτε καν εις υψόμετρον 500 μέτρων. Και δι' αυτό ακόμη το Σέλι (υψ. 1360) αι γνώσεις μας περιορίζονται απλώς εις πληροφορίας ότι π.χ. κατά Ιανουάριον και Φεβρουάριον συνήθως η χιονόστρωσις έχει αρκετόν δια χιονοδρομίας πάχος. Το αυτό ισχύει και δι' ολόκληρον την Κεντρικήν και Ανατολικήν Μακεδονίαν, ως και την Δυτικήν Θράκην, ενώ κατά την προ του πολέμου δεκαετίαν εις την βαλκανικήν Βουλγαρίαν ελειτούργουν 27 Μετεωρολογικοί Σταθμοί εις υψόμετρα μεταξύ 850 και 2925 μέτρων.

Αι πρώται χιόνες εις την Πίνδον, τον Τυμφρηστόν, τον Όλυμπον, την Όσσαν, τα Τζουμέρκα, τα Πιέρια και εις τον Βέρνον (Δυτ. Μακεδονίας) φαίνεται ότι δεν έχουν εμφανισθεί προ του δευτέρου δεκαημέρου του Σεπτεμβρίου, ενώ αι κορυφαί των Πελοποννησιακών ορέων (Ερύμανθος, Χελμός, Κυλλίνη, Πάρνων, ταύγετος), δεν λευκαίνονται προ του δευτέρου δεκαημέρου του Οκτωβρίου. Τα Λευκά Όρη της Κρήτης, όπως και η Ίδη, έχουν παρουσιασθεί χιονοσκεπή και κατά το τρίτον δεκαήμερον του Σεπτεμβρίου.

Εκ του Πίνακος II, του Λειβαθηνού, τον οποίον και παραθέτομεν, συνάγομεν ότι οι ορεινοί όγκοι της Αττικής δεν παρουσιάζουν χιονοκαλύψεις προ του πρώτου δεκαημέρου του Οκτωβρίου. Έχει όμως συμβή η πρώτη χιών να σημειωθεί μόλις κατά τον Φεβρουάριον.

Κατά την περίοδον 1858 – 1929, η πρωιμοτέρα χιών εσημειώθη εις αθήνας την 5ην Νοεμβρίου 1872, εις Πάρνηθα την 9ην Οκτωβρίου 1859, εις Πεντέλην την 5ην Νοεμβρίου 1912 και εις τον Υψητόν την 21ην Οκτωβρίου 1866.

Εκ των υπ' όψιν παρατηρήσεων συνάγομεν ότι είναι δυνατόν να παρέλθη ολόκληρον έτος (Ιανουάριος – Δεκέμβριος) άνευ χιονοπτώσεως εις τα πεδινά της Β. Ελλάδος, ουδέποτε όμως συνέβη τούτο επί ολόκληρον χειμώνα (Δεκέμβριος – Φεβρουάριος). Εις τας πεδινάς όμως περιοχάς της Νοτ. Ελλάδος, και ιδίως της Μεσσηνίας, τούτο είναι συνηθέστατον.

⁹ Λειβαθηνού, Α. Το φαινόμενον του χιόνος εν Ελλάδι. Πρακτ. Ακαδημ. Αθηνών, 11, 1936, σ. 116.

¹⁰ Μιστάρδη, Γ. Γεωμορφολογικά έρευνα εν Βορειοανατολική Ηπειρώ. Αθήνα, 1935.

¹¹ Καρατζίνα, Γ. Στοιχεία τινα εκ της Μετεωρολογίας και καιρικά συνθήκαι ευνοούσαι την πτώσιν αφθόνου χιόνος επι της Πάρνηθος. Το Βουνό, Μάιος 1937.

ΠΙΝΑΞ Ι
ΗΜΕΡΑΙ ΧΙΟΝΟΣ ΕΙΣ ΥΨΟΜΕΤΡΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΩΝ 500 Μ. (1900 - 1940)¹

Μετεωρολογικοί Σταθμοί	Υψόμετρον εις μέτρα	Περίοδος παρατηρήσεων	Συνολόν ετών παρατηρήσεων	Μέγιστος ετήσιος αριθμός	Μέγιστος μηνιαίος αριθμός	Μέσοι όροι ημερών χιόνος						
						Του συνολ. Ετών παρατ.	14 ετών 1915 - 1928	8 ετών 1920 - 1927	7 ετών 1923 - 1929	6 ετών 1915 - 1920	5 ετών 1936 - 1940	4 ετών 1937 - 1940
ΘΡΑΚΗ												
Διδυμότειχον	62	1936-40	5	25	12	17					17	17
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ												
Πολύγυρος (Χολομών)	545	1928-29, 1939	3	13	5	12						
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΣ												
Φλώρινα	678	1928-29, 1937-40	6	33	17	26						22
Καστοριά	691	1915-18, 1920-27, 1936-40	17	20 ²	10	12		10			14	16
Κοζάνη	673	1915-20, 1927-29, 1940		28 ²	12	15				12		
Κόνιτσα	594	1916-18, 1925, 1927-29, 1936-40	12	15	7	8					11	12
Μέτσοβον (Ηπερ. Πίνδος)	1157	1915-28	14	53	16	26	29	26		23		
ΘΕΣΣΑΛΙΑ												
Αγ. Λαυρέντιος (Πήλιον)	570	1922-24	3	19	9	14						
Δομοκός	560	1904, 1910-14, 1917-20, 1923-24	12	17	7	9						
Περτούλι (Θεσσαλ. Πίνδος)	1130	Οκτ. 1929-Νοεμ. 1934	5	52	19	40						
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ												
Καρπενήσιον (Τυμφρηστός)	998	1904-05, 1907-08, 1913-17, 1919-29	20	56	23	26		24	32			
Άγιος Βλασίου (Παναϊτωλικόν)	850	1936-40	5	18	9	12					12	14
Άνω Αγόριανη (Επτάλοφος Παρνασσ.)	840	1923-26, 1928-29, 1938-40	9	27	10	19						
Πάρνης ³	1030	1933-40	8	46	19	30					23	28
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ												
Καλάβρυτα (Χελμός)	742	1913-16, 1937-40	8	27 ²	18	12						16
Δημητσάνα (Μαίναλον)	960	1906-09, 1911-22, 1925-26	18	33	14	14				13		
Βυτίνα (Μαίναλον)	1012	1933, 1937-39	4	16	6	15						
Τρίπολις (Μαίναλον)	665	1900-29, 1933, 1936-37, 1940	34	25	12	9	7	8	10	4		
ΚΡΗΤΗ												
Ανώγεια (Ιδη)	721	1915-18, 1923-29, 1936-38, 1940	15	29	12	9			11			
Τζερμιάδες (Δίκτη)	819	1937-1940	4	15	7	11						11

¹ Του έτους 1940 μόνον το πρώτον εξαήμερον εις όλους τους Σταθμούς.

² Κατά το έτος 1940.

³ Ο Σταθμ. Σανατορίου Πάτηνθος ιδρύθη παρ' ημών το 1932. Η Δεκέλεια Πάρνηθος (υψ. 479 μ.) κατά 16ετή περιόδ. 1899-1914 παρουσιάζει μετ.σ. αριθμ. ημερ. χιόνος 13, μετ. ετησ. 24 και μετ. μην. 12.

ΠΙΝΑΞ II
ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΧΙΟΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗΝ (1858 – 1929)

	Αθήναι				Υμηττός				Πεντελικόν				Πάρνης			
	Δεκαήμερον			Μήν	Δεκαήμερον			Μήν	Δεκαήμερον			Μήν	Δεκαήμερον			Μήν
	1ον	2ον	3ον		1ον	2ον	3ον		1ον	2ον	3ον		1ον	2ον	3ον	
<i>Πρώται χιόνες</i>																
Οκτώβριος	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	2
Νοέμβριος	1	4	4	9	3	6	6	15	2	3	7	12	12	11	11	34
Δεκέμβριος	5	12	14	31	11	15	7	33	5	4	4	13	11	14	3	28
Ιανουάριος	5	3	1	9	4	2	1	7	1	2	1	4	1	1	0	2
Φεβρουάριος	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	1
<i>Τελευταίαι χιόνες</i>																
Ιανουάριος	2	3	8	8	3	3	2	8	2	1	1	4	3	3	2	8
Φεβρουάριος	3	9	19	19	5	9	8	22	1	5	4	10	5	9	8	22
Μάρτιος	8	8	22	22	4	9	11	24	3	5	6	14	4	9	11	24
Απρίλιος	2	1	3	3	4	2	0	6	3	1	1	5	4	2	0	6

Εἰς τὴν Ελλάδα γενικῶς ὁ κατ' ἐξοχὴν χιονοβόλος μῆν εἶναι ὁ Φεβρουάριος, ἀν καὶ ὁ Ἰανουάριος παρουσιάζει τὴν ἴδιαν καὶ ἐνίοτε μείζονα συχνότητα χιονοπτώσεων βορείως τῆς Πελοποννήσου. Τὸ γεγονός τούτο, καθὼς καὶ ὅτι π.χ. τόσοι εἰς Αθήνας, ὅσον καὶ εἰς Θεσσαλονίκην κατὰ μέσον ὄρον ὁ εαρινὸς Μάρτιος ἔχει περισσότερας ἡμέρας χιόνος τοῦ χειμερινοῦ Δεκεμβρίου, αποτελοῦν χαρακτηριστικά τῆς γνωστῆς οψιμότητος τοῦ χειμῶνος τὴν Ελλάδα.

Ἡ συχνότης τῆς χιονοπτώσεως διαφέρει πολὺ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ἐνὸς συμβαίνουν χειμῶνες με ἀραιοτάτας ἐμφανίσεις, ἐπέρχονται ἄλλοι, ὅπως τοῦ 1904-5, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ελλάς διατελεῖ ὑπὸ συνεχῆ σχεδὸν καὶ ἀφθονον χιονοκάλυψιν. Τούτο συνέβη ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1928-9, κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ τελευταῖοι νιφάδες ἐσημειώθησαν εἰς Αθήνας μὲν τὴν 18ην Μαρτίου, εἰς Σπάρτην τὴν 18ην Ἀπριλίου, ἐνὸς εἰς τὸ Καρπενήσιον τὴν 18ην Μαΐου τοῦ 1929.

Κατὰ τὰς ὑπ' ὄψιν σειρὰς παρατηρήσεων, μῆνες κατὰ τοὺς ὁποίους ἐσημειώθησαν ἐξαιρετικῶς μεγάλοι ἀριθμοὶ χιονοπτώσεων, γενικῶς εἰς τὴν Ελλάδα, ἀναφέρονται οἱ Νοέμβριος τοῦ 1915, 1918 καὶ 1922, οἱ Δεκέμβριος τοῦ 1902, 1908 καὶ 1917, οἱ Φεβρουάριος τοῦ 1911, 1913, 1927 καὶ οἱ Μάρτιος τοῦ 1907, 1924 καὶ τοῦ 1928.

Ἡ τελευταία χιών εἰς τὰ ὄρη τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Στερεᾶς σημειοῦται τὸ ἀργότερον κατὰ τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Μαΐου, εἰς ἐξαιρετικά δε ὑψόμετρα, σπανίως ὅμως, καὶ κατὰ τὸν Ἰούνιον ἀκόμη. * Τούτο σημαίνει ὅτι εἰς τοὺς ορεινοὺς ὄγκους τῆς Β. Ελλάδος μόνον κατὰ δύο μῆνας τοῦ ἔτους, τὸν Ἰούλιον καὶ Ἀύγουστον, δὲν ἔχει σημειωθεὶ χιονόπτωσις. Εἰς τὰ ορεινά τῆς Πελοποννήσου καὶ Κρήτης αἱ τελευταῖαι χιόνες φαίνεται ὅτι δὲν ἐπέσαν ἀργότερον τοῦ δευτέρου δεκαημέρου τοῦ Μαΐου.

Εἰς τὸν Πίνακα II ἀναγράφονται αἱ συχνότητες πτώσεως τῆς τελευταίας χιόνος κατὰ δεκαήμερον εἰς Αθήνας καὶ τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς, τὰ ορατά ἐκ τοῦ Μετεωροσκοπεῖου τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν. Θα πρέπει ὅμως νὰ σημειωθεὶ ὅτι οἱ ἀριθμοὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀντιπροσωπεύουν χιονοπτώσεις, ἐνὸς τῶν ὁρέων χιονοκαλύψεις ορατάς ἐξ' Ἀθηνῶν. Ἐκ τοῦ Πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι εἰς τὴν Ἀττικὴν κατὰ μεγαλυτέραν συχνότητα χιονίζει δια τελευταίαν φοράν τὸν Μάρτιον.

Κατὰ τὴν περίοδον 1858 – 1929 ἡ οψιμωτέρα χιών ἐσημειώθη εἰς Αθήνας τὴν 11ην Ἀπριλίου 1892, εἰς Ὑμηττόν τὴν 14ην Ἀπριλίου 1882, εἰς Πεντέλην τὴν 27ην Ἀπριλίου καὶ εἰς Πάρνηθα τὴν 25ην Μαΐου 1911. Εἰς τὰς Αθήνας, ἐνὸς παρέρχονται χειμῶνες ἀνευ

* Ὁ Mauil ἀναφέρει πτώσιν νέας χιόνος τὴν νύκτα τῆς 31ης μαΐου πρὸς 1ην Ἰουνίου 1914 εἰς τὰ Βαρδοῦσια μέχρις ὑψομέτρου 1800 μέτρων ἐκ τῶν ἀνω.

χιονοπτώσεως, επέρχονται και άλλοι, όπως του 1874, τον Φεβρουάριον και τον Μάρτιον του οποίου εχιόνισε ανά οκτώ φορές, φαίνεται δε ότι τοιαύτης δριμύτητος χειμώνες συνέβαινον και κατά την αρχαιότητα.* Από του 1858, άπαξ μόνον εχιόνισε δεκάκις εν Αθήναις κατά τον αυτόν μήνα (Ιανουάριος 1868), άπαξ επίσης 18ακις κατά το αυτό έτος (1874, οπότε κατά την 29ην Απριλίου η χιών έφθασε μέχρι του Δαφνίου).

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

Η χιών είναι μετεωρολογικόν φαινόμενον, το οποίον συνδέεται περισσότερο παντός άλλου με την ορεογραφίαν του τόπου. Εκτός από το γεωγραφικόν πλάτος, την γεωγραφικήν θέσιν και τον καιρόν, οι στενώτεροι τοπικοί παράγοντες, οι οποίοι παίζουν ρόλον επί της συχνότητας και της αφθονίας των χιονοπτώσεων, είναι κυρίως η έκθεσις, ο προσανατολισμός, το σχήμα, το μέγεθος, η απόστασις εκ της θαλάσσης, όπως και το μεμονομένων ή όχι θεωρημένου ορεινού όγκου.

Εις τον παρατιθέμενον Πίνακα Ι έχουν περιληφθή ετήσιοι μέσοι όροι ημερών χιόνος (διαφόρων περιόδων χάριν συγκρίσεως) Μετεωρολογικών Σταθμών οι οποίοι ελειτούργησαν εις υψόμετρα ανώτερα των 500 μέτρων. Εκτός τούτων περιελήφθη και το πεδινόν Διδυμότειχον, επειδή νομιζομεν ότι η βορειοανατολική πλευρά της Ελληνικής Θράκης παρουσιάζει ιδιαίτερον ενδιαφέρον από απόψεως χιονοπτώσεων, ακόμα και εις τα χαμηλότερα αυτής υψόμετρα. Χάριν κατατοπισμού αναφερομεν ότι ο μέσος ετήσιος αριθμός ημερών χιόνος είναι εις τας Αθήνας 4, εις την Θεσσαλονίκην 7, εις την Έδεσσαν υπερβαίνει τας 12 και εις την Κοζάνην, κατά τα έτη των παρατηρήσεων, εκυμάνθη μεταξύ 12 και 23 ετησίως.

Εκ του Πίνακα Ι συνάγομεν ότι τόσον εις την Βόρειον όσον και εις την Νότιον ημιορεινήν Ελλάδα, συνέβη ώστε να χιονίση τας περισσότερας ημέρας του αυτού μηνός. Εις Καρπενήσιον π.χ. εντός του ίδιου μηνός εσημειώθησαν 23 ημέραι χιόνος, εις Πάρνηθα 19, ενώ εις Ανάγεια Κρήτης, αλλά και παρά τας όχθας του Έβρου, 12.

Εις την τελευταίαν ταύτην περιοχήν, το Διδυμότειχον με υψόμετρον 62 μέτρων παρουσιάζει μέσον όρον ημερών χιόνος της πενταετίας 1936 – 1940 μεγαλύτερον της Κονίτσης και της Καστοριάς, αι οποίαι ευρίσκονται εις υψόμετρα 600 – 700 μέτρων.

Επίσης παρατηρούμεν, ότι κατά την διάρκειαν των δημοσιευομένων παρατηρήσεων ο αριθμός των ημερών χιόνος εντός έτους έφθασε τας 25 εις Διδυμότειχον, τας 31 εις Φλώριναν, τας 53 εις Μέτσοβον, τας 56 εις Καρπενήσιον, 46 εις Πάρνηθα,² 33 εις Δημητσάναν και 29 εις Ανάγεια.

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι οι αριθμοί ούτοι δεν επιδέχονται πραγματικήν σύγκριση διότι αι παρατηρήσεις των διαφόρων Σταθμών δεν καλύπτουν την αυτήν χρονικήν περίοδον. Επίσης, λόγω της σχετικής βραχύτητος των περιόδων, τα δημοσιευόμενα μέγιστα συχνότητος χιονοπτώσεων πρέπει να είναι μικρότερα, αι δε μέσαι τιμαί αυτών διάφοροι κάπως των πραγματικών.

Εις Αττικήν (Πίναξ ΙΙ), πρωιμώτερον, συχνότερον, διαρκέστερον και αφθονώτερον χιονίζει εις την Πάρνηθα. Εις τον Υμηττόν αι πρώται χιόνες εμφανίζονται συνήθως πολύ αργότερον (σχεδόν όταν και εις τας Αθήνας) και είναι σπανιότεραι. Επίσης εκ των ορέων της Πελοποννήσου φαίνεται ότι η χιών είναι αφθονωτέρα εις την ομάδα του Ερύμανθου (Maull).

Γενικώς εις την Ελλάδα διακρίνομεν τα ακόλουθα ορεινά συγκροτήματα μεγαλύτερου ενδιαφέροντος από απόψεως χιονοπτώσεων.

Εις την Δυτικήν Ελλάδα, την σπουδαιότεραν όλων ορεινή ζώνην Πίνδου – Τυμφρηστού – Γκιώνας – Παρνασσού.

* Όπως ο αναφερόμενος επί άρχοντος Λακρατίδου: «Λακρατίδης αρχαίος άρχων Αθήνησιν, ως και Φιλόχορος, ήρξε δε επί των χρόνων Δαρείου, επ' ού πλείστη χιών εγένετο και απέπηξε πάντα, ως μη δύνασθαι τινα προιέναι Δίοπερ τα ψυχρά πάντα Λακρατίδας εκάλουν» (Σχολ. Αριστοφάν. Αχαρν. 220)

² Οι σχετικώς μεγάλοι αριθμοί ημερών χιόνος της Πάρνηθος θα πρέπει ν' αποδοθούν εις το ανώτερον υψόμετρον και εις το ότι οι παρατηρήσεις εγίνοντο επιμελέστερον εις τον Σταθμόν τούτον.

Εις την Ανατολικήν Ελλάδα, την ευθείαν υψηλήν παράλιον γραμμήν Ευβοίας – Πηλίου – Όσσης – Ολύμπου – Πιερίων, η οποία συνεχίζεται προς Βορράν δια του Βερμίου και Βόρα.

Τα ορεινά συγκροτήματα της Βορείου και Κεντρικής Πελοποννήσου, όπως και της Δυτικής Κρήτης. Πλήν τούτων ενδιαφέρον από απόψεως χιόνος παρουσιάζει η ΒΑ άκρα της δυτικής Θράκης, δηλ. τόσον η ελληνική Ροδόπη, όσον και η μεταξύ ταύτης και του Έβρου εκτεθειμένη προς βορράν χαμηλή περιοχή.

Ο Philippson χαρακτηρίζει ως οριακήν γραμμήν χιονοπτώσεων την σειράν των ορεινών όγκων Κιθαιρώνος – Πάρνηθος – Πεντέλης, η οποία χωρίζει την πλουσιωτέραν εις χιόνας Βοιωτίαν από την σχετικώς πτωχήν Αττικήν. Παρομοίαν οριακήν γραμμήν, παράλληλον της πρώτης, θεωρεί την σχηματιζόμενην εκ των Βορειοαρκαδικών και Αργολικών ορέων, προς βορράν της οποίας χιονίζει κατ' έτος σχεδόν μέχρι της θαλάσσης, ενώ νοτιώς αυτής σπανίως διατηρείται χιών εις τα μικρότερα υψόμετρα. Και κατά τους αφθονωτέρους εις χιόνα χειμώνας σπανίως και επ' ελάχιστον καλύπτονται αι Μεσσηνιακαί ακταί δια λευκού μανδύου.

Γενικώς εις την Ελλάδα αι χιονοπτώσεις είναι συχνότεραι και αφθονώτεραι εφ' όσον βαίνομεν προς βορράν, λόγω αυξήσεως του γεωγραφικού πλάτους, και εκ της θαλάσσης προς το εσωτερικόν, λόγω αυξήσεως της ηπειρωτικότητας.

Παρά το γεγονός ότι τα υπ' όψιν δεδομένα δεν είναι αρκούντος επαρκή, θα ηδυνάμεθα να αποφανθώμεν ότι, υπό τας αυτάς συνθήκας υψομέτρου, εκθέσεως, κτλ. η κατά μέσον όρον συχνότης του χιόνος εις τα όρη της ΒΔ Ελλάδος είναι κατά προσέγγισιν διπλασία της Πελοποννήσου και Κρήτης.

Εις τα αυτά όμως γεωγραφικά πλάτη και υψόμετρα αι χιόνες είναι αφθονώτεραι κατά μήκος των ανατολικών ακτών ή επί των δυτικών παραλίων και νήσων.

Τούτο οφείλεται εις το ότι το με κατεύθυνσιν από ΝΑ προς ΒΔ ευθύ ορεινόν τείχος, από Εύβοιας μέχρι Βορά, ανακόπτει και υποχρεώνει εις ανοδικήν κίνησιν, διαστολήν και ψύξιν, τους ΒΑ και Β ψυχρούς χειμερινούς ανέμους του Σιβηρικού αντικυκλώνος, των οποίων ούτω συμπυκνούμενοι υδρατμοί φέρουν συνήθως τας χιόνας επί των ανατολικών ακτών της ελληνικής χερσονήσου.

Την κατάστασιν αυτήν και τα επακολουθήματα της η μυθοπλαστική διαίσθησις των Αρχαίων είχαν επιτυχώς μορφοποιήσει εις το πρόσωπον της Χιόνης, την οποίαν ήθελε κόρην του ψυχρού Βορέου της Θράκης και σύζυγον του υγρού Ποσειδώνος.

Αι εν κινήσει πολικαί αύται αέριοι μάζαι μόνον όταν έχουν την απαιτούμενην σφοδρότητα φθάνουν μέχρι και των δυτικών ακτών, ενίοτε όμως σχετικώς ξηραί, τόσο διότι απηλλάγησαν ήδη των υδρατμών, όσον και διότι ανεθερμάνθησαν δια της καθοδικής προς το Ιόνιον κινήσεως. Τότε συντελούν μάλλον εις την τήξιν των τυχόν προυπαρχουσών χιόνων επί των δυτικών κλιτύων των οροσειρών της Δυτικής Ελλάδος.

Εις το εσωτερικόν όμως του κορμού της ελληνικής χέρσου παρατηρούμεν ότι συμβαίνει το αντίθετον. Οι πλέον εκτεταμένοι και συμπαγείς ορεινοί όγκοι, όπου δημιουργούνται μονιμώτερα και ευρύτερα κέντρα ταπεινών θερμοκρασιών πλησίον του εδάφους, παρουσιάζονται επί του δυτικού μάλλον ημίσεος της χερσονήσου (Πίνδος και διακλαδώσεις, Ερύμανθος κτλ.) και της Κρήτης (Λευκά Όρη – Ίδη).

Γενικώς τα κύρια κέντρα μεγίστων συχνότητων εμφανίσεως χιόνος ευρίσκονται προς δυσμάς του άξονος της χερσονήσου. Την αύξησιν ταύτην των χιόνων εξ ανατολών προς δυσμάς εις το εσωτερικόν της χώρας είχε παρατηρήσει, συμπτωματικώς όμως, και ο Mauß επί δύο μόνον οροσειρών, της Στερεάς (Παρνασσός – Γκιώνα – Βαρδούσια) και Πελοποννήσου (Ζήρεια – Χελμός). Το γεγονός τούτο οφείλεται εις το ότι κατά τους χειμερινούς μήνας ο αντικυκλών των Αζωρών επεκτείνεται επί της Βορείου Αφρικής και προκαλεί Νοτίους – Νοτιοδυτικούς σχετικώς θερμούς ανέμους, οι οποίοι, διερχόμενοι την Μεσόγειον, εμπλουτίζονται δι' υδρατμών, και συγχρόνως ψύχονται. Όταν ούτοι φθάσουν εις την Δυτικήν Ελλάδα, βαίνοντες ανοδικώς, αποβάλλουν το ύδωρ, εις μεν τα χαμηλά υπό μορφής βροχής, εις δε τα ψηλότερα ως χιόνα, δημιουργούντες εκεί το κύριον βροχομετρικόν μέγιστον της Νοτίου Βαλκανικής. Το ορεινόν όμως τείχος της Ανατολικής Ελλάδος υψούται αμέσως υπεράνω της θαλάσσης, ενώ οι κύριοι ορεινοί όγκοι της Δυτικής απέχουν αρκετά του

Ιονίου. Εξ άλλου οι Νοτιοδυτικοί άνεμοι είναι συνήθως υγρότεροι των βορείας συνιστώσης ρευμάτων του Ασιατικού αντικυκλώνας.

Ο Mauß παρατήρησεν επίσης, ότι εις την Πελοπόννησον και Στερεάν, επί εκάστου ορεινού όγκου, η χιών επεκτείνεται χαμηλότερον εις τας βορείας και ανατολικάς κλιθείς ή επί των μεσημβρινών και δυτικών αντιστοιχώς, όπου η ηλιοφάνεια είναι διαρκεστέρα.

Ο προ της πτώσεως αφθόνου χιόνου καιρός παρουσιάζει συνήθως εις την Ελλάδα και την Μεσόγειον επικράτησιν υφρειακής διατάξεως, η οποία μετακινείται συν το χρόνο προς ανατολάς και ακολουθείται υπό καθόδου εις την Ευρώπην σφοδρών πολικών αερίων μαζών κινητού αντικυκλωνικού συστήματος, το οποίον φθάνει μέχρι και της Βαλκανικής. Οι εκ της καταστάσεως ταύτης βόρειοι ψυχροί άνεμοι, ερχόμενοι εις επαφήν με τας υφισταμένας εις την Ελλάδα θερμότερας αερίουσ μάζας, σχηματίζουν μέτωπον, εκ του οποίου παρέχονται κατά τον χειμώνα υδροσυμπυκνώσεις, συνήθως υπό μορφήν χιόνων, αι οποίαι ενίοτε καλύπτουν το πλείστον της χερσονήσου.

Αναλόγως του αν αι εκ δυσμών προς ανατολάς κινούμεναι υφέσεις ακολουθούν τροχιάς διερχομένας βορείως, νοτίως ή υπεράνω του ελληνικού χώρου, αι λαμβάνουσαι χώραν βίαιαι ατμοσφαιρικά διαταράξεις είναι δυνατόν να εκδηλωθούν και δια χιονοπτώσεων, όταν αι λοιπαί προς τούτο συνθήκαι είναι ευνοικαί, είτε επί των ανωτέρων μόνον υψομέτρων, ή και μέχρι της επιφάνειας της θαλάσσης, ή είναι καθολικαί εφ' όλης της Ελλάδος, ή καλύπτουν τμήμα μόνον αυτής, όχι το βορειότερον πάντοτε. Ούτω π.χ. συμβαίνει ενίοτε η νότιος Ελλάς να καλύπτεται υπό χιόνων, ενώ εις την βόρειαν επικρατεί ψυχρός ηλιόλουστος καιρός. Και κατά την άνοιξιν ακόμα τα βόρεια ψυχρά ρεύματα – αι Ορνιθιαί των Αρχαίων – είναι δυνατόν να προκαλέσουν πτώσεις χιόνου εις τα βορειοανατολικά παράλια, χωρίς αύται να επεκταθούν και μέχρι των δυτικών.

Επειδή κατά τα έτη εξάρσεως των ηλιακών κηλίδων παρουσιάζουν μεγαλυτέραν συχνότητα οι χειμερινοί κυκλώνες, συχνάζουν επίσης και τα συστήματα κινητών αντικυκλώνων, τα οποία διαμορφούνται εις τα ενδιάμεσα ελλεπαλλήλων οικογενειών κυκλώνων και έχουν την ανατολικήν πλευράν λίαν ψυχράν και διηνεκώς ανανεουμένην δια πολικών ρευμάτων, τα οποία κυρίως και φέρουν τα χιόνια εις την Ελληνικήν περιοχήν. Δια τον λόγον τούτον οι χειμώνες των ετών εντόνου ηλιακής δράσεως (1904–5, 1928–9, 1948–9) διακρίνονται συνήθως δια σφοδροτέρων και διαρκεστέρων καιρικών διαταράξεων, εκδηλουμένων και δια συχνότερων χιονοπτώσεων γενικώς εις την χώραν μας.

Μερικαί ελληνικαί πεδιναί περιοχαί προσβάλλονται υπό λιβός, ανέμου πολύ ξηρού και θερμού, ως καθοδικού, κατόπιν υπερβάσεως ορεινών όγκων. Ο άνεμος αυτός είναι πολύ επικίνδυνος όταν πνέη κατά την άνοιξιν, ότε τα σιτηρά ευρίσκονται εις ευπαθές στάδιον του βιολογικού των κύκλου. Έχει παρατηρηθεί ότι, όταν ο χειμών είναι όψιμος και τα όρη παραμένουν εκτεταμένως χιονοσκεπή αργά την άνοιξιν, ο λιβας πλέει βραδύτερον και είναι μάλλον ακίνδυνος, λόγω του ότι ενωρίτερον οι καταβατοί άνεμοι ψύχονται προηγουμένως τόσον πολύ κατά την υπέρβασιν των χιονοσκεπών ορεινών όγκων, ώστε η καθοδική των αναθέρμανσις δεν είναι επαρκής δια να τους προσδώση τους καταστρεπτικούς χαρακτήρας του λιβός.

Η ΧΙΟΝΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΕΛΑΦΟΥΣ

Οι ατμοσφαιρικοί υφρατμοί των συνθηκών υπό τας οποίας μεταπίπτουν εις την στερεάν κατάστασιν, όπως και αναλόγως των όρων της εναερίου διαδρομής μέχρι του εδάφους των υδρομαζών αι οποίαι επάγωγσαν φυσικώς, λαμβάνουν διαφόρους μορφάς, των οποίων κυριώτεραι είναι αι ακόλουθοι:

Εαν η πήξις είναι πολύ ταχεία, ή εαν προηγηθή υγρά κατάστασις εις υπέρτηξιν, δηλ. εαν προυπάρξουν σταγονίδια εις θερμοκρασίαν κάτω του μηδενός, το ύδωρ λαμβάνει την μορφήν κοκκίων, ή σφαιριδίων, αδιαφανών, ή διαφανών, κρυσταλλοφύους πάγου, δηλ. προσγειούται ως χάλαζα, ή χιονοχάλαζα.

Εαν η συμπύκνωσης των υδρατμών είναι σχετικώς βραδεία και η θερμοκρασία αρκετά ταπεινή, τότε σχηματίζονται παγοκρυστάλλια βελονοειδή ή πλακοειδή εξάκτινα ή εξάγωνα, εις διαφόρους απλούς ή πολυπλόκους παραλαγάς, τα οποία αποτελούν τα ανώτερα λευκά νέφη. Εαν ταύτα αυξηθούν κατά μέγεθος και ποσότητα και η θερμοκρασία είναι αρκετά ταπεινή μέχρι του εδάφους, φθάνουν μέχρις αυτού ως κονιορτώδης χιών, συνήθως εις τα ανώτερα υψόμετρα κατά την ψυχροτέραν ιδίως περίοδον του έτους.

Εαν όμως κατά την πτώσιν των τα παγοκρυστάλλια διέλθουν δια στρωμάτων αέρος, ευρισκομένων εις την θερμοκρασίαν του μηδενός, ή κατά τι ανωτέραν, τήκονται εν μέρει και συγκολλούμενα χαλαρώς συσσωματούνται, σχηματίζοντα λευκάς βαμβακομόρφους ακανονίστου σχήματος τολύπας, τας νιφάδας χιόνος.

Εαν αι συνθήκαι είναι τοιαύται ώστε να λάβη χώραν συμπύκνωσης υδρατμών και εις υγράν και εις στερεάν κατάστασιν, ή αν τήξις της χιόνος κατά την κάθοδον έχει προχωρήσει πολύ, τότε έχομεν υετόν εκ βροχής και χιόνος, ή υετόν εκ τακείσης μερικώς χιόνος, δηλ. χιονόβροχον ή χιονόλυτον.

Εαν το έδαφος είναι γυμνόν και αρκετά θερμόν, η δε χιονόπτωσης όχι επαρκής, όπως συμβαίνει κατά τας αρχάς ή προς το τέλος της ψυχράς περιόδου, ή, όπως συνήθως, εις τα νοτιώτερα παράλια της χώρας μας καθ' όλον το έτος, τότε αι νιφάδες τήκονται αμέσως, ή ολίγον μετά την προσγειώσιν. Αν όμως η εποχή και η θέσις είναι κατάλληλος, είναι δυνατόν να αποκατασταθεί χιονόστρωμα του οποίου η τύχη και η μορφή εξαρτώνται εκ του πάχους, του ανέμου, και κυρίως εκ της θερμοκρασίας και των μεταβολών αυτής. Αν η θερμοκρασία παραμείνη πολύ ταπεινή, τότε, όπως συμβαίνει εις τα πολύ ψηλά όρη τον χειμώνα, επειδή δεν μεσολαβεί τήξις, η χιών διατηρείται υπό μορφήν κονιορτού εκ παγοκρυσταλλίων (κοκκιοχιών). Η χιονόστρωσις αργεί να παλαιωθεί. Η μορφή αυτή συμπεριφέρεται όπως και η άμμος. Μετακινούμενη ευκόλως παρά του ανέμου, σχηματίζει κυματοειδείς θίνας, συγκεντρύονται εις τας υπηνέτους γωνίας και ανυψούνται παρά του ανέμου ως καπνώδες λευκόν νέφος, το οποίον, όταν λάβη μεγάλας διαστάσεις (θύελλα παρασυρομένης χιόνος), καθιστά δύσκολον την εξακρίβωσιν αν ο αιωρούμενος πάγος προέρχεται όλος εκ του εδάφους, ή μερικώς και εκ νέας πτώσεως.

Αν λαμβάνουν όμως χώραν αυξομειώσεις της θερμοκρασίας, τότε η μερικώς τηκομένη χιών ανακρυσταλλούται και σχηματίζει μετά της μη τακείσης συμπαγές ημιδιαφανές στρώμα παγοκρυστάλλου. Το στρώμα τούτο σχηματίζεται συνήθως εις τα ελληνικά όρη κατά την άνοιξιν και είναι επιφανειακόν της χιονοκαλύψεως, πάχους ολίγων μόνον εκατοστών, τηκόμενον συνήθως κατά τας ηλιοφανείς ημέρας και ανακρυσταλλούμενον κατά τας αιθρίας νύκτας. Η στερεά αυτή παγοεπικάλυψις, η οποία επαυξάνει, κατά τας ηλιολούστους ιδίως ημέρας, την ήδη ενοχλητικήν δια τους οφθαλμούς ισχυράν λευκαύγειαν (albedo) του χιονοσκεπούς εδάφους, αποτελεί πρόδρομον του κοκκιοπάγου, ο οποίος σχηματίζεται όταν η συγκόλλησις των παγοκρυσταλλίων, δια της ανακρυσταλλώσεως του εισδύοντος εντός του χιονοστρώματος ύδατος, προχωρήσει εις βάθος. Η μορφή αυτή, αν και επιτρέπει το βάδισμα, είναι μάλλον ακατάλληλος δια χιονοδρομίας.

Σχηματισμός κοκκιοπάγου μικράς συνοχής δεν είναι ασυνήθης εις τα υψηλά ελληνικά όρη, τοιαύτην δε συνεκτικωτέραν μάλιστα μορφήν λαμβάνουν αι παραμένουσαι άτηκτοι κατά το θέρος χιόνες εις τα κοίλα των μεγαλυτέρων υψομέτρων. Το αμέσως όμως επόμενον βήμα, η μετατροπή δηλαδή του κοκκιοπάγου εις πάγον παγετώνος αρκετού πάχους, δεν λαμβάνει χώραν εις την Ελλάδα, κυρίως λόγω του σχετικώς μικρού πάχους του χιονοστρώματος.

Αιωνία χιών εις την Βαλκανικήν δεν υφίσταται πλέον. Εις σκιερά όμως βράθρα και χοανοειδείς λεκάνας των υψηλών όρειων της ηπειρωτικής Ελλάδος και της Κρήτης ακόμη, διατηρούνται άτηκτοι ολόκληρον το θέρος, όχι μόνον μικραί, αλλά και αξιόλογοι μάζαι χιόνος, όπως π.χ. εις τον Όλυμπον, ιδίως εις υψόμετρα ανώτερα των 2000 μέτρων, εις Βέρμιον κατά μικράς λεκάνας, εις Τύμφην (Γκαμήλα) και Λέσνια (Κάμια) της ΒΑ Ηπείρου, εις Λευκά Όρη της Κρήτης και αλλαχού. Η χιών αυτή παλαιουμένη λαμβάνει συνήθως την μορφήν λευκού ημικρυσταλλικού και σχετικώς συνεκτικού κοκκιώδους πάγου. Αι αποθέσεις αύται εις τα αυτά υψόμετρα μειούνται πολύ κατά το θέρος από βορρά προς νότον. Κατά υπολογισμούς, αν εις τα υψηλότερα όρη της Βαλκανικής (Ρίλος 2925 μ. και Ορβηλος 2900 μ.

Βουλγαρίας, και Όλυπος 2918 μ.) η θερμοκρασία ήτο κατά τρεις μόνον βαθμούς ταπεινότερα της ήδη υφισταμένης, θα συνετηρούντο παγετώνες και εις την χερσόνησον ταύτην.*

Ο αριθμός ημερών πτώσεως χιόνος διαφέρει συνήθως του αριθμού ημερών χιονοσκεπούς εδάφους. Ημέραν χιόνος σημειώνουν οι Μετεωρολογικοί Σταθμοί, όταν έστω και μια χιονοτολύπη φθάση μέχρι του εδάφους. Γνωρίζομεν όμως ότι συχνά ιδίως κατά τας αρχάς και περί το τέλος της ψυχράς περιόδου, εις τας πεδιάδας η χιών τήκεται μόλις έλθη εις επαφήν με το σχετικώς θερμόν έδαφος. Αντιθέτως, κατά το μέσον του χειμώνος αρκεί μια άφθονος χιονόπτωσης δια να καλυφθεί το έδαφος επί μακράν σειράν ημερών.

Η χιών και η χιονοκάλυψις παρουσιάζουν μεγάλας διαφοράς από τόπου εις τόπον εις τα αυτά υψόμετρα της ελληνικής χέρσου. Την ιδίαν έκπληξιν δοκιμάζει ο κάτοικος των ελληνικών περιχώρων της Αδριανουπόλεως αν συμβή χειμών άνευ παρατεταμένης χιονοκαλύψεως, με τον κάτοικον των παραλίων της Μεσσηνίας, αν λάβη χώραν έστω και ολιγώωρος χιονόπτωσης.

Γενικώς παρετηρήσαμεν ότι εις την Βόρειον Ελλάδα αι ημέραι χιονοσκεπούς εδάφους είναι περισσότεραι των ημερών πτώσεως χιόνος, ενώ εις την Νότιον είναι περίπου ίσαι, ή ολιγώτεραι.

Εαν εξαίρσωμεν μερικάς χαμηλάς περιοχάς της Βορείου Ελλάδος, γειτονικάς εκτεταμένων ορεινών όγκων, γενικώς εις τα πεδινά της χώρας μας η χιών διατηρείται συνήθως ολίγας ημέρας και εις μικρόν πάχος, εις δε τα νοτιώτερα παράλια σπανίως και μόλις ολίγας ώρας.

Εκτακτως όμως το χιονόστρώμα είναι δυνατόν να καλύψει, εις μέγα πάχος και επ' αρκετόν, περιοχάς διακρινόμενας δια το ήπιον του χειμώνος. Εις Αθήνας π.χ., εξ όσων γνωρίζομεν, το πάχος στρώματος χιόνος έφθασε την 8ην Φεβρουαρίου 1911 τα 1.50 μέτρα, η δε χιονοκάλυψις διετηρήθη επί τέσσαρας ημέρας, ενώ τον Ιανουάριον του 1864 επι δεκατέσσαρας συνεχώς ημέρας. Τον Φενρουάριον του 1929 η Ελλάς ολόκληρος, πλήν των Ιονίων, φαίνεται ότι εκαλύφθη, διαρκέστερον από κάθε άλλην γνωστήν περίπτωσιν, δια του παχύτερου χιονοστρώματος.

Εις τα Τρίκαλα τον Ιανουάριο του 1905 το έδαφος παρέμεινε χιονοσκεπές επί 30 ημέρας, ολόκληρον δε το έτος τούτο επί 48 ημέρας. Επίσης εις Κοζάνην το έδαφος διετηρήθη υπό τας χιόνας ολόκληρον τον Φεβρουάριον του 1929, ενώ εις Λευκά Όρη της Κρήτης και εις μέτρια υψόμετρα (Ανώγεια, υψ. 776 μ.), η χιονοκάλυψις διήρκεσε 14 ημέρας και έφθασε μέχρι 1.2 μέτρα πάχους, τον δε προηγούμενον χειμώνα τα 1.5 μέτρα. Εις Θεσσαλονίκην, κατά την εξαιρετικής σφοδρότητος χιονοθύελλαν της 11ης Φεβρουαρίου 1936, ετάφησαν υπό τας χιόνας δεκάδες ανθρώπων πέριξ και εντός της πόλεως. Επίσης ο Forchheimer αναφέρει, ότι κατά τον εκτάκτου δριμύτητος χειμώνα του 1893 εις το παρά την σιδηροδρομικήν γραμμήν Εδέσσης – Μοναστηρίου Βερδένιον (υψ. 613 μ.), το έδαφος παρέμεινε χιονοσκεπές από 3 Ιανουαρίου μέχρι τέλους Φεβρουαρίου συνεχώς, υπό μέσον ύψος χιόνος 60 – 70 εκατοστών. Ακολούθως η χιών ετάκη εντός μιας ημέρας και μετά δύο ημέρας το έδαφος ήτο ξηρόν. Επίσης αναφέρεται ότι, εις τα ορεινά της κοινότητας Βαρβάρας (Αρναίας, ανατολ. Χαλκιδικής), η χιών κατ' έτος σχηματίζει στρώμα πάχους 1 μέτρου.

Αναφορικώς με την χιονοκάλυψιν των ανωτέρων υψομέτρων, νομίζομεν ότι ο Philippson πλησιάζει προς την πραγματικότητα, υποστηρίζων ότι εις την νύν μέσην και κότιον Ελλάδα η χιών διατηρείται εις υψόμετρα ανώτερα των 1500 μέτρων, από των μέσων του Δεκεμβρίου μέχρι των μέσων Μαρτίου, ενώ εις μεγαλύτερον των 2000 μ. ύψος, μέχρι του Ιουνίου, σπανίως δε και μέχρι του πρώτου δεκαημέρου του Ιουλίου. Μετά τα μέσα όμως Μαΐου δεν υφίσταται πλέον συνεχές χιονόστρώμα εις τα όρη της πελοποννήσου, αλλά μόνον χιόνες κατά τόπους. Εις υψόμετρα μικρότερα των 1500 μ. η διάρκεια της χιονοκαλύψεως εξαρτάται, εκτός από το ύψος, και εκ της επικρατούσης καιρικής καταστάσεως, της

* Κατά τον Γ. Μιστάρδη, αν η θερμοκρασία υπεβιβάζετο κατά τους αυτούς βαθμούς, αιώνιαι χιόνες θα διετηρούντο εις αρκετόν πάχος προς σχηματισμόν παγετώνων και εις τα ακόμη χαμηλότερα (υψ. 2500-2600 μ.) όρη της Αλβανίας και της Ηπείρου, λόγω του ότι τα αφθονότερα εκεί ατμοσφαιρικά υδροαποβλήματα θα εσχηματίζον το απαιτούμενον προς τούτο παχύτερον στρώμα χιόνος.

γεωγραφικής θέσεως, της εκθέσεως και της συστάσεως της επιφανείας του εδάφους. Τέλος συνάγει το συμπέρασμα ότι η χιονοκάλυψις εις την Πελοπόννησον παρατείνεται περισσότερο από ότι θα υπετίθετο εκ του γεωγραφικου της πλάτους.

Κατά Kuhlbrodt, εις τα όρη της Μακεδονίας, από ύψους 1000 μέτρων και άνω υφίσταται συνήθως χιών καθ' όλην την ψυχροτέραν περίοδον του έτους, ενώ εις υψόμετρα μεγαλύτερα των 2000 μ. κατά το διάστημα από Οκτωβρίου μέχρι Μαΐου. Εν τούτοις επέρχονται έτη, κατά τα οποία η χιών εμφανίζεται επί των υψηλών κορυφών από του δευτέρου δεκαπενθημέρου του Σεπτεμβρίου δια να εξαφανισθή εντελώς μόλις κατά Ιούνιον.

Τα ανωτέρω αφορώσιν υπηνέμους θέσεις, εκτεθειμένας όμως άμέσως εις την ηλιακήν ακτινοβολίαν, διότι, ως ανεφέραμεν, εις σκιεράς κοιλότητας των ανωτέρων υψομέτρων διατηρείται παρ' ημίν η χιών, και εις αξιολόγους ενίστε ποσότητας, καθ' όλον το έτος.

ΧΙΟΝΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ

Αι τόσοσ επικίνδυνοι απότομοι χιονολισθήσεις μεγάλων μαζών χιόνος, (χιονοστιβάδες, χιονοβλήματα, χιονοχείμαρροι, ρουγγάδες, avalanches, Lawinen), αι οποίαι λαμβάνουν χώραν όταν το ανάγλυφον παρουσιάζεται ευνοικόν προς τούτο, δεν αναφέρονται συχνά εις τα ελληνικά όρη. Πάντως λαμβάνουν χώραν τόσοσ εις τα όρη της Βορείου Ελλάδος (όπως π.χ. εις τον Όλυμπον, όπου μερικάί γίνονται ακουσταί μέχρι Λιτοχώρου*) όσοσ και εις την Πελοπόννησον. Ο συνάδερφος κ. Χρ. Μουλόπουλος διεπίστωσε π.χ. καταστροφήν κηπευτοειδών συστάδων ελληνικής ελάτης, εκτάσεως 3.5 εκταρίων, εις το Μαυροβούνι της Στυμφαλίας παρά τον αυχένα της Γκιόζας, οφειλομένην εις κατολίσθησιν χιόνων, η οποία έλαβε χώραν κατά τον χειμώνα του 1928 - 29. Η χιονολίσθησις αύτη υπελογίσθη ότι παρουσίασε μέτωπον περίπου 100 μέτρων και μεγίστην διαδρομήν 1.5 χιλιομέτρου.

* Υπαιθρο, Μάρτιος 1940.

ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ

ΑΝΑΡΧΗΣΕΙΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ σημαντικήν επίτυχίαν πέρυσι του πρώτου Έλληνικού Άλпинιστικού Κέντρου του Όρειβατικού, τό Κεντρικόν Συμβούλιον του Συνδέσμου διωργάνωσεν καί έφέτος μέ τήν έγκρισιν καί ένίσχυσιν τής Γενικής Γραμματείας Άσλητισμοϋ, εις τό συγκρότημα του Μόν Μπλάν των Γαλλικών Άλπεων, τό δεύτερον Άλпинιστικόν Κέντρον, εις τό όποιον συμμετέσχον κατόπιν έπιλογής 13 μέλη των διαφόρων τμημάτων του Ε.Ο.Σ., αι άναρριχήτριαι Αίκατερίνη Γκέκα καί Ρούλα Χατζημανωλάκη καί οι άναρριχηταί Γ. Άναστασιάδης, Ι. Βαρούχας, Ι. Βούτσικας, Δ. Δημόπουλος,

Ο. Ίωαννίδης, Δ. Κινατίδης, Ι. Κακατσός, Χ. Παπαδόπουλος, Ν. Περιμένης, Δ. Χαϊτόγλου, Ι. Χατζηδίνης.

Τό Κέντρον έλειτούργησεν επί 3 εβδομάδας κατά τά πρότυπα των πολυαρθμων λειτουργούντων εις τας Άλπεις άντιστοιχων Κέντρων των όρειβατικώς προηγμένων χωρών, έπλαισιώθη δέ, συμφώνως μέ τά προβλεπόμενα υπό τής Γαλλικής Γενικής Γραμματείας Άσλητισμοϋ, από δύο έξαιρέτους Γάλλους εκπαιδευτάς οδηγούς, τον κ. Ζ. Π. Όλλανιέ εκ των καλύτερων Γάλλων άναρριχητών πάγου καί τον κ. Ζ. Μποντέν, ό όποιος έχει πραγ-

ματοποιήσει τās ύψηλοτέρας δυσκολίας διαδρομās βράχου τών Άλπεων καί εἰς τόν ὅποιον ἀνατίθεται, ὅλα τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀπό τόν Γαλλικόν Ὀρειβατικόν Σύνδεσμον, ἡ ἐκπαίδευσις τών ἐκπαιδευτῶν του.

Στόχος τών ἀναρριχητῶν τοῦ Κέντρου ἦσαν αἱ κάθετοι ὀρθοπλαγιάι τοῦ συγκροτήματος τοῦ Μόν Μπλάν.

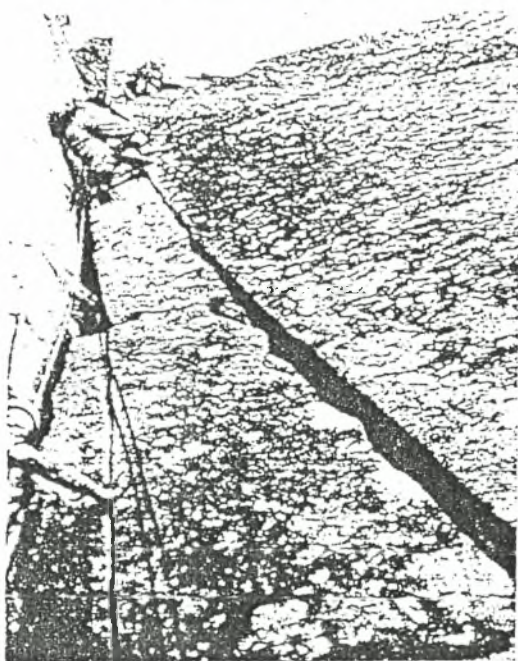
Εἰς οὐδέν ἐκ τών γνωστῶν ὀρειβατικῶν συγκροτημάτων ἐμφανίζονται τόσαι ἑκατοντάδες ὑψηλῶν κορυφῶν καί τόσαι χιλιάδες ἀναρριχτικῶν διαδρομῶν βράχου καί πάγου συγκεντρωμέναι εἰς τόσον σχετικῶς μικράν ἑκτασιν. Διά τοῦτο χιλιάδες ὀρειβατῶν ἀπ' ὅλον τόν κόσμον, μέχρι καί ἀπό τās Η.Π.Α. καί τήν Ἰαπωνίαν, συγκεντρῶνται κατά τήν βραχεῖαν θερινήν ἀλπινιστικήν περίοδον εἰς τήν ὀρειβατικὴν πόλιν τοῦ Σαμονί, εἰς τούς πρόποδας τοῦ συγκροτήματος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν Μέκκαν τοῦ διεθνοῦς Ἀλπινισμοῦ.

Μέ βάσιν τόν ξενῶνα-καταφύγιον Μπιολλαί εἰς τό Σαμονί, οἱ συμμετέχοντες εἰς τό Κέντρον ἀναρριχῶντο καθημερινῶς εἰς τās καθέτους γραμμικῆς ὀρθοπλαγιάς τοῦ συγκροτήματος. Κατά τās ἡμέρας κακοῦ καιροῦ, οἱ ἀναρριχῆται ἠσκούντο εἰς τās περί τό Σαμονί σχολῆς βράχου καί εἰς τούς ἐγγύς παγετῶνας.

Ἡ Ἑλληνική ὁμάς ἐγένετο, ἐπίσης, δεκτὴ εἰς τήν Ἑθνικὴν σχολήν Ὀρειβασίας καί Χιονοδρομίας τῆς Γαλλίας, ὅπου καί παρηκολούθησεν μαθήματα.

Κατά τό μεγαλύτερον διάστημα τῆς λειτουργίας τοῦ Κέντρου αἱ καιρικαί συνθήκαι ἦσαν κακαί ἢ ἐπισημεῖς συντρέχοντος δέ τούτου τὰ ὀρειβατικά θανατηφόρα ἀτυχήματα εἰς τό συγκροτήμα κατά τήν σαιζόν ἀνῆλθον εἰς πολλάς δεκάδας.

Πέρασμα - IV στὴν ΒΒΑ κόψι τῆς Βελόνας Μ.

Στὴν "Ἐξαιρετικά δύσκολη" (βου βαθμοῦ) διαδρομῇ CONTAMINE (Κονταμίν) στὴν Βελόνα τοῦ ΜΙΔΙ (Μιντί).

Ἀπό τούς ἀναρριχητῆς τοῦ Ἀλπινιστικοῦ Κέντρου τοῦ Ὀρειβατικοῦ ἐπραγματοποιήθησαν εἰς 42 σχοινοσυντροφιάς, 18 διάφοροι ὀρειβατικά διαδρομαί, ἀπό τās ὁποίας αἱ 7 εἶναι ἐπισημῶς χαρακτηρισμένα "πολύ δύσκολοι" καί αἱ 5 "ἐξαιρετικῶς δύσκολοι". Πρόκειται δηλαδὴ κατά τό πλεῖστον περί διαδρομῶν καθέτων, μοντέρνων καί ἀθλητικῶν. Τό μέσον ἐπίπεδον τών πραγματοποιηθεισῶν τούτων ἀναβάσεων εἶναι τό ὑψηλότερον μέχρι σήμερον ἐπιτευχθέν ὑπὸ Ἑλληνικῆς ὀρειβατικῆς ὁμάδος. Εἰδικώτερον ἡ ἀναρρίχσις τῆς ἐξαιρετικῶς δυσκόλου, 800μ. ὕψους διαφορᾶς Δ. ὀρθοπλαγιάς τών Πετίτ Ζοράς ἀπό τόν κ. Χαῖτόγλου καί τόν ὁδηγόν Ζ. Μποντέν (ἐναλλάξ), εἶναι ἡ σημαντικώτερα μέχρι σήμερον ἐπιτευχθεῖσα ἀπό Ἕλληνα ἀναρρίχσις εἰς τό ἐξωτερικόν. Ὀλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον 4 ἐξαιρετικοὶ Τσέχοι ἀναρριχῆται εἶχον ἀποθάνει ἀπό ἐξάντλησιν εἰς τήν αὐτὴν διαδρομῇ.

Εἶναι ἄξιον νά σημειωθῇ ὅτι τό ἐπιτευχθέν ἐπίπεδον ἀναρρίχσεων ἀπό τούς συμμετέχοντας εἰς τό Ἑλληνικόν Κέντρον εἶναι αἰσθητῶς ὑψηλότερον ἀπό τό τών πλειόνων ἀντιστοίχων ἀλπινιστικῶν Κέντρων καί αὐτῶν τούτων τῶν ὀρειβατικῶς προηγμένων χωρῶν.

Αἱ ἐπιτυχίαι αὐταί τοῦ δευτέρου ἀλπινιστικοῦ Κέντρου τοῦ Ὀρειβατικοῦ, ἐγγράφονται εἰς τήν παρατηρουμένην κατά τό τελευταῖα ἔτη ἐκδηλον καί συνεχῆ πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς ὀρειβασίας, ἡ ὁποία οφείλεται κατά πολύ εἰς τό συνεχές καί συστηματικόν τῆς ἀσκήσεως, εἰς τās ἀναρριχτικῆς σχολῆς, τῶν ἀναρριχῆτων τοῦ ΒΟΣ καθ' ὅλον τό ἔτος.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἡ ἑτήσια διεθνῆς συγκέντρωσις ἐκπαιδευτῶν νέων ἀναρριχητῶν τῆς Διεθνοῦς Ἐνώσεως Ὁρειβατικῶν Ὄργανώσεων, τῆς ὁποίας μέλος διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς Ὁρειβατικὸς Σύνδεσμος, ἔγινεν τὸν Ἰούλιον εἰς τὴν περιοχὴν Γκλόκνερ-Καπρούν τῶν Αὐστριακῶν Ἀλπεων.

Ὁ Ε.Ο.Σ. ἀντιπροσωπεύθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὰ στελέχη-ἀναρριχητὰς τοῦ Νικόλαου Ξάκαλον τοῦ Τμήματος Λιτοχώρου καὶ Ἰωάννην Παπαναγιώτου τοῦ Τμήματος Ἀθηνῶν, οἱ ὅποιοι παρηκολούθησαν σχολὴν βράχου καὶ πάγου εἰς τὴν Αὐστριακὴν Σχολὴν Ἰψηλοῦ Βουνοῦ τοῦ Μοζερβόντεν-Καπρούν καὶ συμμετέσχον εἰς ἀναρριχητικὴν διαδρομὴν ἀναβάσεως εἰς τὴν κορυφὴν Χοχάιζεν (3.205μ.).

Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν διεθνή συγκέντρωσιν νέων ἀναρριχητῶν, ἡ ὁποία ὀργανώθη, κατ' ἐντολὴν τῆς Διεθνοῦς Ἐνώσεως τῶν Ὁρειβατικῶν Ὄργανώσεων (Δ.Ε.Ο.Ο.), ἀπὸ τὸν Ὁρειβατικὸν Σύνδεσμον τῆς Τσεχοσλοβακίας μεταξὺ 8 καὶ 15 Αὐγούστου εἰς τὴν ὄροσειρὰν τῶν Ἰψηλῶν Τάτρα μὲ βᾶσιν τὸ ἐκεῖ καταφύγιον Κεζμάρσκα Χάτα (ὕψος 1.615 μ.), συμμετέσχον μεταξὺ 74 ἐπιλέκτων ἀναρριχητῶν ἐξ 20 κρατῶν, μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἀθλητισμοῦ καὶ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτῆς, τὰ μέλη τοῦ Ὁρειβατικοῦ Αἰκατερίνη Γκέκα καὶ Χρήστος Παπαδόπουλος.

Ἡ συγκέντρωσις αὕτη, ἡ ὁποία πρὸ πενταετίας ἔγινεν ἀπὸ τὸν Ε.Ο.Σ. εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης, εἶναι ἡ πλέον σοβαρὰ διεθνῆς ὀρειβατικὴ ἐκδήλωσις, τὴν ὅποσαν ἀναθέτει ἐκάστοτε εἰς ἓν μέλος τῆς ἡ Διεθνῆς Ἐνώσεως τῶν Ὁρειβατικῶν Ὄργανώσεων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν γίνονται ἀναρριχήσεις, ἀνταλλάσσονται ἀπόψεις ἐπὶ τῶν νέων μεθόδων ἀναρριχῆσεως καὶ τῆς τεχνικῆς ταύτης.

Ἐφέτος, ἡ ὀργανώτρια τῆς συγκέντρωσεως Ὁρειβατικὴ Ἐνωσις τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐώρτασεν καὶ τὰ πενήντα ἔτη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της.

Οἱ δύο ἀνωτέρω ἀναφερθέντες Ἕλληνες ὀρειβάται Αἰκατερίνη Γκέκα καὶ Χρήστος Παπαδόπουλος ἐπραγματοποίησαν ἐνδιαφερούσας ἀναρριχήσεις εἰς τὸ Τσεχοσλοβακικὸν συγκρότημα τῶν Τάτρα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰς ἐξῆς:

1) Κολόβι Στίτ (2.425 μ.) ἀπὸ τὸν Δ. διαδρομῶν, ὕψομετρικῆς διαφορᾶς 350μ., διαδρομὴ 4ου βαθμοῦ.

2) Τσιέρνυ Στίτ (2.436μ.), Δ. ὀρθοπλαγιά, 400μ., διαδρομὴ 4ου βαθμοῦ.

3) Γιάνασυ Στίτ (2.231μ.), Ν. ὀρθοπλαγιά, κατ' εὐθείαν (ντιρεκτίμα) ἀνάβασις, 5ου βαθμοῦ, 350μ., ὑπὸ ραγδαίαν βροχὴν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς συγκέντρωσεως οἱ ξένοι καὶ Τσέχοι ἀναρριχηταὶ συμμετέσχον εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς 50ετίας τοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ Ὁρειβατικοῦ Συνδέσμου, ὁ ὁποῖος ἔγινεν εἰς τὸ Χιονοδρομικὸν Ὀλυμπιακὸν Κέντρον τῆς Τσεχοσλοβακίας Στρβσκέ Πλέσο.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Τμήματος Ἀθηνῶν τοῦ Ε.Ο.Σ. Δημήτριος Χαϊτόγλου συμμετέσχεν εἰς τὴν Σχολὴν Ἐκπαιδεύσεως πρωτοβαθμίων Ἐκπαιδευτῶν Ἀναρριχῆσεως τοῦ Γαλλικοῦ Ὁρειβατικοῦ Συνδέσμου, ἡ ὁποία ἐλειτούργησεν εἰς τὸ συγκρότημα τοῦ Λευκοῦ Ὄρους καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης ἐπραγματοποίησεν τὰς ἐξῆς ἀναβάσεις:

- 1) Τέτ Μπλάνς, διαδρομὴ πάγου.
- 2) Ἐβέκ, διαδρομὴ Μπερνεζά, δύσκολη.
- 3) Ντρουάτ, ἀναρριχῆσις χιονιοῦ, πάγου, βράχου.
- 4) Κόψι τῶν Ροσφόρ, διαδρομὴ πάγου.
- 5) Πετίτ Αἰγκουίγ Βέρτ.
- 6) Τραβερσάρισμα τῶν Αἰγκουίγ ντὲ Νέβ καὶ τοῦ Τούρ Νουάρ, μικτὴ διαδρομὴ πάγου καὶ βράχου. Ὁ Χαϊτόγλου παρηκολούθησεν ἐπιτυχῶς τὴν Σχολὴν ταύτην, ἡ ὁποία εἶναι ἰδιαιτέρως κοπιαστικὴ, ἐπέτυχεν δὲ εἰς τὰς τελικὰς ἐξετάσεις, περιληφθεὶς μεταξὺ τῶν τριῶν μόνων λαβόντων δίπλωμα Ἐκπαιδευτοῦ Ἀναρριχῆσεως τῆς Σχολῆς ταύτης ἐκ τῶν 8 ἐκλεκτῶν ἀναρριχητῶν, οἱ ὅποιοι παρηκολούθησαν τὰ μαθήματά της.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Κατὰ τὸ συνέδριον εἰς τὸ ὀρεινὸν Κέντρον Ζακοπάνε τῆς Πολωνίας συνέδριον τῆς Διεθνοῦς Ἐνώσεως Ὁρειβατικῶν Ὄργανώσεων (Δ.Ε.Ο.Ο.), τὸν Ἑλληνικὸν Ὁρειβατικὸν Σύνδεσμον (Ε.Ο.Σ.), ὁ ὁποῖος εἶναι μέλος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1932 καὶ συμμετέχει τῆς Ἐκτελεστικῆς τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀντιπροσώπευσαν οἱ κ.κ. Μιχαὴλ Δέφνερ, Ἀντιπρόεδρος, Ἀθανάσιος Τζάρτζανος, Γενικὸς Γραμματεὺς καὶ Γ. Μωυσιδῆς, Εἰδικὸς Γραμματεὺς τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου του.

Κατὰ τὸ συνέδριον ἔγιναν ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνακοινώσεις καὶ ἀπολογισμοὶ τῶν διαφόρων τεχνικῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Δ.Ε.Ο.Ο., εἰς τὰς ὁποίας συμμετέσχον καὶ οἱ Ἕλληνες ἀντιπρόσωποι, σχετικὰ μὲ τὸ ἀναρριχητικὸν ὕλικόν, τὰς διασώσεις κινδυνευόντων ὀρειβατῶν, τὴν προστασίαν τῆς ὀρεινῆς φύσεως καθὼς καὶ μὲ τὴν δραστηριότητα, τὰς ἐπιτευξίαις καὶ τὸν προγραμματισμὸν τῆς μεταξὺ νέων ὀρειβατικῆς κινήσεως. Κατὰ τὸ 1972 ἀπεφασίσθη ὅπως γίνουσι δύο διεθνεῖς συγκεντρώσεις νέων ὀρειβατῶν, ἡ πρώτη τὸν Ἰούλιον εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἡ δευτέρα Αὐγούστου καὶ Σεπτέμβριον εἰς τὰ ὄρη τῆς Βαυαρίας κοντὰ εἰς τὸ Μόναχον.

Τὸ συνέδριον ἀπησχόλησεν ἰδιαιτέρως αἱ προτάσεις τῶν Ὁρειβατικῶν Συνδέσμων Ἑλλάδος, Βελγίου καὶ Τσεχοσλοβακίας περὶ τροποποιήσεων εἰς τὸ καταστατικὸν τῆς Ἐνώσεως, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐγένοντο τελικῶς δεκταὶ καταρτισθείσης 7μελοῦς Ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας των, εἰς τὴν ὁποίαν περιελήφθη καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ε.Ο.Σ. κ. Ἀθαν. Τζάρτζανος.

Μεγάλον ἐνδιαφέρον προεκάλεσεν ἡ ἀνακοίνωσις μιᾶς νέας μεθόδου "δυναμικῆς" ἀσφαλίσεως τῶν ἀναρριχητῶν, μὲ σχετικὰς ἐπιδείξεις, ἀπὸ γνωστούς Ἑλβετοὺς καὶ ἄλλους ἀναρριχητὰς εἰς γειτονικὰς τοῦ Ζακοπάνε ὀρθοπλαγιάς τῆς ὄροσειρᾶς τῶν Τάτρα.

Εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, οἱ συνέδριοι εἶχον τὸν εὐκαιρίαν νὰ πραγματοποιήσουν ἐνδιαφερούσας ἀναβάσεις καὶ διαδρομὰς εἰς τὴν ὄροσειρὰν αὐτὴν μὲ ἀφθονὸν χιόνι ἀλλὰ καὶ καλὰς καιρικὰς συνθήκας.

Άσκήσεις τεχνικής πάγου στον παγετώνα BOSSONS (Μποσσόν) του Μόν Μπλάν.

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ Σ.Ε.Ο

Ἡ δράσις τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Ὀρειβατῶν εἰς τὴν ἀθλητικὴν ἀναρρίχῃσιν ἀποτελεῖ ἀξιόλογον προσπάθειαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὀρειβασίας εἰς τὴν χώραν μας. Συγκεκριμένως κατὰ τὴν περιόδον 3/1/71 ἕως 26/12/71 ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τὴν Σχολὴν Βαρυμπόπης καὶ τὰς ὑψηλὰς Σχολὰς Ἀρματος καὶ Φλαμπουριοῦ Πάρνηθος 41 ἐκπαιδευτικὰ διαδρομὰ καὶ περάσματα, εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβον μέρος 526 ἄτομα. Ἐξ ἄλλου ἐπραγματοποιήθησαν καὶ αἱ κάτωθι βαθμολογούμεναι ἀναρριχητικὰ διαδρομὰ:

1) Ζεμενὸ Παρνασσοῦ (18-19/4/1971): Πραγματοποιούνται δύο (2) νέαι διαδρομὰ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ὀρθοπλαγιάν Β.Δ. δύσκολαι ἀπὸ διμελεῆ ὁμάδα.

2) Παλιοβούνα Γερανεῶν (16/5/1971): Πραγματοποιούνται δύο (2) διαδρομὰ (ἐπανάληψις) εἰς τὴν Ν.Δ. ὀρθοπλαγιάν ΝΒ.Δ. α) Δύσκολος β) Μετρίως δύσκολος, ἀπὸ τετραμελεῆ ὁμάδα.

3) Ὀλυμπος (6-7/7/1971): Πραγματοποιούνται δύο (2) διαδρομὰ εἰς τὴν Α. ὀρθοπλαγιάν τοῦ Στεφανιοῦ ("Ὀλυμπος διαδρομὴ Κομίτση) ἀπὸ τετραμελεῆ ὁμάδα.

4) Γεράνεια (20/6/1971): Πραγματοποιούνται δύο (2) πρῶται διαδρομὰ εἰς τὴν Β.Δ. ὀρθοπλαγιάν τῶν Γερανεῶν (Πέτρα Περαχώρας) Β.Δ. πολὺ δύσκολος, ἀπὸ τετραμελεῆ ὁμάδα.

5) Γεράνεια (20/6/1971): Πραγματοποιεῖται μία (1) διαδρομὴ (ἐπανάληψις τῆς διαδρομῆς "Πύργος") Β.Δ. Μετρίως δύσκολος ἀπὸ διμελεῆ ὁμάδα.

6) ΝΤΟΥΣΚΙΑ (6-7/11/1971): Πραγματοποιούνται δύο (2) διαδρομὰ εἰς τὴν Β. ὀρθοπλαγιάν τῆς Ντουσκίας (παράλλαξις) Β.Δ. δύσκολος ἀπὸ διμελεῆ ὁμάδα (Γ. Τσαμακίδης, Δ. Διάγκος).

7) Ξεροβούνη Εὐβοίας (13-14/11/1971): Πραγματοποιούνται (5) πέντε διαδρομὰ νέαι εἰς τὴν Β.Δ. ὀρθοπλαγιάν τοῦ Ξεροβουνίου Β. δύσκολας. Μία δύσκολος καὶ τέσσαρις μετρίως δύσκολαι. Ἄτομα 15.

ΑΝΑΒΑΣΕΙΣ ΚΟΡΥΦῶΝ Τῆ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΕΧΝΗΤῶΝ ΜΕΣῶΝ

1) Ν.Α. ΧΕΛΜΟΣ (13-14/2/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.341). Ἄτομα 12.

2) ΔΥΡΦΙΣ (27-28/2/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (1.743). Ἄτομα 7.

3) ΧΕΛΜΟΣ (1-2/5/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.341). Ἄτομα 12.

4) ΓΚΙΩΝΑ (15-16/5/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.510). Ἄτομα 3.

5) ΔΥΡΦΙΣ (13-14/11/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (1.743). Ἄτομα 13.

6) ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ (27-28/11/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.457). Ἄτομα 28.

7) ΝΤΟΥΡΝΤΟΥΒΑΝΑ-ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ (4-5/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.100). Ἄτομα 24.

8) ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ (4-5/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.410). Ἄτομα 10.

9) ΖΥΡΕΙΑ (11-12/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.376). Ἄτομα 20.

10) ΒΟΥΤΣΙΚΑΚΙ ΑΓΡΑΦῶΝ (11-12/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.154). Ἄτομα 7.

11) ΧΕΛΜΟΣ (18-19/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.341). Ἄτομα 18.

12) ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ ΠΙΝΔΟΥ (18-19/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.350). Ἄτομα 6.

13) ΓΚΙΩΝΑ (24-25-26/12/1971). Ἀνάβασις εἰς κορυφὴν (2.510). Ἄτομα 18.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΜΑΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ '93
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΙΟΥΛΙΟΣ – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ '93
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ '93
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΜΑΡΤΙΟΣ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ '94
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΜΑΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ '94
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΙΟΥΛΙΟΣ – ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ '94
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΚΟΡΦΕΣ» – ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ '94

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
«ΤΟ ΒΟΥΝΟ (1947 – 1948)» - ΑΘΗΝΑ 1949
- ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (1971)